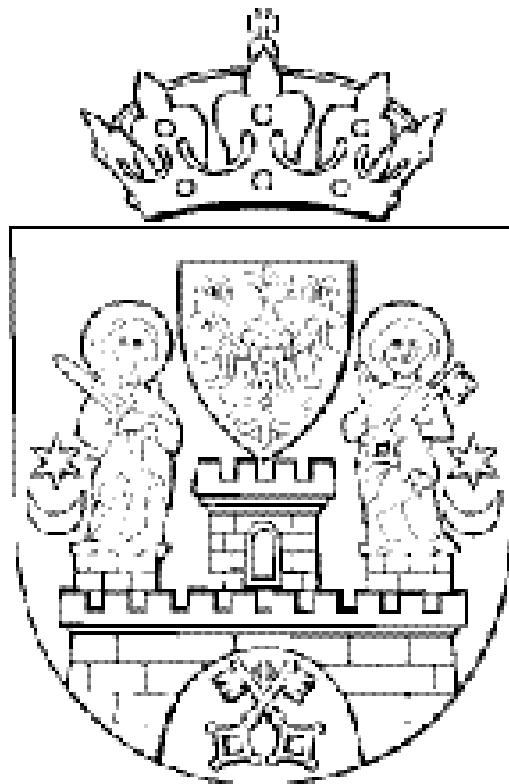

Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+

Diagnoza strategiczna Miasta Poznania

POZnań*

Spis treści

Kapitał ludzki	4
Kapitał społeczny i aktywność obywatelska	7
Partycypacja publiczna	10
e-Urząd i <i>Open Data</i>	13
Inteligentne technologie w rozwoju miasta	15
Rozwój przestrzenny miasta	17
Metropolizacja przestrzeni	20
Przestrzeń publiczna i rewitalizacja	23
Zasoby mieszkaniowe	27
Usługi edukacyjne.....	30
Usługi społeczne.....	38
Usługi zdrowotne	42
Przemysł czasu wolnego.....	44
Bezpieczeństwo publiczne	52
Zasoby i jakość wód oraz gospodarka wodno-ściekowa.....	54
Powietrze atmosferyczne i efektywność energetyczna	57
Klimat akustyczny	61
Gospodarka odpadami	62
Tereny zieleni i ochrona fauny	64
Dostępność transportowa	67
Mobilność miejska	70
Rozwój gospodarczy.....	75
Innowacyjność i sektory kreatywne	80
Wsparcie przedsiębiorczości	83
Szkolnictwo wyższe i nauka	85
Rynek pracy.....	89
Wskaźniki statystyczne.....	91
Prognoza demograficzna dla Poznania do 2050 r. opracowana przez GUS	125
Prognoza demograficzna dla jednostek pomocniczych Miasta do 2050 roku opracowana przez prof. dr hab. Jana Paradysza	128
Benchmarking miast wojewódzkich	130

W Poznaniu mieszka 545,7 tys. osób¹. Na 100 mężczyzn przypada blisko 115 kobiet. Mediana wieku mieszkańców wynosi 40 lat. Średnia długość życia mężczyzn wynosi 75,1 lat, a kobiet – 81,4 lat i od 20 lat się wydłuża. Ludność w wieku produkcyjnym (od 18 do 59/64 lat) stanowi 62,2% ogółu mieszkańców a poprodukcyjnym (od 60/65 lat) 22,1% i od 11 lat przewyższa liczbę ludności w wieku przedprodukcyjnym do 18 lat (15,7%). Stosunkowo najliczniejszą grupę mieszkańców stanowią osoby w wieku 25–39 lat (22%). Od 9 lat liczebność osób w wieku produkcyjnym zmniejsza się, a wzrasta udział grupy poprodukcyjnej. W Poznaniu mieszka 2,8 tys. cudzoziemców z ponad 100 krajów, w tym 70% z Europy (najwięcej z Ukrainy, Niemiec, Białorusi i Rosji). Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 pokazują, że ponad połowa mieszkańców Poznania to osoby pozostające w związku małżeńskim, 49% to osoby samotne, w tym jedna trzecia to kawalerowie lub panny. Wskaźnik aktywności zawodowej wynosi 57,6%, a wskaźnik zatrudnienia kształtuje się na poziomie 53,3%. Mieszkańcy Poznania są dobrze wykształceni. Najwięcej osób legitymuje się wykształceniem średnim i policealnym (37%) oraz wyższym (30%), co wraz z poziomem znajomości języków obcych daje Poznaniowi 3. miejsce (po Warszawie i Rzeszowie) pod względem poziomu cywilizacyjnego² badanego w ramach projektu „Diagnoza społeczna 2015”³. Rocznie w Poznaniu rodzi się 5,7 tys. dzieci. Wskaźnik dzietności ogólnej wynosi 1,178 i nie gwarantuje prostej zastępowalności pokoleń. W mieście rocznie umiera 5,6 tys. osób, głównie na choroby cywilizacyjne. Chociaż przyrost naturalny jest dodatni (0,2‰), przyrost rzeczywisty, z powodu migracji, jest ujemny. Odpływ migracyjny przewyższa napływ, co powoduje, że saldo migracji jest ujemne i wynosi – 3,5‰. Większość osób migruje na teren województwa wielkopolskiego (79%), w tym 80% na obszar powiatu poznańskiego.

W Poznaniu nasila się proces depopulacji. Co roku liczba mieszkańców zmniejsza się o ok. 2,5 tys. osób pomimo dodatniego przyrostu naturalnego. Najwyższe wśród dużych miast w kraju ujemne saldo migracji wpływa na nasilenie procesu *shrinking city* („kurczenia się miasta”). Proces ten jest szczególnie widoczny w śródmieściu, gdzie w ciągu ostatnich 2 lat ubyło ponad 7 tys. osób. Wśród największych polskich miast trudniejsza sytuacja występuje jedynie w Łodzi, gdzie proces *shrinking city* wynika nie tylko z depopulacji, ale również pogarszającej się sytuacji lokalnej gospodarki. Wyniki badań⁴ zachowań migracyjnych mieszkańców Poznania pokazują, że dwie trzecie migrantów to osoby w wieku największej aktywności zawodowej, najczęściej w wieku 25–44 lat, trzy czwarte legitymuje się przynajmniej średnim wykształceniem, w tym 45% wyższym. Wśród migrantów dominuje typ rodziny rozwojowej (62%) składającej się najczęściej z trzech lub czterech osób, mieszkającej przed przeprowadzką na dużych osiedlach mieszkaniowych z wielkiej płyty na Ratajach, Piątkowie i Winogradach lub w kamienicach starej zabudowy, położonych najczęściej w śródmieściu. Migranci mieszkają obecnie w zabudowie jednorodzinnej na kameralnych osiedlach mieszkaniowych w gminach powiatu poznańskiego, głównie⁵ takich jak: Komorniki, Kórnik, Dopiewo, Mosina, Swarzędz, Rokietnica i Tarnowo Podgórne. Z badań wynika, że oczekiwania migrantów związane ze zmianą miejsca zamieszkania zostały spełnione, głównie w zakresie, który był głównym powodem przeprowadzki, czyli polepszenia warunków mieszkaniowych (89%) i jakości środowiska naturalnego (85%), i większość z nich (82%) odrzuca⁶ możliwość powrotu do zamieszkania w Poznaniu.

¹ Dane za 2014 r.

² Definiowany jako m.in. poziom wykształcenia i znajomości języków obcych.

³ „Diagnoza Społeczna. Warunki i jakość życia Polaków” to kompleksowe badanie ankietowe prowadzone od 2000 r. przez zespół pod kierunkiem prof. Janusza Czapińskiego. Badane są wszystkie ważne aspekty życia gospodarstw domowych i ich członków: ekonomiczne (np. dochody, zasobność materialna, poziom oszczędności i kredytów) i pozaeconomiczne (np. edukacja, leczenie, sposoby radzenia sobie z kłopotami, stres, dobrostan psychiczny, styl życia, zachowania patologiczne, uczestnictwo w kulturze, korzystanie z nowoczesnych technologii komunikacyjnych).

⁴ Badanie „Migracje mieszkańców Poznania na teren powiatu poznańskiego” przeprowadzone przez Urząd Statystyczny w Poznaniu na zlecenie Urzędu Miasta Poznania.

⁵ W gminach tych powstaje rocznie 70% nowych mieszkań (w skali powiatu poznańskiego).

⁶ Jedynie co dziesiąty migrant uważa, że taki powrót jest realny ze względu na uciążliwość dojazdów do Poznania, gorszą dostępność do usług medycznych, edukacyjnych, kulturalnych oraz gorsze możliwości pracy.

Prognozy demograficzne dla Poznania są niekorzystne i zakładają⁷ zmniejszenie liczby mieszkańców do 2050 r. o 143,6 tys. (do 402,1 tys.), a ludności śródmieścia⁸ o 18 tys. (do 101 tys.). Spadek liczby ludności obejmie głównie centralną część miasta, w tym wszystkie duże osiedla mieszkaniowe z wielkiej płyty. Największy, dwukrotny, spadek prognozowany jest dla następujących jednostek pomocniczych miasta: Grunwald Północ, Stary Grunwald, Żegrze, Nowe Winogrody Północ, Nowe Winogrody Południe, Chartowo. Rozwój demograficzny prognozowany jest głównie w północnej oraz południowo-wschodniej części miasta. W 2050 r. najliczniej zamieszkanyymi osiedlami będą: Stare Miasto, Wilda, Naramowice i Rataje, jednak rzeczywisty przyrost ludności nastąpi jedynie w Naramowicach i na Wildzie.

Depopulacja powoduje szereg niekorzystnych zmian w strukturze ludności. Już teraz obserwowany jest proces starzenia się mieszkańców (od 2010 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym zwiększyła się o 14,5 tys., przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku produkcyjnym o 24,9 tys.), który – zgodnie z prognozą demograficzną Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) do 2050 r. – będzie się nasilać. W 2050 r. ludność w wieku przedprodukcyjnym zmniejszy się o 38,8%, wieku produkcyjnym o 33,2%, natomiast o 2,1% zwiększy się liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Takie same trendy demograficzne wystąpią w śródmieściu⁹, jednak na tym obszarze skala wzrostu liczebności grupy poprodukcyjnej będzie dużo większa (o 58%). Prognoza GUS zakłada w skali miasta utrzymanie ujemnego przyrostu naturalnego¹⁰, spowodowanego spadkiem urodzeń o ponad 40% (przy spadku liczby zgonów o 5%) i niskim poziomem wskaźnika dzietności, oraz ujemnego salda migracji (ok. – 2 tys. osób rocznie). Przy założeniu, że migranci nadal będą się przeprowadzać przede wszystkim do gmin sąsiednich, spowoduje to nasilenie już występującego procesu *urban sprawl* („rozlewania się miasta”) na obszar aglomeracji. Proces *urban sprawl*, przy jednoczesnym kurczeniu się miasta, stanowi wyzwanie dla całej aglomeracji, a w szerszym kontekście także dla regionu. Z największymi wyzwaniami musi zmierzyć się Poznań, jednak postępujący proces suburbanizacji oddziałuje, w różny sposób, także na rozwój gmin, do których migruje najwięcej poznaniaków. Uwarunkowania demograficzne wpływają na rozwój i funkcjonowanie miasta, przede wszystkim na miejskie finanse, które przy zmniejszaniu bazy podatkowej spowodowanej migracją muszą zapewnić środki na większe wydatki na usługi publiczne i utrzymanie infrastruktury czy zagospodarowanie przestrzeni miejskiej. Problemem jest coraz większe zatłoczenie ulic, spowodowane dużym natężeniem ruchu drogowego spoza Poznania. Wobec malejącej liczby mieszkańców i urodzeń¹¹ oraz starzenia się społeczeństwa niezbędne jest kontynuowanie prowadzonych działań skierowanych zarówno do potencjalnych nowych mieszkańców, jak i młodych rodzin. Silna lokalna gospodarka i rynek pracy, w odróżnieniu od finansów miasta, nie odczuwają skutków *urban sprawl*, gdyż większość¹² osób (ponad połowa, w tym 85% osób w wieku 20-24 lat) zmieniających miejsce zamieszkania nadal pracuje i uczy się w Poznaniu. Sytuacja ta oraz wysoka jakość życia z dostępem do odpowiedniej oferty mieszkaniowej, usług publicznych i kultury, atrakcyjnej przestrzeni publicznej i terenów zieleni, może wpływać na decyzje o zamieszkanu w Poznaniu, szczególnie w grupie osób młodych rozpoczynających karierę zawodową. Zmiany struktury demograficznej pokazują, że niezbędna jest kontynuacja prowadzonych działań mających na celu stworzenie odpowiednich warunków życia i aktywności dla wszystkich grup mieszkańców. Wykorzystanie dużego potencjału rosnącej grupy osób starszych i podjęcie szerokich działań w celu przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i pasywności tej grupy wiekowej mogą stać się impulsem dynamicznego rozwoju „srebrnej” i „białej” gospodarki w mieście.

⁷ Prognoza demograficzna do 2050 r. dla Poznania opracowana przez GUS.

⁸ Prognoza demograficzna do 2050 r. dla jednostek pomocniczych miasta w Poznaniu opracowana przez prof. dra hab. Jana Paradysza z Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.

⁹ Tamże.

¹⁰ W rezultacie ujemny przyrost naturalny w 2050 r. wyniesie – 2,1 tys. osób.

¹¹ Poza cyklicznymi niewielkimi wzrostami w ciągu kilku lat spowodowanymi wejściem w okres największej rozrodczości osób z wyzów demograficznych.

¹² Według badań Urzędu Statystycznego w Poznaniu na jedną osobę dojeżdżającą do pracy z Poznania do innej miejscowości przypadają 4 osoby przyjeżdżające do pracy do Poznania. Do miasta codziennie dojeżdża ponad połowa pracujących mieszkańców Czerwonaka, Lubonia i Suchego Lasu. Jednocześnie co piąty pracujący mieszkaniec Poznania dojeżdża do pracy w innej miejscowości. Najczęściej są to Komorniki, Tarnowo Podgórne i Suchy Las. Do pracy w Poznaniu dojeżdżają także osoby mieszkające w dalej położonych gminach województwa wielkopolskiego: Gniezno, Września, Kościan, Oborniki, Jarocin, Szamotuły, Piła.

Spadkowi liczby mieszkańców Poznania towarzyszy wzrost liczby ludności w powiecie poznańskim, spowodowany zarówno wysokim dodatnim saldem migracji (13,9‰), jak i przyrostem naturalnym (5,1‰). W rezultacie, liczba mieszkańców całej aglomeracji poznańskiej, obejmującej Poznań oraz 17 gmin powiatu poznańskiego, rośnie i obecnie przekracza¹³ 900 tys. osób. Według prognozy demograficznej GUS do 2050 r. trendy te utrzymają się i od 2034 r. liczba mieszkańców powiatu poznańskiego będzie większa niż liczba mieszkańców Poznania. W 2050 r. wyniesie ona 555 tys. osób, a ludność zamieszkująca obszar aglomeracji poznańskiej, obejmującej Poznań i powiat poznański, wzrośnie do 956,7 tys. osób.

Sytuacja demograficzna powoduje, że rozwiązywanie problemów i wyzwań rozwojowych może być dokonywane jedynie w skali aglomeracji. Miasto Poznań od 2007 r. współpracuje z gminami powiatu poznańskiego i innymi, niesąsiadującymi bezpośrednio z miastem (obecnie Oborniki, Skoki, Szamotuły i Śrem), oraz Starostwem Powiatowym w Poznaniu, początkowo w ramach Rady Aglomeracji Poznańskiej, obecnie w ramach Stowarzyszenia Metropolia Poznań i Związku Międzygminnego „Gospodarka Odpadami dla Aglomeracji Poznańskiej”. Celem współpracy jest zwiększanie spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru Metropolii Poznań, definiowanej jako wspólny obszar tych jednostek, przede wszystkim w takich obszarach, jak: transport, gospodarka wodno-kanalizacyjna, gospodarka odpadami i wspólna promocja oferty inwestycyjnej i turystycznej. Realizowane wspólne projekty, obejmujące wszystkich lub wybranych członków Stowarzyszenia Metropolia Poznań, m.in. takie jak: „Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego”, „Poznańska Elektroniczna Karta Aglomeracyjna”, wprowadzenie taryfy aglomeracyjnej¹⁴, Zintegrowany System Gospodarki Odpadami, „Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań – podejście zintegrowane”, „Master Plan dla Poznańskiej Kolei Metropolitalnej”, „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Metropolii Poznań”, „Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania”, umożliwią docelowo rozbudowę i modernizację układu komunikacyjnego, integrację różnych systemów transportu oraz wypracowanie wspólnej gospodarki odpadami, działań promocyjnych, w tym turystyki, i strategii pozyskiwania inwestorów dla Metropolii. Metropolia Poznań posiada unikatową w skali kraju strategię rozwoju „Metropolia Poznań 2020. Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej” oraz „Studium Uwarunkowań Rozwoju Przestrzennego Aglomeracji Poznańskiej” zawierające kompleksową diagnozę stanu zagospodarowania i uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej. Obowiązująca od 1 stycznia 2016 r. ustawa o związkach metropolitalnych ma docelowo umożliwić współdziałanie gmin poprzez powoływanie związków metropolitalnych, tworzonych na obszarach stanowiących spójną przestrzennie sferę oddziaływania miasta wojewódzkiego¹⁵. Zadania¹⁶ związku będą koncentrować się przede wszystkim na problematyce zagospodarowania przestrzennego oraz transportu publicznego i będą finansowane z 5 % udziału we wpływach w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT) oraz składek wnoszonych przez jednostki samorządowe tworzące związek.

¹³ 905 tys. w 2014 r.

¹⁴ Taryfa aglomeracyjna umożliwia pasażerom z powiatu poznańskiego dojeżdżającym do Poznania na korzystanie w czasie całej podróży z jednego biletu.

¹⁵ Metropolia, którą musi zamieszkiwać przynajmniej 500 tys. osób, powinna posiadać silne powiązania funkcjonalne i charakteryzować się zaawansowanymi procesami urbanizacyjnymi.

¹⁶ Związkowi metropolitalnemu przypisano pięć kategorii zadań publicznych: kształtowanie ładu przestrzennego, rozwój obszaru związku, publiczny transport zbiorowy na obszarze związku, współdziałanie w ustalaniu przebiegu dróg krajowych i wojewódzkich na obszarze związku, promocja związku metropolitalnego.

■ Kapitał społeczny i aktywność obywatelska

W Poznaniu jest zarejestrowanych ponad 4 tys. fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych, które w swoich statutowych zadaniach zakładają reprezentowanie interesów różnych grup społecznych. Aktywnie działają ruchy miejskie oraz podmioty ekonomii społecznej.

Frekwencja wyborcza w Poznaniu w wyborach do Parlamentu Europejskiego wyniosła 32,7%, do Sejmu i Senatu 51,33%, Prezydenta RP 63,2%, do Rady Miasta Poznania 38,74%, Prezydenta Miasta (II tura) 35,54%, w referendum ogólnokrajowym z 2014 r. 8,97%. W wyborach krajowych i europejskich była wyższa niż w Polsce.

Poznań charakteryzuje się najwyższym w Polsce (po Warszawie) poziomem kapitału ludzkiego i społecznego¹⁷, który charakteryzuje jakość, zasięg i cel relacji społecznych. Wysoki poziom kapitału społecznego, który w ciągu 4 lat wzrósł prawie trzykrotnie¹⁸, zwiększa potencjał rozwojowy miasta, wpływa pozytywnie na rozwój społeczno-gospodarczy miasta oraz jakość życia mieszkańców, jest jednym z podstawowych czynników konkurencyjności miast.

Wysoki kapitał społeczny sprzyja aktywności organizacji pozarządowych (NGOs), zakładanych przez mieszkańców w celu rozwiązywania problemów społeczności lokalnych. Liczba NGOs zarejestrowanych w mieście systematycznie rośnie, większa jest jedynie w Warszawie i Krakowie. Realizują one przede wszystkim zadania publiczne¹⁹ z zakresu pomocy społecznej; kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego; przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym; upowszechniania kultury fizycznej i sportu; wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej; działań na rzecz osób niepełnosprawnych oraz w wieku emerytalnym. W ramach współpracy z Miastem, organizacje pozarządowe prowadzą także 11 (z 22) finansowanych z budżetu Państwa punktów bezpłatnej pomocy prawnej²⁰ dla osób objętych ustawowo taką formą pomocy.

Miasto Poznań współpracuje z NGOs w ramach Poznańskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego. W ramach rocznych programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, Miasto wspiera finansowo projekty²¹ NGOs z zakresu zadań publicznych oraz podejmuje inicjatywy²² dla tworzenia odpowiednich warunków do prowadzenia społecznej aktywności oraz rozwoju potencjału tych organizacji. Jedną z form działalności organizacji pozarządowych jest wolontariat, w którym swoje zaangażowanie deklaruje co jedenasty poznanianin. Od 16 lat Miasto organizuje konkurs²³ o tytuł „Poznańskiego Wolontariusza Roku”, promujący ideę wolontariatu i nagradzający zaangażowanie na rzecz społeczności lokalnej. W Poznaniu od 2013 r. działa Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu, prowadzone (do 2016 r.

¹⁷ Wyniki raportu PwC oceniającego potencjał rozwojowy polskich miast, opublikowanego w 2015 r. Kapitał ludzki i społeczny w raporcie oznacza sytuację demograficzną i na rynku pracy, poziom wykształcenia, stosunek do gospodarki rynkowej oraz aktywność społeczeństwa obywatelskiego.

¹⁸ Wyniki badania „Diagnoza społeczna 2015”. Kapitał społeczny w badaniu oznacza m.in. udział w wyborach, udział w nieobowiązkowych zebraniach, pozytywny stosunek do demokracji, oraz m.in. przekonanie, że większości ludzi można ufać.

¹⁹ Pozostałymi wspieranymi obszarami działalności pożytku publicznego są: działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa; upowszechnianie i ochrona praw dziecka, zdrowie, nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie; działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych; turystyka i krajoznawstwo; ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego; działalność wspomagająca rozwój gospodarczy; upowszechnianie i ochrona praw konsumenta.

²⁰ Zgodnie z ustawą z 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, zadanie to koordynuje Miasto Poznań.

²¹ W 2014 r. 853 projekty, wybrane w otwartym konkursie ofert i pozakonkursowym trybie „małych grantów”, otrzymały dofinansowanie z budżetu Miasta w kwocie 61,6 mln zł.

²² Pozafinansowe formy współpracy z organizacjami pozarządowymi obejmują przede wszystkim sferę informacyjną, organizacyjną oraz szkoleniową.

²³ Do wszystkich edycji konkursu zgłoszono w 5 kategoriach (młodzieżowej, indywidualnej, 50+, zespołowej, wolontariatu pracowniczego) łącznie 514 kandydatów, z których 55 otrzymało tytuł Poznański Wolontariusz Roku, a 53 zostało wyróżnionych.

włącznie) przez 4 organizacje pozarządowe, oferujące usługi doradcze, szkoleniowe, pośrednictwo wolontariatu oraz przestrzeń *co-workingu* z zapleczem komputerowym.

Pomimo wysokiej aktywności organizacji pozarządowych, poziom zaangażowania obywatelskiego²⁴ mieszkańców Poznania jest średni, szczególnie w grupie osób w wieku emerytalnym. Poznaniacy najczęściej angażują się w działania wspierające potrzebujących finansowo²⁵, rzadziej są to działania wymagające poświęcenia własnego czasu i umiejętności. Jedynie co siódmy mieszkaniec działa na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów, co siódmy uczestniczy w spotkaniach lokalnej wspólnoty, co czwarty deklaruje podpisanie petycji lub protestu. Niska jest gotowość do angażowania się w akcje i działania na rzecz miasta, jedynie co trzeci mieszkaniec deklaruje udział w pracach przygotowujących program rozwoju sąsiedztwa. Coraz większą aktywność w tym zakresie wykazują osoby młode, do 30 roku życia.

Mieszkańcy Poznania charakteryzują się wysokim patriotyzmem lokalnym. Poznaniacy mają silne²⁶ poczucie związku z miastem oraz bliższym otoczeniem (dzielnica, osiedlem, ulicą), a ponad połowa²⁷ jest zadowolonych z Poznania jako miejsca zamieszkania. Zwiększa się poziom aprobaty²⁸ wobec decyzji i działań władz samorządowych. Nie oznacza to jednak, że mieszkańcy akceptują wszystko, co dzieje się w mieście i ich najbliższym otoczeniu. Odpowiedzią na chęć zmian są coraz silniejsze ruchy miejskie, których celem jest współdecydowanie przez mieszkańców o wszystkich najważniejszych sprawach miejskich. Aktywność ruchów miejskich rośnie także w innych polskich miastach, co doprowadziło do powstania Porozumienia Ruchów Miejskich, skupiającego przedstawicieli 11 miast, w tym Gdańska, Krakowa i Warszawy. Jednym ze współzałożycieli ruchu jest poznańskie stowarzyszenie „Prawo do Miasta”, które ma swoich przedstawicieli we władzach miasta oraz organach jednostek pomocniczych miasta.

Poziom kapitału społecznego wpływa na rozwój ekonomii społecznej, która jest instrumentem ekonomiczno-społecznym umożliwiającym zwiększenie udziału wykluczonych grup mieszkańców w życiu publicznym i gospodarczym. W Wielkopolsce tworzenie nowych i wspieranie istniejących podmiotów ekonomii społecznej, szczególnie spółdzielni socjalnych, wspiera Stowarzyszenie Na Rzecz Spółdzielni Socjalnych z siedzibą w Poznaniu. W mieście działa 15 spółdzielni zatrudniających m.in. osoby z niepełnosprawnościami, także intelektualnymi, bezdomne oraz trudną młodzież, oferujące usługi gastronomiczne, opiekuńcze dla seniorów i osób niepełnosprawnych oraz żłobkowe, doradztwa zawodowe, wypożyczania sprzętu sportowego, porządkowe, małej poligrafii, remontowo-budowlane, konserwacji terenów zieleni, skupu surowców wtórnych. Miasto Poznań wraz z Województwem Wielkopolskim utworzyło spółdzielnię socjalną „Poznanianka”, której celem jest aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy, niepełnosprawnych oraz mieszkających w mieszkaniach komunalnych i mających zaległości czynszowe, a także prowadzenie reintegracji społecznej osób zatrudnionych w spółdzielni.

Kapitał społeczny odgrywa kluczową rolę w działaniach rewitalizacyjnych, których efektywność wymaga współpracy pomiędzy mieszkańcami a innymi aktorami społecznymi zaangażowanymi w ten proces, szczególnie dotyczy to organizacji pozarządowych oraz instytucji publicznych. Wszystkie działania realizowane w ramach Miejskiego Programu Rewitalizacji oraz programu odnowy śródmieścia bazują

²⁴ Wyniki badania jakości życia mieszkańców Poznania przeprowadzonego na zlecenie Urzędu Miasta Poznania w 2013 r.

²⁵ Przekazanie 1 % podatku organizacjom pozarządowym oraz wsparcie finansowe organizacji charytatywnych.

²⁶ Wyniki badania „Jakość życia mieszkańców Poznania” przeprowadzonego w 2013 r. pokazały, że 90% mieszkańców deklaruje silne poczucie związku z miastem, 80% z najbliższym otoczeniem.

²⁷ Wyniki ogólnopolskiego badania „Diagnoza społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków” pokazały, że 60,4% mieszkańców jest zadowolonych z miasta jako miejsca zamieszkania. W 2013 r. wskaźnik ten wyniósł 65,6%.

²⁸ Wskaźnik dezaprobaty, definiowany w badaniu „Diagnoza społeczna 2015” jako procent osób, których w ostatnich miesiącach (przed badaniem) często denerwowały decyzje i działania miejscowych władz wyniósł w 2015 r. dla Poznania 6,8% i w porównaniu z poprzednim badaniem zmniejszył się (wówczas 11,1%).

na uruchomieniu kapitału społecznego, zarówno poprzez konsultacje społeczne, jak i współpracę z radami osiedli i organizacjami pozarządowymi. Z drugiej strony realizacja programu rewitalizacji dąży do zwiększenia integracji i ożywienia działań społecznych, czyli podniesienia poziomu kapitału społecznego. Potwierdzeniem słuszności takiego podejścia są prowadzone z sukcesem działania rewitalizacyjne na obszarze Śródky oraz coraz większe zaangażowanie społeczne mieszkańców pragnących ożywić problemowe rejony miasta, przede wszystkim poprzez projekty kulturalne²⁹.

O poziomie zaangażowania społecznego świadczy także frekwencja wyborcza. Od 2010 r. mieszkańcy Poznania uczestniczyli w 9 wyborach na szczeblu lokalnym i krajowym oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Poznaniacy najliczniej uczestniczą w wyborach ogólnopolskich, w których frekwencja przekracza 50%. Najwyższą frekwencję odnotowano w II turze wyborów Prezydenta RP (63,2%). Dużo niższą frekwencję, poniżej 40%, odnotowano w wyborach do Parlamentu Europejskiego oraz lokalnych Prezydenta Miasta oraz do Rady Miasta Poznania. Taka sama tendencja występuje w innych dużych miastach. Problemem jest bardzo niska frekwencja w wyborach do rad jednostek pomocniczych Miasta, która wynosi od 7 do 8% (w 2015 r. wyniosła 7,8%) oraz brak kandydatów na radnych w niektórych osiedlach. Zachęcenie poznaniaków do angażowania się w działania na rzecz rozwoju lokalnej wspólnoty było celem realizowanego w latach 2014-2015 projektu pn. „Miasto obywateli. Rozwój Rad Osiedli w Poznaniu”, który miał za zadanie wsparcie i promocję działalności rad.

Poziom kapitału społecznego określa jakość relacji pomiędzy mieszkańcami i jest ściśle powiązany z poziomem zaufania wobec instytucji publicznych oraz jakością i dostępnością przestrzeni publicznej, w której mieszkańcy się spotykają we wspólnym celu. Oznacza to, że Miasto może aktywnie wpływać na tworzenie kapitału społecznego poprzez kreowanie przestrzeni, okazji i środków ułatwiających powstanie więzi społecznych i sprzyjających ich trwałości; dbałość o dostępność i jakość usług publicznych; rozwijanie współpracy z mieszkańcami i organizacjami pozarządowymi. Ważne jest także wspieranie przez Miasto oddolnych, obywatelskich inicjatyw mających na celu dobro wspólne. Działania takie są już podejmowane w mieście, przede wszystkim w ramach rewitalizacji śródmieścia.

²⁹ Przykładem może być nowatorski projekt inkubatora kultury „Pireus”, który pod koniec 2015 r. został otwarty na Łazarzu, czy projekt skupiający NGOs działające w obszarze kultury PROJEKT:NGO:WILDA.

W Poznaniu funkcjonują 42 jednostki pomocnicze Miasta, w których działa 678 radnych. Obejmują one cały obszar miasta.

Poziom wskaźników Licznika Partycypacji, opracowanego przez Instytut Spraw Publicznych, pokazuje, że mieszkańcy Poznania i organizacje pozarządowe mogą w wysokim stopniu uczestniczyć w procesie partycypacji publicznej, a skala komunikacji społecznej jest na wysokim poziomie. Różnorodność stosowanych form komunikacji bezpośredniej władz z mieszkańcami, takimi jak: forum internetowe dla mieszkańców, na którym można wypowiadać się na temat decyzji i działań władz miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych, własne lub współfinansowane media lokalne, bezpośrednie informowanie mieszkańców poprzez kanały cyfrowe, media społecznościowe, kampanie plakatowe i drukowane broszury i ulotki, umożliwia komunikację z różnymi grupami odbiorców. Badania ankietowe³⁰ pokazują, że z cyfrowych mediów korzystają przede wszystkim osoby młode, natomiast seniorzy preferują media tradycyjne, dlatego powinny być wykorzystywane różne formy komunikacji. Wysoki poziom aktywności mieszkańców oraz rosnąca rola organizacji pozarządowych i ruchów miejskich wpływają na jakość i poziom dialogu społecznego.

Podstawową formą partycypacji publicznej są konsultacje społeczne, prowadzone według zasad zawartych w krajowym Kodeksie Konsultacji Społecznych: dobra wiara, powszechność, przejrzystość, responsywność, koordynacja, przewidywalność oraz poszanowanie interesu ogólnego. Stosowane przez Miasto Poznań formy i instrumenty partycypacji społecznej obejmują m.in. bezpośrednie spotkania robocze z mieszkańcami; czaty internetowe; spacer studyjny; stałe konsultacje przy projektowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego³¹ i inwestycji drogowych oraz konsultacje jednorazowe, dotyczące ważnych dla mieszkańców projektów; debaty deliberatywne; badania ankietowe; rozstrzygnięcia obywatelskie; projekt budżetu obywatelskiego. Mieszkańcy są również włączeni do procesu planowania strategicznego. W dialogu społecznym uczestniczą także wspólne ciała doradcze i konsultacyjne, takie jak: Poznańska Rada Działalności Pożytku Publicznego, komisje dialogu obywatelskiego zrzeszające organizacje pozarządowe, Miejska Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, Miejska Rada Seniorów, Rada Rodziny Dużej, Młodzieżowa Rada Konsultacyjna przy Prezydencie Miasta Poznania. Duże zaangażowanie w działania na rzecz miasta wykazują ruchy miejskie, a ich rola będzie w najbliższych latach wzrastać. W Poznaniu jeszcze³² w zbyt małym stopniu w systemie partycypacji wykorzystywane są nowe techniki, powstające w ramach innowacji społecznych, jak np.: *crowdsourcing* (czerpanie z tłumu), pozwalający na wykorzystanie potencjału mieszkańców do szeroko pojętego kreowania miejskości³³, warsztaty *charrette*³⁴ czy wykorzystujący informację przestrzenną *Public Participation GIS* (np. społeczne mapowanie przestrzeni wykorzystywane do rozwiązywania problemów lokalnych³⁵).

³⁰ „Badania opinii na temat Rad Osiedli w Poznaniu” przeprowadzone w 2014 r. przez Fundację Altum w ramach projektu „Miasto Obywateli. Rozwój Rad Osiedli w Poznaniu”.

³¹ Program konsultacji społecznych dot. planów miejscowych jest realizowany od 2007 r. i wielokrotnie wskazywany jako przykład dobrej praktyki na forum ogólnopolskim.

³² Można jednak wskazać przykłady stosowania tych technik, jak np. geokonsultacje dot. śródmieścia czy konsultacje przy pomocy narzędzia internetowego geodyskusji dot. zapisów projektu mpzp „Park Kasprowicza”.

³³ Np. użytkownicy Internetu mogą łączyć się w grupy osób zainteresowanych zabieraniem głosu w miejskich dyskusjach czy wspólnymi działaniami na poziomie lokalnych podwórek i zgłaszać oddolne inicjatywy władzom miejskim.

³⁴ Metoda polegająca na angażowaniu mieszkańców w proces planowania zagospodarowania danego obszaru w trakcie kilkudniowych sesji z udziałem m.in. przedstawicieli Miasta, urbanistów, deweloperów. Wynikiem tych sesji jest opracowanie spójnej, wypracowanej drogą konsultacji, negocjacji oraz wzajemnych uzgodnień koncepcji zagospodarowania danego terenu.

³⁵ Internetowy system zaznaczenia przez mieszkańców (bez oficjalnych potwierdzeń, procedury skargowej) na mapie miejskiej lokalizacji lokalnych problemów, z opcją informowania on-line przez władze miejskie o działaniach dla rozwiązywania problemu.

Ważną rolę w procesie partycypacji publicznej pełnią 42 jednostki pomocnicze Miasta, obejmujące obszar całego miasta oraz organizacje pozarządowe. Zgodnie ze statutem Miasta Poznania, jednostki pomocnicze mają inicjatywę uchwałodawczą w sprawach dotyczących obszaru ich funkcjonowania oraz otrzymują środki finansowe³⁶ z budżetu Miasta, mogą także uczestniczyć w konkursie grantowym³⁷ na zadania inwestycyjne. Działa w nich 678 radnych osiedlowych wybieranych w wyborach bezpośrednich. Radni osiedlowi aktywnie działają na rzecz społeczności lokalnych, wychodząc z różnymi inicjatywami dotyczącymi swoich osiedli. Pracę radnych dobrze ocenia³⁸ ponad połowa mieszkańców, jednak jedna trzecia nie ma żadnej wiedzy na ten temat. Badania³⁹ przeprowadzone wśród radnych osiedlowych pokazały, że najważniejszymi obszarami działań w ich ocenie są remonty obiektów⁴⁰ infrastruktury drogowej, oświatowej, rekreacyjnej i terenów zieleni znajdującej się na ich terenie, przede wszystkim dróg i chodników, oraz poprawa bezpieczeństwa. Wyniki te wskazują na najbardziej oczekiwane przez mieszkańców sfery działań władz samorządowych w skali lokalnej. Jednostki pomocnicze współpracują ze sobą w celu rozwiązywania wspólnych problemów na forum ogólnomiejskim w ramach Porozumienia Osiedli Samorządowych Miasta Poznania⁴¹, a przykładem lokalnym jest „Koalicja Śródmiejska” – wspólna inicjatywa współpracy 5 osiedli⁴² tworzących obszar śródmieścia.

Ważnymi partnerami władz miasta są także środowiska biznesowe oraz naukowo-akademickie, które coraz aktywniej włączają się w rozwiązywanie problemów rozwojowych miasta, m.in. uczestnicząc, wraz z Miastem Poznań, we wspólnych organizacjach działających na rzecz wsparcia przedsiębiorców i pracodawców, osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej i poszukujących pracy, takich jak: Sieć Wspierania Przedsiębiorczości i Zatrudnienia⁴³ czy Powiatowa Rada Rynku Pracy. Miasto prowadzi także dialog z kluczowymi inwestorami zewnętrznymi realizującymi swoje przedsięwzięcia w mieście. Kolejnym przykładem wspólnych działań Miasta i prywatnych przedsiębiorstw jest wykorzystywanie systemu partnerstwa publiczno-prywatnego przy realizacji usług publicznych. W 2016 r. planuje się oficjalne uruchomienie zbudowanej przez inwestora prywatnego w hybrydowym systemie partnerstwa publiczno-prywatnego (z udziałem środków unijnych) instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych. Poznań, tak jak i inne polskie miasta, w zbyt małym stopniu wykorzystują możliwość wspólnej realizacji inwestycji z zakresu usług publicznych w systemie ppp. Większego wsparcia ze strony Miasta wymagają prywatne projekty biznesu społecznego ukierunkowane na rozwiązywanie konkretnych problemów społecznych. Przykłady miast europejskich pokazują, że utworzenie kompleksowego systemu wspierającego rozwój tego biznesu, szczególnie małych startupów niedysponujących dużym kapitałem własnym, wpływa korzystnie na integrację społeczności lokalnej i pozwala skutecznie przeciwdziałać problemowi wykluczenia społecznego. Miasto także realizuje wspólne projekty ze środowiskiem naukowo-akademickim, zlecając ukierunkowane badania i analizy oraz inspirując powstawanie centrów badań naukowych dla potrzeb diagnozowania wybranych aspektów funkcjonowania miasta i aglomeracji poznańskiej, takich jak: Centrum Badania Jakości Życia i Centrum Dokumentacji Audiowizualnej przy Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza, międzyuczelniane Centrum Badań Metropolitalnych. Środowiska biznesowe i naukowo-akademickie aktywnie uczestniczą w planowaniu strategicznym oraz konsultacjach na tematy ważne dla rozwoju miasta.

³⁶ W 2014 r. jednostki pomocnicze Miasta otrzymały z budżetu Miasta 20,7 mln zł.

³⁷ Rocznie jest to kwota 3,5 mln zł.

³⁸ „Badania opinii na temat Rad Osiedli w Poznaniu” przeprowadzone w 2014 r. przez Fundację Altum w ramach projektu „Miasto Obywateli. Rozwój Rad Osiedli w Poznaniu”.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Zakres ten potwierdza także badanie opinii mieszkańców osiedli, którzy jako znane im przykłady działań rady osiedla wskazywali najczęściej place zabaw, chodniki, tereny zieleni, siłownie zewnętrzne i drogi.

⁴¹ Porozumienie zrzesza obecnie 31 osiedli.

⁴² Stare Miasto, Św. Łazarz, Jeżyce, Wilda oraz Ostrów Tumski-Śródka-Zawady-Komandoria.

⁴³ Skupiająca 26 publicznych i prywatnych instytucji otoczenia biznesu (m.in. izby gospodarcze, inkubatory i preinkubatory przedsiębiorczości, parki technologiczno-przemysłowe, NGOs), których działalność jest skierowana do sektora MSP, osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz poszukujących pracy, oferując im usługi doradczo-informacyjne o wysokiej dostępności i jakości.

Doświadczenia miast europejskich, które wcześniej wdrożyły system partycypacji publicznej, wskazują, że dla nawiązania efektywnego dialogu władzy lokalnej z mieszkańcami niezbędna jest transparentność działań; otwarty dostęp do danych publicznych; inteligentne zarządzanie miastem; współpraca ze środowiskiem biznesowym i naukowo-akademickim; umiejętność zawierania kompromisu; wykorzystanie możliwości społecznych Internetu. Utworzenie systemu partycypacyjnego zarządzania miastem, gwarantującego mieszkańcom współuczestnictwo w procesach podejmowania decyzji, przy jednoczesnej współodpowiedzialności za podejmowane decyzje i ich realizację, sprzyja wyzwoleniu kreatywności mieszkańców i jest szansą wdrażania, przy akceptacji i współpracy społecznej, rozwiązań przekształcających Poznań w miasto niskoemisyjne, przyjazne środowisku, nastawione na komfort indywidualnego życia.

W procesie rozwoju partycypacji publicznej ważna jest sprawność i otwartość administracji publicznej. Wyniki raportu PwC o potencjale rozwojowym polskich miast⁴⁴ wskazują, że sprawność instytucji miejskich w Poznaniu powinna dalej się poprawiać. Ważne jest szczególnie przyspieszenie procedur administracyjnych⁴⁵ oraz zwiększenie poziomu wykorzystania nowoczesnych technologii w kontaktach z klientami.

⁴⁴ Wyniki opublikowanego w 2015 r. raportu PwC o potencjale rozwojowym polskich miast wskazują, że poziom sprawności administracji w Poznaniu jest poniżej średniej dla 12 ocenianych miast.

⁴⁵ Potwierdzają to wyniki raportu Banku Światowego „Doing Business w Polsce 2015”, w którym wśród wszystkich miast wojewódzkich Poznań zajął 15. miejsce pod względem poziomu łatwości uzyskiwania pozwolenia na budowę przez przedsiębiorców.

Do bezpośrednich kontaktów z mieszkańcami są wykorzystywane usługi świadczone przez Biuro Poznań Kontakt, które obsługuje rocznie⁴⁶ ponad 500 tys. rozmów, w tym 350 tys. zapytań skierowanych do Urzędu Miasta Poznania i miejskich jednostek organizacyjnych, oraz usługi internetowe, takie jak: poczta e-mail, system informacji/ostrzeżeń SMS⁴⁷ i formularzy interaktywnych, internetowy system zgłaszania skarg i interwencji, Elektroniczna Skrzynka Podawcza (ESP). Przez ESP rocznie⁴⁸ wpływa ponad 5,7 tys. wiadomości. Miasto Poznań korzysta także z Elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej (ePUAP) obsługującej usługę składania wniosków i skarg oraz 5⁴⁹ składów dedykowanych niektórym wydziałom. Rocznie⁵⁰ wpływa tam ponad 1,6 tys. wiadomości. W ramach udostępniania informacji publicznej na wnioszek zainteresowanych poprzez bezpośrednie kanały komunikacji cyfrowej i tradycyjnej rocznie⁵¹ wpływa około 700 spraw.

W polityce informacyjnej Miasta Poznania wykorzystywane są media tradycyjne i cyfrowe. Badania ankietowe⁵² pokazują, że z cyfrowych mediów korzystają przede wszystkim osoby młode, natomiast seniorzy preferują media tradycyjne, dlatego do komunikacji powinny być wykorzystywane jej różne formy. Co trzeci⁵³ poznanianin korzysta przy poszukiwaniu informacji z miejskich stron internetowych, a zainteresowanie tą formą komunikacji społecznej wzrasta. Oprócz informacji publikowanych obligatoryjnie w internetowym Biuletynie Informacji Publicznej (BIP), mieszkańcy mogą korzystać z oficjalnego portalu internetowego Miasta Poznania pn. Miejski Informator Multimedialny (MIM) oraz kanałów społecznościowych. W portalu dostępne są także e-usługi obejmujące: systemową rekrutację oświatową, giełdę pracy dla pracowników oświatowych i opiekunek małych dzieci, giełdę używanych podręczników, rezerwację terminu wizyty w urzędzie, giełdę rzeczy używanych dla dzieci, Giełdę Małego Biznesu MSPe-kontakt, wyszukiwarkę grobów na poznańskich cmentarzach, system sprawdzania spisu wyborców, system zgłaszania interwencji do straży miejskiej, procedury obsługi klientów przez Wydział Komunikacji. Pomimo zwiększania się liczby e-usług dostępnych dla mieszkańców, ich zakres wciąż jest niewystarczający. Brakuje zwłaszcza możliwości kompleksowego załatwienia on-line wszystkich spraw wymagających wydania zaświadczeń i decyzji. Mieszkańcy i wszyscy zainteresowani korzystają także z dostępu informacji publicznej⁵⁴. Brakuje natomiast kompleksowego systemu udostępniającego wygenerowaną dla zainteresowanych informację publiczną, co może powodować powielanie się tych samych lub podobnych zakresowo wniosków.

Gromadzone przez Miasto Poznań informacje publiczne są w coraz szerszym zakresie dostępne w otwartych i uporządkowanych formatach cyfrowych umożliwiających ich wykorzystanie. Od 4 lat w MIM działa system brokera informacji, umożliwiający automatyczne pobieranie treści poprzez zbiór interfejsów aplikacyjnych *API (Application Programming Interface)* udostępniających otwarte dane w formatach dostępnych dla programistów tworzących aplikacje internetowe, oraz implementowanie ich w zewnętrznych serwisach informacyjno-usługowych. Otwarte *API* udostępnia zasoby MIM www.poznan.pl (treść i usługi), BIP www.bip.poznan.pl (treść) oraz Systemu Informacji Przestrzennej,

⁴⁶ Dane za 2014 r.

⁴⁷ Za pośrednictwem systemu informacji/ostrzeżeń SMS mieszkańcy miasta powiadamiani są o sytuacjach kryzysowych i zagrożeniu bezpieczeństwa. System ten jest zintegrowany z ofertą rezerwacji wizyt w wydziałach UMP oraz z niektórymi usługami (np. informowaniem o: możliwości odbioru dokumentów, położeniu lokalu wyborczego właściwego dla miejsca zamieszkania, figurowaniu w spisie wyborców).

⁴⁸ Dane za 2014 r.

⁴⁹ Wydział Finansowy, Wydział Spraw Obywatelskich, Wydział Urbanistyki i Architektury, Wydział Komunikacji, Urząd Stanu Cywilnego.

⁵⁰ Dane za 2014 r.

⁵¹ Dane za 2015 r.

⁵² „Badania opinii na temat Rad Osiedli w Poznaniu” przeprowadzone w 2014 r. przez Fundację Altum w ramach projektu „Miasto Obywateli. Rozwój Rad Osiedli w Poznaniu”.

⁵³ Wyniki badania jakości życia mieszkańców Poznania przeprowadzonego na zlecenie Urzędu Miasta Poznania w 2013 r.

⁵⁴ Rocznie do Urzędu Miasta Poznania wpływa ponad 700 wniosków o udostępnienie takiej informacji.

prowadzonego przez Zarząd Geodezji i Katastru Miejskiego Geopoz. Dane są wykorzystywane w ogólnodostępnych aplikacjach⁵⁵. Niektóre z nich powstały z inicjatywy Miasta, w organizowanych *hackatonach*⁵⁶, czyli nieformalnych warsztatach dla programistów, polegających na wspólnej pracy nad opublikowanym kodem źródłowym lub interfejsem portalu miejskiego oraz w konkursach dla programistów (organizowanych we współpracy Miasta Poznania i firm zewnętrznych). Działania Miasta na rzecz otwartości danych zostały docenione przez organizację OECD, która w opublikowanym w 2015 r. raporcie⁵⁷ na temat stanu otwartości danych publicznych w Polsce, wskazała Poznań (wraz z Warszawą, Katowicami, Gdańskiem i Szczecinem) jako wiodący samorząd lokalny we wdrażaniu cyfrowego dostępu do danych publicznych.

Przy załatwianiu spraw cywilnych, rejestracji pojazdów i praw jazdy, mieszkańcy pośrednio korzystają z ogólnokrajowych rządowych elektronicznych baz i usług. Natomiast wnioski w niektórych sprawach z zakresu pomocy społecznej można składać przez ogólnopolską platformę *emp@tia* uruchomioną przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Plany rządowe zakładają coraz większe wykorzystywanie systemu ogólnopolskich baz centralnych do obsługi spraw obywateli. W przypadku tych rozwiązań niezbędna jest optymalizacja przepływu informacji pomiędzy bazami źródłowymi, administracją państwową i samorządową, ponieważ wszelkie problemy w komunikacji z tymi bazami oraz ich prawidłowością odbijają się negatywnie na jakości usług świadczonych przez miejskie wydziały i jednostki organizacyjne.

Polityka otwartości ma na celu udostępnianie wszystkim zainteresowanym informacji publicznej i w coraz szerszym stopniu wykorzystywanie nowych technologii do wspierania przejrzystego zarządzania miastem; tworzy warunki dla innowacyjnego zastosowania informacji; rozwija biznes i gospodarkę przez tworzenie nowych produktów i usług; umożliwia większe zaangażowanie mieszkańców w sprawy miasta. Jest jednym z priorytetów Unii Europejskiej (UE), która w 2011 r. uruchomiła europejską strategię otwartego dostępu do danych publicznych i zobowiązała kraje członkowskie do wdrożenia zrewidowanej dyrektywy PSI o informacji publicznej. Polska należy do najbardziej zapóźnionych pod tym względem państw, a poziom wskaźnika *OURdata Index* (*Open, Useful, Re-Usable governmental data*), opracowanego przez OECD, jest najniższy wśród krajów UE. Pełne wdrożenie zasad polityki otwartości spowoduje coraz większą integrację otwartych danych gromadzonych na poziomie Miasta z otwartymi bazami ogólnokrajowymi i konieczność stosowania jednolitych formatów i licencji.

Pomimo szerokiego zakresu działań realizowanych przez Miasto, nadal nie wypracowano kompleksowego systemu wykorzystania możliwości nowoczesnych technologii cyfrowych do utworzenia w pełni interaktywnej platformy e-usług i *Open Data* oraz komunikacji z mieszkańcami (np. *Public Participation GIS*), integrującej także wszystkie miejskie jednostki organizacyjne.

⁵⁵ Przykładowo Miasto Poznań udostępniło także swoje API programistom w ramach projektu „Business Intelligence Hackathon API – BIHAPI”.

⁵⁶ Ostatni hackaton pod nazwą „Startup Poznań_Hackathon”, którego hasłem było „Miasto, Technologie i Społeczność”, został zorganizowany w ramach Startup Poznań 2014 – wydarzenia skierowanego do osób, które swój biznes chcą budować w oparciu o wiedzę i innowacyjne rozwiązania, odbywającego się w ramach organizowanych przez Miasto Poznań Poznańskich Dni Przedsiębiorczości.

⁵⁷ OECD (2015), „Open Government Data Review of Poland: Unlocking the Value of Government Data”.

Blisko trzy czwarte⁵⁸ mieszkańców Poznania korzysta z Internetu w miejscu zamieszkania. Ponad 80% poznaniaków posiada komputer osobisty⁵⁹. Mieszkańcy mogą także korzystać z miejskiej bezpłatnej bezprzewodowej sieci dostępowej do Internetu Free wi-fi POZnan^{*60}, która obejmuje centrum miasta i Ostrów Tumski. Dostęp do bezprzewodowego Internetu mają pasażerowie poznańskiej komunikacji publicznej, w której działa sieć mobilnych hotspotów z ponad 500 punktami dostępowymi, obsługiwanych przez największego poznańskiego operatora INEA SA. Cały obszar regionu jest objęty Wielkopolską Siecią Szerokopasmową, którą w hybrydowym partnerstwie publiczno-prywatnym wybudowało Województwo Wielkopolskie.

W rankingu *European Smart Cities*, opublikowanym w 2015 r. przez Uniwersytet Techniczny w Wiedniu, porównującym poziom wdrażania rozwiązań *Smart City* w miastach do 1 mln mieszkańców, Poznań został oceniony na niższym poziomie niż średnia europejska w 5 na 6 podstawowych obszarach miasta inteligentnego⁶¹: *Smart Economy, Smart Mobility, Smart Environment, Smart People, Smart Governance*. Wyżej został oceniony jedynie obszar *Smart Living*, którego poziom został oceniony najwyżej także wśród największych polskich miast. Wyniki te potwierdzają konieczność przyspieszenia i poszerzenia zakresu prowadzonych działań wdrażających nowoczesne technologie i rozwiązania we wszystkich polskich miastach. Polskie miasta dopiero zaczynają analizować możliwości wdrożenia kompleksowych inteligentnych rozwiązań. Rynek tych rozwiązań rozwija się szybko, a główną barierą dla miast są przede wszystkim finanse.

W Poznaniu nie powstała dotąd kompleksowa strategia *Smart City*, która powinna pełnić rolę mapy drogowej w celu osiągnięcia przez Poznań poziomu europejskiego miasta inteligentnego, wykorzystującego możliwości nowoczesnych technologii w zarządzaniu i obsłudze miasta, innowacje społeczne, potencjał sektorów kreatywnych, zrównoważone systemy transportowe i środowisko. Zostały natomiast podjęte prace nad opracowaniem założeń zintegrowanego modelu *Smart City* dla Poznania, który docelowo zostanie wykorzystany w pracach strategicznych.

Polskie miasta, w tym Poznań, w swoim rozwoju wykorzystują jeszcze w zbyt niskim stopniu nowoczesne technologie, wspomagające realizację zadań publicznych związanych z transportem, gospodarką komunalną, ochroną środowiska i infrastrukturą, umożliwiające komunikację z mieszkańcami *on-line* za pomocą przekazywania informacji ważnych dla odbiorców tych usług. Najwięcej kompleksowych rozwiązań wdrażanych jest w transporcie publicznym. W przypadku Poznania uruchomiono w tym zakresie usługę Poznańskiej Elektronicznej Karty Aglomeracyjnej, która docelowo ma pełnić dodatkowe funkcje, oraz projekt „System ITS Poznań” – system wspomagania zarządzaniem ruchem integrujący wszystkie takie systemy działające w mieście⁶². Inteligentne technologie wykorzystuje także jeden z najnowocześniejszych w Polsce system wypożyczalni rowerów miejskich „Poznański Rower Miejski”, obsługiwany przez prywatnego operatora. Nowoczesne technologie w świadczeniu usług stosuje coraz więcej jednostek publicznych i komercyjnych, jednak są to działania punktowe, niepołączone w zintegrowany duży system dostępny dla każdego zainteresowanego. Brakuje w mieście kompleksowych rozwiązań systemowych obejmujących zasoby i usługi publiczne, jak np.: inteligentne oświetlenie drogowe sterowane poziomem natężenia ruchu; zintegrowany system zarządzania miejscami parkingowymi w mieście z informacją *on-line* dla kierowców o możliwościach

⁵⁸ Wyniki przeprowadzonych w 2010 r. na zlecenie Urzędu Miasta Poznania badań dostępu do Internetu na terenie miasta.

⁵⁹ Wyniki badania GUS dla największych polskich miast (powyżej 500 tys. mieszkańców).

⁶⁰ Dostęp do sieci jest otwarty i powszechny, z ograniczonym czasem trwania sesji oraz przepustowością połączenia.

⁶¹ Wśród największych polskich miast, Poznań został w tych obszarach oceniony jedynie wyżej niż Gdańsk (z wyjątkiem obszaru *Smart Governance*, w którym ocena była najniższa).

⁶² W pierwszym etapie system ITS uruchomiono w zachodniej części miasta, obejmującej obszar dzielnicy Grunwald i częściowo Jeżyc.

parkowania; zintegrowana informacja pasażerska; zintegrowany system zarządzania i dostępu do usług oświatowych; inteligentne sterowanie efektywnością energetyczną w budynkach komunalnych z informacją i możliwością sterowania dostępną *on-line* dla mieszkańców i administratorów. Ten ostatni problem będzie narastał, gdyż, zgodnie z prawem unijnym, do 2020 r. 80% konsumentów energii w Polsce będzie musiało korzystać z inteligentnych liczników energii elektrycznej, a w krótkiej perspektywie wszystkie nowo powstające budynki w Polsce powinny być niemal samowystarczalne pod względem energetycznym i wykorzystywać nowoczesne rozwiązania sprzyjające zrównoważonemu rozwojowi.

W rankingu *European Smart Cities*, jakość infrastruktury *ICT*, badana w ramach obszaru *Smart Mobility*, w Poznaniu została oceniona na takim samym poziomie jak we Wrocławiu i Łodzi, jednak znacznie niżej (ponad dziesięciokrotnie) niż w miastach wiodących pod względem wprowadzanych rozwiązań inteligentnych, takich jak Amsterdam czy Kopenhaga. Różnica ta pokazuje stopień opóźnienia technologicznego Polski w stosunku do rozwiniętych krajów UE. W skali kraju, w Poznaniu dostęp do szerokopasmowego Internetu i jakość tych usług jest dobra. Obecnie jedyne bariery w dostępie do Internetu dla mieszkańców Poznania stanowią sytuacja finansowa oraz brak umiejętności korzystania ze sprzętu i oprogramowania. Bariery te dla osób o najtrudniejszej sytuacji finansowej pomaga zniwelować realizowany przez Miasto Poznań ze środków unijnych program przeciwdziałający wykluczeniu cyfrowemu, którym objęto 3 tys. mieszkańców. Młode pokolenie może korzystać z infrastruktury i sprzętu komputerowego w placówkach oświatowych, w których na jedno stanowisko komputerowe z dostępem do Internetu przypada obecnie⁶³ niecałe 22 uczniów. Stopień cyfryzacji tych placówek systematycznie polepsza się⁶⁴. Mieszkańcy i turyści, oprócz oferty komercyjnej, mogą korzystać z miejskiej bezpłatnej bezprzewodowej sieci dostępowej do Internetu Free wi-fi POZnan*, która obejmuje centrum miasta i Ostrów Tumski. Dostęp do bezprzewodowego Internetu mają także pasażerowie poznańskiej komunikacji miejskiej, w której uruchomiono sieć mobilnych hotspotów.

Rynek inteligentnych technologii rozwija się bardzo szybko i w średnim okresie będzie wpływać w sposób znaczący na rozwój miasta. Nową perspektywą jest dynamiczny rozwój rynku informacji opartych na *Big Data*, w tym na Internecie Rzeczy, wymagających zintegrowania w czasie rzeczywistym wielu wielowarstwowych danych pochodzących z różnych rozproszonych źródeł cyfrowych, w tym sieci beaconów. Na rynku tym jeszcze większe znaczenie będą miały otwarte informacje publiczne, które gromadzi Miasto i miejskie jednostki organizacyjne, szczególnie po uchwaleniu przez Sejm RP ustawy o ponownym wykorzystaniu informacji sektora publicznego, która wprowadza do polskiego prawa dyrektywę unijną 2013/37/UE⁶⁵. Możliwość wykorzystania informacji sektora publicznego stanowi szansę dla przedsiębiorców, przede wszystkim działających w sektorach kreatywnych, którzy chcą na ich podstawie stworzyć nowe produkty i usługi. Korzystanie z narzędzi cyfrowych przez administrację publiczną jest coraz bardziej preferowane przez rozwiązania prawne, jak np. w nowelizowanym prawie zamówień publicznych, który wprowadza, zgodnie z dyrektywami unijnymi, obowiązek wprowadzenia elektronicznej komunikacji i obiegu informacji między zamawiającymi a wykonawcami od października 2018 r.

⁶³ Dane za 2014 r.

⁶⁴ Nadal jednak nie wszystkie placówki oświatowe są w pełni wyposażone w nowoczesne narzędzia *ICT* umożliwiające wykorzystywanie wszystkich możliwości nowoczesnych technologii w procesie nauczania.

⁶⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/37/UE z 26 czerwca 2013 r. zmieniająca dyrektywę 2003/98/WE w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego (tzw. dyrektywa re-use).

Powierzchnia Poznania wynosi 261,9 km², w tym 45% stanowią obszary zabudowane i zurbanizowane, 31% – grunty rolnicze, 15% – tereny leśne, 3% – grunty pod wodami. W strukturze własnościowej 37% stanowią grunty komunalne, 29% – osób fizycznych, 25,5% – Skarbu Państwa.

Kierunki rozwoju przestrzennego miasta zostały wyznaczone w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania”, na podstawie którego opracowywane są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (mpzp). Na terenie Poznania obowiązuje⁶⁶ 189 uchwalonych mpzp obejmujących obszar blisko 42% powierzchni miasta.

Poznań stanowi centralny ośrodek aglomeracji poznańskiej obejmującej miasto i gminy powiatu poznańskiego, granicząc bezpośrednio z 11 gminami. Od 2011 r. jest członkiem Stowarzyszenia Metropolia Poznań, skupiającego 22⁶⁷ gminy oraz powiat poznański.

Miasto Poznań, ze względu na pełnioną funkcję w systemie osadniczym kraju oraz znaczenie społeczno-gospodarcze w procesach rozwojowych⁶⁸, stanowi główny element struktury przestrzennej Wielkopolski. Jako główny ośrodek Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego (POM)⁶⁹ skupia największą część potencjału rozwojowego województwa wielkopolskiego, stanowiąc o konkurencyjności regionu. W planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, miastu nadano rangę ośrodka krajowego o rozwiniętych funkcjach metropolitalnych i regionotwórczych, stanowiącego centrum wyspecjalizowanych usług. Uwzględniono w nim położenie Poznania na przecięciu głównych regionalnych, krajowych i międzynarodowych szlaków komunikacyjnych, w centralnym obszarze problemowym, w którym polityka przestrzenna koncentrować się ma na minimalizacji konfliktów przestrzennych związanych z procesami suburbanizacji i metropolizacji. Miasto Poznań uznane zostało za główny ośrodek logistyczny regionu. W ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 dla miejskiego obszaru funkcjonalnego Poznania, w obrębie POM, wyznaczono zasięg realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, obejmujący gminy należące do Stowarzyszenia Metropolia Poznań.

Oprócz powiązań krajowych, Poznań znajduje się w strefie oddziaływania polsko-niemieckiego obszaru powiązań, którego oś stanowi rzeka Odra i jej dopływy. Obszar ten obejmuje 4 polskie województwa – dolnośląskie, lubuskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie oraz 4 niemieckie kraje związkowe – Berlin, Brandenburgia, Meklemburgia – Pomorze Przednie oraz Saksonia (tożsame z obszarem polsko-niemieckiej inicjatywy Partnerstwo Odra, której uczestnikiem jest także Miasto Poznań). Struktura funkcjonalno-przestrzenna tego obszaru tworzona jest przez sieć następujących największych miast i ich obszarów funkcjonalnych: Berlin, Drezno, Poznań, Szczecin i Wrocław, wpływających na rozwój sąsiadujących z nimi sieci średnich i małych miast. Obecnie, w ramach Komitetu ds. Gospodarki Prze-

⁶⁶ Dane za 2015 r.

⁶⁷ Członkami Stowarzyszenia Metropolia Poznań są: Poznań, Buk, Czerwonak, Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Kostrzyn, Kórnik, Luboń, Mosina, Murowana Goślina, Oborniki, Pobiedziska, Puszczykowo, Rokietnica, Skoki, Stęszew, Suchy Las, Swarzędz, Szamotuły, Śrem, Tarnowo Podgórne oraz powiat poznański.

⁶⁸ Zgodnie z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, miejskie obszary funkcjonalne, definiowane jako układy osadnicze ciągle przestrzennie, złożone z odrębnych jednostek administracyjnych, są ważnym elementem polityki regionalnej.

⁶⁹ Miasto Poznań wraz z powiązaniem z nim funkcjonalnie otoczeniem, czyli gminami powiatu poznańskiego, znajdującymi się maksymalnie 25 km od Poznania; miasta powiatowe (Szamotuły, Oborniki, Wągrowiec, Gniezno, Września, Środa Wielkopolska, Śrem, Kościan, Grodzisk Wielkopolski, Nowy Tomyśl), stanowiące zewnętrzny pierścień miast obszaru metropolitalnego; gminy: Skoki i Czempin oraz Duszniki, Kaźmierz, Rogoźno, Kiszkowo, Łubowo, Czarniejewo, Nekla, Dominowo, Zaniemyśl, Brodnica, Granowo, Opalenica.

strzennej Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej, powstaje wspólna koncepcja przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań, która zawierać będzie najważniejsze wspólne wizje rozwoju przestrzennego tego obszaru do 2030 r.⁷⁰, z uwzględnieniem kontekstu sieci obszarów metropolitalnych i miejskich.

Poznań rozwija się w modelu miasta zwartego (*compact city*) – miasta krótkich odległości (*city of short distances*), z ramowym układem komunikacyjnym⁷¹ i klinowo-pierścieniowym systemem zieleni⁷². Model ten zakłada zahamowanie rozpraszania zabudowy, wsparcie rewitalizacji i zagospodarowania terenów zdegradowanych, priorytet dla transportu publicznego, rowerowego i pieszego, przy równoczesnym ograniczaniu ruchu samochodowego. Model miasta zwartego uznany został w Europejskiej Perspektywie Rozwoju Przestrzennego za zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń.

Główne założenia obecnie realizowanego rozwoju przestrzennego miasta Poznania, zawarte w obecnie obowiązującym „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania”⁷³, to: kontynuowanie idei miasta zwartego poprzez racjonalne wykorzystanie przestrzeni miasta, polegające na intensyfikacji zainwestowania z uwzględnieniem lokalnych wartości przyrodniczych i kulturowych oraz potrzeb mieszkańców; kształtowanie lokalnych centrów usługowych w celu zapewnienia mieszkańcom bardziej wygodnego i niewymagającego nadmiernej aktywności komunikacyjnej, w tym przede wszystkim samochodowej, dostępu do usług; uczynienie układu urbanistycznego miasta ukierunkowane na wzrost jego atrakcyjności i podniesienie jakości przestrzeni publicznych, w szczególności na obszarze śródmieścia; rozwój zabudowy, głównie mieszkaniowej – w zasięgu bliskiej dostępności do transportu publicznego szynowego (tramwaj, przystanki kolejowe w mieście); konsekwentne ograniczanie dostępu dla samochodów na obszarze śródmieścia na rzecz ruchu pieszego, rowerowego i tramwajowego; zachowanie, wzbogacanie i rozwój terenów zieleni, miejsc wypoczynku i rekreacji wzdłuż Warty, w klinach zieleni, rozwój parków miejskich; wskazanie terenów pod rozwój inwestycji⁷⁴ wpływających na metropolitalne funkcje miasta. Istotne jest zintensyfikowanie działań mających na celu „zwrócenie się” miasta w kierunku Warty (przede wszystkim na odcinku śródmiejskim) oraz kreowania systemu obszaru przestrzeni publicznych, z zachowaniem ich ciągłości w tkance miejskiej oraz podniesieniem atrakcyjności. Cele te znajdują odzwierciedlenie w tworzonych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, obejmujących poszczególne obszary mia-

⁷⁰ Celem koncepcji jest wzmocnienie powiązań oraz stopnia integracji i wyrównanie warunków dla funkcjonowania społeczeństwa i gospodarki; kształtowanie tożsamości – identyfikacji regionalnej wszystkich mieszkańców obszaru; zainicjowanie marketingu politycznego sprzyjającego wzrostowi znaczenia tego makroregionu w Europie; umożliwienie spójnej polityki korzystania z programów wsparcia UE, głównie w ramach programów transgranicznych i transnarodowych dotyczących Polski i Niemiec.

⁷¹ Ramowy układ komunikacyjny dzieli miasto na trzy strefy o odmiennej intensywności i charakterze procesów urbanizacyjnych, przedzielone klinami zieleni krzyżującymi się w ścisłym centrum. Strefa wewnętrzna (wraz ze strefą ścisłego centrum zamkniętą I ramą komunikacyjną) zawiera się w obszarze zamkniętym II ramą komunikacyjną. Strefa pośrednia leży pomiędzy II i III ramą komunikacyjną i charakteryzuje się intensywnymi procesami urbanistycznymi. Strefa zewnętrzna obejmuje obszar od III ramy komunikacyjnej do granic miasta. Strefy te stanowią obszary przestrzennie definiujące miasto.

⁷² System zieleni w Poznaniu oparty jest na 4 klinach zieleni, bazujących na dolinach rzecznych: północnym i południowym (w dolinie rzeki Warty), zachodnim (w dolinie rzeki Bogdanka) oraz wschodnim (w dolinie rzeki Cybiny). Na układ klinowy nakłada się historycznie ukształtowany pierścieniowy system zieleni, z cennymi założeniami ogrodowymi i okazami roślinności.

⁷³ Uchwała Rady Miasta Poznania nr LXXII/1137/VI/2014 z 23 września 2014 r.

⁷⁴ Wyższe uczelnie, obiekty działalności kulturalnej, w tym kultury wysokiej, obiekty sportowe i rekreacyjne o zasięgu ponadlokalnym, instytucje finansowe i okołobiznesowe, obiekty kongresowe, hotelowe, parki naukowo-technologiczne, inkubatory przedsiębiorczości i wynalazczości, inwestycje z sektorów technologicznie zaawansowanych, branż kreatywnych.

sta. Stopień objęcia obszaru miasta planami miejscowymi jest wysoki⁷⁵, jednak wciąż ponad połowa powierzchni nie posiada uchwalonych planów. Ich brak może powodować, że nowa zabudowa będzie realizowana na zasadzie „dobrego sąsiedztwa”, co nie zawsze wpływa korzystnie na rozwój urbanistyczny, estetykę wizualną i jakość zagospodarowania przestrzennego oraz funkcję publiczną terenów.

W planowaniu kierunków zagospodarowania przestrzeni Miasto uwzględnia rolę mieszkańców i organizacji społecznych, organizując konsultacje zarówno na etapie początkowym tj. składania wniosków do projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jak i na etapie gotowego projektu⁷⁶. Istotną wartość dodaną w trakcie konsultacji mpzp stanowi wizualizacja rozwiązań przestrzennych. Ciekawym kompleksowym rozwiązaniem w tym zakresie jest miejski projekt⁷⁷ wykonania makiety urbanistycznej Poznania, ze szczególnym uwzględnieniem śródmieścia. Z takich makiet już korzystają inne miasta, a ich rola w procesach planistycznych, konsultacjach społecznych, edukacji jest bardzo duża. Stanowią one także atrakcję turystyczną.

⁷⁵ Oprócz planów uchwalonych, w opracowaniu jest 159 mpzp obejmujących 28% powierzchni miasta.

⁷⁶ Program konsultacji społecznych na temat miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest prowadzony w Poznaniu od 2007 r. i obejmuje etapy przedprojektowy oraz finalny. Dodatkowe konsultacje są organizowane w przypadku konfliktów społecznych. Ponadto zgodnie z ustawą o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym każdorazowo organizowana jest dyskusja publiczna nad rozwiązaniami planu. Każdy z zainteresowanych może w tym czasie wnieść swoją uwagę do rozwiązań planistycznych.

⁷⁷ W 2015 r. Miasto Poznań zleciło zaprojektowanie pierwszego etapu koncepcyjnego makiety urbanistycznej Miasta Poznania w technologii druku 3D.

W Polsce ośrodkiem o wykształconych funkcjach metropolitalnych jest Warszawa, którą definiuje się jako metropolię ponadregionalną. Do tworzących się metropolii należą: Kraków, Łódź, Poznań, Trójmiasto, Wrocław oraz Konurbacja Śląska, definiowane jako metropolie regionalne (krajowe)⁷⁸. W skali europejskiej, według programu ESPON (Europejska Sieć Obserwacyjna Rozwoju Terytorialnego i Spójności Terytorialnej), obszar metropolitalny Poznania (aglomeracja poznańska⁷⁹) należy do MEGA – Europejskich Metropolitalnych Obszarów Wzrostu (ang. Metropolitan European Growth Areas) znajdujących się w grupie weak MEGA, czyli słabiej wykształconych metropolii (wraz z Krakowem, Konurbacją Śląską, Trójmiastem, Wrocławiem, Łodzią i Szczecinem; Warszawa znalazła się w wyższej grupie potential MEGA). W ramach analiz⁸⁰ prowadzonych na zlecenie Komisji Europejskiej na bazie projektu Urban Audit, Poznań został zaliczony do grupy A2 Krajowych Stolic i Metropolii (ang. National Capitals and Metropolises).

W „Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030” Poznań został wskazany jako jeden z dwunastu ośrodków metropolitalnych w Polsce. Oznacza to, że miasto skupia znaczący potencjał gospodarczy, w tym usługowy i innowacyjny (w skali kraju), finansowy, naukowy, władzy, mediów i instytucji kulturalnych. Poznański obszar metropolitalny jest ważnym czynnikiem rozwoju i budowania przewagi konkurencyjnej regionu. Metropolizacja, definiowana w trzech aspektach: przestrzennym, funkcjonalnym i sieciowym, jest procesem zmierzającym do rozwoju sieci powiązań zewnętrznych i kontaktów pomiędzy ośrodkami metropolitalnymi oraz włączania się miast do sieci wielkich ośrodków pełniących funkcje krajowe i ponadnarodowe, związanym z rozbudową powiązań komunikacyjnych. Wpływa nie tylko na bezpośrednio sąsiadującą z nim przestrzeń obszaru metropolitalnego, który stanowiąc bezpośrednie zaplecze miasta centralnego przejmuje część jego funkcji, lecz także na cały region lub kraj.

Oprócz powiązań krajowych, Poznań znajduje się w strefie oddziaływania polsko-niemieckiego obszaru powiązań, którego oś stanowi Odra i jej dopływy. Obszar ten obejmuje 4 polskie województwa – dolnośląskie, lubuskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie oraz 4 niemieckie kraje związkowe – Berlin, Brandenburgia, Meklemburgia – Pomorze Przednie oraz Saksonia (tożsame z obszarem polsko-niemieckiej inicjatywy Partnerstwo Odra, której uczestnikiem jest także Miasto Poznań). Struktura funkcjonalno-przestrzenna tego obszaru tworzona jest przez sieć następujących największych miast i ich obszarów funkcjonalnych: Berlin, Drezno, Poznań, Szczecin i Wrocław, wpływających na rozwój sąsiadujących z nimi sieci średnich i małych miast. Obecnie, w ramach Komitetu ds. Gospodarki Przestrzennej Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej, powstaje wspólna koncepcja przyszłości dla polsko-niemieckiego obszaru powiązań, która zawierać będzie najważniejsze wspólne wizje rozwoju przestrzennego tego obszaru do 2030 r.⁸¹, z uwzględnieniem kontekstu sieci obszarów metropolitalnych ośrodków miejskich.

W skali Wielkopolski, od 2007 r. Miasto Poznań współpracuje z gminami powiatu poznańskiego, Starostwem Powiatowym w Poznaniu oraz gminami Oborniki, Skoki, Szamotuły i Śrem, początkowo w ramach Rady Aglomeracji Poznańskiej, obecnie w ramach Stowarzyszenia Metropolia Poznań i Związku Międzygminnego „Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej”. Celem współpracy jest zwiększanie spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru aglomeracji poznańskiej, definiowanej

⁷⁸ Do potencjalnych metropolii należą: Szczecin i Lublin, Białystok, Rzeszów i aglomeracja bydgosko-toruńska.

⁷⁹ Aglomeracja poznańska, obejmująca miasto Poznań oraz sąsiadujące zurbanizowane gminy powiatu poznańskiego i inne wykazujące silne związki z aglomeracją, jest zamieszkiwana przez blisko 1 mln mieszkańców.

⁸⁰ Według: Second State of European Cities Report.

⁸¹ Celem koncepcji jest wzmocnienie powiązań oraz stopnia integracji i wyrównanie warunków dla funkcjonowania społeczeństwa i gospodarki; kształtowanie tożsamości – identyfikacji regionalnej wszystkich mieszkańców obszaru; zainicjowanie marketingu politycznego sprzyjającego wzrostowi znaczenia tego makroregionu w Europie; umożliwienie spójnej polityki korzystania z programów wsparcia UE, głównie w ramach programów transgranicznych i transnarodowych dotyczących Polski i Niemiec.

jako wspólny obszar tych jednostek, przede wszystkim w takich obszarach jak: transport, gospodarka odpadami i wspólna promocja oferty inwestycyjnej i turystycznej. Realizowane wspólne projekty, obejmujące wszystkich lub wybranych członków Stowarzyszenia Metropolia Poznań, m.in. takie jak: „Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego”, „Poznańska Elektroniczna Karta Aglomeracyjna”, wprowadzenie taryfy aglomeracyjnej⁸², Zintegrowany System Gospodarki Odpadami, „Metropolitalny Magnes Inwestycyjny”, „Koncepcja Kierunków Rozwoju Przestrzennego Metropolii Poznań – podejście zintegrowane”⁸³, „Master Plan dla Poznańskiej Kolei Metropolitalnej”, „Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Metropolii Poznań”, „Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Poznania” umożliwią docelowo rozbudowę i modernizację układu komunikacyjnego, integrację systemów transportu drogowego, tramwajowego, kolejowego i lotniczego oraz wypracowanie wspólnej gospodarki odpadami, działań promocyjnych, w tym turystyki, i strategii pozyskiwania inwestorów dla Metropolii. Aglomeracja poznańska posiada unikatową w skali kraju strategię rozwoju „Metropolia Poznań 2020. Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej”⁸⁴ oraz „Studium Uwarunkowań Rozwoju Przestrzennego Aglomeracji Poznańskiej”⁸⁵ zawierające kompleksową diagnozę stanu zagospodarowania i uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej. Kolejnym kierunkiem współpracy są Zintegrowane Inwestycje Terytorialne ZIT, dla których Stowarzyszenie Metropolia Poznań pełni zadania związku ZIT. Obszar realizacji ZIT został określony jako Miejski Obszar Funkcjonalny Poznania (MOFP) w 2013 r. Uchwałą Zarządu Województwa Wielkopolskiego. Obejmuje on 22 gminy⁸⁶, będące członkami Stowarzyszenia Metropolia Poznań: Poznań – miasto na prawach powiatu, 2 gminy miejskie, 11 gmin miejsko-wiejskich, 8 gmin wiejskich. Według stanu na 2014 r. obszar MOFP o powierzchni 3082 km² zamieszkuje 1018,6 tys. osób, czyli 330,5 os./km², blisko trzykrotnie więcej od średniej dla Polski. Obszar MOFP zajmuje 10% powierzchni województwa wielkopolskiego i zamieszkuje go 29% jego populacji (podczas gdy obszar Poznania stanowi 0,9% powierzchni województwa wielkopolskiego i zamieszkuje go niecałe 16% populacji województwa). Nową formą współdziałania gmin będą mogły być związki metropolitalne, tworzone na obszarach stanowiących spójną przestrzennie sferę oddziaływania miasta wojewódzkiego⁸⁷. Ich powoływanie ma docelowo umożliwić obowiązująca od 1 stycznia 2016 r. ustawa o związkach metropolitalnych. Zadania⁸⁸ związku będą koncentrować się przede wszystkim na problematyce zagospodarowania przestrzennego oraz transportu publicznego i będą finansowane z 5 % udziału we

⁸² Taryfa aglomeracyjna umożliwia pasażerom z powiatu poznańskiego dojeżdżającym do Poznania na korzystanie w czasie całej podróży z jednego biletu.

⁸³ Głównym celem projektu jest opracowanie spójnej, zdefiniowanej obszarowo i promującej zintegrowane podejście do rozwiązywania problemów rozwojowych, koncepcji kierunków rozwoju przestrzennego metropolii oraz opracowanie zasad wdrażania ustaleń koncepcji do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

⁸⁴ Strategia Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej przyjęta została przez Radę Aglomeracji Poznańskiej w czerwcu 2011 r. Dokument ten kreśli wizję i kierunki rozwoju aglomeracji poznańskiej w perspektywie najbliższych 10 lat, wskazując pięć głównych osi rozwoju: gospodarkę przestrzenną i środowisko, infrastrukturę i organizację transportu, gospodarkę i rynek pracy, usługi społeczne oraz zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny. Dokument został opracowany przez środowisko naukowe poznańskich uczelni we współpracy z samorządami, instytucjami publicznymi, organizacjami społecznymi i gospodarczymi.

⁸⁵ Studium stanowi efekt współpracy środowiska naukowego, planistów przestrzennych i przedstawicieli samorządów lokalnych. Zawiera kompleksową diagnozę stanu zagospodarowania i uwarunkowań rozwoju przestrzennego aglomeracji poznańskiej, w tym aktualne dokumenty planistyczne oraz syntezę kierunków rozwoju przestrzennego w skali całej aglomeracji. Zakres opracowania obejmuje aglomerację w granicach miasta Poznania i powiatu poznańskiego.

⁸⁶ W skład MOFP, oprócz Poznania, w całości wchodzi terytorium powiatu poznańskiego (czyli 17 gmin: Buk, Czerwonak, Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Kostrzyn Wlkp., Kórnik, Luboń, Mosina, Murowana Goślina, Pobiedziska, Puszczykowo, Rokietnica, Stęszew, Suchy Las, Swarzędz, Tarnowo Podgórne) oraz 4 gminy należące do powiatów ościennych: Oborniki, Skoki, Szamotuły, Śrem.

⁸⁷ Metropolia, którą musi zamieszkiwać przynajmniej 500 tys. osób, powinna posiadać silne powiązania funkcjonalne i charakteryzować się zaawansowanymi procesami urbanizacyjnymi.

⁸⁸ Związkowi metropolitalnemu przypisano pięć kategorii zadań publicznych: kształtowanie ładu przestrzennego, rozwój obszaru związku, publiczny transport zbiorowy na obszarze związku, współdziałanie w ustalaniu przebiegu dróg krajowych i wojewódzkich na obszarze związku, promocję związku metropolitalnego.

wpływach w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT) oraz składek wnoszonych przez jednostki samorządowe tworzące związek.

Współczesne trendy ogniskowania rozwoju w dużych miastach przyczyniają się do procesu metropolizacji przestrzeni, prowadzącego do ekspansji i kopiowania rozwiązań stosowanych w metropoliach na obszary sąsiednie. Rozwój dużego miasta – metropolii i gmin obszaru metropolitalnego jest współzależny od siebie. Miasto korzysta z umiejscowionych zasobów środowiska przyrodniczego, kapitału ludzkiego, społecznego, fizycznego i finansowego gmin otaczających. Gminy obszaru metropolitalnego korzystają z procesów deglomracji (przemieszczenia części podmiotów gospodarczych oraz gospodarstw domowych poza granice administracyjne miasta), skutkujących przyspieszaniem wzrostu gospodarczego, a w konsekwencji rozwoju społeczno-gospodarczego całego obszaru metropolitalnego. Duże miasta (szczególnie Warszawa i zaliczane do kategorii metropolii krajowych, w tym Poznań) oddziałują pozytywnie na rozwój swoich obszarów metropolitalnych, które można traktować jako bieguny integracji, m.in. przez: szybki przyrost mieszkańców; wzrost zamożności mieszkańców gmin położonych wokół metropolii; zwiększony ruch budowlany; szybszą dynamikę wzrostu liczby miejsc pracy w obszarze metropolitalnym niż w jego mieście centralnym. Procesy te, szczególnie związane ze zmianami demograficznymi, zachodzą także w Metropolii Poznań. W przypadku Poznania proces metropolizacji przestrzeni powoduje silny rozwój powiązań funkcjonalnych pomiędzy miastem a gminami sąsiednimi oraz przenoszenie poza miasto miejskiego stylu życia z zachowaniem dominacji dużego miasta. Niedostateczny jest natomiast udział w międzynarodowych sieciach powiązań i współpracy.

Zagospodarowanie miasta obejmuje tereny zabudowy mieszkaniowej (13%), tereny usług publicznych i komercyjnych (10%) oraz tereny przemysłowe (ponad 4%). W Poznaniu dominuje zabudowa średniowysoka do 20 m, przede wszystkim w śródmieściu oraz na terenach dużych osiedli mieszkaniowych z drugiej połowy XX w., oraz niska, głównie na obszarach peryferyjnych. Najwyższy udział w strukturze terenów stanowią tereny zieleni i rolnicze oraz nieużytki (ponad 50%).

Strukturę funkcjonalno-przestrzenną Poznania stanowią⁸⁹: klinowy układ terenów zieleni, tworzący system korytarzy ekologicznych wzdłuż dolin rzeki Warty i jej dopływów na kierunku północ-południe i wschód-zachód, krzyżujących się w centrum miasta, oraz system pierścieniowy oparty o założenia poforteczne, dzielący miasto na różnorodne strefy funkcjonalno-przestrzenne: centralną z największą koncentracją funkcji metropolitalnych i centrotwórczych zlokalizowanych w zabudowie o charakterze śródmiejskim; otaczającą centrum z przenikającymi się funkcjami ogólnomiejskimi i mieszkaniowymi (głównie w zabudowie o charakterze śródmiejskim i kwartałowym) w historycznie ukształtowanych strukturach funkcjonalno-przestrzennych dzielnic; poza centralną z przewagą funkcji mieszkaniowej, przede wszystkim w zabudowie o charakterze blokowym wielkich osiedli, i usługami zlokalizowanymi punktowo (centra usługowo-handlowo-kulturalne znajdujące się w zabudowie wielkogabarytowej); peryferyjną z koncentracją zabudowy mieszkaniowej wolno stojącej, terenów rolniczych i zabudową przemysłową. Na ogólnodostępnych terenach zieleni skupiły się usługi sportu i rekreacji. Intensywny rozwój miasta i dynamiczne procesy urbanistyczne powodują wypieranie funkcji rolniczej i przyrodniczej przez funkcję mieszkaniową. Obrzeża Poznania są najsłabiej zagospodarowanymi obszarami miasta. Rozwój peryferyjnej zabudowy mieszkaniowej, przy jednoczesnym braku miejskiej infrastruktury przestrzeni publicznych, oraz utrudniona i kosztowna obsługa infrastruktury technicznej i transportowej, przy jednoczesnym coraz bardziej intensywnym zagospodarowaniu terenów gmin powiatu poznańskiego sąsiadujących bezpośrednio z miastem, powodują, że obrzeża miasta są otoczone gminnymi obszarami z nową intensywną zabudową mieszkaniową i usługowo-produkcyjną, skutecznie konkurującymi⁹⁰ z Poznaniem o mieszkańców i przedsiębiorców.

Najbardziej cennym urbanistycznie obszarem jest śródmieście, charakteryzujące się wartościowymi założeniami architektoniczno-urbanistycznymi, w tym terenami zieleni, cennymi obiektami zabytkowymi i współczesnymi, coraz większą liczbą mebli miejskich i obiektów małej architektury, traktami kulturowymi z turystycznym Traktem Królewsko-Cesarskim oraz głównymi miejskimi ciągami handlowo-usługowymi. Atrakcyjność przestrzeni publicznej śródmieścia obniżają bariery pomiędzy ciągami w postaci ruchliwych ulic oraz brak możliwości wygodnego i bezpiecznego korzystania z przestrzeni publicznej przez pieszych i rowerzystów. Niezbędna jest także poprawa dostępności przestrzeni publicznej dla osób starszych oraz z ograniczeniami funkcjonalnymi poprzez likwidację barier utrudniających tym grupom mieszkańców swobodne i aktywne korzystanie z tej przestrzeni. Jednym ze sposobów poprawy sytuacji jest wprowadzenie do polityki zagospodarowania przestrzennego zasad projektowania uniwersalnego – narzędzia do kształtowania przestrzeni publicznej, określającego standardy dostępności sprzyjające tworzeniu warunków do rozwoju aktywności i integracji wszystkich mieszkańców, w tym dzieci, seniorów i osób z ograniczeniami fizycznymi i/lub w percepcji zmysłów. W Poznaniu opracowano projekt standardów dostępności przestrzeni publicznej dla osób mniej sprawnych, zaplanowany do wdrożenia po konsultacjach społecznych. Przykład Gdyni, która wprowadziła do prawa miejscowego standardy dostępności, pokazuje, że jest możliwe, żeby przestrzeń publiczna była przyjazna dla wszystkich użytkowników i spełniała wysokie wymagania użyteczności.

⁸⁹ Za „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania”.

⁹⁰ Bardzo ważnym czynnikiem są także niższe o ponad jedną trzecią koszty pozyskania i utrzymania nieruchomości w gminach ościennych.

Negatywny wpływ na postrzeganie przestrzeni, nie tylko śródmieścia, ma dewastowanie i zawłaszczanie przestrzeni publicznej, wykluczające mieszkańców z jej swobodnego użytkowania, oraz elementy wprowadzające nieład przestrzenny, w tym wolno stojące lub umieszczone na budynkach wielkoformatowe reklamy oraz szyldy i tablice informacyjne. Szansą na uporządkowanie chaosu reklamowego jest ustawa o ochronie krajobrazu, która dała samorządom gminy prawo określenia lokalnych standardów jakościowych, gabarytowych oraz warunków montowania reklam i stawiania obiektów małej architektury. Dla mniejszych obszarów o szczególnej wartości historycznej i estetycznej dobrym narzędziem porządkowania otoczenia i wprowadzania ładu przestrzennego, z powodzeniem wykorzystywanym przez inne największe polskie miasta, jest możliwość utworzenia parku kulturowego. W Poznaniu rozpoczęto prace nad utworzeniem parku kulturowego na obszarze Starego Miasta⁹¹. Zbyt niska świadomość społeczna roli przestrzeni publicznej w rozwoju społeczno-gospodarczym i podnoszeniu jakości życia oraz nietraktowanie jej jako dobra wspólnego, dostępnego dla wszystkich, wymaga podjęcia ukierunkowanych działań edukacyjnych. Dobrym przykładem jest realizacja przez Miasto projektu „Wspólna nie znaczy niczyja”, w którym wypracowano formy partycypacji różnych grup wiekowych mieszkańców w kształtowaniu przestrzeni publicznej, w tym model edukacji urbanistycznej w szkołach.

Wysoka jakość przestrzeni publicznej prowadzi do zwiększenia poziomu jakości życia w mieście. Zasady kształtowania i użytkowania przestrzeni publicznej zostały zapisane w Karcie Przestrzeni Publicznej przyjętej na III Kongresie Urbanistyki Polskiej w Poznaniu. W karcie podkreślono szczególną wartość i znaczenie przestrzeni publicznej, która jest integralnym elementem racjonalnie zagospodarowanej przestrzeni miejskiej i stymuluje rozwój ekonomiczny miasta z powodu rynkowej wartości krajobrazu miejskiego. Karta wzywa do zwiększenia udziału mieszkańców w kształtowaniu przestrzeni publicznej, m.in. poprzez partycypację społeczną przy definiowaniu lokalnej polityki przestrzennej czy monitorowaniu sposobów użytkowania i zagospodarowania przestrzeni publicznej. Dobrym narzędziem pozwalającym nie tylko na monitoring, ale także na koordynację planowanych zadań, jest ogólnodostępna interaktywna mapa remontów i inwestycji, która została wdrożona w Poznaniu.

Na jakość przestrzeni publicznej pozytywnie wpływa dbałość o wysoki poziom planowania i projektowania urbanistycznego terenów przeznaczonych pod cele publiczne. Miasto Poznań rozpisuje w tym celu otwarte konkursy urbanistyczne i architektoniczne⁹². Promowaniu dobrych praktyk w tym zakresie służą organizowany od 17 lat Konkurs o Nagrodę Prezydenta Miasta Poznania im. Jana Baptysty Quadro na najlepszą realizację architektoniczną oraz nowy konkurs o nagrodę „*Architectus civitatis nostrae*” („Budowniczy naszego miasta”) ustanowioną przez Prezydenta Miasta Poznania dla przedsiębiorców realizujących w Poznaniu inwestycje mieszkaniowe.

Poprawa jakości przestrzeni i obiektów użyteczności publicznej jest jednym z kluczowych działań prowadzonych w ramach rewitalizacji zdegradowanych i zaniedbanych rejonów miasta. Proces rewitalizacji rozpoczął się w Poznaniu w 2005 r. i w ciągu 11 lat przyczynił się do wielu pozytywnych zmian nie tylko w przestrzeni publicznej, ale także w sferze społecznej i gospodarczej. Od 2012 r. dokumentem programowym jest uchwalony przez Radę Miasta Poznania „Miejski Program Rewitalizacji dla Poznania – trzecia edycja”, który wytycza kierunki rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich⁹³ oraz obszarów poprzemysłowych i powojkowych⁹⁴. Jest to program otwarty, o charakterze kroczącym

⁹¹ W 2013 r. na obszarze Starego Rynku i ulic przyległych, Urząd Miasta Poznania zaprezentował nową Koncepcję Polityki Reklamowej. Jej założenia będą sukcesywnie włączane do uchwalanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

⁹² Przykładowo, w ramach programu dla śródmieścia przeprowadzono konkurs urbanistyczno-architektoniczny „Poznań – Centrum Od Nowa”, obejmujący zagospodarowanie przestrzeni publicznej w centrum (ulice: Święty Marcin, 27 Grudnia, 3 Maja, Al. Marcinkowskiego, Ratajczaka, Gwarna, Kantaka). Ogłoszono także konkurs na rewaloryzację Placu Kolegiackiego.

⁹³ Działania te obejmują m.in.: działania kulturalne, edukacyjne, informacyjne, konsultacyjne; drobne usprawnienia i działania porządkowe; inwestycje i remonty; działania organizacyjne, programistyczne, planistyczne i projektowe.

⁹⁴ Są to obszary miejskie, dla których możliwe jest wsparcie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w tym w śródmieściu i na obszarze systemu XIX wiecznych fortyfikacji pruskich.

(m.in. ciągle zbierane są wnioski), wypracowywany przy stale rozwijającej się partycypacji społecznej⁹⁵ oraz coraz większym zainteresowaniu i aktywności mieszkańców. W ramach kompleksowych konsultacji społecznych mieszkańcy mają możliwość wyrażenia swoich oczekiwań i uwag odnośnie planowanych inwestycji⁹⁶. W mieście wyznaczone zostały obszary kryzysowe⁹⁷, obejmujące obszar Śródki, Ostrowa Tumskiego, Chwaliszewa oraz części Jeżyc. Wybrane tereny położone są w pobliżu ścisłego centrum Poznania, charakteryzują się znaczną degradacją społeczną i przestrzenną, jednocześnie posiadając duże walory historyczne i architektoniczne. Miasto wspiera systematyczne działania rewitalizacyjne aktywizujące i integrujące społeczności lokalne, w tym wiele imprez o charakterze kulturalnym, edukacyjnym i rekreacyjnym; programy rewitalizacji społecznej oraz realizuje miejskie projekty inwestycyjne. Większość z nich obejmuje działania na rzecz poprawy jakości przestrzeni i środowiska zamieszkania⁹⁸ oraz zachęcania mieszkańców do aktywnego tworzenia i uczestniczenia w wydarzeniach kulturalnych i społecznych kształtujących tożsamość miejsca. Zrealizowane w ramach rewitalizacji inwestycje, jak np. odbudowa mostu Biskupa Jordana, Rezerwat Archeologiczny „Genius Loci”, Interaktywne Centrum Historii Ostrowa Tumskiego „Brama Poznania”, przyczyniły się nie tylko do uatrakcyjnienia przestrzeni miejskiej, ale także zwiększyły atrakcyjność turystyczną tych rejonów miasta, jednak ich potencjał nie został jeszcze w pełni wykorzystany. W ramach rewitalizacji rozpoczął się proces „powrotu miasta nad rzekę”⁹⁹, który spotkał się z dużą akceptacją społeczną i jest kontynuowany w coraz szerszym zakresie. Uatrakcyjnianiu przestrzeni publicznych służy także, akceptowana przez mieszkańców, współpraca z artystami tworzącymi street art¹⁰⁰. Cenną wartością dodaną prowadzonego przez Miasto procesu odnowy przestrzeni publicznej jest stymulowanie aktywności inwestorów prywatnych, którzy podejmują na terenach zrewitalizowanych własne przedsięwzięcia. Pomimo wielu pozytywnych efektów procesu rewitalizacji w mieście występują także zjawiska niepożądane, związane z negatywnymi skutkami społecznymi, jak gentryfikacja czy wyludnianie zrewitalizowanych rejonów, a także urbanistycznymi. Szansą jest nowa ustawa o rewitalizacji, która wprowadza możliwość tworzenia przez gminy tymczasowych (na okres do 10 lat) specjalnych stref rewitalizacji – obszarów stosowania szczególnych norm prawnych z zakresu planowania przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, mieszkalnictwa, prawa podatkowego oraz cywilnego. Podstawą wprowadzania stref będą gminne programy rewitalizacji, przy realizacji których wskazane jest współdziałanie z podmiotami komercyjnymi w formule partnerstwa publiczno-prywatnego. Ustawa przewiduje również szczególną formę miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – miejscowy plan rewitalizacji, uchwalany wyłącznie dla obszaru rewitalizowanego. Ważnym elementem rewitalizacji, już stosowanym w Poznaniu, jest włączenie społeczności lokalnej w procesy rewitalizacyjne przez udział we wszystkich jego etapach – począwszy od planowania, przez realizację aż po ocenę działań.

Szczególnym procesem prowadzonym w skali miasta jest realizacja „Zintegrowanego Programu Odnowy i Rozwoju Śródmieścia Poznania na lata 2014–2030”. Obszar śródmieścia, obejmujący pięć jednostek pomocniczych Miasta: Jeżyce, Ostrów Tumski-Śródka-Zawady-Komandoria, Stare Miasto, Św. Łazarz oraz Wilda, pełni funkcje miastotwórcze, metropolitalne i ponadregionalne, przy jednocześnie

⁹⁵ W ramach programu rewitalizacji współpracuje ponad 40 różnych podmiotów, jak lokalne stowarzyszenia, fundacje, szkoły i uczelnie, parafie, przedsiębiorcy.

⁹⁶ Jednym z nowych elementów konsultacji społecznych, zapewniających szeroki udział mieszkańców, jest dostępna on-line geomapa potrzeb lokalnych śródmieścia. Jej celem jest identyfikacja potrzeb i problemów związanych z poprawą jakości przestrzeni i życia na obszarze śródmieścia, zauważanych w swoim otoczeniu przez społeczności lokalne.

⁹⁷ Obszar ten zajmuje łącznie 116,9 ha i został wyznaczony na podstawie autorskiego, wypracowanego przez Miasto, modelu wyznaczania obszarów kryzysowych wymagających interwencji Miasta.

⁹⁸ M.in.: akcja „Odmień swoje podwórko”, warsztaty edukacji architektonicznej dla dzieci i młodzieży związane z przestrzenią publiczną, warsztaty teatralne „Teatr z klasą”, „Poznaj historię swojej rodziny”, „Śródecki Uniwersytet Alternatywny”, zajęcia edukacyjno-artystyczne dla dzieci i młodzieży, poradnictwo prawno-obywatelskie, dzielnicowe turnieje o tematyce ekologicznej „Dzielnicejad”.

⁹⁹ Przykładami takich działań są m.in.: uruchomienie Plaży Miejskiej i sezonowej przystani dla wodniaków, budowa szlaku rowerowo-pieszego „Wartostrada”, zagospodarowanie terenów nadbrzeżnych rzeki Warty.

¹⁰⁰ Pozytywnym przykładem może być realizacja muralu na Śródce.

postępującym wyludnianiu i degradacji przestrzeni miejskiej. Szczególnie na tym obszarze widoczny jest wpływ gry rynkowej na jakość i rozwój przestrzeni publicznej oraz problemy społeczne. Badania¹⁰¹ przeprowadzone wśród mieszkańców śródmieścia potwierdzają, że oceniają oni gorzej swoje warunki mieszkaniowe i najbliższe otoczenie oraz poczucie bezpieczeństwa niż przeciętny mieszkaniec Poznania. Liczne działania podejmowane w ramach programu mają na celu osiągnięcie równowagi w funkcjonowaniu tej części miasta, tak by w 2030 r. struktura funkcjonalno-przestrzenna śródmieścia prezentowała wysokiej jakości system przestrzeni publicznych, dobrze zachowanych i atrakcyjnie eksponowanych obiektów dziedzictwa kulturowego oraz była miejscem przyjaznym do mieszkania, inwestowania i spędzania wolnego czasu. Już dzisiaj w śródmieściu wprowadzane są rozwiązania wpływające w sposób znaczący na jakość przestrzeni publicznej, a ich poszerzanie uatrakcyjni ten obszar i zatrzyma proces degradacji, tym bardziej że proces odnowy jest prowadzony przy szerokim udziale¹⁰² i akceptacji większości mieszkańców.

Na jakość przestrzeni miejskiej wpływa także stan zabudowy i zagospodarowania terenów dużych osiedli mieszkaniowych¹⁰³, budowanych przede wszystkim w technologii wielkopłytywowej w drugiej połowie XX wieku i administrowanych przez spółdzielnie mieszkaniowe. Osiedla te zostały zaprojektowane zgodnie z ówczesnymi trendami urbanistycznymi¹⁰⁴, jednak zużycie zasobów mieszkaniowych i technicznych oraz zmiany demograficzne i społeczne, szczególnie na starszych osiedlach, prowadzą do zjawisk kryzysowych. Pomimo prowadzenia przez spółdzielnie mieszkaniowe wielu działań rewitalizacyjnych, problemem społecznym jest utrzymanie uzyskanych efektów. W okresie średnioterminowym wyzwaniem w skali całego kraju będzie konieczność kompleksowej rehabilitacji zabudowy blokowej poprzez przywracanie osiedlom pierwotnych wartości funkcjonalno-przestrzennych i społecznych oraz dostosowanie ich do współczesnych standardów cywilizacyjnych. Przykład Krakowa, który posiada program rehabilitacji zabudowy blokowej pokazuje, że zaangażowanie Miasta w takie działania jest potrzebne i przynosi pozytywne efekty dla społeczności lokalnej.

Procesy rewitalizacyjne są także czynnikiem wspierającym przedsiębiorczość i procesy inwestycyjne oraz turystykę. Przestrzeń publiczna wysokiej jakości jest bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na przyciąganie firm opartych na wiedzy oraz wykwalifikowanych pracowników.

¹⁰¹ Badanie „Jakość życia mieszkańców śródmieścia Poznania” przeprowadzonego na zlecenie Urzędu Miasta Poznania przez Centrum Badania jakości Życia” Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

¹⁰² Przykładami ciekawych inicjatyw społeczników miejskich w Poznaniu, wpływających na jakość przestrzeni publicznej i integrację społeczności lokalnej, są: projekty ogrodów społecznych, zakładanych i pielęgnowanych przez mieszkańców, z których mogą korzystać bez ograniczeń wszyscy chętni (dotąd oprócz śródmieścia, ogrody takie powstały także na Sołacz i Ławicy), projekt społecznego inkubatora kultury Pireus i Otwarta Strefa Kultury na Łazarzu, zagospodarowanie na cele kulturalne dawnej zajezdni przy ul. Madalińskiego, projekt Centrum Warte Poznania, Coolturałny Stary Rynek, Łazarskie, Staromiejskie i Wildeckie Inicjatywy Osiedlowe.

¹⁰³ Mieści się w nich blisko 40% mieszkań w Poznaniu i wobec deficytu na rynku tańszej oferty mieszkaniowej ich znaczenie w procesie zaspakajania potrzeb mieszkaniowych będzie wciąż duże.

¹⁰⁴ Znaczna część osiedli objęta jest uchwalonymi lub sporządzanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Ich głównym celem jest utrzymanie czytelnych założeń urbanistycznych modernistycznych osiedli, z charakterystyczną strukturą zabudowy, układem komunikacyjnym i towarzyszącą zielenią.

Tereny zabudowy mieszkaniowej stanowią ponad 12,5% ogólnej powierzchni miasta, w tym 25% stanowi zabudowa blokowa i kwartałowa, 70% – zabudowa jednorodzinna, 5% – tradycyjna zabudowa śródmiejska. Na terenach zabudowy mieszkaniowej zlokalizowanych jest 46,3 tys. budynków, w tym blisko połowę (46%) stanowią budynki średniowysokie (od 3 do 5 kondygnacji), a wysokie (powyżej 5 kondygnacji) stanowią blisko 30% ogólnej powierzchni użytkowej mieszkalnej w mieście.

W Poznaniu jest ponad 251 tys. mieszkań¹⁰⁵ o łącznej powierzchni użytkowej 16 mln m². Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosi 64,6 m². Na jedno mieszkanie przypada średnio 3,5 izby, gdzie zamieszkują średnio 2,2 osoby, a na jedną izbę przypada 0,63 osób. Ponad 80% mieszkańców mieszka w zabudowie wielorodzinnej. Ponad połowa mieszkań (55%)¹⁰⁶ powstała po 1970 r., 23% powstało w latach 1945–1970, a 19% wybudowano przed 1944 r. Większość mieszkań (79%) posiada przynajmniej 3 izby. Blisko jedna czwarta mieszkań (23%) zajmuje od 40 do 49 m², jedna piąta (21%) od 60 do 79 m². Wyposażenie mieszkań jest zróżnicowane. Większość posiada łazienkę (98%), wodę bieżącą (99,7%), ciepłą wodę bieżącą (96,5%), gaz sieciowy (84,1%), centralne ogrzewanie zbiorowe lub indywidualne (86,4%). Mieszkania komunalne stanowią 5% zasobów. Komunalny zasób lokalowy tworzy 12,8 tys. lokali mieszkaniowych¹⁰⁷, z tego 7,2 tys. w budynkach wspólnot mieszkaniowych oraz 1,5 tys. lokali użytkowych.

Rocznie oddawanych jest do użytku 3,6 tys. nowych mieszkań¹⁰⁸ o powierzchni użytkowej ponad 234 tys. m², najwięcej w rejonie Naramowic, Łazarza oraz Piątkowa. W strukturze nowego budownictwa mieszkaniowego dominują mieszkania na sprzedaż lub wynajem (85% efektów). Coraz większy roczny przyrost nowych mieszkań wpływa na strukturę wiekową użytkowanych mieszkań. Prawie trzecia część ogólnego zasobu Poznania wybudowana została w latach 1989–2014 (31,3%).

W strukturze własnościowej mieszkań w Poznaniu dominują mieszkania prywatne. Największa część jest własnością osób fizycznych – 63%, w tym 10% znajduje się w budynkach spółdzielczych, 30% mieszkań zlokalizowanych jest w budynkach wspólnot mieszkaniowych. Zasób spółdzielczych mieszkań stanowi 28%, komunalnych – 5%, a społeczno-czynszowych, zakładowych i Skarbu Państwa – 1,5% wszystkich mieszkań w mieście. Większość budynków powstała w latach 1950–1960 oraz w XIX w. (szczególnie w rejonie Starego Rynku, Jeźyc i Łazarza, gdzie stopień zużycia technicznego przekracza 50%). Jedynie 14% budynków komunalnych posiada dobry stan techniczny, większość (69%) charakteryzuje się stanem średnim lub zadowalającym. Remonty są wykonywane jedynie w niecałych 2% mieszkań komunalnych rocznie.

W rankingu *European Smart Cities*, opublikowanym w 2015 r. przez Uniwersytet Techniczny w Wiedniu, jakość zasobów mieszkaniowych w Poznaniu została oceniona na podobnym poziomie jak we Wrocławiu, wyżej niż w Łodzi czy Gdańsku, a z miast europejskich wyżej niż w Kopenhadze. W Poznaniu na 1000 mieszkańców przypadają 454 mieszkania, co przybliża nasycenie mieszkaniami do dolnej granicy wskaźnika osiąganego w państwach Europy Zachodniej. Problemem jest niska dostępność mieszkaniowa. Przeciętna płaca pozwala na zakup około 0,5 m² mieszkania, co oznacza, że przeciętny mieszkaniec musi pracować na zakup małego mieszkania o powierzchni 40 m² przez blisko 7 lat (pod warunkiem, że całość wynagrodzenia przeznaczona byłaby na ten zakup). Jest to ponad dwukrotnie mniejszy wskaźnik niż w państwach Europy Zachodniej. Stąd znaczne ograniczenia popytowe i duża zależność od polityki kredytowej banków, co wobec braku zdolności kredytowej, szczególnie osób młodych, stanowi barierę dochodową, gdyż jedynie część potencjalnych klientów banków może skorzystać z preferencyjnego programu „Mieszkanie dla Młodych”. Spłata kredytu hipotecznego stanowi duże obciążenie

¹⁰⁵ W 2015 r. było 251,3 tys. mieszkań.

¹⁰⁶ Dane NSPLiM 2011.

¹⁰⁷ Dane za 2014 r.

¹⁰⁸ Dane za 2015 r.

dla kredytobiorców o przeciętnych dochodach, którzy muszą przeznaczyć na ten cel ponad 37% pensji¹⁰⁹. W gminach podpoznańskich sytuacja jest odmienna. Cena zakupu mieszkania jest tam średnio o ponad jedną trzecią niższa niż w Poznaniu, a tempo przyrostu mieszkań wynosi w tych gminach ok. 3,5% rocznie, podczas gdy w Poznaniu ok. 1% rocznie. Rynek mieszkaniowy najbardziej dynamicznie rozwija się w sąsiadujących z Poznaniem gminach: Komorniki, Kórnik, Dopiewo, Mosina, Swarzędz, Rokietnica i Tarnowo Podgórne, w których powstaje rocznie 70% nowych mieszkań (w skali powiatu poznańskiego), a władze tych gmin uruchamiają programy socjalne mające na celu przyciąganie nowych mieszkańców.

W domu jednorodzinnym wolałoby mieszkać 60%¹¹⁰ poznańskich, a osoby wybierające mieszkanie w budynkach wielorodzinnych, chciałyby mieszkać we własnym mieszkaniu 3 – lub 4-pokojowym z dużą kuchnią, balkonem, garażem lub przynajmniej miejscem parkingowym, zlokalizowanym na peryferiach miasta lub w gminach podpoznańskich: Komorniki, Dopiewo i Rokietnica. Bardzo ważnym powodem¹¹¹ wyprowadzki z Poznania jest także chęć zamieszkania w miejscu o wysokich walorach środowiskowych oraz społecznych, zapewniającym jednak dobry dojazd do Poznania, gdzie migranci nadal pracują lub się uczą. Szansą na zatrzymanie w Poznaniu części osób rozważających wyprowadzkę jest zatem poszerzenie oferty mieszkaniowej spełniającej te kryteria. Miasto Poznań posiada relatywnie duże rezerwy terenów pod zabudowę mieszkaniową. Pozwala to na realizację ambitnych projektów mieszkaniowych, mających na celu pozyskanie atrakcyjnej oferty mieszkaniowej mogącej stanowić alternatywę dla osób migrujących do gmin powiatu poznańskiego.

Rocznie w Poznaniu powstaje około 3 tys. nowych mieszkań, najwięcej w systemie deweloperskim. Jedna trzecia nowych mieszkań to lokale o powierzchni od 36 do 50 m², jedna trzecia – o powierzchni od 51 do 65 m². Większość mieszkań w Poznaniu należy i jest budowana przez inwestorów prywatnych i jest to oferta skierowana do bardziej zasobnej grupy mieszkańców. Osoby mniej zamożne mają prawo do ubiegania się o lokale mieszkalne należące do Miasta. Mieszkań tych jest jednak zbyt mało, jedynie co dwudzieste mieszkanie w mieście jest własnością komunalną, a dodatkowo w wyniku realizacji szerokiego programu sprzedaży mieszkań komunalnych na preferencyjnych warunkach dotychczasowym najemcom, ich liczba systematycznie się zmniejsza.

Miasto Poznań wdrożyło programy mieszkaniowe dedykowane różnym grupom mieszkańców, jak np.: program „Mieszkanie dla absolwenta”, skierowany do absolwentów szkół wyższych oraz pracodawców, oferujący wybranym grupom absolwentów mieszkanie na wynajem na preferencyjnych warunkach; program „Mieszkanie dla Seniora”, skierowany do osób starszych; program sprzedaży na wolnym rynku działek komunalnych i Skarbu Państwa przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne; projekt aukcji z licytacjami najmu dużych mieszkań komunalnych; projekt najmu mieszkań komunalnych w zamian za prace remontowe wykonane przez przyszłych najemców; projekt najmu mieszkań z dojściem do własności. Programy te nie zaspokajają jednak popytu na mieszkania, szczególnie wśród osób mniej zamożnych. W okresie ostatnich 5 lat oddano do użytku jedynie niecałe 400 mieszkań komunalnych, co stanowi zaledwie 2,7% ogólnego przyrostu nowych mieszkań w tym czasie. Szansą na poprawę sytuacji jest program budowy mieszkań komunalnych przez spółki miejskie (Zarząd Komunalnych Zasobów Lokalowych Sp. z o. o. oraz Poznańskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. z o. o.), który już jest realizowany i zakłada powstanie w pierwszym etapie 2 tys. nowych mieszkań. Miasto planuje także wykorzystanie nowych instrumentów polityki mieszkaniowej, jak

¹⁰⁹ Według firmy Home Broker, miesięczna spłata kredytu hipotecznego na zakup mieszkania o powierzchni 50 m² wynosi w Poznaniu przeciętnie ponad 1,2 tys. zł (przy średnim wynagrodzeniu netto 3,2 tys. zł). Droższe mieszkania są jedynie w Warszawie i Krakowie.

¹¹⁰ Badanie przeprowadzone w ramach diagnozy potrzeb mieszkaniowych mieszkańców Poznania przez Urząd Miasta Poznania, Uniwersytet Ekonomiczny, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza oraz Centrum Badań i Edukacji Statystycznej GUS.

¹¹¹ Badanie „Migracje mieszkańców Poznania na teren powiatu poznańskiego” przeprowadzone przez Urząd Statystyczny w Poznaniu na zlecenie Urzędu Miasta Poznania.

innowacyjne społeczne pośrednictwo najmu czy mechanizmów krajowego programu budownictwa mieszkaniowego, finansowanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego i skierowanego do inwestorów współpracujących z samorządami gmin, dzięki którym w mieście będą mogły powstać nowe społeczne mieszkania czynszowe¹¹².

Szczególną grupę na rynku mieszkaniowym stanowią osoby uprawnione do otrzymania lokalu socjalnego. Zapewnienie mieszkań socjalnych jest jednym z obowiązków samorządu. Obecnie¹¹³ lista osób oczekujących na przydział mieszkania socjalnego obejmuje blisko 1,7 tys. osób, podczas gdy Miasto posiada jedynie 1,3 tys. takich mieszkań, a rocznie przybywa jedynie niecałe 100 takich lokali. Problemem jest także konieczność wypłacania przez Miasto odszkodowań właścicielom prywatnych kamienic, w których mieszkają najemcy z wyrokami eksmisyjnymi uprawnieni do lokalu socjalnego¹¹⁴.

Miasto Poznań rozpoczęło opracowywanie kompleksowego programu mieszkaniowego, który ma na celu pomoc w rozwiązywaniu istniejących problemów mieszkaniowych oraz utworzenie atrakcyjnej oferty mieszkaniowej dla obecnych i przyszłych mieszkańców.

¹¹² Rządowy program społecznego budownictwa czynszowego obejmuje budowę mieszkań czynszowych dla osób o zbyt wysokich dochodach dla uzyskania mieszkania komunalnego, a jednocześnie zbyt niskich, aby zakupić mieszkanie lub je wynająć po stawkach komercyjnych. W ramach programu preferowane będą projekty: z wysokim udziałem mieszkań dla osób wychowujących dzieci, rewitalizacyjne, zlokalizowane w gminach o wysokim deficycie mieszkań, obejmujące mieszkania dla osób przeprowadzających się z zasobu gminnego, polegające na remoncie lub adaptacji, realizowane na obszarze objętym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, bez (lub z niskim poziomem) partycypacji najemcy.

¹¹³ Dane za 2015 r.

¹¹⁴ W 2015 r. kwota odszkodowań wyniosła ok. 8,5 mln zł, a na lokal socjalny z tego tytułu oczekiwało 1,6 tys. osób.

Opiekę nad dziećmi do lat 3 zapewnia w Poznaniu¹¹⁵ 84 publicznych i niepublicznych żłobków, w tym 14 prowadzonych przez Miasto Poznań, oraz 12 klubów dziecięcych, dysponujących 3,4 tys. miejsc, z których korzysta 2,7 tys. dzieci (w tym 2,4 tys. w wieku od 1 do 2 lat), czyli 15,8% dzieci w wieku do 3 lat. Oprócz żłobków, instytucjonalną opiekę nad dziećmi do lat 3 sprawuje także 50 opiekunów dziennych, zapewniających w swoich lokalach 250 miejsc dla dzieci, oraz 410 niań¹¹⁶. Dzieci w wieku od 3 do 6 lat mogą korzystać z 299 publicznych i niepublicznych placówek wychowania przedszkolnego: 226 przedszkoli, w tym 115 prowadzonych przez Miasto Poznań, 65 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych oraz 8 punktów przedszkolnych, dysponujących 19,7 tys. miejsc¹¹⁷ i obejmujących wychowaniem przedszkolnym 20,1 tys. dzieci, czyli 86,5% dzieci w wieku od 3 do 6 lat.

System edukacji szkolnej w Poznaniu obejmuje 403¹¹⁸ szkoły wszystkich szczebli oraz blisko 50 placówek oświatowych. Kształci się w nich 84,1 tys. dzieci, młodzieży i dorosłych¹¹⁹, w tym 31,8 tys. w szkołach podstawowych, 13,8 tys. w gimnazjach, 2,2 tys. w zasadniczych szkołach zawodowych, 7,6 tys. w technikach, 17,1 tys. w liceach ogólnokształcących, 1,3 tys. w szkołach artystycznych, 10,2 tys. w szkołach policealnych. Współczynnik skolaryzacji brutto wynosi od 132,9% w liceach ogólnokształcących do 15,96% w zasadniczych szkołach zawodowych. Udział uczniów dorosłych wynosi 16,7%. Osoby dorosłe uzupełniają wykształcenie w 78 szkołach ponadgimnazjalnych i policealnych, przede wszystkim w liceach ogólnokształcących i szkołach policealnych. Największym zainteresowaniem cieszą się licea ogólnokształcące, do których uczęszcza blisko połowa uczniów kształcących się na poziomie ponadgimnazjalnym i policealnym. Poznańskie szkoły zawodowe wszystkich szczebli kształcą najwięcej specjalistów inżynieryjno-technicznych (23%), medycznych (10%) oraz biznesu i administracji (9%). W łącznej liczbie uczniów co roku po ok. 2% stanowią uczniowie szkół specjalnych oraz uczęszczający do funkcjonujących w szkołach ogólnodostępnych oddziałów specjalnych, integracyjnych, terapeutycznych oraz przysposabiających do pracy. Przeciętna szkoła¹²⁰, w zależności od szczebla nauczania, liczy od blisko 300 (technika i szkoły podstawowe) do około 100 uczniów (zasadnicze szkoły zawodowe). Mury poznańskich szkół opuszcza rocznie 18,8 tys. absolwentów, z tego najwięcej (41%) kończy szkoły ponadgimnazjalne, podstawowe i gimnazjalne (po 25%).

Rocznie do egzaminu maturalnego przystępuje 5,9 tys. uczniów, z których świadectwo dojrzałości otrzymuje 83%¹²¹. W poznańskich szkołach i placówkach oświatowych¹²² większość nauczycieli legitymuje się wyższym wykształceniem, a trzy czwarte etatów pedagogicznych zajmują nauczycieli dyplomowani lub mianowani. Zgodnie z ustawą o systemie oświaty, nauczyciele mają możliwość doskonalenia zawodowego finansowanego ze środków budżetowych. Rocznie¹²³ korzysta z tej możliwości ponad 4 tys. nauczycieli, z których ponad 400 studiuje, a 3,8 tys. uczęszcza na kursy doskonalące.

¹¹⁵ Dane za 2015 r.

¹¹⁶ Dane za 2015 r.

¹¹⁷ Liczba ta nie obejmuje miejsc w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych, do których uczęszcza 2,3 tys. dzieci.

¹¹⁸ Dane za 2014 r.

¹¹⁹ Dorosli stanowią 16,7% uczniów.

¹²⁰ W zależności od szczebla nauczania, wielkość szkoły kształtowała się w 2014 r. średnio od 96 osób w zasadniczych szkołach zawodowych do 292 osób w technikach, przy czym średnio powyżej 200 osób liczyły również szkoły podstawowe (284 osoby) oraz licea ogólnokształcące (229 osób). W najmniej licznych oddziałach uczyli się uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (średnio 16 osób), a najliczniejsze oddziały zorganizowane były w liceach ogólnokształcących (28 osób).

¹²¹ Dane za 2014 r.

¹²² Dane dotyczą także przedszkoli i innych placówek oświatowych.

¹²³ Dane za 2014 r.

W rankingu *European Smart Cities*, opublikowanym w 2015 r. przez Uniwersytet Techniczny w Wiedniu, jakość usług publicznych i socjalnych (badanych w ramach obszaru *Smart Governance*), w Poznaniu została oceniona na wyższym poziomie niż w Krakowie i Gdańsku, a z miast europejskich więcej niż w Amsterdamie, jednak około półtorakrotnie niżej niż w Kopenhadze i dwukrotnie niżej niż w Łodzi. Z kolei kompleksowa ocena jakości życia, uwzględniająca jakość usług społecznych, czasu wolnego, turystyki i poziomu bezpieczeństwa, w Poznaniu jest najwyższa wśród największych polskich miast, jednak niższa niż w takich miastach europejskich, jak Amsterdam czy Kopenhaga. Opinia mieszkańców o jakości i zakresie usług publicznych jest zróżnicowana. Pozytywnie są oceniane szkolne usługi edukacyjne na wszystkich szczeblach edukacji, także kształcenia ustawicznego, możliwości spędzania wolnego czasu, w tym oferta kulturalna. Najniżej mieszkańcy oceniają możliwości korzystania z usług służby zdrowia oraz poruszania się po mieście¹²⁴.

Na jakość usług publicznych wpływają, oprócz działań samorządu Miasta, także rozwiązania systemowe wprowadzane przez organa państwowe, na które samorząd nie ma bezpośredniego wpływu, a jest zobligowany do ich stosowania.

■ Opieka nad dzieckiem

Opieka żłobkowa

Wskaźnik dostępności opieki nad dziećmi do 3 lat, definiowany jako liczba miejsc w instytucjonalnych placówkach opieki żłobkowej w przeliczeniu na tysiąc dzieci w tej grupie wiekowej, w Poznaniu zwiększył się w ciągu ostatnich 5 lat o jedną trzecią, a odsetek dzieci w tej grupie wiekowej objętej opieką żłobkową zwiększył się blisko dwuipółkrotnie. Jednak nadal wskaźnik ten jest zbyt niski i wynosi 15,8%, czyli prawie dwukrotnie mniej niż stanowią normy europejskie, według których opieką instytucjonalną powinno być objętych co najmniej 30% dzieci w tej grupie wiekowej¹²⁵.

W Poznaniu ponad połowa¹²⁶ rodziców dzieci do lat 3 opiekuje się dzieckiem samodzielnie, co trzeci powierza opiekę babci lub innym krewnym, głównie z powodu braku zaufania do instytucjonalnych form opieki oraz zbyt wysokich opłat. Z opieki żłobkowej korzysta ponad jedna trzecia dzieci w wieku do lat 3, w tym co piąte ze żłobka publicznego, a blisko co piąte z usług niani. Najmniej dzieci korzysta z opieki klubu dziecięcego oraz świadczonej przez dziennego opiekuna. Rodzice wybierają instytucjonalne formy opieki nad dzieckiem przede wszystkim z powodu konieczności powrotu do pracy, kierując się głównie możliwościami zapewnienia dzieciom fachowej opieki i dobrą opinią o placówce, a także odległością od miejsca zamieszkania i pracy, oczekując wysokiej jakości opieki nad dziećmi przez wykwalifikowany personel uwzględniający potrzeby i indywidualne podejście do każdego dziecka. Prawie wszyscy (98,5%) rodzice wybierający instytucjonalne formy opieki nad dziećmi do lat 3 są zadowoleni ze swego wyboru, pomimo iż ponad połowa uważa, że koszty ponoszone na zapewnienie opieki nad dzieckiem są zbyt wysokie.

Od 2011 r. nastąpił dynamiczny rozwój niepublicznych form opieki żłobkowej, których liczba wzrosła ośmiokrotnie¹²⁷. Obecnie prawie 60% miejsc dla dzieci zapewniają placówki prywatne, dostosowujące

¹²⁴ Ocena ta jest zgodna z wynikami opublikowanego przez PwC w 2015 r. raportu o potencjale rozwojowym polskich miast, w którym jakość opieki zdrowotnej i transportu miejskiego w Poznaniu zostały ocenione na poziomie niższym niż przeciętna 12 ocenianych polskich miast.

¹²⁵ Szacuje się, że aby osiągnąć wskaźnik unijny należałoby zwiększyć obecną ofertę form opieki, uzyskując około 3,3 tys. dodatkowych miejsc. Zmniejszająca się w kolejnych latach liczba dzieci przemawia za tworzeniem małych, elastycznych form opieki.

¹²⁶ Raport z badań społecznych przeprowadzonych w 2015 r. „Organizacja i jakość opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w Poznaniu”.

¹²⁷ Dotyczy liczby żłobków.

swoją ofertę do zróżnicowanego zapotrzebowania, co umożliwia rodzicom wybór placówki zgodnej z indywidualnymi oczekiwaniami, tym bardziej że opieka instytucjonalna w żłobkach prywatnych staje się bardziej dostępna dzięki dofinansowaniu tej działalności z budżetu Miasta¹²⁸. Z oferty poznańskich żłobków korzystają także dzieci z gmin ościennych¹²⁹, jednak ich liczba co roku zmniejsza się i wynosi obecnie niecałe 3,5% miejsc planowanych¹³⁰.

Liczba dzieci w wieku do 3 lat zmniejszyła się od 2010 r. o 0,8 tys., co jest spowodowane niekorzystnymi trendami demograficznymi, powodującymi spadek liczby kobiet w wieku prokreacyjnym, głównie z powodu migracji do gmin ościennych, oraz zmianą zachowań społecznych skutkujących odkładaniem decyzji o założeniu rodziny. Według prognozy demograficznej GUS trend ten pogłębi się i do 2050 r. liczba dzieci w wieku żłobkowym zmniejszy się (w porównaniu z 2014 r.) o 7,4 tys., czyli o blisko 44%¹³¹. W skali przestrzennej, pomimo ogólnomiejskiego trendu spadkowego, istnieją obszary, na których liczba dzieci w wieku żłobkowym nadal rośnie. Według prognozy demograficznej dla jednostek pomocniczych – osiedli, opracowanej przez prof. dra hab. Jana Paradysza, do 2050 r. liczba dzieci w tym przedziale wiekowym wzrośnie ponad trzykrotnie na obszarze osiedla Fabianowo-Kotowo, a ponad dwukrotnie na osiedlu Morasko-Radojewo. Z kolei ponad dwukrotny spadek liczby dzieci prognozowany jest na osiedlach piątkowskich, ratajskich oraz na osiedlu Nowe Winogrody Północ.

Jednym z elementów polityki Miasta, mającej na celu zatrzymanie odpływu mieszkańców i zmianę postaw prokreacyjnych mieszkańców, są działania wspierające rodziny, w tym umożliwiające rodzicom godzenie życia zawodowego z rodzinnym poprzez rozwój form opieki nad dziećmi oraz podwyższanie standardów jakości opieki i edukacji, a także wspieranie działalności podmiotów przyczyniających się do rozwoju sieci różnorodnych form opieki nad dziećmi, które są realizowane przez Miasto w ramach poznańskiego programu opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat¹³². Program ten odpowiada na oczekiwania rodziców dzieci w wieku żłobkowym¹³³, którzy oczekują pomocy i wsparcia Miasta, przede wszystkim poprzez dofinansowanie wszystkich form opieki nad dzieckiem, obniżenie kosztów związanych z korzystaniem z różnych instytucjonalnych form opieki oraz zwiększeniem do nich dostępności. Ważna jest także lepsza informacja o formach opieki dostępnych w mieście, zwiększona kontrola nad placówkami, a także rozbudowa infrastruktury miejskiej i oferty imprez dla dzieci w wieku do lat 3 (place zabaw, parki, festyny).

Edukacja przedszkolna i szkolna

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym, zaspokajanie potrzeb w zakresie edukacji publicznej należy do zadań własnych Miasta, które w realizacji tego zadania musi kierować się uregulowaniami zawartymi w ustawie o systemie oświaty. Miasto zakłada i prowadzi publiczne przedszkola, szkoły i gimnazja oraz inne placówki oświatowe, wymienione w ustawie o systemie oświaty. Sieć placówek samorządowych uzupełniają coraz bardziej dynamicznie rozwijające się placówki innych gestorów.

¹²⁸ Według stanu na 31 sierpnia 2015 r. dofinansowaniem objęte zostały 1173 miejsca w 44 placówkach.

¹²⁹ Zgodnie z zawartymi przez Prezydenta Miasta Poznania porozumieniami z burmistrzami i wójtami gmin Luboń (gmina odstąpiła od porozumienia w 2012 r.), Komorniki, Suchy Las, Tarnowo Podgórne, Dopiewo, Mosina, samorządy te finansują koszty wykorzystania miejsc w poznańskich placówkach.

¹³⁰ Dane na 31 sierpnia 2015 r. dotyczą jedynie żłobków publicznych.

¹³¹ Odmienne sytuacja występuje w gminach powiatu poznańskiego, odnotowujących wysoki dodatni przyrost naturalny, gdzie według prognozy GUS liczba dzieci w wieku żłobkowym do 2050 r. zwiększy się o 3,4 tys., czyli o 26%.

¹³² W wyniku prac zespołu został przygotowany projekt „Poznański program opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 na lata 2015-2020”.

¹³³ Większość rodziców posiadających co najmniej jedno dziecko w wieku do lat 3 oczekuje pomocy i wsparcia ze strony samorządu w zakresie opieki nad dzieckiem (68,8%).

Edukacja przedszkolna

Ustawa o systemie oświaty stanowi, że wychowanie przedszkolne obejmuje dzieci w wieku od 3 do 6 lat¹³⁴, w tym dzieci w wieku 6 lat¹³⁵ są obowiązane odbyć roczne przygotowanie w instytucjonalnych formach opieki przedszkolnej, a Miasto ma obowiązek zapewnić tym dzieciom możliwość odbycia tego przygotowania w przedszkolach publicznych i oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych prowadzonych przez Miasto. Dzieci w wieku 4 i 5 lat mają prawo do wychowania przedszkolnego, co oznacza, że samorząd musi je zapewnić dziecku, jeśli o to wystąpią rodzice.

W Poznaniu większość (blisko 70%) miejsc w przedszkolach jest zapewniona przez przedszkola publiczne prowadzone przez Miasto, jednak udział instytucji niesamorządowych dość szybko rośnie. Instytucje te otrzymują dotację na swoją działalność, wypłacaną z budżetu Miasta, który otrzymuje na ten cel subwencję oświatową z budżetu Państwa. Wiele z nich jest prowadzonych przez organizacje społeczne¹³⁶ lub kościelne, powstają także placówki przedszkolne przy zakładach pracy i szkołach wyższych. Placówki te, podobnie jak placówki publiczne prowadzone przez Miasto, są zobowiązane do realizacji programów wychowania uwzględniających podstawę programową wychowania przedszkolnego, zapewnienia bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki w czasie 5 godzin dziennie¹³⁷, przeprowadzania rekrutacji dzieci w oparciu o zasadę powszechnej dostępności i zatrudnienia nauczycieli o określonych kwalifikacjach. Obok tych form wychowania przedszkolnego w mieście funkcjonują także punkty edukacji przedszkolnej nieobjęte ustawą o systemie oświaty, prowadzące działalność gospodarczą, m.in.: kluby przedszkolaka, świetlice przedszkolne, ogniska zabaw, grupy zabawowe, które są w całości finansowane z opłat rodziców. Obowiązujące rozwiązania prawne ograniczają samodzielność samorządów lokalnych w kształtowaniu własnego systemu wychowania przedszkolnego. Zarówno podstawa programowa, warunki, jakie musi spełniać placówka wychowania przedszkolnego¹³⁸, jak i zasady ustalenia kosztów pobytu dzieci są określone w ogólnopolskich przepisach i wszelkie wprowadzane zmiany wymuszają odpowiednie działania na szczeblu lokalnym. W perspektywie krótkoterminowej problemem dla Miasta może być także konieczność dofinansowania instytucjonalnych form opieki przedszkolnej, które zostały utworzone przy udziale środków unijnych, a po zakończeniu finansowania projektu nie są w stanie samodzielnie dalej funkcjonować.

W Poznaniu wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej jest wysoki i wynosi¹³⁹ 86,5% w grupie dzieci w wieku od 3 do 6 lat i 98,6% w grupie w wieku od 3 do 5 lat. Nadal jednak nie osiąga poziomu zalecanego przez UE, która zakłada objęcie edukacją przedszkolną wszystkich dzieci w tej grupie wiekowej. W ciągu 5 lat zmniejszył się wskaźnik dostępności opieki nad dziećmi w wieku przedszkolnym od 3 do 5 lat, definiowany jako liczba miejsc w instytucjonalnych placówkach opieki w przeliczeniu na tysiąc dzieci w tej grupie wiekowej.

Liczba dzieci w wieku od 3 do 6 lat (włącznie) zwiększyła się od 2010 r. o 2,8 tys., co było spowodowane wejściem w tę grupę wiekową dzieci urodzonych przez matki z roczników miniwyżu demograficznego.

¹³⁴ Od 1 września 2017 r. prawo do wychowania przedszkolnego uzyskają także dzieci w wieku 3 lat, co oznacza, że wszystkie dzieci w wieku od 3 do 6 lat zostaną objęte wychowaniem przedszkolnym w przedszkolach i innych formach wychowania przedszkolnego, w których ustawowo zostanie ograniczona wysokość opłat pobieranych od rodziców za korzystanie przez ich dzieci z wychowania przedszkolnego.

¹³⁵ Dzieci sześciolatnie będą mogły pójść do I klasy pod warunkiem odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego lub uzyskania pozytywnej opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej.

¹³⁶ Dobrym przykładem takiej organizacji, działającej już w skali ogólnopolskiej, jest poznańska Fundacja „Familijny Poznań” – stowarzyszenie prowadzące punkty przedszkolne publiczne i niepubliczne.

¹³⁷ Zgodnie z uchwałą Rady Miasta Poznania, w przedszkolach prowadzonych przez Miasto Poznań zapewnia się bezpłatne nauczanie, wychowanie i opiekę przez 5 godzin dziennie, po tym czasie opłata wynosi 0,80 zł za każdą rozpoczętą godzinę zajęć pobytu dziecka w przedszkolu.

¹³⁸ Dotyczy placówek objętych ustawą o systemie oświaty.

¹³⁹ Dane za 2014 r.

Według prognozy demograficznej GUS, od 2016 r. trend ten odwróci się i liczba dzieci w wieku przedszkolnym będzie się zmniejszać. Do 2050 r. spadek ten wyniesie 10 tys. (w porównaniu z 2014 r.), czyli o 45%¹⁴⁰. W skali przestrzennej, pomimo ogólnomiejskiego trendu spadkowego, istnieją obszary, na których liczba dzieci w wieku przedszkolnym nadal rośnie. Według prognozy demograficznej dla jednostek pomocniczych – osiedli, opracowanej przez prof. dr hab. Jana Paradysza, rozwój demograficzny w grupie wiekowej przedszkolnej prognozowany jest przede wszystkim w południowo-zachodniej i północnej części miasta. Największy, ponad dwukrotny, wzrost liczby dzieci w wieku przedszkolnym obejmie osiedla Morasko-Radojewo i Fabianowo-Kotowo. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym najbardziej zmniejszy się na osiedlach piątkowskich, winogradzkich i ratajskich.

W Poznaniu, podobnie jak w całym kraju, popyt na instytucjonalną opiekę przedszkolną systematycznie zwiększa się i nie wynika jedynie z obecnych trendów demograficznych. Ważnymi czynnikami wpływającymi na decyzje rodziców, są także zmieniające się nastawienie społeczne, prowadzące do zwiększenia akceptacji takiej formy opieki nad dziećmi, sytuacja rodzinna i finansowa, sieć powiązań przestrzennych z ośrodkami sąsiadującymi, skala migracji mieszkańców i przedsiębiorstw, a także rozwiązania prawne w skali ogólnokrajowej. Większość z nich cechuje się dużą zmiennością i jest uzależniona od bieżącej sytuacji społeczno-ekonomicznej lokalnej i krajowej. Czynniki te, wraz z rozwojem rynku mieszkaniowego, szczególnie realizowanego przez prywatnych deweloperów¹⁴¹, których udział w efektach rynku mieszkaniowego jest największy, wpływają na nieprzewidywalność zmian popytu na edukację przedszkolną i jego przestrzennej koncentracji, z jednoczesną koniecznością szybkiego reagowania na pojawiające się potrzeby.

Wyniki¹⁴² ewaluacji prowadzonych przez Kuratorium Oświaty w Poznaniu pokazują, że większość wielkopolskich przedszkoli w wysokim stopniu spełnia wymagania stawiane tym placówkom pod względem jakości i poziomu edukacji, aktywności dzieci oraz respektowania norm społecznych. Dzięki powszechnie i systematycznie prowadzonej diagnozie pedagogicznej we wszystkich wielkopolskich przedszkolach, każde dziecko objęte opieką przedszkolną bierze aktywny udział w zajęciach obowiązkowych, dodatkowych, terapeutycznych, specjalistycznych dostosowanych do jego potrzeb i możliwości rozwojowych. Badania pokazują, że większość przedszkoli korzysta z możliwości wszechstronnej współpracy z rodzicami oraz w coraz większym zakresie wykorzystuje innowacyjne badania i rozwiązania do poszerzenia i wzbogacania edukacji przedszkolnej.

Edukacja szkolna

Ustawa o systemie oświaty stanowi, że obowiązkowa edukacja szkolna obejmuje dzieci i młodzież w wieku od 7 do ukończenia 18 lat¹⁴³, które kształcą się w sześcioletnich szkołach podstawowych i trzyletnich gimnazjach. Po ukończeniu gimnazjum obowiązek nauki spełnia się przez uczęszczanie do szkoły ponadgimnazjalnej albo w formach pozaszkolnych¹⁴⁴. Miasto ma ustawowy obowiązek¹⁴⁵ zapewnienia tym dzieciom i młodzieży możliwości edukacji w sieci placówek publicznych.

¹⁴⁰ Odmienna sytuacja występuje w gminach powiatu poznańskiego, odnotowujących wysoki dodatni przyrost naturalny, gdzie według prognozy GUS liczba dzieci w wieku przedszkolnym do 2050 r. zwiększy się o 2,8 tys., czyli o 14%.

¹⁴¹ Problemem jest brak możliwości określenia liczby dzieci w wieku przedszkolnym, które faktycznie zamieszkają w budowanych mieszkaniach, a ich rodzice będą zainteresowani edukacją przedszkolną w tym rejonie.

¹⁴² „Sprawozdanie z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez Wielkopolskiego Kuratora Oświaty w roku szkolnym 2014/2015”.

¹⁴³ Naukę w szkole podstawowej mogą także rozpocząć na wniosek rodziców dzieci w wieku 6 lat, jeśli wykazują psychofizyczną dojrzałość do podjęcia nauki szkolnej.

¹⁴⁴ M.in. poprzez: przygotowanie zawodowe u pracodawcy, uczęszczanie na zajęcia realizowane w placówkach posiadających akredytację, naukę za granicą lub w szkołach wyższych.

¹⁴⁵ Do zadań Miasta, jako organu prowadzącego szkoły i placówki oświatowe należy zapewnienie warunków ich funkcjonowania, w tym m.in.: określenie sieci publicznych szkół i ich obwodów, wyposażenie w niezbędne pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do programów nauczania, realizacja zadań inwestycyjnych, zagwarantowanie środków finansowych na wynagrodzenia dla nauczycieli oraz ich kształcenie i doskonalenie zawodowe.

Liczba dzieci i młodzieży w wieku szkolnym (od 7 do 18 lat włącznie) zmniejszyła się od 2010 r. o 2 tys. Spadek ten nie objął jedynie dzieci w wieku szkoły podstawowej (od 7 do 12 lat włącznie), których liczebność w tym okresie wzrosła o 1,6 tys. Według prognozy demograficznej GUS, do 2050 r. spadek liczby dzieci i młodzieży w wieku szkolnym wyniesie 17 tys. (w porównaniu z 2014 r.), czyli o 33%¹⁴⁶ i będzie dotyczył wszystkich grup wiekowych. Jednak nie będzie to spadek liniowy, gdyż w pewnych przedziałach czasowych wystąpi czasowe zwiększenie liczebności tych roczników¹⁴⁷. W skali przestrzennej, pomimo ogólnomiejskiego trendu spadkowego, istnieją obszary, na których liczba dzieci w wieku szkolnym będzie rosła. Według prognozy demograficznej dla jednostek pomocniczych – osiedli, opracowanej przez prof. dr hab. Jana Paradysza, rozwój demograficzny w grupie wiekowej szkolnej prognozowany jest przede wszystkim w południowej i północnej części miasta. Największy wzrost dzieci w wieku szkoły podstawowej i gimnazjum, dla których Miasto jest zobowiązane zapewnić naukę w pobliżu miejsca zamieszkania, obejmie osiedla Morasko-Radojewo, Fabianowo-Kotowo oraz Szczepankowo-Spławie-Krzesinki. Liczba dzieci w tych grupach wiekowych najbardziej zmniejszy się na osiedlach: Żegrze, Nowe Winogrody Północ, Grunwald Północ oraz Zielony Dębiec.

W poznańskich szkołach naukę pobierają także uczniowie spoza Poznania. Najwięcej z nich, ponad 30%, uczy się w liceach ogólnokształcących, 18,5% w gimnazjach i około 10% w szkołach podstawowych, mimo iż dla dwóch ostatnich szczebli edukacji obowiązują obwody szkolne, zgodnie z którymi do danej placówki przyjmowani są w pierwszej kolejności uczniowie mieszkający na terenie danego obwodu. W Poznaniu wartość wskaźnika skolaryzacji brutto na wszystkich poziomach nauczania jest najwyższa wśród największych polskich miast. Oznacza to, że poznańskie szkoły przyciągają uczniów zamieszkujących w gminach podpoznańskich¹⁴⁸.

W Poznaniu liczba szkół zmniejsza się, z wyjątkiem szkół podstawowych, których liczba zwiększyła się od 2010 r. o 9%. Miasto Poznań prowadzi większość (około 60%) szkół publicznych dla dzieci i młodzieży wszystkich szczebli edukacji, z wyjątkiem szkół policealnych, w liczbie których przeważają szkoły prowadzone przez podmioty niesamorządowe. Podobna sytuacja występuje w szkołach dla dorosłych. Do szkół prowadzonych przez Miasto uczęszcza ponad 70% ogółu uczniów, jednak ich udział, poza zasadniczymi szkołami zawodowymi, maleje (dotyczy to szczególnie gimnazjów i liceów ogólnokształcących) na rzecz szkół niepublicznych¹⁴⁹ prowadzonych przez różne organizacje i instytucje. Jedną z kluczowych kompetencji Miasta jest prawo do kształtowania sieci publicznych szkół na swoim terenie, w tym także decydowanie o ich likwidacji lub łączeniu. Decyzje takie wymagają jednak zawsze szerokich konsultacji społecznych i powinny być realizowane przy poparciu zarówno rodziców, jak i kadry nauczycielskiej. Miasto Poznań dostosowuje bazę oświatową do zmieniających się trendów demograficznych, tak by zapewnić odpowiednie warunki nauczania i zoptymalizować koszty funkcjonowania placówek, tym bardziej że istnieją także obszary miasta, gdzie działające placówki szkolne są zbyt małe w stosunku do liczby uczniów i wymagają rozbudowy lub powstania nowych szkół.

¹⁴⁶ Odmienna sytuacja występuje w gminach powiatu poznańskiego, odnotowujących wysoki dodatni przyrost naturalny, gdzie według prognozy GUS liczba dzieci w wieku szkolnym do 2050 r. zwiększy się o 18 tys., czyli o 35%.

¹⁴⁷ Liczba dzieci w wieku szkoły podstawowej będzie nadal zwiększać się i ustabilizuje się w latach 2019-2020 osiągając 30,5 tys., następnie będzie zmniejszać się do 17,3 tys. w 2050 r. Liczba dzieci w wieku gimnazjalnym (od 13 do 15 lat włącznie) zacznie wzrastać od 2017 r., osiągając 14,1 tys. w 2025 r. i następnie będzie zmniejszać się do 8 tys. w 2050 r. Liczba młodzieży w wieku szkoły ponadgimnazjalnej (od 16 do 18 lat) będzie nadal zmniejszać się do 2019 r., następnie zacznie zwiększać się osiągając w 2026 r. 14,5 tys., po czym nastąpi jej spadek do 8 tys. w 2050 r.

¹⁴⁸ Sytuację tę zauważyły gminy ościennie, na których wysoki dodatni przyrost naturalny oraz wysokie dodatnie saldo migracji, głównie rodzin z dziećmi w wieku szkolnym lub przedszkolnym, wymusza decyzje o szybkim rozwoju sieci placówek edukacyjnych.

¹⁴⁹ Organizacje i instytucje prowadzące niepubliczne szkoły o uprawnieniach szkół publicznych otrzymują z budżetu Miasta dotację na swoją działalność.

Ze środków budżetowych finansowane są projekty i zajęcia edukacyjne wykraczające poza wymagania programowe¹⁵⁰ oraz inwestycje¹⁵¹ w szkolną i pozaszkolną infrastrukturę.

Trendy demograficzne powodują, że zarządzanie siecią szkół w warunkach niżu demograficznego, z okresowymi wzrostami liczby dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, przy jednoczesnym ustawowym obowiązku zapewnienia jakości edukacji i warunków kształcenia, konieczności zachowania efektywności ekonomicznej oraz dużych oczekiwaniach społecznych, przy rosnącej konkurencji szkół niesamorządowych jest poważnym wyzwaniem dla Miasta jako organu prowadzącego szkoły publiczne. Podejmowane przez samorząd decyzje o długofalowych skutkach, takie jak określenie obwodów szkolnych, maksymalnej liczebności oddziałów szkolnych i zasad rekrutacji uczniów, akceptacja arkusza organizacyjnego szkoły, projekty inwestycyjne, remonty szkół oraz programy ich wyposażenia, mają bezpośredni wpływ na proces nauczania i jakość edukacji w szkołach. Kluczowa jest współpraca ze szkołami, które w ustawie o systemie oświaty mają zagwarantowaną dużą autonomię w zakresie procesu dydaktycznego oraz polityki zatrudniania i oceny nauczycieli, których kwalifikacje mają bezpośredni wpływ na jakość edukacji. Priorytetem polityki oświatowej Miasta w tym zakresie jest umożliwienie nauczycielom uzupełnienia wykształcenia do poziomu studiów magisterskich oraz zdobywanie kwalifikacji do nauczania drugiego przedmiotu.

Wyniki¹⁵² ewaluacji prowadzonych przez Kuratorium Oświaty w Poznaniu pokazują, że wielkopolskie szkoły prawidłowo realizują podstawę programową, co jednak nie odzwierciedla się w wynikach egzaminów zewnętrznych¹⁵³. W Poznaniu wyniki egzaminów zewnętrznych na wszystkich szczeblach edukacji nie należą do najwyższych w skali kraju i są jednymi z najniższych wśród największych polskich miast. Najłabsze wyniki na egzaminach zewnętrznych obejmują matematykę, najwyższe – języki obce. Problem ten występuje w mniejszym czy większym stopniu w całym kraju, co spowodowało, że jednymi z priorytetów krajowej polityki oświatowej jest wyższa jakość edukacji matematycznej i przyrodniczej w kształceniu ogólnym oraz rozwijanie kompetencji czytelniczych i upowszechnianie czytelnictwa wśród dzieci oraz młodzieży. Wskazano, że wyniki analiz wewnętrznych związanych z oceną pracy nauczycieli i jej skutecznością we wszystkich typach szkół koncentrują się na wskazywaniu obszarów w zakresie podstawy programowej, które uczniowie opanowują na niesatysfakcjonującym poziomie, i przez to nie prowadzą do projakościowych zmian w strategii kształcenia i nie wskazują nowych rozwiązań dydaktyczno-metodycznych. Wskazano także na niewystarczający poziom partycypacji rodziców w działaniach prorozwojowych i podejmowanych decyzjach oraz na system organizacji

¹⁵⁰ Poza zajęciami obowiązkowymi wynikającymi z podstawy programowej, uczniowie szkół prowadzonych przez Miasto Poznań uczestniczą w zajęciach dodatkowych rozwijających umiejętności w zakresach: humanistycznym, matematyczno-przyrodniczym, języków obcych i techniczno-zawodowym. Szkoły współpracują także z poznańskimi uczelniami, dzięki czemu uczniowie i nauczyciele mogą pogłębiać wiedzę, a studenci mają możliwość odbycia praktyk zawodowych w poznańskich szkołach ponadgimnazjalnych. Specjalna oferta kształcenia została także przygotowana dla uczniów szczególnie uzdolnionych sportowo lub językowo, którzy mają także możliwość zdawania międzynarodowej matury.

¹⁵¹ Z budżetu Miasta Poznania finansowane są m.in. budowy nowych obiektów, remonty, modernizacje budynków oświatowych, boisk sportowych, placów gier i zabaw oraz wieloletni program termorenowacji obiektów oświatowych.

¹⁵² „Sprawozdanie z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez Wielkopolskiego Kuratora Oświaty w roku szkolnym 2014/2015”.

¹⁵³ Wyniki testu poznańskich szóstoklasistów w ostatnich latach kształtowały się przeciętnie na poziomie ponad 60% i pomimo wahań wykazały tendencję spadkową. Przeciętne wyniki z egzaminu gimnazjalnego przeprowadzonego w 2015 r. w poznańskich szkołach wahały się od 54,5% za test z matematyki do 68,2% za test z historii i wiedzy o społeczeństwie, a w części językowej od 46,8% z języka rosyjskiego na poziomie podstawowym do 93,9% z języka francuskiego na poziomie podstawowym. Pod względem średnich wyników z przedmiotów obowiązkowych na „nowej” maturze uczniowie w Poznaniu najlepiej napisali egzaminy z języków obcych, z których uzyskali od 75% z języka niemieckiego do 93,1% z języka francuskiego. Niższe wyniki uczniowie uzyskali z matematyki (56,3%) i języka polskiego (67,9%). Jeszcze słabsze wyniki uzyskali uczniowie zdający maturę według starych zasad. Z przedmiotów obowiązkowych, podobnie jak na „nowej” maturze, uczniowie lepiej napisali egzaminy z języków obcych (od 43% z języka hiszpańskiego do 81% z języka francuskiego) niż z języka polskiego (54,4%) i matematyki (43,9%).

procesów edukacyjnych w szkołach niesprzyjający budowaniu odpowiedzialności dzieci i młodzieży za własny rozwój oraz wzajemne uczenie się. Wysoko zostały ocenione szkoły zawodowe (technika i zasadnicze szkoły zawodowe) za otwarcie na potrzeby rynku pracy, wyposażenie sprzętowe przy uwzględnieniu najnowszych technologii, podejmowanie współpracy z firmami i zakładami pracy, udział w licznych projektach unijnych, w tym wymianie międzynarodowej, umożliwianie zdobywania uczniom dodatkowych kwalifikacji, co pozwala młodzieży na sukces zawodowy i uzyskanie zatrudnienia. Ta ostatnia ocena jest bardzo ważna, gdyż pokazuje, że szkoły zawodowe mają potencjał potrzebny do realizacji procesu dostosowania szkolnictwa zawodowego do wymogów rynku pracy. Poznańskie szkoły zawodowe, przy wsparciu Miasta i środków unijnych, już realizują wiele projektów ukierunkowanych na uatrakcyjnienie procesu kształcenia i przyciągnięcie uczniów. Podniesienie jakości kształcenia zawodowego poprzez zaangażowanie przedstawicieli partnerów społecznych w dostosowywanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy jest także jednym z priorytetów krajowej polityki oświatowej¹⁵⁴.

¹⁵⁴ W 2016 r. powstanie nowy krajowy model kształcenia zawodowego, którego głównym celem będzie powstanie systemu dualnego wiążącego ucznia z pracodawcą już na etapie kształcenia.

W Poznaniu funkcjonuje 13 stacjonarnych placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży¹⁵⁵, 7 domów pomocy społecznej (DPS), 6 dziennych domów pomocy, 2 ośrodki adopcyjno-opiekuńcze, ośrodek interwencji kryzysowej¹⁵⁶, 9 ośrodków dla osób bezdomnych, 9 środowiskowych domów samopomocy. W placówkach tych przebywa na stałe ok. 3 tys. pensjonariuszy, w tym ponad 700 osób w domach pomocy społecznej¹⁵⁷. Wykorzystanie miejsc we wszystkich poznańskich DPS-ach kształtuje się na poziomie 99%. Najliczniejszą grupę pensjonariuszy stanowią osoby starsze (blisko 82% w wieku ponad 61 lat). Poza instytucjonalnymi formami pomocy społecznej wsparcie osobom potrzebującym udzielają organizacje skupiające wolontariuszy, z których część uzyskuje dotacje z budżetu Miasta na realizację swoich projektów.

W Poznaniu funkcjonują 23 placówki wsparcia dziennego, prowadzone w formie opiekuńczej, specjalistycznej i pracy podwórkowej, dysponujące 738 miejscami. W ciągu roku korzysta z nich 1036 wychowanków. Opieka oraz wychowanie dzieci i młodzieży pozbawionej całkowicie lub częściowo opieki i wsparcia ze strony rodziny naturalnej, realizowana jest poprzez system instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej. W Poznaniu funkcjonują 504 rodziny zastępcze, które obejmują opieką 707 dzieci i młodych ludzi¹⁵⁸. Blisko 7 tys. rodzin otrzymuje zasiłki rodzinne na dzieci. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku, wynosi 14,3%.

Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 w Poznaniu zamieszkuje 67,3 tys. osób niepełnosprawnych, w tym 30,8 tys. osób ma prawnie udokumentowaną niepełnosprawność w stopniu znacznym lub umiarkowanym. Niepełnosprawne dzieci w wieku do 17 lat stanowią 2,7% łącznej liczby osób niepełnosprawnych, a w grupie wszystkich osób w tej grupie wiekowej udział dzieci niepełnosprawnych wynosi 2,2%.

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym, zaspokajanie potrzeb w zakresie pomocy społecznej publicznej należy do zadań własnych Miasta¹⁵⁹, które w realizacji tego zadania musi kierować się uregulowaniami zawartymi w ustawie o pomocy społecznej. Pomoc społeczna skierowana jest do osób zagrożonych różnymi formami wykluczenia społecznego. Ze świadczeń pomocy społecznej korzysta rocznie blisko 25 tys. osób¹⁶⁰, mieszkających głównie na obszarze śródmieścia.¹⁶¹ Najczęstszymi powodami przyznania pomocy są: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Stacjonarna pomoc społeczna skierowana jest do osób starszych, szczególnie samotnych i przewlekle somatycznie lub psychicznie chorych, niepełnosprawnych intelektualnie lub fizycznie, niepełnoletnich z problemami wychowawczymi oraz nieposiadających rodziców naturalnych, a także innych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Miasto Poznań finansuje instytucjonalne formy pomocy społecznej, miejskie programy pomocy dla różnych grup osób potrzebujących wsparcia oraz działania

¹⁵⁵ W tym: 3 placówki opiekuńczo-wychowawcze publiczne, 4 placówki opiekuńczo-wychowawcze prowadzone przez organizacje pozarządowe i zgromadzenia zakonne, 6 placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

¹⁵⁶ Placówka prowadzi m.in. Hostel Interwencji Kryzysowej, Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, Hotel dla osób uzależnionych, Mieszkania Integracji Środowiskowej, Punkt Interwencji Kryzysowej, Telefon Zaufania, Infolinię „Stop Żebractwu”

¹⁵⁷ W 2014 r. w Poznaniu działalność prowadziło 7 domów pomocy społecznej, z tego 3 dla przewlekle somatycznie chorych, 3 dla osób w podeszłym wieku (w tym jeden dla osób niepełnosprawnych fizycznie) oraz jeden dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną.

¹⁵⁸ Dane za 2015 r.

¹⁵⁹ Część zadań z zakresu pomocy społecznej jest realizowana przez Miasto (jako powiat grodzki) w ramach zadań zleconych.

¹⁶⁰ W 2014 r. ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 24,4 tys. osób z 12,7 tys. gospodarstw domowych.

¹⁶¹ Poza jednostką pomocniczą Ostrów Tumski-Śródka-Zawady-Komandoria, na terenie pozostałych osiedli tworzących śródmieście (Jeżyce, Stare Miasto, Święty Łazarz i Wilda) udział osób korzystających z pomocy społecznej przekracza 7,5% ogółu mieszkańców osiedla.

organizacji pozarządowych. Miejskie i pozarządowe instytucje pomocy społecznej prowadzą działania mające na celu reintegrację społeczną i zawodową mieszkańców oraz udzielanie pomocy, także w sytuacji kryzysowej, w miejscu zamieszkania. Do instytucji tych należą m.in.: Klub Integracji Społecznej¹⁶² i pozarządowe centra integracji społecznej, interdyscyplinarny Zespół Synergii Lokalnej czy Miejskie Centrum Interwencji Kryzysowej. Prowadzone są także programy mające na celu wsparcie rodzin z wieloma problemami, w tym osób uzależnionych, oraz rodzin z problemami wychowawczymi. Rocznie korzysta z nich ponad 1,2 tys. rodzin¹⁶³, w tym ponad 700 dzieci. W ramach programów prowadzone są projekty interdyscyplinarne, w które zaangażowane są różne jednostki miejskie, policja oraz organizacje pozarządowe. Rodzice małych dzieci, zmagający się z problemami, mogą korzystać z zajęć w ramach Programu Integracji dla Rodziców realizowanego w ramach Klubu Integracji Społecznej. Ważną funkcję pełni także program asystentury rodzinnej, ukierunkowany na działania mające na celu integrację rodzin mających problemy opiekuńczo-wychowawcze¹⁶⁴. Oprócz tych działań, w ramach polityki prorodzinnej, w Poznaniu jest realizowany program „Poznań PRO Rodzina”¹⁶⁵, ukierunkowany na pomoc dla wszystkich rodzin wielodzietnych. W mieście zostały utworzone trzy instrumenty wsparcia dla dużych rodzin: zapewniająca ulgi i zniżki Karta Rodziny Dużej¹⁶⁶, Rada Rodziny Dużej oraz stanowisko Pełnomocnika ds. rodzin wielodzietnych. Program ten wpisuje się w priorytety polityki krajowej, dla której wsparcie rodzin, szczególnie wielodzietnych, jest jednym z podstawowych kierunków¹⁶⁷.

Z różnych form pomocy mogą także korzystać osoby starsze, których liczba w Poznaniu systematycznie rośnie. Według prognozy demograficznej GUS, liczba osób w wieku powyżej 65 lat będzie systematycznie zwiększać się i w 2050 r. wyniesie 138,5 tys., w tym co trzeci senior będzie w wieku powyżej 80 lat. Obecnie osoby w wieku powyżej 65 lat stanowią 18% ogólnej liczby ludności¹⁶⁸, a w 2050 r. ich udział wzrośnie do jednej trzeciej. W Poznaniu działa Centrum Inicjatyw Senioralnych, które podejmuje inicjatywy aktywizujące środowisko osób starszych oraz ukierunkowane na integrację społeczną i dialog międzypokoleniowy. Do inicjatyw tych należą m.in.: wydarzenia o charakterze kulturalno-edukacyjnym, tworzenie systemu certyfikacji „miejsc przyjaznych seniorom”, targi „Aktywni 50+” czy projekt grupy samopomocowej wsparcia dla seniorów. Poznańscy seniorzy mogą także korzystać z oferty kilkudziesięciu klubów seniora, będących nieformalnymi grupami najczęściej funkcjonującymi przy organizacjach pozarządowych, ośrodkach kultury, parafiach, spółdzielniach mieszkaniowych i radach osiedli, oraz z oferty edukacyjnej uniwersytetów trzeciego wieku w ramach kształcenia ustawicznego. Miasto finansuje także imprezy i zajęcia sportowo-rekreacyjne, innowacyjne programy zwiększające poczucie bezpieczeństwa osobistego i zdrowotnego oraz programy umożliwiające zamieszkanie w mieszkaniach przystosowanych do potrzeb tej grupy wiekowej. Wobec pogłębiającego się procesu starzenia mieszkańców Poznania, rynek usług na rzecz osób w wieku senioralnym będzie się dynamicznie rozwijać i może stanowić szansę na rozwój nie tylko „białej”, ale także „srebrnej” gospodarki, która w szerokim zakresie wykorzystuje rozwiązania gerontotechnologiczne.

¹⁶² Zadaniem tych centrów jest kształtowanie aktywnej postawy w życiu społecznym i zawodowym oraz zwiększenie motywacji do pracy.

¹⁶³ W 2015 r. z programu wsparcia rodziny skorzystało 1132 rodzin, w tym 729 dzieci, a z pomocy asystenta rodzinnego 132 rodziny z problemami wychowawczymi.

¹⁶⁴ Działania podejmowane przez asystentów mają na celu niedopuszczenie do umieszczenia dzieci poza rodziną w placówkach lub rodzinach zastępczych, a w przypadku dzieci, które znajdują się w systemie pieczy zastępczej, jak najszybszy powrót do rodziny.

¹⁶⁵ Główne cele programu to: tworzenie dobrych warunków dla życia i rozwoju rodziny wielodzietnej, promowanie modelu i marki rodziny wielodzietnej, tworzenie przyjaznej przestrzeni dla rodzin z dziećmi w działaniach Miasta, wyrównywanie szans rozwojowych i życiowych dzieci i młodzieży z rodzin wielodzietnych i przeciwdziałanie jej wykluczeniu.

¹⁶⁶ Do końca 2014 r. Karty Rodziny Dużej otrzymało ponad 3 tys. poznańskich rodzin.

¹⁶⁷ W ramach programu funkcjonuje także krajowa Karta Dużej Rodziny oraz Wielkopolska Karta Rodziny, z których mogą także korzystać wielodzietne rodziny z Poznania.

¹⁶⁸ W grudniu 2014 r. w Poznaniu mieszkało 97 tys. osób w wieku powyżej 65 lat, w tym co czwarta osoba z tej grupy wiekowej przekroczyła 80 rok życia.

Wśród objętych wsparciem szczególną grupę stanowią osoby z niepełnosprawnościami. Tworzenie lokalnej polityki na rzecz osób niepełnosprawnych jest zadaniem obligatoryjnym władz samorządowych. Działania podejmowane przez Miasto na rzecz osób z niepełnosprawnością, prowadzone w ramach Poznańskiego Programu Integracji i Aktywizacji Zawodowej Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2016-2020¹⁶⁹ oraz uchwalonych przez Radę Miasta Poznania kierunków działań i zadań Miasta Poznania na rzecz integracji społecznej osób niepełnosprawnych na lata 2012-2020¹⁷⁰, dotyczą różnych sfer ich życia, w tym społecznej i zawodowej. Wyznaczone w programie kierunki działań wynikają z przyjęcia tzw. społecznego modelu niepełnosprawności. Koncepcja ta odchodzi od tradycyjnego rozumienia niepełnosprawności jako osobistego, głównie medycznego, problemu pojedynczego człowieka. W podejściu społecznym akcentuje się równouprawnienie niepełnosprawnych i zdrowych, a samej niepełnosprawności nie traktuje się jako problemu medycznego, ale jako problem całego społeczeństwa. Wśród niepełnosprawnych znajdują się osoby we wszystkich grupach wiekowych. Dla dzieci i młodzieży z dysfunkcjami Miasto prowadzi przedszkola i szkoły specjalne oraz oddziały specjalne, integrujące i terapeutyczne oraz przysposabiające do pracy. Tabor¹⁷¹ i przystanki komunikacji miejskiej oraz infrastruktura drogowa są systematycznie przystosowywane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W Poznaniu działa Miejska Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych oraz Komisja Dialogu Obywatelskiego przy Pełnomocniku Prezydenta ds. Osób Niepełnosprawnych. Działania Miasta na rzecz osób niepełnosprawnych zostały nagrodzone w konkursie Access City Award promującym miasta europejskie, które prowadzą działania na rzecz miejsc dostępnych, przyjaznych dla osób z dysfunkcjami i osób starszych. Poznań zdobył 3. miejsce w Europie. Rozwój usług na rzecz osób niepełnosprawnych, mających na celu poprawę jakości ich życia, stanowi część „srebrnej” gospodarki, a uaktywnienie coraz większej części tej grupy społecznej stanowi szansę na rozwój miasta.

Wciąż nierozwiązanymi problemami w Poznaniu są żebractwo i bezdomność. W celu przeciwdziałania tym zjawiskom prowadzone są programy ograniczenia żebractwa wśród osób dorosłych i zapobiegające zachowaniom dysfunkcyjnym wśród dzieci i młodzieży¹⁷² oraz indywidualne programy wychodzenia z bezdomności¹⁷³. Jest to jednak problem o szerszym kontekście społecznym, gdyż część takich osób nie jest zainteresowana zmianą swojej sytuacji życiowej.

Kompleksowe wsparcie osobom zagrożonym, a często już wykluczonym społecznie, oferują także działające w Poznaniu podmioty ekonomii społecznej¹⁷⁴. Od 2003 r. w Poznaniu działa Stowarzyszenie Na Rzecz Spółdzielni Socjalnych, którego zadaniem jest tworzenie nowych i wspieranie istniejących podmiotów ekonomii społecznej. Stowarzyszenie realizuje m.in. projekty „Wielkopolskie Centrum Ekonomii Solidarności – koordynacja na rzecz zapewnienia trwałości funkcjonowania instytucji ekonomii społecznej” oraz Wielkopolski Ośrodek Ekonomii Społecznej, mające na celu wsparcie podmiotów ekonomii społecznej. Rozwój ekonomii społecznej wspiera także Miasto Poznań, które wraz z Województwem Wielkopolskim utworzyło spółdzielnię socjalną „Poznanianka”, mającą na celu

¹⁶⁹ Zadaniem programu jest integracja osób z niepełną sprawnością na otwartym rynku pracy poprzez rozwój form i instytucji wsparcia dla osób niepełnosprawnych, tworzenie systemu zachęt dla pracodawców, zmianę postaw społecznych osób niepełnosprawnych i pracodawców.

¹⁷⁰ Zakres programu obejmuje obszar inkluzji społecznej osób z niepełnosprawnościami. Celem horyzontalnym programu jest normalizacja środowiska życia osób z niepełnosprawnością oraz stworzenie warunków inkluzji i aktywnego udziału niepełnosprawnych mieszkańców miasta Poznania w życiu społecznym. Dokument ma charakter interdyscyplinarny i obejmuje swym zakresem wszystkie dziedziny aktywności społecznej, w których mogą i powinny uczestniczyć osoby niepełnosprawne, takie jak: edukacja, kultura, sport, działalność społeczna, polityczna, artystyczna i inne.

¹⁷¹ W 2015 r. udział taboru niskopodłogowego wynosił 100% dla autobusów i 41% dla tramwajów.

¹⁷² W 2015 r. ujawniono 113 osób żebrzących.

¹⁷³ W 2015 r. programem tym objęto 32 osoby bezdomne.

¹⁷⁴ Do podmiotów ekonomii społecznej należą: Spółdzielnie Socjalne, Centra Integracji Społecznej, Kluby Integracji Społecznej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Zakłady Aktywności Zawodowej oraz organizacje pozarządowe. Ważną rolę w ekonomii społecznej odgrywają spółdzielnie socjalne, łączące działalność gospodarczą z integracją społeczną i zawodową swoich członków – osób niepełnosprawnych lub doświadczających trudności na rynku pracy.

aktywizację zawodową osób pozostających bez pracy (w tym dłużników komunalnych zasobów lokalowych Miasta Poznania) oraz osób niepełnosprawnych, a także prowadzenie reintegracji społecznej osób zatrudnionych w spółdzielni.

Pomimo wielorakich działań realizowanych przez instytucje miejskie i organizacje pozarządowe, mieszkańcy Poznania¹⁷⁵ nisko oceniają możliwość uzyskania pomocy materialnej w ramach pomocy społecznej oraz z innych instytucji. Uważają, że w takim przypadku mogą liczyć przede wszystkim na rodzinę i znajomych. Poznaniacy nie są także w zbyt wysokim stopniu skłonni do podjęcia działań na rzecz osób potrzebujących. Jedynie jedna trzecia deklaruje chęć zaangażowania w prace organizacji pomagających osobom niepełnosprawnym, bezdomnym i ubogim.

¹⁷⁵ Wyniki badania ankietowego „Jakość życia mieszkańców Poznania” przeprowadzonego na zlecenie Urzędu Miasta Poznania w 2013 r.

Leczeniem poznaniaków zajmuje się ponad 3 tys. lekarzy, 0,2 tys. dentystów oraz 5 tys. pielęgniarek i położnych¹⁷⁶. Dwie trzecie lekarzy stanowią specjaliści, głównie w zakresie chorób wewnętrznych, radiologii, ginekologii i położnictwa oraz chirurgii. Około 600¹⁷⁷ placówek świadczących ambulatoryjną opiekę zdrowotną w ramach kontraktów z Narodowym Funduszem Zdrowia udziela rocznie blisko 8,5 mln porad, z których 70% stanowią porady lekarskie. W mieście funkcjonują 2 pogotowia ratunkowe, udzielające rocznie pomocy 45 tys. chorym. Opiekę szpitalną zapewniają 22 szpitale, w tym 3 prowadzone przez Miasto Poznań, dysponujące 6 tys. łóżek. Rocznie leczy się w nich ponad 340 tys. osób. Przeciętny pacjent przebywa w szpitalu 4,4 dnia. Najwięcej łóżek (39%) i pacjentów (47%) znajduje się w szpitalach klinicznych Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego. Udział prywatnych szpitali w rynku usług medycznych jest niewielki i obejmuje jedynie około 8% miejsc szpitalnych i tyle samo pacjentów.

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym, zaspokajanie potrzeb w zakresie opieki zdrowotnej publicznej należy do zadań własnych Miasta, które w realizacji tego zadania musi kierować się uregulowaniami zawartymi w obowiązujących przepisach prawnych z zakresu systemu opieki zdrowotnej. Część zadań Miasto Poznań – jako miasto na prawach powiatu – prowadzi zgodnie z ustawą o samorządzie powiatowym. Miasto może zakładać i prowadzić samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej oraz prowadzić działalność profilaktyczną i promującą zdrowie. Sieć placówek samorządowych uzupełniają coraz bardziej dynamicznie rozwijające się placówki innych gestorów. Szpitale prowadzone przez Miasto udostępniają jedynie niecałe 17% miejsc szpitalnych i leczą 14% pacjentów. Pomimo tego pełnią ważną funkcję w zapewnieniu poziomu zabezpieczenia medycznego miasta, szczególnie w przypadku wydarzeń nadzwyczajnych¹⁷⁸. Miasto prowadzi także jedną z największych w mieście wielospecjalistyczną placówkę usług medycznych Poznański Ośrodek Specjalistycznych Usług Medycznych. W celu polepszenia dostępności usług medycznych, szczególnie w zakresie opieki szpitalnej pediatrycznej, Miasto współpracuje także z samorządem Województwa Wielkopolskiego, którego placówki szpitalne pełnią istotną rolę na rynku usług medycznych w Poznaniu.

Poznańskie szpitale mają znaczenie ponadlokalne. Hospitalizowani są w nich również mieszkańcy regionu i pozostałej części kraju. Poznań jest znaczącym ośrodkiem leczenia chorób układu krążenia, układu oddechowego, nowotworów i ortopedii. Jest także jednym z pięciu ośrodków w Polsce, w którym wykonuje się przeszczepy serca. Ten potencjał, wraz z coraz bardziej popularnymi ośrodkami pobytu jednodniowego, w których wykonywane są mniej inwazyjne zabiegi, nie jest w dostatecznym stopniu wykorzystywany do rozwoju szeroko pojętej gospodarki zdrowotnej, w której znaczący udział stanowi turystyka medyczna.

W Poznaniu, podobnie jak w kraju, oferta prywatnych usług medycznych jest duża i szybko się rozwija. Problemem jest jednak dostęp do publicznych świadczeń zdrowotnych oraz jakość publicznego zaplecza medycznego. Podobnie jak w innych dużych polskich miastach, zapotrzebowanie społeczne na bezpłatne świadczenia zdrowotne jest większe niż gwarantują to zawarte kontrakty. Czas oczekiwania na specjalistyczną poradę lub usługę medyczną, finansowaną ze środków Narodowego Funduszu

¹⁷⁶ W 2013 r. poznaniacy korzystali z pomocy 3,4 tys. lekarzy, 4,2 tys. pielęgniarek, 0,8 tys. położnych.

¹⁷⁷ W ramach kontraktów z Narodowym Funduszem Zdrowia ambulatoryjne świadczenia zdrowotne w Poznaniu w 2014 r. udzielało 601 placówek, w tym w zakresie kompetencji lekarza rodzinnego – 115 podmiotów, pielęgniarki środowiskowo-rodzinnej – 73 jednostki, położnej środowiskowo-rodzinnej – 29 podmiotów, higieny szkolnej – 19 jednostek, stomatologii ogólnej – 181 placówek, specjalistycznej opieki zdrowotnej – 183 podmiotów. Działały one w formie niepublicznych zakładów opieki zdrowotnej, indywidualnych praktyk medycznych oraz samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej.

¹⁷⁸ Samorząd Miasta prowadzi jedyny w Poznaniu oddział zakaźny. Wielospecjalistyczny Szpital Miejski im. J. Strusia pełni również funkcję Centrum Urazowego dla województwa wielkopolskiego.

Zdrowia, jest zbyt długi¹⁷⁹, a większość placówek publicznych nie jest dostatecznie wyposażona i nie zapewnia pacjentom odpowiednich warunków leczenia. W dużych miastach ogniskują się wszystkie problemy występujące w krajowej publicznej służbie zdrowia, takie jak zbyt długi czas: oczekiwania na poważne zabiegi operacyjne, procedur leczenia nowotworów, dostępu do zabiegów usunięcia zaćmy, niezadowalająca jakość długoterminowej opieki geriatrycznej¹⁸⁰, słaby poziom walki z nałogami oraz nieformalne opłaty dla lekarzy. Powoduje to, że wśród 35 krajów europejskich objętych opiniotwórczym rankingiem *Euro Health Consumer Index* przygotowywanym co roku przez szwedzki *think tank* „Health Consumer Powerhouse”, Polska jest klasyfikowana na przedostatnim miejscu (przed Czarnogórą). Negatywna ocena dostępności i jakości usług lekarzy specjalistów¹⁸¹ została potwierdzona także w badaniu opinii poznaniaków na temat usług medycznych w mieście. Dostęp i jakość usług zdrowotnych jest wyznacznikiem jakości życia oraz determinuje trwały i zrównoważony rozwój gospodarczy, jednak bez zmian systemowych wprowadzonych na szczeblu krajowym, polepszenie tej sytuacji jest niemożliwe.

Samorząd Miasta¹⁸² realizuje wiele działań o charakterze profilaktycznym i promocyjnym, mających na celu edukację zdrowotną, zmianę postaw prozdrowotnych i wyższą jakość życia mieszkańców. Programy realizowane przez Miasto Poznań obejmują profilaktykę onkologiczną, kardiologiczną, pneumokokową i grypy, holistyczną opiekę domową chorych terminalnie, wsparcie działań rehabilitacyjnych aktywizujących ruchowo osoby powyżej 60 roku życia, promocję zdrowego stylu życia oraz społeczną edukację prozdrowotną. Znaczący udział w tych działaniach mają także dwa kierunkowe programy¹⁸³: Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii. Zaangażowanie Miasta w lokalne działania wspierające zdrowie i jakość życia mieszkańców zostało potwierdzone certyfikatem Zdrowego Miasta Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) na lata 2014-2018. WHO określiła cztery obszary działań priorytetowych, którymi miasta należące do Sieci Zdrowych Miast powinny się zająć. Są to: inwestowanie w zdrowie na różnych etapach życia (dzieci, młodzież, osoby starsze i niepełnosprawne), profilaktyka chorób niezakaźnych, związanych ze stylem życia, dostosowanie świadczeń opieki zdrowotnej do zmieniających się potrzeb starzejącej się populacji oraz tworzenie środowiska sprzyjającego zdrowiu.

¹⁷⁹ W ogólnokrajowym rankingu Zdrowia Polski, obejmującym wszystkie powiaty i miasta na prawach powiatu, opracowanym w 2016 r. przez Dziennik – Gazeta Prawna, Poznań zajął 21. miejsce. W rankingu oceniano poziom zaplecza medycznego, zdrowotność mieszkańców oraz dostępność do świadczeń opieki zdrowotnej. W Poznaniu najniżej oceniono dostępność do świadczeń oraz zaplecze medyczne.

¹⁸⁰ W Poznaniu, pomimo zwiększającej się liczby osób w wieku senioralnym, funkcjonują jedynie 3 ośrodki geriatryczno-gerontologiczne (w 2014 r. z ich usług skorzystało 1,5 tys. osób).

¹⁸¹ Mieszkańcy Poznania jednak dobrze oceniają jakość podstawowych usług medycznych lekarzy rodzinnych i stomatologów.

¹⁸² Działania profilaktyczne i promocyjne prowadzi także – zgodnie z ustawą o samorządzie wojewódzkim – Samorząd Województwa Wielkopolskiego.

¹⁸³ Obowiązek realizacji przez Miasto tych programów wynika z ustawy o samorządzie gminnym i powiatowym.

W Poznaniu znajduje się¹⁸⁴ blisko 9 tys. miejsc noclegowych w 90 turystycznych obiektach noclegowych, w tym m.in. w 55 hotelach i 11 hostelach. Wskaźnik funkcji turystycznej wynosi 1,3 tys. turystów przeliczonych na 1000 mieszkańców, a wskaźnik nasycenia bazą noclegową to 34 miejsca noclegowe na 1 km² powierzchni miasta. Do największych poznańskich hoteli należą: Novotel Poznań Centrum, Hotel Mercure oraz Hotel Sheraton. Dysponują one łącznie ponad jedną piątą miejsc hotelowych w mieście. Ponad 78% poznańskich hoteli umożliwia zakwaterowanie na poziomie przynajmniej trzygwiazdkowym. Standard hoteli pięciogwiazdkowych oferują: Hotel Sheraton, City Park Hotel&Residence oraz Blow up Hall5050¹⁸⁵. Z poznańskich obiektów noclegowych korzysta rocznie ponad 700 tys. turystów¹⁸⁶, w tym ponad 180 tys. zagranicznych, przede wszystkim z Niemiec, Wielkiej Brytanii i Hiszpanii. Przeciętny turysta spędza w nich niecałe dwa dni¹⁸⁷. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych wynosi blisko 38%¹⁸⁸. Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego to 2,2 tys. noclegów w turystycznych obiektach noclegowych przeliczonych na 1000 mieszkańców. Wskaźnik natężenia ruchu turystycznego osiąga wartość 2,8 tys. turystów korzystających z noclegów przypadających na km² powierzchni miasta, a wskaźnik rozwoju bazy turystycznej wynosi 82 turystów na miejsce noclegowe. Oferta turystyczna i noclegowa systematycznie się poszerza, co pozwala na zaspokojenie potrzeb różnych grup turystów.

W mieście funkcjonuje 9¹⁸⁹ publicznych teatrów i instytucji muzycznych dysponujących 3,4 tys. miejsc stałych na widowni¹⁹⁰, w tym filharmonia, a także liczne prywatne teatry i grupy teatralne; 18 muzeów¹⁹¹; 11 kin z 63 salami projekcyjnymi i 16,5 tys. miejsc na widowni¹⁹², w tym 5 multipleksów; 29 domów i ośrodków kultury¹⁹³ z największym Centrum Kultury Zamek, prowadzących 98 zespołów artystycznych¹⁹⁴; kilkadziesiąt galerii¹⁹⁵ i salonów wystawowych oraz bibliotek publicznych, w tym największa – Biblioteka Raczyńskich, skupiająca 42 placówki i filie¹⁹⁶. W Poznaniu są organizowane znaczące festiwale i konkursy. Do najważniejszych zalicza się Międzynarodowe Konkursy im. H. Wieniawskiego: skrzypcowy i lutniczy, Międzynarodowy Festiwal Chórów Uniwersyteckich „Universitas Cantat”, festiwal muzyki dawnej „Muzyka dawna – persona grata”, Festiwal Jazzowy „Made in Chicago”, Malta Festival Poznań, Biennale Sztuki dla Dziecka, Ethno Port Poznań, Międzynarodowy Festiwal Filmów Animowanych „Animator”, Międzynarodowy Festiwal Filmowy „Off Cinema”, Międzynarodowy Festiwal Filmów Młodego Widza „Ale Kino”, Międzynarodowy Festiwal Sztuki Słowa „Verba Sacra”, Festiwal Poznań Poetów. W mieście odbywa się także rocznie¹⁹⁷ 70 masowych imprez kulturalnych: artystyczno-rozrywkowych i interdyscyplinarnych, w których uczestniczy ponad 270 tys. widzów.

¹⁸⁴ Dane za 2014 r.

¹⁸⁵ Blow up Hall, jako jedyny hotel w Polsce, znalazł się na prestiżowej liście CNN hoteli high-tech z całego świata.

¹⁸⁶ W 2014 r. liczba turystów wyniosła 731 tys., w tym 182 tys. turystów zagranicznych.

¹⁸⁷ Liczba udzielonych noclegów w 2014 r. wyniosła 1176 tys., w tym turystom zagranicznym 341 tys.

¹⁸⁸ Dane GUS za 2014 r.

¹⁸⁹ Dane za 2014 r.

¹⁹⁰ W 2014 r. zaprezentowane przez nie przedstawienia i spektakle (łącznie 2,9 tys.) obejrzało 569,6 tys. widzów.

¹⁹¹ W 2014 r. muzea odwiedziło 285,8 tys. zwiedzających. Oprócz działalności wystawienniczej, muzea zorganizowały także 2,8 tys. imprez oświatowych.

¹⁹² W 2014 r. pokazały one 2,3 mln widzom 99,5 tys. seansów, w tym 15,3 tys. seansów filmów produkcji polskiej.

¹⁹³ W 2014 r. zorganizowały one blisko 5 tys. imprez dla 542,8 tys. uczestników, 222 kursy, które ukończyło 3,1 tys. osób, prowadziły także 270 kół dla 7,1 tys. członków.

¹⁹⁴ Uczestniczy w nich 1,6 tys. członków.

¹⁹⁵ W 2014 r. 7 galerii zorganizowało 119 wystaw, które obejrzało 129,4 tys. osób.

¹⁹⁶ Na koniec 2014 r. księgozbiór publiczny liczył 1,6 mln woluminów, a liczba zarejestrowanych czytelników wyniosła 86,4 tys. osób. Liczba wypożyczeń wyniosła 1,6 mln.

¹⁹⁷ W 2014 r. w Poznaniu odbyło się 70 imprez artystyczno-rozrywkowych i interdyscyplinarnych, w tym 17 na terenie otwartym, z udziałem 271,3 tys. widzów, w tym 38,2 tys. widzów uczestniczyło w imprezach bezpłatnych.

W Poznaniu znajduje się ponad 500 chronionych obiektów, wpisanych do rejestru zabytków, w tym zespoły założen urbanistyczno-architektonicznych, zespół kamienic secesyjnych, dzielnica willowa Sołacz, pozostałości średniowiecznych murów miejskich i fortyfikacji pruskich, obiekty archeologiczne, zespoły parkowe, ogrody i cmentarze. Historyczny zespół miejski z Ostrowem Tumskim, Zagórzem, Chwaliszewem i lewobrzeżnym Starym Miastem lokacyjnym ze średniowiecznymi osadami podmiejskimi oraz założeniem urbanistyczno-architektonicznym projektu Josefa Stübbena z początku XX w., Fortem Winiary (obecnie Park Cytadela) zostały uznane za pomnik historii „Poznań – historyczny zespół miasta” i są objęte szczególną ochroną. W mieście znajdują się także wybitne budynki współczesnej architektury i założenia urbanistyczne, powstałe po 1945 r., oraz liczne zabytki ruchome¹⁹⁸, wpisane do rejestru zabytków.

W Poznaniu znajdują się 4 jeziora, wykorzystywane do uprawiania sportów wodnych i rekreacji. Na Jeziorze Maltańskim znajduje się jeden z najnowocześniejszych w Europie torów regatowych, a w jego otoczeniu całoroczny sztuczny stok narciarski, letni tor saneczkowy, tor kolejki górskiej „Adrenaline” oraz kompleks sportowo-rekreacyjny „Termy Maltańskie”, w którym znajduje się najnowocześniejsze w Polsce SPA 1306. Pozostała infrastruktura sportowo-rekreacyjna obejmuje¹⁹⁹: 10 stadionów, w tym 6 boisk sportowych z widownią, 14 krytych pływalni, 493 boiska, 190 hal i sal sportowych, 4 lodowiska, 5 kręgielni, 6 strzelnic, 13 przystani wodnych, 135 kortów tenisowych, 23 korty do squasha, 4 ściany wspinaczkowe, 3 skateparki, hipodrom, tory samochodowy oraz łuczniczy. Rocznie w mieście odbywa się ponad 500 imprez sportowo-rekreacyjnych, w tym ponad 200 o randze ogólnopolskiej, organizowanych lub współorganizowanych przez Miasto Poznań, w tym blisko 150 imprez masowych. Do największych wydarzeń cyklicznych należą²⁰⁰: Halowe Mistrzostwa Świata w Hokeju na Trawie, Puchar Świata w Kajakarstwie, Mistrzostwa Świata Masters w Wioślarstwie, Międzynarodowy Turniej Tenisowy ATP Challenger „Poznań Open”, PKO Poznań Półmaraton, PKO Poznań Maraton, Poznań Triathlon, Międzynarodowe Zawody Jeździeckie CSI2*, Międzynarodowe Halowe Zawody w Skokach przez Przeszkody „Cavaliada”, Międzynarodowe Zawody Konne w Skokach przez Przeszkody – Memoriał Macieja Frankiewicza. W 126 klubach działających w mieście ćwiczy 12,9 tys. osób. Trzy czwarte osób ćwiczących to młodzież, która nie ukończyła 18 roku życia.

Poznańscy sportowcy odnoszą sukcesy na igrzyskach olimpijskich oraz w prestiżowych imprezach sportowych rangi światowej i europejskiej w takich dyscyplinach, jak: wioślarstwo, kajakarstwo, hokej na trawie, rzut młotem, taekwondo, zapasy. Trenują w poznańskich klubach, takich jak: AZS AWF, AZS OŚ, Poczowiec, Posnania, Tryton, Warta.

¹⁹⁸ Są to przede wszystkim zabytki sakralne, takie jak wyposażenie świątyń, kapliczki i krzyże przydrożne. Zabytki świeckie obejmują wyposażenie pałaców i zamków, zabytkowe rzeźby, obrazy.

¹⁹⁹ Dane za 2014 r.

²⁰⁰ Dane za 2014 r.

Poznań, leżący na trasie historycznych wielkopolskich szlaków turystycznych – Szlaku Piastowskiego²⁰¹, Szlaku Romańskiego, Wielkopolskiej Drogi Świętego Jakuba, jest ośrodkiem turystyki miejskiej, przede wszystkim biznesowej, tranzytowej oraz wycieczkowej. Według wyników badania Instytutu Socjologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza²⁰², ponad połowa turystów spędza w mieście jeden dzień, bez noclegu, przyjeżdżając samochodem lub pociągiem. Osoby dłużej przebywające w Poznaniu najczęściej korzystają z noclegów u rodziny lub znajomych, rzadziej w hotelach. Turyści biznesowi korzystają z usług hotelowych przede wszystkim w dni robocze, co powoduje wysokie obłożenie hoteli w tym okresie i dużo niższe w dni wolne od pracy. Najczęściej miasto odwiedzają turyści krajowi, z Wielkopolski oraz województw sąsiednich²⁰³. Potwierdzają to dane statystyczne dotyczące noclegów w poznańskich hotelach. Większość turystów spędza w nich niecałe dwa dni, a jedynie co czwarty turysta jest cudzoziemcem. Wyniki badania popytu na usługi turystyczne w aglomeracji poznańskiej, uzyskane w ramach projektu monitorującego rynek turystyczny pn. „Poznański Barometr Turystyczny”²⁰⁴ pokazują, że w grupie turystów zagranicznych Poznań odwiedzają głównie osoby z Europy (90%), przede wszystkim z Niemiec, Wielkiej Brytanii i Hiszpanii.

W ofercie turystycznej miasta są obiekty o klasie międzynarodowej, takie jak unikatowy w Europie zespół renesansowej zabudowy Starego Rynku z ratuszem i Ostrów Tumski, leżący na trasie głównej atrakcji turystycznej Wielkopolski – Szlaku Piastowskim, Centrum Biznesu i Sztuki Stary Browar – obiekt wyróżniony certyfikatem Polskiej Organizacji Turystycznej dla najlepszego produktu turystycznego i wskazywany przez turystów jako jedna z największych współczesnych atrakcji turystycznych miasta oraz rekreacyjne tereny zieleni, zwłaszcza wokół Jeziora Maltańskiego, Rezerwat „Meteoryt Morasko”, ogród zoologiczny z nowoczesną słoniarnią i azylem dla niedźwiedzi oraz Palmiarnia Poznańska otoczona zabytkowym parkiem Wilsona. Atrakcyjną propozycją dla zwiedzających jest produkt turystyczny pn. „Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu”²⁰⁵ z Rezerwatem Archeologicznym „Genius Loci” z pozostałościami obwarowań grodowych z X wieku oraz Bramą Poznania – nowoczesnym interaktywnym centrum interpretacji dziedzictwa, prezentującym zręby państwowości polskiej, w ramach którego podejmowane są liczne inicjatywy mające przybliżyć mieszkańcom i turystom ważne wydarzenia historyczne od czasów początków państwa polskiego do współczesności. Potencjał tego produktu nie jest jeszcze w pełni wykorzystany, dlatego ważna jest kontynuacja podjętych prac nad uatrakcyjnieniem oraz wypromowaniem trasy i oferty Traktu.

Duży, niewykorzystany dotąd (poza Jeziołem Maltańskim), potencjał turystyczny i rekreacyjny posiadają zabytkowe forty oraz tereny wokół zbiorników wodnych. Dopiero niedawno powstał Poznański Szlak Forteczny oraz realizowane są przedsięwzięcia mające na celu uatrakcyjnienie terenów nadbrzeżnych, przede wszystkim Warty²⁰⁶. Duża aprobatą społeczną dla prowadzonych projektów oraz pozytywne doświadczenia partnerów holenderskich, z którymi obecnie Miasto współpracuje przy realizacji

²⁰¹ Szlak Piastowski jest laureatem konkursu na Certyfikat Polskiej Organizacji Turystycznej dla najlepszych produktów turystycznych. Od 2013 r. Miasto Poznań uczestniczy w podjętych przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego pracach nad zgodną ze standardami współczesnej turystyki kulturowej modyfikacją przestrzeni i oferty Szlaku Piastowskiego.

²⁰² „Badanie struktury ruchu turystycznego w Poznaniu”.

²⁰³ Z województw: zachodniopomorskiego, mazowieckiego, lubuskiego i łódzkiego.

²⁰⁴ Celem projektu jest utworzenie systemu gromadzenia, przetwarzania i publikowania informacji dotyczących turystyki, co umożliwia przygotowanie odpowiednich pakietów turystycznych, które pozwolą w większym zakresie zaspokoić potrzeby odwiedzających Poznań.

²⁰⁵ Trasa „Traktu” przebiega częściowo przez historyczny zespół Poznania uznany w 2008 r. za Pomnik Historii. Programem został objęty obszar miasta od kościoła św. Jana Jerozolimskiego na Komandorii, przez Śródkę, Ostrów Tumski, Chwaliszewo, Stary Rynek, pl. Wolności, ulice: 27 Grudnia, Fredry, Dąbrowskiego do kościoła Najświętszego Serca Pana Jezusa i św. Floriana przy ul. Kościelnej.

²⁰⁶ Przykładowo: Przystań Poznań – pierwsza ogólnodostępna przystań dla kajaków i łodzi motorowych, sezonowa Plaża Miejska oraz tymczasowa przystań w starym korycie Warty. Przygotowywane są kolejne projekty.

„Strategii na rzecz rozwoju rzeki Warty”²⁰⁷, stanowią dobrą podstawę rozwoju miejskiego odcinka rzeki. W tym kontekście ważnym miejskim projektem jest „Wartostrada – poznański ciąg pieszo-rowerowy nad Wartą”²⁰⁸, w ramach którego powstaje wzdłuż Warty kompleks ścieżek rowerowych i bulwarów spacerowych z infrastrukturą. Dzięki położeniu na trasie Wielkiej Pętli Wielkopolski – wodnym szlaku okrężnym od Noteci przez jezioro Gopło do Santoka, Poznań ma szansę stać się ważnym miejscem turystyki wodnej. Wymaga to jednak zrealizowania kolejnych inwestycji uzupełniających infrastrukturę nadbrzeżną dla wodniaków oraz regulacji stanu wód Warty. W 2015 r. został podpisany²⁰⁹ list intencyjny w sprawie podjęcia działań na rzecz utworzenia klastra rzeczno-górnego w województwie wielkopolskim w celu przywrócenia transportu oraz turystyki na rzekach województwa. Nowym produktem turystycznym w Wielkopolsce jest turystyka kolejowa²¹⁰. Szansą na rozwój turystyczny całego obszaru Metropolii Poznań są wspólne działania mające na celu utworzenie kompleksowej i spójnej oferty produktów turystycznych. Poznań, wraz z Wielkopolską, ma także szansę większej promocji swojej oferty turystycznej na rynkach zagranicznych, szczególnie niemieckim, dzięki współpracy w ramach polsko-niemieckiej inicjatywy Partnerstwo Odra.

W mieście i gminach sąsiednich powiększa się baza szlaków i infrastruktury do uprawiania turystyki oraz rekreacji pieszej i rowerowej. Przez Poznań przebiegają dwie trasy Europejskiej Sieci Szlaków Rowerowych EuroVelo: Nr 2 Szlak Stolic z Galway do Moskwy i Nr 9 Szlak Bursztynowy z Gdańska do Puli oraz szlaki turystyczne i trasy rowerowe tworzące Pierścień Rowerowy Dookoła Poznania, który wraz z Piastowskim Traktem Rowerowym, Transwielkopolską Trasą Rowerową, Nadwarciańskim Szlakiem Rowerowym stanowi część Wielkopolskiego Systemu Szlaków Rowerowych, wyróżnionego certyfikatem Polskiej Organizacji Turystycznej dla najlepszego produktu turystycznego. Powstaje coraz więcej tras dla biegaczy i do *nordic-walking*, także dla osób niepełnosprawnych, otwartych placów rekreacji ruchowej z urządzeniami siłowymi. Dynamicznie rozwija się miejska infrastruktura rowerowa z nowoczesną siecią wypożyczalni rowerów miejskich pn. „Poznański Rower Miejski”. Organizowane są imprezy sportowe dla cyklistów, np. Poznań Bike Challenge, oraz imprezy sportowe i sportowo-charytatywne dla biegaczy, np. PKO Poznań Maraton, PKO Poznań Półmaraton, Poznań Business Run czy Wings for Life World Run. Rekreacja i sport zajmują ważną rolę w ofercie spędzania czasu wolnego. Miasto Poznań podejmuje liczne działania mające na celu wspieranie sportu wyczynowego oraz upowszechnianie kultury fizycznej i turystyki wśród mieszkańców w każdym wieku. Z różnorodnych form aktywnego spędzania czasu oraz doskonalenia i rozwijania umiejętności sportowych, dofinansowanych z budżetu Miasta, korzysta rocznie blisko 90 tys. osób, w tym dzieci i młodzież objęta programem Młodzieżowych Centrów Sportu, projektami „Poznańskie Igrzyska Młodzieży Szkolnej” czy „Trener Osiedlowy”. Około 7,5 tys. mieszkańców korzysta rocznie z organizowanych przez Miasto na terenie Wielkopolski imprez krajoznawczo-turystycznych²¹¹: spływów kajakowych, rajdów rowerowych, wycieczek krajoznawczych. Za działania na rzecz startów dzieci i młodzieży w imprezach sportowych Miasto jest corocznie wyróżniane przez Ministerstwo Sportu i Turystyki w ogólnopolskiej klasyfikacji gmin we współzawodnictwie sportowym dzieci i młodzieży, w której zajmuje 2. miejsce w kraju, za Warszawą. Odbывające się w Poznaniu imprezy sportowe o randze krajowej i międzynarodowej z udziałem sportowców światowej klasy przyciągają

²⁰⁷ Strategia zakłada realizację 60 projektów o koszcie ponad 3,15 mld zł, m.in. przebudowanie układu drogowego i wyprowadzenie intensywnego ruchu samochodowego z centrum, odkopanie starego koryta Warty i przebudowę Chwaliszewa, zagospodarowanie Wyspy Północnej oraz budowę nowoczesnego osiedla Portowo na Starołęce.

²⁰⁸ Sieć dróg pieszych i rowerowych w dolinie Warty na terenie zalewowym i na wałach wraz z układem włączeń do komunikacji poprzecznej, obejmuje swoim zasięgiem większą część doliny Warty w granicach miasta. Wartostrada zostanie zakończona do 2020 r.

²⁰⁹ Sygnatariuszami listu intencyjnego są: Prezydent Miasta Poznania, Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu oraz przedstawiciele gmin: Śremu, Obornik, Lubonia, Czerwonaka, Mosiny, Komornik, Murowanej Gośliny, Suchego Lasu i Puszczykowa.

²¹⁰ Realizowany przez Instytut Rozwoju i Promocji Kolei projekt „Markowa Turystyka Kolejowa TurKol.pl” oferuje przejazdy zabytkowymi składami pociągów wraz ze zwiedzaniem atrakcji turystycznych na trasach wokół Poznania, z Poznania w Sudety oraz do Czarnkowa, Kołobrzegu, Świnoujścia, Swarzędza, Szreniawy, Torunia, Wolsztyna, Wągrowca i Żagania.

²¹¹ W 2015 r. z budżetu Miasta sfinansowano organizację 20 imprez krajoznawczo-turystycznych.

kibiców spoza miasta, którzy mogliby szeroko korzystać z dedykowanej im oferty turystycznej. Kolejną szansą dla rozwoju marki turystycznej Poznania byłyby osiągnięcia sportowe w klasie mistrzowskiej oraz rozpoznawalność skali co najmniej europejskiej kluby i przedstawiciele dyscyplin sportowych, także tych cieszących się największą popularnością.

Ruch turystyczny prowadzi do rozwoju innowacyjnych produktów dla turystów, takich jak nowoczesna sieć infokiosków, elektroniczny przewodnik GPS Wielkopolska, wykorzystujący nowoczesne technologie nawigacji satelitarnej, bezpłatne audioprzewodniki w różnych wersjach językowych czy przewodnik napisany w ramach projektu „Poznańska Turystyka 2.0.” przez znanych polskich blogerów oraz osoby niemieszkające na stałe w Poznaniu. Dla turystów niepełnosprawnych (słabowidzących i niewidomych) udostępniono odlane z brązu makiety z opisem w alfabecie Braille’a: Ostrowa Tumskiego, Starego Rynku, placu Mickiewicza i stadionu miejskiego oraz przewodnik turystyczny „Poznań pod palcami – niecodzienny przewodnik po Wielkopolsce”. Turystyczne walory Poznania są promowane przez cieszące się dużym zainteresowaniem akcje „Poznań za pół ceny” oraz „Zjedz Poznań za pół ceny”, z których korzystają jednak głównie mieszkańcy Metropolii Poznań. Poznańscy restauratorzy i przetwórcy żywności są członkami Sieci Dziedzictwa Kulinarne Wielkopolska²¹², działającej w ramach Europejskiej Sieci Regionalnego Dziedzictwa Kulinarne, do której należy województwo wielkopolskie. Celem Sieci jest promocja produkcji i sprzedaży tradycyjnej regionalnej żywności oraz serwowania wielkopolskiej kuchni wśród mieszkańców i turystów.

Poznań jest znaczącym ośrodkiem przemysłu spotkań w skali kraju. Dzięki organizacji targów i wystaw, zwłaszcza w największym w Polsce centrum wystawienniczym Międzynarodowych Targów Poznańskich, miasto jest postrzegane przez turystów głównie jako destynacja biznesowa. W blisko 300 salach konferencyjnych, rocznie odbywa się 2 tys. spotkań i wydarzeń, głównie wydarzeń korporacyjnych oraz konferencji i kongresów. W tej dziedzinie istnieje jednak bardzo duża konkurencja innych miast, szczególnie Warszawy, Krakowa, Gdańska, Wrocławia i Łodzi. Począwszy od 2014 r. rozbudowana infrastruktura targowa pozwala na organizację kongresów z udziałem do 15 tys. uczestników. Organizatorów konferencji wspiera Poznań Convention Bureau, jednostka działająca w strukturze Poznańskiej Lokalnej Organizacji Turystycznej.

Oferta turystyczna i sportowa miasta oraz dostępne usługi dla turystów nie tworzą jednak na tyle silnej, unikatowej i szeroko rozpoznawalnej w świecie marki turystycznej Poznania, która mogłaby w skali kraju konkurować z ofertą turystyczną Krakowa, Gdańska czy Warszawy. W rankingu *European Smart Cities*, opublikowanym w 2015 r. przez Uniwersytet Techniczny w Wiedniu, atrakcyjność turystyczna Poznania została oceniona dwukrotnie niżej niż Wrocławia i Gdańska, a wszystkich tych miast dużo niżej niż Krakowa.

Z różnorodnych możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego dostępnych w Poznaniu korzystają głównie mieszkańcy Metropolii Poznań. Większość mieszkańców²¹³ (60%) jest zadowolonych ze sposobów korzystania z rekreacji i aktywności fizycznej. Poznaniacy najczęściej korzystają z terenów rekreacyjnych (71%), gdzie odbywają długie piesze wycieczki (50% robi to przynajmniej raz w miesiącu) lub zajmują się bieganiem, jazdą na rowerze lub pływaniem (45%). Jedna trzecia mieszkańców preferuje przynajmniej raz w miesiącu szeroko pojęte ćwiczenia fizyczne (gimnastyka, ćwiczenia, aerobik). Bardzo rzadko mieszkańcy uprawiają sporty wodne (74% nie korzysta z takiej możliwości w ciągu roku) oraz zimowe (blisko 80% nie uprawia ich wcale w ciągu roku). Jedynie połowa korzysta z pływalni, lodowisk czy sal gimnastycznych, w tym co siódmy poznaniak robi to regularnie przynajmniej raz w tygodniu. Jedynie co czwarty poznaniak uczestniczy w imprezach sportowych (przynajmniej raz w roku).

²¹² Sieć zrzesza producentów wysokiej jakości żywności, przetwórców, restauracje, gospody i gościńce.

²¹³ Wynik badania jakości życia mieszkańców Poznania w 2013 r.

■ Dostępność kultury i dziedzictwo kulturowe

Dostępność kultury jest silnie skorelowana z poziomem jakości życia. Pod względem poziomu wskaźnika geograficznej dostępności kultury, publikowanego przez Narodowe Centrum Kultury, Poznań zajmuje²¹⁴ 7. pozycję w kraju (wśród wszystkich powiatów grodzkich i ziemskich), a wśród największych polskich miast 5. (za Krakowem, Warszawą, Gdańskiem i Wrocławiem). Oznacza to, że łatwość uczestnictwa w kulturze jest wysoka. Dotyczy to (podobnie jak we wszystkich dużych miastach) przede wszystkim bardzo wysokiej łatwości dostępu przez Internet do oferty Kultury 2.0, wysokiej łatwości uczestnictwa w jednorazowych wydarzeniach kulturalnych (koncerty, wystawy, przedstawienia teatralne), dobrej dostępności do instytucji kultury pierwszego kontaktu (domy kultury, biblioteki, kina) oraz dziedzictwa (muzea, zabytki). W porównaniu z największymi polskimi miastami, poznaniacy mają najmniej łatwy dostęp do specjalistycznych instytucji kultury (teatry, filharmonie, chóry, orkiestry, galerie). Poza dostępem do Internetu, pozostałe wskaźniki dostępności w Poznaniu wykazują od 2012 r. niewielką tendencję spadkową.

Pomimo wysokiej dostępności kultury, wskaźniki uczestnictwa maleją. Nie dotyczy to imprez masowych, gdzie liczba uczestników wzrosła od 2010 r. o ponad jedną trzecią, oraz imprez organizowanych przez domy i ośrodki kultury, w których liczba uczestników wzrosła o blisko trzy czwarte. Największy spadek widzów odnotowano w teatrach i instytucjach muzycznych (o 13%). W pozostałych największych polskich miastach, sytuacja jest odmienna i generalnie²¹⁵, poza liczbą widzów w kinach, która maleje wszędzie (poza Warszawą), wskaźniki uczestnictwa rosną. Poznań jest jedynym w grupie największych miast, w którym maleje także liczba (i tak najniższa w tej grupie miast) zwiedzających muzea. Chociaż Poznań jest postrzegany jako miejsce organizacji znaczących festiwali i konkursów, głównie muzyki poważnej i teatrów alternatywnych, masowy odbiorca preferuje kulturę popularną, a z oferty kultury wysokiej wybiera najczęściej ofertę łatwiejszą w odbiorze. Zmiana sytuacji wymaga, oprócz większego uatrakcyjnienia i lepszego promowania oferty kultury wysokiej, także działań społecznych²¹⁶ oraz edukacyjnych już na poziomie szkolnym. Ważne jest także zróżnicowanie i promowanie oferty kultury wysokiej dla różnych wiekowo grup odbiorców, których oczekiwania są odmienne. Dużym wyzwaniem jest niwelowanie barier w dostępie do oferty Kultury 2.0, wykorzystującej nowoczesne cyfrowe technologie medialne i produkcyjne, umożliwiając artystom nowe sposoby tworzenia artystycznego, a odbiorcom nowe możliwości uczestnictwa w kulturze. Oferta ta jest coraz bardziej atrakcyjna, szczególnie dla młodych pokoleń Z i Y, które w największym stopniu wykorzystują możliwości nowych technologii. Wskaźniki uczestnictwa poznaniaków w kulturze pokrywają się z wynikami badań jakości życia, które potwierdzają, że w ofercie kulturalno-rekreacyjnej miasta największą popularnością cieszą się kina, które odwiedza przynajmniej raz w roku trzy czwarte mieszkańców, oraz koncerty muzyki rozrywkowej, w których uczestniczy 43% poznaniaków. Najniżej jest oceniana oferta teatrów, opery, baletu i filharmonii.

Poznań charakteryzuje się bogatym dziedzictwem kulturowym świadczącym o lokalnej tożsamości miejsca i mieszkańców. Cenne w skali kraju obiekty związane z początkami chrześcijaństwa na ziemiach państwa Piastów kształtują tożsamość społeczną i budują poczucie więzi narodowej. Charakterystyczną cechą dla Poznania jest przenikanie się krajobrazów historycznych różnych epok²¹⁷. Pluralizm przestrzenny miasta zapewniają przestrzenie kulturowe obejmujące istniejące od X w. Ostrów Tumski,

²¹⁴ Dane za 2014 r.

²¹⁵ Poza Poznaniem, liczba widzów w teatrach i instytucjach muzycznych, spadła także w Łodzi, a liczba czytelników bibliotek publicznych – w Łodzi i Warszawie.

²¹⁶ Przykładem mogą być plany powołania pierwszej w Polsce Społecznej Rady Teatru Polskiego, otwartej dla wszystkich chętnych, powołania amatorskiej orkiestry przyteatralnej czy inicjowanie debat artystycznych.

²¹⁷ O tożsamości miasta świadczy: obszar znacznych nawarstwień historycznych, powstałych od XIII (miasto lokacyjne) do końca XIX w., o jednolitym wyrazie i wybitnych walorach architektoniczno-przestrzennych, w intensywnie zabudowanym śródmieściu; obszar pasów pofortecznych: wewnętrznych z walorami urbanistycznymi w skali ponadkrajowej (z założeniem Ringu Stübkena) oraz zewnętrznych; strukturalne kliny zieleni.

Śródkę z Ostrówkiem i Komandorią;; obszar miasta lokacyjnego w murach; stanowiące o tradycji historyczno-kulturowej miasta zabytkowe wsie i osady podmiejskie, które zostały włączone w obszar miasta w ciągu ostatnich stu lat; historyczne zespoły zabudowy o podwyższonych walorach przestrzennych, pochodzące głównie z okresu dwudziestolecia międzywojennego XX w.; zespoły przemysłowe z XIX w. o dużych walorach historycznych i artystycznych; zespoły wojskowe-koszarowe z XIX w. o charakterystycznej architekturze, stanowiące głównie pozostałość po pruskiej twierdzy; zespoły pałacowo-dworsko-parkowo-folwarczne oraz zabytkowe cmentarze. Część z nich stanowi wartość unikatową w skali kraju i jest cechą charakterystyczną poznańskiej tradycji budowlanej i osadniczej. Istotną funkcję w procesie budowania społeczeństwa obywatelskiego i integracji społeczności lokalnej pełni także bogate dziedzictwo regionalne, materialne i niematerialne, związane z tradycją i historią nie tylko całego miasta, ale także poszczególnych miejsc. Wartościowy historycznie i przestrzennie krajobraz kulturowy wymaga ochrony konserwatorskiej. W Poznaniu ochronie podlegają zespoły urbanistyczno-architektoniczne, obszar śródmieścia, pas fortów zewnętrznych, niektóre zespoły parkowe i cmentarze poza strefą śródmiejską. W celu ochrony krajobrazu kulturowego obszaru Starego Miasta rozpoczęto prace nad utworzeniem na tym terenie parku kulturowego. Ta szczególna forma ochrony zabytków jest już z powodzeniem wykorzystywana przez inne polskie miasta. Ważne jest także kontynuowanie podjętych wcześniej projektów edukacyjnych²¹⁸ prezentujących dziedzictwo kulturowe poszczególnych miejsc w Poznaniu oraz różnych form popularyzujących to dziedzictwo.

Możliwości dostępu do kultury i dziedzictwa kulturowego są jednym z czynników wpływających na atrakcyjność i rozwój miasta oraz budowę kapitału społecznego i zaangażowania obywatelskiego. Dziedzictwo kulturowe cechuje silne oddziaływanie społeczno-gospodarcze, w tym duży potencjał innowacyjny. Wpływa ono znacząco na wzrost konkurencyjności miasta, pobudzając kreatywność i innowacyjne usługi. Przykładem wykorzystania tego potencjału są obiekty związane z dziedzictwem, które funkcjonują w Poznaniu – Interaktywne Centrum Historii Ostrowa Tumskiego „Brama Poznania” i Rezerwat Archeologiczny „Genius loci”, stosujące nowoczesne technologie rzeczywistości wirtualnej do prezentacji treści historycznych; wirtualne muzeum poznańskiej kultury „CYRYL – Cyfrowe Repozytorium Lokalne Poznań” i Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa, które wykorzystują digitalizację zasobów kulturowych; innowacyjny produkt turystyczny Trakt Królewsko-Cesarski, będący ciekawą ofertą dla rozwijającej się w Poznaniu turystyki miejskiej, którego potencjał nie jest jeszcze w pełni wykorzystany.

Rozwojowi gospodarczemu i promocji miasta służy także miejski projekt „Regionalny Fundusz Filmowy Poznań”, prowadzony przez Poznań Film Commission, którego głównym zadaniem jest promowanie potencjału filmowego miasta oraz wspieranie produkcji filmowej, telewizyjnej i reklamowej związanej z Poznaniem. Kultura i dziedzictwo kulturowe są istotnym czynnikiem rewitalizacji obszarów miejskich, dlatego ważna jest kontynuacja i realizacja nowych projektów, zarówno środowiska artystycznego, np. mobilne kontenerowe osiedle dla artystów KontenerART czy pawilon Nowej Gazowni, jak również organizacji pozarządowych i grup mieszkańców, np. w ramach prowadzonej rewitalizacji Śródk.

Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz specyfiki lokalnej stanowi ważną wartość przestrzeni publicznych. Na jej jakość znacząco wpływają, oprócz rozwiązań urbanistycznych, obiekty architektoniczne, zarówno zabytkowe, jak i współczesne, a także elementy street art o dużej wartości artystycznej, takie jak instalacje w otwartej przestrzeni, murale, graffiti, wlepki czy szablony. Istotne znaczenie ma także uporządkowanie podstawowych elementów małej architektury i kolorystyki infrastruktury oraz reklam umieszczanych w przestrzeni miasta. W przypadku elementów małej architektury umożliwia to katalog mebli miejskich, natomiast szansą na uporządkowanie reklam w przestrzeni miejskiej jest ustawa krajobrazowa, dająca samorządom możliwości prawne w tym zakresie. Wszystkie stosowane rozwiązania nie zastąpią jednak

²¹⁸ Przykładowo: unikatowy w skali kraju projekt naukowo-metodyczny „Dziedzictwo kulturowe Ostrowa Tumskiego w Poznaniu”, zrealizowany we współpracy samorządu ze środowiskiem akademickim i nauczycielskim, łączący w sobie najnowsze ustalenia naukowo-badawcze z wieloprezedmiotową refleksją edukacyjną.

architektury odpowiedzialnej społecznie, odpowiadającej na oczekiwania społeczności lokalnych oraz podnoszącej standard przestrzeni publicznej.

Wyniki opublikowanego w 2015 r. przez PwC raportu o potencjale rozwojowym polskich miast pokazują, że Poznań jest kojarzony na zewnątrz jako miasto biznesowe, a w znacznie mniejszym stopniu jako miasto interesujące i atrakcyjne turystycznie i kulturalnie, szczególnie w zakresie kultury wysokiej²¹⁹. Oznacza to, że niezbędne są szerokie działania promujące kompleksową ofertę Poznania w kraju i na arenie międzynarodowej.

²¹⁹ Miasto oferuje natomiast najwyższy w kraju poziom kultury życia codziennego określonej w raporcie przez liczbę: uczestników imprez masowych, liczbę miejsc w kinach, restauracji oraz ilość punktów przyznanych restauracjom wysokiej klasy przez przewodnik kulinarny Gault et Millau (2015), liczbę miejsc na stadionach sportowych, liczbę pływalni oraz powierzchnię terenów zieleni w granicach administracyjnych miasta.

Rocznie w Poznaniu funkcjonariusze policji interweniują blisko 80 tys. razy²²⁰. Liczba stwierdzonych przestępstw wynosi blisko 23 tys.²²¹, z których 84% stanowią przestępstwa kryminalne, w tym 68% to przestępstwa przeciwko mieniu. Dominują kradzieże i przestępstwa narkotykowe. Ogólna wykrywalność sprawców²²² wynosi około 50%²²³. Najwyższa wykrywalność obejmuje przestępstwa narkotykowe (ponad 99%) oraz rozboje (80%), najniższa dotyczy kradzieży kieszonkowych (około 13%) oraz kradzieży samochodów (14%). Co siódme stwierdzone przestępstwo jest popełniane przez osoby nieletnie.

Strażnicy miejscy interweniują rocznie 50 tys. razy, najczęściej w przypadkach niewłaściwie zaparkowanych pojazdów oraz zaniedbań porządkowych. Połowa interwencji dotyczy nieprawidłowości w ruchu drogowym, 10% – zaniedbań w zakresie braku czystości i zakłócenia porządku, 9% – awarii i uszkodzeń infrastruktury miejskiej, 8,5% – zwierząt. Szczególnym nadzorem objęto 49 miejsc określonych mianem „Karty zadania doraźnego”, 89 miejsc zakwalifikowanych do programu „Bezpieczne przestrzenie”²²⁴ oraz 50 rejonów szkolnych.

Rocznie na terenie Poznania odnotowuje się 1,4 tys. pożarów i 2,2 tys. miejscowych zagrożeń²²⁵. Najwięcej pożarów powstaje w budynkach jednorodzinnych i środkach transportu.

Poznaniacy²²⁶ czują się bezpiecznie w swoim najbliższym otoczeniu, a największe zagrożenie odczuwają po zmierzchu w obiektach publicznych, takich jak dworce, parki miejskie i duże osiedla mieszkaniowe. Blisko połowa mieszkańców zauważa jednak w swoim miejscu zamieszkania zachowania patologiczne, takie jak obecność osób nadużywających alkohol, wandalizm i niszczenie mienia oraz kradzieże związane z włamaniami do samochodów. W tym zakresie występuje wysoki poziom solidarności społecznej. Ponad 94% mieszkańców deklaruje zawiadomienie o zauważonym przestępstwie, tyle samo – udzielenie pomocy sąsiadom w sytuacji zagrożenia. Wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców jest jednym z priorytetów władz miejskich.

W ramach „Miejskiego Programu Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego”²²⁷ są prowadzone działania z zakresu przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, patologii społecznych (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie, subkultury młodzieżowe, sekty), zagrożeń w komunikacji i ruchu drogowym, a także zagrożeń nadzwyczajnych (pożary, powodzie, katastrofy, zagrożenia chemiczne, ekologiczne). Działanie te są realizowane m.in. w ramach następujących programów: „Bezpieczna Dzielnica – Bezpieczny Mieszkaniec”, „Poznań promuje sztukę – nie wandalizm”, „Wiem jak ratować życie”, „Seniorzy – bezpieczeństwo osobiste”, „Szkoła wolna od narkotyków i przemocy”, „Kibicuj bezpiecznie” czy „Poznański rower – bezpieczny rower”. Własne akcje, także we współpracy z Miastem Poznaniem, prowadzi Komenda Miejska Policji.

Straż Miejska Miasta Poznania koncentruje się przede wszystkim na utrzymaniu porządku publicznego, czystości i estetycznego wyglądu miasta, zapewnieniu bezpieczeństwa dzieciom i młodzieży,

²²⁰ W 2014 r. odnotowano 77,9 tys. interwencji.

²²¹ W 2014 r. stwierdzono 22,7 tys. przestępstw.

²²² W 2014 r. funkcjonariusze policji zatrzymali 7 tys. sprawców przestępstw w momencie ich popełnienia.

²²³ W 2014 r. wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw wyniósł 52,1%.

²²⁴ Program ten ma na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobistego osobom mieszkającym w rejonach, w których grupują się wyróżniające się niebezpiecznym zachowaniem, szczególnie po spożyciu alkoholu, różne grupy subkultur.

²²⁵ Dane za 2014 r.

²²⁶ Wyniki badania jakości życia mieszkańców Poznania z 2013 r.

²²⁷ W programie przywiązuje się duże znaczenie do przeciwdziałania drobnym wykroczeniom i przestępstwom o tzw. niskiej szkodliwości. Przyjmuje się bowiem, że bierna postawa wobec tych wykroczeń i przestępstw przyczynia się do wzrostu liczby ciężkich przestępstw, a także znacząco wpływa na poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców.

zapobieganiu łamaniu przepisów ruchu drogowego, ochronie środowiska, zwalczaniu negatywnych skutków naruszania porządku w mieście oraz prowadzeniu działalności kontrolno-prewencyjnej w szkołach, świetlicach środowiskowych i socjoterapeutycznych. Poznaniacy²²⁸ najwyżej oceniają łatwość kontaktu ze strażnikami, najniżej ich przygotowanie i kompetencje. Nisko oceniana jest także skuteczność i szybkość załatwiania spraw. Wyniki te potwierdzają konieczność wprowadzanych przez władze Miasta zmian w funkcjonowaniu tej jednostki.

W mieście działa, obsługiwany przez Straż Miejską, system monitoringu wizyjnego, który zwiększa szansę na wykrycie przestępstw i wykroczeń już w momencie ich popełniania. Obejmuje on ponad 500 kamer, zlokalizowanych w miejscach uznanych za niebezpieczne, głównie na skrzyżowaniach o dużym natężeniu ruchu, wiaduktach, przystankach komunikacji miejskiej oraz wzdłuż ciągów komunikacji pieszej. Analizy policyjne wykazują, że w miejscach objętych monitoringiem spada przestępczość w kategoriach tzw. „przestępstw ulicznych”.

Od kilku lat zmniejsza się zagrożenie pożarowe, wzrasta natomiast liczba miejscowych zagrożeń, szczególnie skutków wypadków drogowych, spowodowanych niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi. W Wielkopolsce działa zintegrowany system bezpieczeństwa środowiskowego i ekologicznego, w ramach którego w Poznaniu działa największe w regionie stanowisko²²⁹ do analizowania i prognozowania zagrożeń oraz kierowania działaniami ratowniczymi, połączone szerokopasmową siecią teleinformatyczną²³⁰ z innymi jednostkami i stanowiskami straży pożarnej w województwie wielkopolskim. Mieszkańcy mogą zgłaszać służbom miejskim interwencje poprzez darmową aplikację „Interwencje – Poznań”, działającą w serwisie Google play, zintegrowaną z wykorzystywanym internetowym systemem zgłaszania interwencji do Straży Miejskiej.

Miasto Poznań dysponuje systemem zarządzania kryzysowego. W przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej lub miejscowego zagrożenia koordynuje poprzez Centrum Zarządzania Kryzysowego działania ratownicze prowadzone przez służby, straże i inspekcje. W mieście działa system przekazywania mieszkańcom ostrzeżeń o sytuacjach kryzysowych zagrażających zdrowiu i życiu oraz konieczności ewakuacji z określonych rejonów miasta za pomocą SMS. Realizację wielu zadań z zakresu zarządzania kryzysowego oraz funkcjonowania Miasta (Monitoring Wizyjny Miasta, komunikacja pomiędzy miejskimi i państwowymi jednostkami organizacyjnymi, System ITS, zarządzanie i nadzór nad infrastrukturą) wspiera niezależna od zewnętrznych podmiotów miejska sieć transmisyjna²³¹ zbudowana w standardzie MPLS, obejmująca swoim zasięgiem większość podmiotów i jednostek miejskich rozlokowanych na obszarze całego miasta.

²²⁸ Wyniki badania jakości życia mieszkańców Poznania w 2013 r.

²²⁹ Pełni ono funkcję stanowiska zapasowego dla centrum 112 przy ul. Wiśniowej oraz jest siedzibą Komendanta Miejskiego Państwowej Straży Pożarnej w Poznaniu. Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej planuje uruchomienie w Poznaniu drugiego stanowiska, koordynującego działalność pozostałych.

²³⁰ Wojewódzka sieć to innowacyjne w skali kraju przedsięwzięcie, pierwsze tego typu zrealizowane przez jednostkę Państwowej Straży Pożarnej w Polsce. Umożliwia ona jednostkom straży pożarnej korzystanie z zaawansowanych usług telekomunikacyjnych oraz systemu informacji o środowisku i zagrożeniach.

²³¹ Miejska sieć transmisyjna IP/MPLS od 2010 r. funkcjonuje jako sieć usługowa o przepływności do 10Gb/s. Pierwotnie stworzona dla obsługi monitoringu wizyjnego miasta, obecnie wspiera również realizację zadań różnych jednostek miejskich współpracujących przy obsłudze wspólnych zadań i projektów miejskich.

■ Zasoby i jakość wód oraz gospodarka wodno-ściekowa

Według klasyfikacji GUS, Poznań zajmuje 10. (na 198 sklasyfikowanych miast²³²) miejsce w skali kraju pod względem zagrożenia środowiska ściekami. Stan²³³ wód Warty w Poznaniu jest zły, a ich stan chemiczny jest poniżej stanu dobrego. Rzeka nie spełnia wymogów dla obszarów chronionych, przeznaczonych do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.

Ponad 98% mieszkańców Poznania korzysta z sieci wodociągowej, blisko 98% z kanalizacyjnej. Przeciętny mieszkaniec zużywa rocznie²³⁴ 40 m³ wody i ilość ta systematycznie maleje. Gęstość sieci rozdzielczej infrastruktury wodociągowej wynosi 442 km sieci wodociągowej, a 353 km kanalizacyjnej, przeliczonych na 100 km² powierzchni miasta. Na obszarze miasta znajduje się także ponad 3 tys. zbiorników odpadów ciekłych bezodpływowych, blisko 180 oczyszczalni przydomowych oraz stacja zlewni.

Poznański System Kanalizacyjny obejmuje ponad 900 km kanałów sanitarnych, deszczowych i ogólnospławnych oraz dwie oczyszczalnie ścieków III stopnia oczyszczania o łącznej średniej przepustowości 250 tys. m³/dobę. Sieć ogólnospławna obejmuje centrum miasta i prowadzi ścieki do przepompowni Garbary połączonej z Lewobrzeżną Oczyszczalnią Ścieków oraz Centralną Oczyszczalnią Ścieków. Większość ścieków bytowo-gospodarczych z lewobrzeżnej części Poznania prowadzonych jest siecią rozdzielczą do sieci ogólnospławnej, a z części prawobrzeżnej do Centralnej Oczyszczalni Ścieków w Koziegłowach k. Poznania.

Woda z sieci miejskiej jest rozprowadzana przez rozdzielczą sieć wodociągową o długości ponad 1,1 tys. km. Sieć wodociągowa jest zasilana, poprzez stacje uzdatniania wody obsługujące Poznański System Wodociągowy, z trzech głównych ujęć wody: ujęcia wód podziemnych i powierzchniowych – Mosina-Krajkowo, ujęcia infiltracyjnego Dębina w Poznaniu i ujęcia wód podziemnych Gruszczyń-Promienko. Na terenie miasta znajdują się także ujęcia zlokalizowane na terenie zakładów przemysłowych oraz ponad 200 awaryjnych studni publicznych wykorzystujących wody podziemne.

Poznań położony jest w Poznańskiej Zlewni Warty Regionu Wodnego Warty²³⁵, stanowiącego część dorzecza rzeki Odry. Całkowita długość Warty w granicach miasta wynosi 23,8 km. Największymi dopływami Warty przepływającymi przez Poznań są prawobrzeżne rzeki Główna i Cybina oraz lewobrzeżne ciek: Strumień Różany, Bogdanka i Strumień Junikowski. Z północno-zachodniej części miasta spływają do doliny Warty: Potok Moraski, Potok Umultowski i Potok Różany. Największymi zbiornikami wodnymi na terenie miasta są jeziora: Kierskie, Malta, Rusałka, Strzeszyńskie. Do mniejszych zbiorników należą stawy: Strzeszyńskie, na Dębinie, Kajka. W południowo-zachodniej części Poznania, w rejonach Rudnicze, Kotowo i Świerczewo, znajduje się około 40 małych zbiorników wodnych, zasilanych wodami opadowymi, powierzchniowymi i gruntowymi.

Obszar Poznańskiej Zlewni Warty jest poddany dużej presji antropogenicznej związanej z użytkowaniem terenu, poborem wód powierzchniowych i podziemnych, zrzutem ścieków bytowych i gospodarczych, zanieczyszczeń ze źródeł rolniczych i stawów rybnych oraz utratą naturalnej retencji. Skutkiem presji jest słaby stan wód, szczególnie jakość wód podziemnych i powierzchniowych oraz stan hydromorfologiczny. Problemem jest także stan ochrony przeciwpowodziowej i niedostateczne przeciwdziałanie skutkom suszy na obszarze zlewni.

²³² Większy poziom zagrożenia występuje w Warszawie (2. pozycja), Krakowie (3.), Łodzi (4.) oraz Wrocławiu (8.).

²³³ Wyniki badań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Poznaniu.

²³⁴ Dane za 2014 r.

²³⁵ Region obejmuje zlewnię Warty od źródeł po ujście do Odry w okolicach Kostrzyna. Warta jest najdłuższym dopływem Odry o długości 793,5 km. Zlewnia Warty graniczy od zachodu i południa z dorzeczem Odry, którego jest częścią, a od wschodu z dorzeczem Wisły.

Zgodnie z oceną ryzyka powodziowego²³⁶, na niebezpieczeństwo powodzi są narażone tereny zalewowe Warty na całym odcinku miejskim wraz z ujściem wody Dębina oraz niektóre odcinki rzek Głównej i Cybiny. Znajdujące się na terenie województwa wielkopolskiego obiekty hydrotechniczne, przede wszystkim zbiornik w Jeziorsku oraz system polderów funkcjonujący na odcinku Jeziorsko – Konin w dolinie Pyzdersko-Konińskiej, stabilizują stosunki wodne i zmniejszają zagrożenie powodziowe dla miasta, a system wałów przeciwpowodziowych na Warcie umożliwia skuteczną obronę przed krótkotrwałym działaniem fali kulminacyjnej o wysokości 6,68 m. Stan wałów przeciwpowodziowych na terenie Poznania jest dobry i w najbliższym czasie nie będzie wymagał kapitalnych remontów o dużym zakresie. Problemem w mieście są występujące w wyniku zmian klimatycznych „szybkie powodzie” (*flash floods*) w wyniku intensywnych opadów deszczowych nawalnych, gdyż wysoki poziom urbanizacji oraz pokrycia terenu materiałami nieprzepuszczalnymi, przy braku lub niewystarczającej w ekstremalnych warunkach przepustowości sieci kanalizacji deszczowej i zbyt małej zdolności retencji, nie pozwalają na naturalny odbiór wód opadowych. Zmiany klimatyczne powodują również inne gwałtowne zjawiska pogodowe, takie jak trąby powietrzne, silne burze czy gradobicia, które także występują w Poznaniu.

Zgodnie z wymaganiami ramowej dyrektywy wodnej²³⁷ Polska była zobowiązana do osiągnięcia dobrego stanu wód do 2015 r. Miasto Poznań realizuje inwestycje mające na celu ochronę i poprawę stanu wód powierzchniowych, szczególnie jezior Kierskiego, Strzeszyńskiego, Rusałki i Małty oraz ich dopływów, jednak w obowiązującym stanie prawnym samo Miasto nie ma możliwości dużego wpływu na znaczącą poprawę sytuacji.

Wyniki monitoringu stanu wód powierzchniowych znajdują odzwierciedlenie w subiektywnych opiniach²³⁸ mieszkańców, którzy źle oceniają ich czystość i klarowność, szczególnie Warty.

Główne ujęcie²³⁹ wody pitnej dla miasta Poznania – Krajkowo-Mosina²⁴⁰ wykorzystuje dwa główne zbiorniki wód podziemnych: GZWP nr 150 Pradolina Warszawsko-Berlińska (PWB) oraz GZWP nr 144 Wielkopolska Dolina Kopalna (WDK). Ujęcie to znajduje się w sąsiedztwie złóż węgla brunatnego Rowu Poznańskiego. W przypadku podjęcia eksploatacji tych złóż istnieje zagrożenie dużego ograniczenia produkcji wody pitnej, a docelowo likwidacji ujęcia wody i negatywnego wpływu na ekosystem i rozwój gospodarczy. Drugie ujęcie wody na Dębinie o charakterze infiltracyjnym zasilane jest wodami powierzchniowymi Warty. Z miejskiej sieci wodociągowej korzysta 98%²⁴¹ ludności miasta, pozostali korzystają ze studni indywidualnych. Zdolność produkcyjna ujęć wodociągowych w pełni zabezpiecza zapotrzebowanie na wodę. Jakość dostarczanej wody jest po uzdatnieniu dobra i nie odbiega od obowiązujących norm, a najnowocześniejsza w kraju stacja uzdatniania wody w Mosinie wykorzystuje technologie obniżające poziom chlorowania. Najwięcej wody jest zużywanych na cele bytowe. Z sieci kanalizacyjnej korzysta 98%²⁴² ludności. Ścieki zrzucane do sieci kanalizacji miejskiej są oczyszczane²⁴³ w dwóch biologicznych oczyszczalniach z podwyższonym usuwaniem biogenów: Lewobrzeżnej Oczyszczalni Ścieków, posiadającej pozwolenie wodno-prawne do 31.03.2020 r., oraz Centralnej Oczyszczalni Ścieków w Kozięgłowach k. Poznania (ze stabilizacją i termicznym unieszkodliwianiem

²³⁶ Ocena ryzyka powodziowego została opracowana przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej w konsorcjum z Krajowym Zarządem Gospodarki Wodnej, Głównym Urzędem Geodezji i Kartografii, Rządowym Centrum Bezpieczeństwa oraz Instytutem Łączności w ramach implementacji unijnej dyrektywy w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim.

²³⁷ Celem dyrektywy jest ochrona wód i zapewnienie obecnym i przyszłym pokoleniom dostępu do wody dobrej jakości oraz umożliwienie korzystania z niej przez przemysł i rolnictwo, przy jednoczesnej ochronie środowiska naturalnego na obszarze Unii Europejskiej

²³⁸ Wyniki badania jakości życia mieszkańców Poznania przeprowadzonego w 2013 r.

²³⁹ Ujęcie Krajkowo-Mosina pokrywa obecnie 70% zapotrzebowania na wodę pitną całej aglomeracji poznańskiej.

²⁴⁰ Pobierane wody przez ujęcie Krajkowo-Mosina to głównie wody podziemne (ponad 80 %), pozostałe to wody powierzchniowe – infiltracyjne.

²⁴¹ Dane za 2015 r.

²⁴² Dane za 2015 r.

²⁴³ Po procesie oczyszczania ścieki są zrzucane do rzeki Warty.

wytwarzanych osadów ściekowych), posiadającej pozwolenie wodno-prawne do 31.12.2022 r. Ich przepustowość pozwala na oczyszczanie wszystkich zrzucanych ścieków. Obydwie oczyszczalnie zostały ujęte w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, który jest narzędziem implementacji unijnej dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych. Ścieki produkowane przez poznańskie zakłady przemysłowe są w większości zrzucane do kanalizacji miejskiej. Pozostała część jest oczyszczana mechanicznie i odprowadzana do wód lub do ziemi. Zaopatrzeniem w wodę i odbiorem ścieków w Poznaniu i okolicznych gminach zajmuje się spółka z udziałem Miasta Poznania Aquanet SA, sieć deszczową nadzoruje jednostka budżetowa Zarząd Dróg Miejskich. Mimo rozbudowy sieci kanalizacyjnej nadal istnieją rejony nieskanalizowane. Rozwój urbanistyczny miasta oraz jakość życia mieszkańców wymagają kontynuowania prowadzonej rozbudowy, modernizacji i renowacji infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej, w tym nowych kolektorów sanitarnych i deszczowych dla odciążenia istniejącej sieci ogólnospławnej; budowy zbiorników retencyjnych; neutralizacji ścieków w sposób niezagrażający środowisku oraz zapewnienia skutecznej ochrony ujęć wody i zachowania równowagi w środowisku przyrodniczym. W ramach wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych będących w posiadaniu Aquanet SA na lata 2016-2020, spółka realizuje na terenie Poznania oraz gmin Kórnik, Luboń i Mosina wieloetapowy duży unijny projekt inwestycyjny pn. „Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej dla ochrony zasobów wodnych w Poznaniu i okolicach”. Jego realizacja stworzy możliwość rozwoju urbanistycznego miasta.

Według GUS Poznań zajmuje 19.²⁴⁴ miejsce w skali kraju (wśród 150 badanych miast) pod względem zagrożenia środowiska emisją zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych. Stężenia zanieczyszczeń powietrza w Poznaniu nie przekraczają norm unijnych, z wyjątkiem poziomu zanieczyszczeń pyłowych i rakotwórczego benzo(a)pirenu, którego stężenie docelowe ponad dwukrotnie przekracza normę unijną, a ponad osiemnastokrotnie normę Światowej Organizacji Zdrowia.

W Poznaniu, roczne²⁴⁵ zużycie energii wynosi: 13,1 tys. TJ dla energii cieplnej, 2,1 tys. GWh dla energii elektrycznej oraz 261,4 mln m³ dla gazu, w tym gospodarstwa domowe zużywają ponad połowę energii cieplnej, ponad 40% gazu i ponad 20% energii elektrycznej. Ponad połowę energii cieplnej dostarcza miejska sieć ciepłownicza, pozostałą część – lokalne kotłownie i indywidualne źródła ciepła, w tym 29% jest zasilanych z sieci gazowej. W mieście nie ma deficytu energii.

W Poznaniu do głównych źródeł zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza należy emisja antropogeniczna, pochodząca głównie z emisji powierzchniowej sektora bytowego²⁴⁶, emisji liniowej z działalności komunikacyjnej²⁴⁷ oraz emisji punktowej usługowej i przemysłowej²⁴⁸. Jakość powietrza w mieście pod względem niemal wszystkich wskaźników nie przekracza dopuszczalnych norm, a większość wskaźników dotyczących stężenia głównych zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego się poprawia. Ze względu na czystość powietrza dla zanieczyszczeń gazowych: dwutlenkiem azotu, dwutlenkiem siarki, kadm, arsenem, niklem, ołowiem, benzenem, tlenkiem węgla i ozonem wskaźniki te kwalifikują obszar Poznania pod kątem ochrony zdrowia do najwyższej klasy A. Natomiast poziom dopuszczalny dobowy pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz poziom docelowy roczny benzo(a)pirenu kwalifikują²⁴⁹ Poznań do najniższej klasy C (dla pyłu PM₁₀ od 2007 r., dla benzo(a)pirenu od 2009 r.). Zanieczyszczenia te stanowią zagrożenie dla zdrowia publicznego z powodu ich działania rakotwórczego, głównie na drogi oddechowe, i mutagenne. Szczególnie wrażliwe grupy mieszkańców to przede wszystkim dzieci i młodzież poniżej 25 roku życia, osoby w podeszłym wieku, osoby z chorobami układu oddechowego (szczególnie chore na astmę), chorobami układu krwionośnego, aktywni i bierni palacze. Głównym źródłem emisji pyłów i benzo(a)pirenu w Poznaniu jest niska emisja pochodząca z ogrzewania budynków przez indywidualne systemy grzewcze o niskiej sprawności cieplnej, opalane paliwami stałymi, oraz pojazdy samochodowe, szczególnie ciężarowe. Zakwalifikowanie miasta do najniższej klasy C czystości powietrza jest powodem uchwalenia przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego 26.10.2015 r. „Programu ochrony powietrza w zakresie pyłu PM₁₀ oraz B(a)P dla strefy aglomeracja poznańska, którego integralną część stanowi plan działań krótkoterminowych w zakresie pyłu PM₁₀”, mającego na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych i docelowych tych substancji w powietrzu do 2025 r. Program wskazuje kierunki zintegrowanych działań w zakresie ograniczenia emisji komunalno-bytowej, technologicznej i komunikacyjnej (w tym poprzez rozbudowę systemów transportu publicznego, infrastruktury rowerowej) oraz zmiany technologii spalania paliw, planowania przestrzennego, a także edukacji ekologicznej. Problemem jest także – pomimo nie przekroczenia dopuszczalnego poziomu – podwyższony poziom pyłu PM_{2,5}, gdyż normy jakości powietrza w tym zakresie zostały zastrzeżone i w 2020 r. dopuszczalny poziom tych zanieczyszczeń będzie wynosić 20 µg/m³ (obecnie 25 µg/m³). Jednym z najważniejszych działań dla poprawy sytuacji jest ograniczenie

²⁴⁴ Wyższy stopień zagrożenia występuje w Warszawie (7. miejsce), Krakowie (8.), Gdańsku (13.) i Łodzi (14.).

²⁴⁵ Dane za 2013 r.

²⁴⁶ Sektor bytowy emituje najwięcej pyłu zawieszonego i benzo(a)pirenu w sezonie zimowym poprzez stosowanie do ogrzewania niskiej jakości paliw oraz biomasy.

²⁴⁷ Ruch transportowy emituje najwięcej tlenków azotu, pyłu zawieszonego i benzenu. Podwyższone stężenia tych zanieczyszczeń występują na skrzyżowaniach i drogach o dużym natężeniu ruchu biegnących przez obszary o zwartej zabudowie – centrum miasta. Przyczyną nadmiernej emisji jest zły stan techniczny pojazdów, nieprawidłowa ich eksploatacja, korki uliczne, zwiększający się poziom motoryzacji.

²⁴⁸ Praca kotłowni przemysłowych i procesy produkcyjne.

²⁴⁹ Wyniki oceny jakości powietrza Inspekcji Ochrony Środowiska za 2014 r.

niskiej emisji z ogrzewania indywidualnego i z komunalnych zasobów mieszkaniowych oraz emisji komunikacyjnych, szczególnie w centrum, wzdłuż obwodnicy autostradowej i głównych arterii komunikacyjnych, a także termomodernizacja budynków. Stan powietrza poprawi również zwiększenie udziału terenów zieleni w przestrzeni miasta oraz ochrona opartego na dolinach rzecznych klinowego systemu zieleni, wpływającego na możliwość przewietrzania obszaru miasta i usuwania zanieczyszczeń. Monitoring prowadzony przez Europejską Agencję Środowiska wykazuje, że zła sytuacja w zakresie rakotwórczych zanieczyszczeń powietrza występuje w większości polskich miast (najgorsza sytuacja pod tym względem jest w Krakowie²⁵⁰, gdzie w stosunku do Poznania poziom pyłów jest większy ponad dwukrotnie, a benzo(a)pirenu – trzyipółkrotnie), co kwalifikuje Polskę do jednego z najbardziej zanieczyszczonych pod tym względem krajów w Europie. Poprawa sytuacji w tym zakresie jest celem realizowanego Krajowego Programu Ochrony Powietrza do roku 2020 (z perspektywą do 2030).

W celu poprawy jakości powietrza Miasto Poznań prowadzi działania ukierunkowane na poprawę efektywności energetycznej²⁵¹, takie jak: termomodernizacja budynków, stosowanie urządzeń i technologii energooszczędnych, wprowadzanie systemów optymalizacji zarządzania zużyciem i kosztami oraz zakupów grupowych energii elektrycznej i paliwa gazowego, audyty energetyczne budynków użyteczności publicznej²⁵², wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz wpływanie na zmianę wzorców zachowań. Wprowadzono także system ekopatrol Straży Miejskiej, mających uprawnienia do kontroli palenisk indywidualnych. Miasto korzysta z systemu zielonych inwestycji GIS (*Green Investments Scheme*), w ramach którego uzyskano dofinansowanie na wymianę ponad 2,6 tys. opraw oświetleniowych sodowych i rtęciowych na ulicach i placach na nowe oprawy energooszczędne typu LED z zaprogramowanymi schematami redukcji oświetlenia (program priorytetowy „Część 6) SOWA – energooszczędne oświetlenie uliczne”) oraz na termomodernizację²⁵³ budynków użyteczności publicznej (program priorytetowy „Część 1) Zarządzanie energią w budynkach użyteczności publicznej”). Poznań uczestniczy również w latach 2015-2017 w programie²⁵⁴ „KAWKA – likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii”, w ramach którego m.in. mieszkańcy, wspólnoty mieszkaniowe i przedsiębiorcy mogą uzyskać dofinansowanie²⁵⁵ do likwidacji pieców i kotłów zasilanych paliwem stałym i zastąpienia ich podłączeniem do miejskiej sieci ciepłowniczej, ogrzewaniem gazowym lub elektrycznym. Do 2017 r. planuje się wymianę ogrzewania na najbardziej zanieczyszczonym obszarze miasta, obejmującym Stare Miasto (część śródmiejską) z Chwaliszewem, Wildę Północną i Łazarz, a od 2018 r. programem KAWKA zostanie objęty cały obszar miasta. W niewielkim stopniu w mieście wykorzystywane są instalacje wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii, których jest jedynie 10. Prowadzone są również działania mające na celu zmniejszenie uciążliwości ruchu samochodów ciężkich²⁵⁶, systematycznie wymieniany jest tabor komunikacji miejskiej na wozy spełniające normy ekologiczne. Obniżenie poziomu szkodliwych emisji i zwiększenie efektywności energetycznej to także jedno z celów nowego miejskiego systemu ITS. Po nowelizacji w 2015 r. ustawy prawo ochrony środowiska, samorządy wojewódzkie mają także nowe narzędzie do ograniczenia niskiej emisji z lokalnych źródeł ciepła poprzez

²⁵⁰ Dane za 2013 r.

²⁵¹ Miasto Poznań, za swój wkład w kompleksowe podejście do zagadnienia promowania efektywności energetycznej, otrzymało wyróżnienie w organizowanym przez Ambasadę Francji w Polsce konkursie ECO-Miasto 2015. Jego celem jest wyróżnienie zaangażowania miast w zakresie zrównoważonego rozwoju.

²⁵² O powierzchni większej niż 500 m².

²⁵³ W ramach realizowanego projektu „Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz budynków będących w zasobach Miasta z uwzględnieniem systemów zarządzania energią” do końca 2014 r. wykonano modernizację ponad 100 budynków. Przy termomodernizacji budynków oświatowych, Miasto korzysta także ze środków z Mechanizmu Finansowego Europejski Obszar Gospodarczy (EOG).

²⁵⁴ W programie wyznaczono cel redukcyjny w zakresie pyłu PM10 zgodny z dyrektywą CAFE, który ma zostać osiągnięty do roku 2022.

²⁵⁵ Środki finansowe pochodzą w części z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska Gospodarki Wodnej, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu oraz budżetu Miasta.

²⁵⁶ M.in. w ramach nowego systemu ITS będzie funkcjonować instalacja systemów ważenia preselekcyjnego pojazdów w ruchu.

możliwość wprowadzenia w drodze uchwały ograniczenia lub zakazów dot. rodzajów lub jakości paliw dopuszczonych (lub zakazanych) do używania, w tym wskazania parametrów technicznych, które będą musiały spełniać wszystkie instalacje grzewcze znajdujące się na wyznaczonym uchwałą obszarze. Od 2013 r. trwają prace nad unijnym pakietem „Czyste powietrze”, którego celem jest zmniejszenie do 2030 r. negatywnego wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie i środowisko. Pakiet zakłada podjęcie działań administracyjnych (krajowe programy kontroli zanieczyszczenia powietrza) i legislacyjnych (zmiana dyrektywy o krajowych poziomach emisji z zaostreniem krajowych limitów emisji 6 głównych zanieczyszczeń: dwutlenku siarki, tlenków azotu, lotnych związków organicznych, amoniaku, pyłów i metanu oraz wprowadzenie nowej dyrektywy o ograniczeniu emisji dwutlenku siarki, tlenków azotu i pyłów ze średnich obiektów energetycznego spalania²⁵⁷, z wprowadzeniem obowiązku stosowania przez państwa członkowskie zaostrenzonych limitów względem obiektów w strefach, gdzie jakość powietrza nie spełnia obowiązujących norm) i po jego przyjęciu, Polska zostanie zobowiązana do podjęcia bardziej restrykcyjnych działań wobec emitentów zanieczyszczeń atmosferycznych, co wpłynie na konieczność podjęcia podobnych działań na obszarze miasta.

Zgodnie z unijną dyrektywą IPPC²⁵⁸, zakłady przemysłowe są zobowiązane do ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do poziomów określonych w Konkluzjach BAT ustanawianych przez Komisję Europejską dla różnych rodzajów działalności przemysłowej. Największy udział w emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych posiada Elektrociepłownia Karolin²⁵⁹, która realizuje inwestycje ograniczające emisję zanieczyszczeń gazowych²⁶⁰. W latach 2010–2014 w Poznaniu odnotowano spadek emisji substancji gazowych (o 11,7%) oraz pyłowych (o 6,3%) z produkcji przemysłowej. Zmniejszenie emisji odnotowano w przypadku wszystkich najważniejszych zanieczyszczeń gazowych, w tym tlenków azotu, dwutlenku siarki i dwutlenku węgla, m.in. dzięki: stosowaniu nowoczesnych technologii i rozwiązań redukujących oraz nadzorowi w postępowaniach administracyjnych. Instalacja urządzeń do redukcji i odsiarczania spalin pozwala zatrzymać 99% pyłów oraz ok. 1/3 substancji gazowych²⁶¹.

Według bilansu dla Poznania całkowita emisja gazów cieplarnianych wynosi²⁶² ok. 4,2 mln ton ekwiwalentnej emisji CO₂. Dominuje emisja CO₂ pochodząca ze zużycia energii elektrycznej oraz bezpośredniego spalania paliw (ok. 91,5% emisji gazów cieplarnianych w Poznaniu). Najwięcej CO₂ powstaje w transporcie drogowym (33,5%), przemyśle (28%) oraz budynkach mieszkalnych (23%). Liczne działania podejmowane w mieście celem redukcji niskiej emisji, spowodowały, że od 2000 r. emisja CO₂ zmniejszyła się o ponad 10%. Ponieważ Polska, zgodnie z Protokołem z Kioto oraz pakietem klimatyczno-energetycznym Unii Europejskiej, jest zobowiązana do wprowadzenia w szerszym zakresie gospodarki niskoemisyjnej²⁶³, do takich działań zostały także zobowiązane samorządy. Cele strategiczne oraz pakiet niezbędnych przedsięwzięć zostały ujęte w opracowanym na zlecenie Stowarzyszenia Metropolia Poznań planie gospodarki niskoemisyjnej dla Metropolii Poznań. Dla Poznania plan ten zakłada ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20% do 2020 r. oraz o 30% do 2040 r. (w porównaniu z poziomem z 2010 r.), przy utrzymaniu dynamiki rozwoju społeczno-gospodarczego miasta; podniesienie efektywności energetycznej o 10% w 2020 r. oraz o 15% w 2040 r.; zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w ogólnym bilansie energetycznym do poziomu

²⁵⁷ M.in. wytwarzanie energii elektrycznej, ogrzewanie i chłodzenie obiektów mieszkalnych, dostarczanie ciepła/pary dla procesów przemysłowych.

²⁵⁸ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola).

²⁵⁹ Elektrociepłownia Karolin posiada instalację do spalania paliw o mocy nominalnej ponad 50 MW, podlegającą obowiązkowi posiadania pozwolenia zintegrowanego.

²⁶⁰ W EC Karolin zbudowano instalację odsiarczania i spalania biomasy, obecnie trwa budowa instalacji odazotowania.

²⁶¹ Bez CO₂.

²⁶² Dane za 2013 r.

²⁶³ Główne cele dla Polski to redukcja emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z poziomami z roku 1990, zwiększenie do 15% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii oraz dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%.

2,3% w 2020 r. oraz do 3,5% w 2040 r. Zobowiązanie Polski do wdrożenia²⁶⁴ do 2020 r. technologii inteligentnego opomiarowania, będącej jednym z elementów wdrażanych obecnie systemów Smart Grid (inteligentnych sieci energetycznych), doprowadzi do unowocześnienia i zwiększenia efektywności polskiego systemu elektroenergetycznego. W skali miasta spowoduje to jednak konieczność dostosowania technologii opomiarowania budynków użyteczności publicznej i zasobów komunalnych do nowych norm w stosunkowo krótkim okresie czasu.

Działania z zakresu gospodarki niskoemisyjnej zostały także zapisane w uchwalonym przez Radę Miasta Poznania „Programie ochrony środowiska dla miasta Poznania na lata 2013–2016”, który zakłada zwiększenie udziału energooszczędnego budownictwa, rozwój sieci ciepłowniczych oraz likwidację indywidualnych źródeł niskiej emisji, a także udział odnawialnych źródeł energii w działalności produkcyjnej i gospodarce komunalnej. W kierunku te wpisują się budowa w systemie hybrydowego partnerstwa publiczno-prywatnego instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych, w której od 2016 r. będzie produkowana w skojarzeniu energia ciepła i elektryczna; program termomodernizacji budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej; modernizacja i rozbudowa infrastruktury drogowej i transportu publicznego; promowania transportu rowerowego.

Zgodnie z ustawą o prawie energetycznym, do zadań własnych gminy należy planowanie i organizacja zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na swoim obszarze. Od 2002 r. Poznań posiada uchwalony przez Radę Miasta Poznania projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru miasta, który – zgodnie z zapisami ustawy – od tego czasu był dwukrotnie aktualizowany²⁶⁵. Projekt zawiera ocenę stanu aktualnego i przewidywanych zmian zapotrzebowania miasta na ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe; przedsięwzięcia racjonalizujące użytkowanie oraz możliwość wykorzystania istniejących nadwyżek i lokalnych zasobów energii. Pozwala także na realizację inwestycji energetycznych przez wszystkie przedsiębiorstwa związane z tą branżą, a wynikających z aktualizacji założeń i zgodnych z aktualnymi planami rozwojowymi miasta; modernizację istniejących zasobów oraz pozyskiwanie nowych źródeł energii. Działania te gwarantują zaspokojenie bieżących i przyszłych potrzeb energetycznych mieszkańców w sposób, który zapewni bezpieczeństwo, niezawodność dostaw, optymalizację kosztów zakupu oraz minimalizację zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

Miasto Poznań realizuje wiele akcji proekologicznych i edukacyjnych, ukierunkowanych na poprawę stanu środowiska. Przykładem jest prowadzona od 2009 r. akcja „Trzymaj ciepło”²⁶⁶, czyli program bezpłatnych badań termowizyjnych budynków jednorodzinnych oraz kamienic wraz z akcją informacyjną na rzecz oszczędzania energii cieplnej w gospodarstwach domowych, głównie poprzez termomodernizację budynków. W jej wyniku blisko jedna czwarta uczestników wykonała ocieplenie/termomodernizację części budynku oraz uszczelnienie okien i drzwi. Problemowi szkodliwej niskiej emisji powstającej w wyniku spalania odpadów w piecach i kotłach przydomowych poświęcona jest z kolei akcja edukacyjna „Nie pal śmieci”, a zmniejszeniu zużycia paliwa i niższej emisji spalin – „Ecodriving Bezpiecznego Poznania”, czyli bezpłatny cykl szkoleń dla kierowców na temat zasad ekologicznej jazdy.

²⁶⁴ Do 2020 r. Polska zobowiązała się do wyposażenia co najmniej 80% konsumentów energii w inteligentne liczniki.

²⁶⁵ Najnowszą „Aktualizację projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla obszaru miasta Poznania”, przyjęto Uchwałą XI/88/VII/2015 Rady Miasta Poznania 5 maja 2015 r.

²⁶⁶ Celem akcji jest zwrócenie uwagi na straty ciepła w budynkach mieszkalnych powodujące niepotrzebną stratę energii, emisję zanieczyszczeń do środowiska oraz zbędne obciążenie budżetów domowych.

Głównym źródłem hałasu w Poznaniu jest hałas drogowy. W czasie doby na ponadnormatywny hałas drogowy, większy niż 70 dB, narażonych jest 14 % mieszkańców²⁶⁷ (ok. 77 tys. osób), natomiast w porze nocnej (hałas większy niż 60 dB) – ponad 18 % mieszkańców (ok. 103 tys. mieszkańców). Problemem jest nadmierny hałas wzdłuż miejskiego odcinka autostrady A2, na którym ponad dwukrotnie wzrosło natężenie ruchu, szczególnie pojazdów ciężkich. Na nadmierny hałas lotniczy w czasie doby, większy niż 60 dB, narażonych jest ok. 1,4% mieszkańców (ok. 7,5 tys. osób), a w porze nocnej (hałas większy niż 50 dB) – 0,2% mieszkańców (ok. 0,9 tys. osób), natomiast 26 tys. mieszkańców znajduje się w zasięgu hałasu o poziomie większym w ciągu doby niż 55 dB. Hałas ten generowany przez zlokalizowane na terenie miasta dwa lotniska²⁶⁸: cywilne Poznań – Ławica oraz znajdujące się w strukturach NATO lotnisko wojskowe Krzesiny. Na terenie Poznania obowiązuje uchwała Sejmiku Województwa Wielkopolskiego określająca zasięg obszaru ograniczonego użytkowania²⁶⁹ wokół Portu Lotniczego Poznań-Ławica. Hałas kolejowy i przemysłowy stanowią relatywnie niewielkie zagrożenie w skali całego miasta.

W celu polepszenia klimatu akustycznego stosuje się coraz nowocześniejsze rozwiązania techniczne obniżające uciążliwość akustyczną pojazdów, a także ekrany akustyczne, tzw. „ciche nawierzchnie”, wyciszone torowiska tramwajowe. W centrum miasta wprowadzono strefę płatnego parkowania oraz „Strefę 30”, czyli obszar uspokojonego ruchu, wyprowadzono poza centrum ruch tranzytowy pojazdów ciężarowych. Coraz większą popularnością cieszy się komunikacja rowerowa, w tym wypożyczalnia rowerów Poznański Rower Miejski. Badania wykonane w ramach opracowywania mapy akustycznej miasta Poznania pokazują, że dzięki realizacji działań przeciwhałasowych nastąpiła poprawa klimatu akustycznego w środowisku. Hałas drogowy zmniejszył się²⁷⁰ o ok. 5 dB w porze dziennej o ok. 6 dB w porze nocnej, tramwajowy – o ok. 3 dB w porach dziennej i nocnej. Liczba mieszkańców narażonych na hałas komunikacyjny większy niż 55 dB w porze dziennej i większy niż 50 dB porze nocnej zmniejszyła się trzykrotnie. Polepszenie sytuacji ogólnej potwierdzają wyniki badań jakości życia mieszkańców Poznania, którzy dobrze oceniają klimat akustyczny w mieście, z wyjątkiem centrum. Jedynie co czwarty mieszkaniec skarży się na nadmierny hałas w swoim mieszkaniu, a co trzeci w najbliższym sąsiedztwie miejsca zamieszkania. Wobec wzrostu natężenia ruchu samochodowego, który generuje największy hałas w mieście, niezbędna jest kontynuacja realizacji działań przeciwhałasowych oraz zapewnieniem priorytetu dla komunikacji zbiorowej, promowanie transportu szynowego, uwzględnianie w planowaniu przestrzennym strefowania zabudowy. Problemem jest hałas lotniczy w obszarze ograniczonego użytkowania dotyczący 3,7 tys. gospodarstw domowych²⁷¹. Mogą one domagać się od zarządcy portu lotniczego odszkodowania za uciążliwość związaną z nadmiernym hałasem lotniczym oraz utratę wartości swoich nieruchomości.

²⁶⁷ Za: „Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Poznania”.

²⁶⁸ W zasięgu hałasu generowanego przez ruch lotniczy znajdują się obszary zagrożone hałasem w porze dziennej, wieczornej i nocnej o powierzchni 3,22 km², a w porze nocnej 0,715 km².

²⁶⁹ Obszar ograniczonego użytkowania (OOU) dzieli tereny wokół Portu Lotniczego Poznań-Ławica, należące do Miasta Poznania oraz miejscowości Przeźmierowo w gminie Tarnowo Podgórne, na dwie strefy (wewnętrzną i zewnętrzną). Strefa wewnętrzna narażona jest na większy dyskomfort związany z hałasem. OOU obejmuje także dwa pasy terenów ciągnące się na wschód wzdłuż ul. Bukowskiej i na zachód w głąb Przeźmierowa. W obszarze OOU nie można budować nowych obiektów użyteczności publicznej.

²⁷⁰ W porównaniu do 2005 r.

²⁷¹ Mieszkańcy tego obszaru są także narażeni na nadmierny hałas z Toru Samochodowego Poznań.

Przeciętny mieszkaniec Poznania wytwarza rocznie ok. 415 kg odpadów, w tym 319 kg zmieszanych (bytowych). Selektywny sposób gromadzenia odpadów komunalnych deklaruje 90% właścicieli nieruchomości zamieszkałych. Największy udział w strukturze odebranych odpadów stanowią zmieszane odpady komunalne, które są kierowane do sortowni odpadów, oraz papier, tektura, szkło i tworzywa sztuczne. Jedynie 2% odpadów komunalnych podlega od razu składowaniu, pozostała część jest najpierw poddawana procesom odzysku lub unieszkodliwiania. Rocznie w Poznaniu odzyskuje się do ponownego wykorzystania blisko 30 tys. ton odpadów²⁷². Odpady przemysłowe nie stanowią obecnie poważniejszego zagrożenia dla środowiska w mieście. Około 98% z nich zostaje poddanych odzyskowi lub unieszkodliwieniu, w tym zaledwie niecałe 1% jest składowanych. Większość odpadów przemysłowych jest wywożona i utylizowana poza Poznaniem. Poznańskie firmy zmniejszają ilość wytwarzanych odpadów technologicznych szkodliwych dla środowiska (o ponad 40% od 2010 r.).

Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, od 1 lipca 2013 r. każda gmina prowadzi kompleksowy system gospodarowania odpadami komunalnymi. Miasto Poznań wraz gminami Buk, Czerwonak, Kleszczewo, Kostrzyn, Murowana Goślina, Oborniki, Pobiedziska i Swarzędz realizuje to zadanie w ramach utworzonego Związku Międzygminnego „Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej”. Systemem są objęte odpady komunalne, w tym m.in.: odpady zmieszane, odpady zielone oraz odpady zbierane selektywnie.

Zgodnie z „Planem gospodarki odpadami dla województwa wielkopolskiego na lata 2012-2017”, Miasto Poznań wchodzi w skład Regionu II gospodarki odpadami komunalnymi w województwie Wielkopolskim. W Regionie II regionalnymi instalacjami do przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK) są kompostownia przyzmo²⁷³ i składowisko odpadów w Suchym Lesie. Pod koniec 2016 r. dołączy do nich budowana przy udziale środków unijnych w formule PPP nowoczesna, spełniająca normy unijne, instalacja termicznego przekształcania odpadów²⁷⁴ o rocznej mocy przerobowej 210 tys. Mg, która umożliwi przetwarzanie wszystkich zmieszanych odpadów komunalnych oraz produkcję energii elektrycznej i ciepłej.

Odbierane odpady kierowane są na składowiska w Suchym Lesie, Mnichach, Białęgach, Koninie i Rumianku. Zarządzane w imieniu Miasta Poznania przez miejską spółkę Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. składowisko w Suchym Lesie o łącznej powierzchni 61,5 ha i pojemności blisko 6 mln m³ spełnia wszystkie normy ekologiczne. Na jego terenie funkcjonują nowoczesny system oczyszczania odcieków ze składowiska oraz elektrownia biogazowa, wykorzystująca powstający samoistnie metan, produkująca 6 MWh energii elektrycznej rocznie. Stopień wypełnienia²⁷⁵ składowiska wynosi ponad 82%. Składowisko posiada pozwolenie zintegrowane do 28 grudnia 2019 r. Na jego terenie budowana jest instalacja do odzysku odpadów biodegradowalnych²⁷⁶.

Selektywna zbiórka odpadów prowadzona jest poprzez Mobilny Punkt Gromadzenia Odpadów Problemowych (Gratowóz) oraz 3 Punkty Gromadzenia Odpadów Problemowych (Gratowiska), a także

²⁷² W 2014 r. odebrano od mieszkańców nieruchomości: 11,6 tys. ton makulatury, 11,4 tys. ton stłuczki szklanej, 6,9 tys. ton tworzyw sztucznych, 8,8 tys. ton odpadów zielonych. W ramach miejskiego systemu zbiórki odpadów problemowych, koordynowanego przez Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o., zebrano łącznie 28 ton przeterminowanych leków, 10 ton baterii małogabarytowych, 817,6 ton odpadów wielkogabarytowych i niebezpiecznych.

²⁷³ W 2014 r. kompostowania przetworzyła 10 tys. ton odpadów ulegających biodegradacji.

²⁷⁴ W Poznaniu działa instalacja współpalająca odpady należące do Veolia Poznań ZEC S.A. Elektrociepłownia Poznań Karolin EC II.

²⁷⁵ Na koniec 2014 r. na terenie składowiska zgromadzono 4,85 mln m³ odpadów.

²⁷⁶ Przepustowość instalacji wyniesie 30 tys. Mg/rok, z tego: odpady zielone zbierane selektywnie 18 tys. Mg/rok, odpady biodegradowalne zbierane selektywnie 12 tys. Mg/rok.

przez firmy wywożące odpady we własnym zakresie. Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia²⁷⁷ papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła wynosi²⁷⁸ 32,1% (wymagany poziom w 2014 r. – powyżej 14%), a odpadów budowlanych oraz rozbiórkowych (innych niż niebezpieczne) – 85,3% (wymagany poziom w 2014 r. – powyżej 38%). Poziom redukcji odpadów ulegających biodegradacji kierowanych do składowania²⁷⁹ wynosi 74,8% i jako jedyny nie osiąga obowiązkowego²⁸⁰ poziomu, które od 16 lipca 2013 r. do końca 2015 r. nie może przekroczyć 50%. W następnych latach będą obowiązywać kolejne ograniczenia, aż do osiągnięcia w 2020 r. docelowego poziomu 35%.

Według inwentaryzacji przeprowadzonej w trakcie opracowywania „Programu postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest dla miasta Poznania”, na terenie miasta znajduje się 5,1²⁸¹ tys. Mg wyrobów azbestowych, głównie rur azbestowo-cementowych oraz płyt z azbestem stosowanych w budownictwie jednorodzinnym. Zgodnie z przyjętym przez Radę Ministrów „Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, do 2032 r. mają zostać usunięte i unieszkodliwione wszystkie wyroby zawierające azbest. Samorząd powiatowy i związki międzygminne mogą uzyskać na ten cel dofinansowanie z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

W Poznaniu podejmowane są różne inicjatywy proekologiczne skierowane do różnych grup mieszkańców i przedsiębiorców, m.in. coroczne akcje sprzątania i porządkowania zaniedbanych terenów miejskich – „Wiosenne Porządki” w kwietniu oraz „Sprzątanie Świata” we wrześniu, w których aktywnie uczestniczą dzieci i młodzież. Na terenie Poznańskiego Parku Naukowo-Technologicznego powstała inicjatywa klastrowa Waste-Klaster, tworząca sieć powiązań pomiędzy przedsiębiorstwami branż związanych z gospodarką odpadami, a instytucjami prowadzącymi badania naukowe, celem podnoszenia standardów gospodarowania odpadami przy wykorzystaniu nowych technologii. W klastrze uczestniczy 100 podmiotów.

W Poznaniu obowiązuje prawo miejscowe, czyli uchwalony przez Radę Miasta Poznania „Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie miasta Poznania”, który w sposób kompleksowy porządkuje tę sferę.

²⁷⁷ Dane za 2014 r.

²⁷⁸ Na całym obszarze działania Związku Międzygminnego „Gospodarka Odpadami Aglomeracji Poznańskiej”.

²⁷⁹ Miasto Poznań posiada jedną instalację do przetworzenia takich odpadów – kompostownię pryzmową o wydajności 10 tys. Mg/rok zlokalizowaną na terenie składowiska odpadów komunalnych w Suchym Lesie. W 2014 r. kompostownia przetworzyła 8792,4 ton odpadów zielonych ulegających biodegradacji.

²⁸⁰ Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z 29 maja 2012 roku w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych, wprowadzającym dyrektywy unijne.

²⁸¹ Dane za 2008 r.

Tereny zieleni zajmują łącznie blisko 26% powierzchni miasta, a wskaźnik ilości zieleni publicznie dostępnej przypadającej na mieszkańca wynosi 120 m² (wraz z lasami)²⁸². W Poznaniu znajduje się²⁸³ 45 parków, 115 zieleńców, ogrody zoologiczne, ogrody dydaktyczne, palmiarnia, rekreacyjne tereny leśne²⁸⁴, głównie sosnowe. Ogród zoologiczny i palmiarnię odwiedza rocznie ponad 500 tys. osób²⁸⁵.

Na terenie Poznania znajdują się chronione obszary przyrodnicze o łącznej²⁸⁶ powierzchni 1420,18 ha, zajmujące 5,4% powierzchni miasta: 2 rezerваты przyrody – Morasko i Żurawiniec, obszar chronionego krajobrazu – Dolina Cybiny, 8 użytków ekologicznych – Bogdanka I, Bogdanka II, Darzybór, Dębina I, Dębina II, Strzeszyn, Traszki Ratajskie i Wilczy Młyn oraz 34 pomniki przyrody²⁸⁷. W mieście wyznaczono także specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 – ostoję „Fortyfikacje w Poznaniu”, obejmującą kompleks 22 XIX-wiecznych budowli fortecznych²⁸⁸. W granicach Poznania znajdują się także fragmenty dwóch innych obszarów Natura 2000: „Biedrusko” oraz „Dolina Samicy”, położonych przede wszystkim na terenach innych gmin.

System zieleni w Poznaniu oparty jest na 4 klinach zieleni, bazujących na dolinach rzecznych: północnym i południowym (w dolinie rzeki Warty²⁸⁹), zachodnim (w dolinie rzeki Bogdanka) oraz wschodnim (w dolinie rzeki Cybiny). Umożliwia to zachowanie ciągłości ekologicznej z terenami zieleni gmin sąsiednich, a w skali połączeń ekosystemów także kraju i Europy. Na układ klinowy nakłada się historycznie ukształtowany pierścieniowy²⁹⁰ system zieleni, z cennymi założeniami ogrodowymi i okazami roślinności, w tym zabytkowym drzewostanem. W ramach Krajowej Sieci Ekologicznej Econet część obszaru miasta znajduje się w zasięgu korytarza ekologicznego Warty. Najcenniejsze zasoby przyrodnicze miasta pokrywają się z systemem pierścieniowo-klinowym i wymagają zachowania oraz kompleksowej ochrony²⁹¹, w tym kontynuacji prowadzonych programów renowacji i rewitalizacji zabytkowej infrastruktury zieleni i drzewostanów (w ramach „Programu Ratowania i Rekonstrukcji Drzewostanów Przyulicznych na terenie Aglomeracji Poznańskiej”), z utrzymaniem lub wprowadzeniem funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej. Niezbędna jest także kontynuacja podejmowanych działań zmierzających do ustanowienia nowych form ochrony przyrody dla cennych przyrodniczo obszarów Poznania oraz do podtrzymywania i wzbogacania ich walorów przyrodniczych. Istotne znaczenie dla ochrony przyrody ma uchwalona w 2015 r. ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu. Wprowadziła ona nowe narzędzie identyfikacji i waloryzacji krajobrazów – audyty krajobrazowe, które będzie sporządzać samorząd województwa

²⁸² Według Światowej Organizacji Zdrowia powierzchnia terenów zieleni na mieszkańca miasta powinna wynosić przynajmniej 50 m², co oznacza, że w Poznaniu norma ta jest przekroczona ponad dwukrotnie.

²⁸³ Ogólnodostępne tereny zieleni uzupełnia: 304 ha trawników, 365 ha zieleni ulicznej, blisko 700 ha zieleni osiedlowej, 22 cmentarze o powierzchni 252 ha oraz 87działkowych ogrodów rodzinnych o powierzchni 767 ha, coraz częściej otwartych dla wszystkich mieszkańców w sezonie wegetacyjnym.

²⁸⁴ Łącznie 4123 ha, w tym 2469 ha lasów komunalnych. Dominującym typem siedliskowym jest bór mieszany świeży (47% udziału wszystkich typów siedlisk lasu), a dominującym gatunkiem jest sosna pospolita (73% udziału wg gatunków panujących).

²⁸⁵ W 2014 r. obiekty odwiedziło 525 tys. osób.

²⁸⁶ W wielkości tej ujęto obszar Natura 2000 „Fortyfikacje w Poznaniu”, nie ujęto natomiast powierzchni zajmowanej przez pomniki przyrody.

²⁸⁷ 894 drzew (19 pojedynczych i 4 grupy drzew), 8 alei oraz 3 głązy narzutowe.

²⁸⁸ Stanowią one jedno z największych w Polsce miejsc zimowania nietoperzy.

²⁸⁹ Dolina Warty w Poznaniu wraz z dopływami tworzy cenne walory przyrodnicze i charakterystyczną rzeźbę terenu z krzyżowym układem dolin rzecznych.

²⁹⁰ Pierwszy wewnętrzny (nieciągły) pierścień to ślad przebiegu średniowiecznych obronnych murów miasta. Drugi pierścień, tzw. Ring Stübbena, to zieleń miejska założona na obszarze pruskich fortyfikacji. Trzeci pierścień tworzy zieleń fortów okołomiejskich.

²⁹¹ Ochrona terenów zieleni, szczególnie cennych klinów zieleni, jest priorytetem w polityce przestrzennej miasta znajdując swój wyraz w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

(nie rzadziej niż raz na 20 lat). Pierwsze audyty krajobrazowe muszą powstać do 2018 r. W ramach audytu krajobrazowego zostanie przeprowadzona waloryzacja krajobrazów ze wskazaniem i analizą zagrożeń szczególnie cennych krajobrazów priorytetowych. Ustawa nakłada na samorządy miast i gmin obowiązek uwzględnienia stanu krajobrazu i uchwalonych przez sejmiki wojewódzkie audytów krajobrazowych w decyzjach o warunkach zabudowy i planach zagospodarowania przestrzennego.

Funkcję rekreacyjną i estetyczną przestrzeni publicznej, szczególnie w śródmieściu, zachowują prowadzone w ramach prac konserwacyjno-porządkowych nasadzenia drzew, krzewów i kwiatów sezonowych. Na terenach zieleni miejskiej rocznie²⁹² sadi się 235 tys. sadzonek kwiatów, 18 tys. krzewów i ponad 400 drzew. W miejskich parkach i zieleńcach mieszkańcy mogą korzystać infrastruktury rekreacyjnej, obejmującej 54 place zabaw dla dzieci, 25 siłowni zewnętrznych, 34 boiska sportowe i skatepark. Wskaźnik dostępności terenów zieleni w Poznaniu, mierzony powierzchnią tych terenów przeliczoną na mieszkańca, jest wysoki, chociaż od 2013 r. charakteryzuje się tendencją spadkową. Relatywnie niewielki udział terenów parkowych i zieleńców w powierzchni miasta, nie przekraczający 1,7%, powoduje, że europejska norma wskaźnika powierzchni parków i zieleńców na mieszkańca nie jest w Poznaniu osiągnięta²⁹³. Ważną funkcją terenów zieleni, szczególnie parków, zieleńców i zieleni osiedlowej, jest tworzenie przez te obszary przestrzeni publicznej, ułatwiającej spotkania mieszkańców oraz integrującej społeczność lokalną. Obszar ogólnodostępnych terenów zieleni powiększają zakładane i pielęgnowane przez mieszkańców ogrody społeczne²⁹⁴, z których mogą korzystać bez ograniczeń wszyscy chętni. Ogrody społeczne nie tylko integrują społeczność lokalną, ale także wpływają na jakość przestrzeni publicznej. Przeprowadzone wśród mieszkańców w 2014 r. badania jakości życia i usług publicznych wskazują, że ogólnodostępna zieleń w mieście (w tym także estetyka ulic i placów) jest oceniana bardzo dobrze.

Największy udział w powierzchni terenów zieleni mają tereny leśne, które w mieście pełnią przede wszystkim funkcję ochronną zasobów wodnych i cennych zasobów przyrody, ale także rekreacyjną. Roślinność leśna odnawia zapasy tlenu oraz neutralizuje zanieczyszczenia gazowe i pyłowe powietrza, przez co sama ulega znacznym uszkodzeniom. Ponad 60% terenów leśnych zajmują lasy komunalne, a udział powierzchni leśnej na mieszkańca przewyższa²⁹⁵ o połowę normę europejską. W lasach znajdują się place gier i zabaw, polany rekreacyjne, stok saneczkowy, punkty widokowe, drogi i ścieżki rekreacyjne, drogi konne, ścieżki przyrodniczo-leśne, trasy badawczo-edukacyjne oraz place do ćwiczeń dla osób powyżej 50 roku życia. W 2013 r. zatwierdzono nowy, unikatowy w skali kraju, plan urządzenia lasu obowiązujący do 2022 r., który w ramach gospodarki leśnej uwzględnia potrzeby społeczne, takie jak czynna rekreacja i turystyka.

Tereny zieleni w Poznaniu, oprócz funkcji ekologicznej, rekreacyjnej i wypoczynkowej, stanowią biofiltr ograniczający²⁹⁶ rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń powietrza. Zieleń towarzysząca ciągom komunikacyjnym w Poznaniu ma duże znaczenie dla tworzenia architektonicznej oprawy ulic²⁹⁷ i łagodzi hałas²⁹⁸. Realizowany w mieście program rewaloryzacji i budowy zieleni przyulicznej, w tym wykorzystywanie nowatorskich w skali kraju technologii i sposobów pielęgnacji, powoduje rozwój tych zasobów, a europejska norma wskaźnika powierzchni zieleni przyulicznej na mieszkańca jest przekroczona²⁹⁹ ponad dwukrotnie³⁰⁰.

²⁹² Dane za 2014 r.

²⁹³ Udział ten wynosi w Poznaniu 8 m²/mieszkańca, podczas gdy europejska norma wynosi minimum 8,5 m²/mieszkańca.

²⁹⁴ W Poznaniu ogrody społeczne powstały dotąd na Sołaczu i Ławicy oraz w śródmieściu.

²⁹⁵ Udział ten wynosi w Poznaniu 76 m²/mieszkańca, podczas gdy europejska norma wynosi minimum 50 m²/mieszkańca.

²⁹⁶ Przykładowo: pas zieleni miejskiej o szerokości 500 m trzykrotnie zmniejsza stężenie dwutlenku siarki i siarkowodoru oraz o 75% redukuje stężenie tlenków azotu.

²⁹⁷ Na blisko 3 tys. ulic, 60% z nich posiada starodrzew i podlega corocznym przeglądom i zabiegom pielęgnacyjnym.

²⁹⁸ Pas zieleni przyulicznej o szerokości 35 m może zmniejszyć hałas o 6-10 decybeli.

²⁹⁹ Udział ten wynosi w Poznaniu 6,7 m²/mieszkańca, podczas gdy europejska norma wynosi 2,5 m²/mieszkańca.

³⁰⁰ Pomimo tego, ważne jest zapewnienie przestrzeni na nową zieleń przyuliczną także w przypadku planowania zabudowy nieruchomości, szczególnie na obszarach intensywnej zabudowy śródmiejskiej.

Rozwój urbanistyczny miasta nie zawsze wpływa korzystnie na zieleni, ograniczając obszar terenów zieleni, różnorodność biologiczną oraz zwiększając erozję gleby. Do największych zagrożeń dla miejskich terenów zieleni należy nadmierna antropopresja oraz zmiany klimatyczne, powodujące degradację i zamieranie roślinności. Przeciwdziałanie wymaga kontynuowania prowadzonych działań ochronnych oraz edukacyjnych. Od 2010 r. rozwój terenów zieleni w Poznaniu, mierzony wskaźnikiem udziału powierzchni parków i zieleńców, zieleni ulicznej, zieleni osiedlowej oraz terenów leśnych w powierzchni miasta ogółem, zatrzymał się lub jest niewielki.

Na obszarze miasta prowadzone są działania związane z ochroną gatunkową zwierząt w środowisku miejskim, szczególnie wzdłuż tras komunikacyjnych. Głównym działaniem systemowym jest łączenie obszarów prawnie chronionych korytarzami ekologicznymi będącymi trasami migracyjnymi zwierząt. W mieście jest prowadzony program ochrony siedlisk ptaków oraz nietoperzy. Głównym jego celem jest upowszechnianie wiedzy o ich znaczeniu dla środowiska miejskiego, a także zwiększenie świadomości zarządców budynków w kwestii przestrzegania prawa dotyczącego ochrony gatunków objętych ścisłą ochroną prawną. Ważne jest również uwzględnianie siedlisk ptaków i nietoperzy w programach lokalnych i dokumentach planistycznych.

Co roku w Poznaniu uchwalany jest program opieki nad bezdomnymi zwierzętami oraz zapobiegania ich bezdomności, realizowany przez schronisko dla zwierząt³⁰¹. Program określa w perspektywie rocznej cele, zadania i zasady zapewnienia opieki nad bezdomnymi zwierzętami oraz zapobiegania ich bezdomności³⁰².

W celu zwiększenia aktywności mieszkańców oraz poznańskich instytucji i przedsiębiorstw na rzecz terenów zieleni w mieście, od 1993 r. Miasto Poznań organizuje cieszący się dużą popularnością³⁰³ konkurs „Zielony Poznań”. W konkursie nagradzane są najładniejsze obiekty w kategorii zieleńce, balkony i okna; ogrody przydomowe; działki na terenach Rodzinnych Ogrodów Działkowych; pasy zieleni.

³⁰¹ Docelowo niezbędna jest zmiana lokalizacji schroniska i pobudowanie nowego obiektu spełniającego normy europejskie, co związane jest z pozytywnym efektem konsultacji społecznych ze społecznością lokalną zamieszkującą teren nowej lokalizacji.

³⁰² M.in.: zapewnienie bezdomnym zwierzętom miejsca w schronisku dla zwierząt; opieka nad wolno żyjącymi kotami, w tym ich dokarmianie; odławianie bezdomnych zwierząt; obowiązkowa sterylizacja albo kastracja zwierząt w schronisku dla zwierząt; poszukiwanie właścicieli dla bezdomnych zwierząt; usypianie ślepych miotów; wskazanie gospodarstwa rolnego w celu zapewnienia miejsca dla zwierząt gospodarskich; zapewnienie całodobowej opieki weterynaryjnej w przypadkach zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt.

³⁰³ W 2014 r. do konkursu zgłoszono 4,9 tys. obiektów.

Poznań jako bazowe miasto – węzeł dwóch transeuropejskich korytarzy transportowych sieci TEN-T: Morze Północne – Bałtyk oraz Bałtyk – Adriatyk jest częścią europejskiej przestrzeni transportowej. W korytarzach tych przebiegają: droga krajowa nr 2/92 (Świecko – Poznań – Warszawa), autostrada A2 (Świecko – Poznań – Konin – Konotopa), linia kolejowa E20 (Kunowice – Poznań – Warszawa), droga krajowa S11 (Kołobrzeg – Piła – Poznań – Ostrów Wlkp. – Kępno – Tarnowskie Góry), linie kolejowe nr 354 i nr 405 (Poznań – Piła – Szczecinek – Kołobrzeg), linia kolejowa nr 271 (Poznań – Leszno – Wrocław), E59 (Szczecin – Poznań – Leszno – Wrocław) oraz droga krajowa nr 5 (Grudziądz – Bydgoszcz – Gniezno – Poznań – Leszno – Wrocław). Na terenie miasta znajduje się 127,5 km linii kolejowych i 132 km bocznic, 9 stacji kolejowych pasażerskich, 4 towarowe i 8 przystanków kolejowych. Do korytarzy należy także regionalny Port Lotniczy Poznań-Ławica. Port obsługuje rocznie³⁰⁴ ponad milion pasażerów korzystających z regularnych połączeń do 22 miast europejskich³⁰⁵, w tym z największych metropolii, takich jak: Londyn, Monachium, Paryż, Rzym czy Frankfurt n. Menem oraz z 35 kierunków czarterowych na południe Europy, do Turcji, Egiptu, Algierii, Tunezji i na Wyspy Kanaryjskie. W ciągu roku z poznańskiego lotniska wyjeżdża za granicę blisko 300 tys. obywateli polskich (najwięcej w miesiącach wakacyjnych), natomiast 37 tys. cudzoziemców przyjeżdża do Polski (najwięcej z Wielkiej Brytanii, Irlandii, Włoch, Niemiec, Portugalii i USA). W europejski system śródlądowych dróg wodnych, poprzez międzynarodową drogę E70, jest włączony także odcinek Warty tworzący „Wielką Pętlę Wielkopolską”, która przebiega od Santoka, przez Bydgoszcz, Konin i Poznań, do ujścia rzeki Noteć.

Poznań (jako jedyne polskie miasto poza Warszawą) leży na skrzyżowaniu dwóch korytarzy transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T³⁰⁶ i pełni funkcję bazowego miasta – węzła, zapewniającego połączenia różnych środków transportu i platform multimodalnych korytarzy. W planach unijnych wielogłęziowa sieć TEN-T, o wysokich i ujednoliconych w skali europejskiej parametrach technicznych i eksploatacyjnych, ma tworzyć zrównoważony, przyjazny środowisku system transportowy zapewniający dostępność do głównych europejskich centrów gospodarczych w średnim (do 2030 r.) oraz do wszystkich regionów UE w długim okresie (do 2050 r.). W ramach budowy sieci TEN-T powstają wzajemne połączenia transportowe między głównymi węzłami miejskimi poprzez interoperacyjne i multimodalne połączenia z osiami korytarzy. Włączenie Poznania do grupy bazowych miast – węzłów sieci TEN-T, daje szansę, oprócz polepszenia³⁰⁷ międzynarodowej dostępności transportowej, na rozwój zrównoważonego transportu w mieście i gminach sąsiednich oraz budowę brakujących odcinków tzw. „ostatniej mili” (ostatecznego celu podróży), z możliwością wykorzystania nowego unijnego instrumentu finansowego „Connecting Europe Facility” (CEF)³⁰⁸. Nową perspektywę rozwoju miasta mogą stanowić plany uruchomienia euroazjatyckiego korytarza transportowego łączącego Chiny z Europą, który ma korzystać także z korytarza Morze Północne – Bałtyk, na którym znajduje się Poznań jako miasto bazowe – węzeł sieci TEN-T.

Poznań należy do miast o wysokiej krajowej dostępności transportowej. Poziom Wskaźnika Międzygłęziowej Dostępności Transportowej³⁰⁹ dla Poznania wskazuje na wysoką dostępność komunikacyjną

³⁰⁴ W 2014 r. poznańskie lotnisko obsłużyło ponad 1,4 mln pasażerów, w tym ponad 1 mln w ruchu regularnym.

³⁰⁵ Dane na IV kwartał 2015 r.

³⁰⁶ Sieć TEN-T obejmuje pasażerskie i towarowe sieci kolejowe, sieć drogową, lotniska, porty morskie, porty i drogi wodne śródlądowe oraz terminale drogowo-kolejowe.

³⁰⁷ Wyniki badania *European Smart Cities*, przeprowadzonego w 2015 r. przez Uniwersytet Techniczny w Wiedniu, wskazują, że wskaźnik międzynarodowej dostępności transportowej Poznania jest blisko dwunastokrotnie mniejszy niż w Hanowerze.

³⁰⁸ Priorytetem dla CEF są brakujące połączenia i „wąskie gardła” na sieci bazowej TEN-T, w szczególności na korytarzach sieci bazowej, odcinki transgraniczne, gałęzie transportu przyjazne środowisku, minimalizujące negatywny wpływ na środowisko naturalne (redukcja emisji gazów cieplarnianych) dzięki zmianie modułu transportu.

³⁰⁹ Wskaźnik Międzygłęziowej Dostępności Transportowej został opracowany przez Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN.

krajową i wojewódzką. Zakończone w okresie poprzedniej perspektywy finansowej inwestycje transportowe oraz kolejne fragmenty autostrady A2 zwiększyły dostępność drogową Poznania, a wskaźnik Drogowej Dostępności Transportowej³¹⁰ zwiększył się o 40%. Skrócił się czas przejazdu pomiędzy Poznaniem a granicami wschodnią, południową i morską kraju (najwięcej³¹¹ z Białorusią, Ukrainą i Litwą), z pozostałymi miastami wojewódzkimi (łącznie) o blisko 12 godzin, czyli o 13%. Według Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK), jednym z 6 podstawowych międzynarodowych powiązań funkcjonalnych jest połączenie drogowe Warszawy (przez Poznań) z Berlinem, funkcjonujące poprzez autostradę A2 należącą do sieci TEN-T. Spośród planowanych 18 podstawowych krajowych powiązań funkcjonalnych, 5 obejmuje Poznań: połączenie drogowe Warszawa – Poznań poprzez autostradę A2; Poznań – Wrocław przez drogę ekspresową S5; Katowice – Poznań przez drogę ekspresową; Poznań – Szczecin przez autostradę A2 i drogę ekspresową S3; Poznań – Bydgoszcz przez drogę ekspresową S5. Dotąd zostały zakończone jedynie połączenia drogowe Poznania z Warszawą i Szczecinem. Dla rozwoju Wielkopolski duże znaczenie ma, oprócz dróg wyznaczonych w KPZK, rozbudowa drogi S11, łączącej region z północną częścią kraju oraz Czechami i Morawami. Odsuwanie w czasie rozbudowy tej drogi, przy jednocześnie rosnącej konkurencji alternatywnej drogi ekspresowej S3, powoduje omijanie Poznania przez ruch tranzytowy i turystyczny z kierunku północ-południe.

Powiększający się ruch drogowy na autostradzie A2 oraz drogach ekspresowych, przy braku pełnej sieci obwodnic miasta i dróg wjazdowych o odpowiedniej przepustowości oraz zwiększającym się ruchu aglomeracyjnym, przyczyniają się do nadmiernego zatłoczenia dróg, zwiększonej emisji spalin i hałasu. Problemem jest także szybkie zużycie nawierzchni dróg i emisja zanieczyszczeń przez nadmiernie obciążone samochody ciężarowe. Miasto Poznań współpracuje w tym zakresie z Inspekcją Transportu Drogowego, a w ramach systemu ITS będzie funkcjonować instalacja systemów ważenia preselekcyjnego pojazdów w ruchu.

Poznań jest jednym z najlepiej skomunikowanych węzłów kolejowych w kraju. W Poznańskim Węźle Kolejowym zbiegają się dwie międzynarodowe trasy kolejowe: E20 oraz E59 oraz 7 linii podstawowych: nr 271 (Poznań – Wrocław), nr 272 (Poznań – Kluczbork), nr 351 (Poznań – Szczecin), nr 352 (Poznań – Swarzędz), nr 353 (Poznań – Skandawa – granica państwa), nr 354 (Poznań – Piła), nr 356 (Poznań – Bydgoszcz). W perspektywie czasowej przewidywane jest włączenie Poznania do planowanej linii kolejowej dużych prędkości Y. Studium wykonalności na trasie Warszawa – Łódź – Poznań – Wrocław wprowadza do Poznania trasę kolei dużych prędkości z kierunku istniejącej już linii kolejowej Kluczbork – Poznań. Podjęto także prace nad studium wykonalności dla przedłużenia linii Y na trasie Warszawa – Łódź – Poznań/Wrocław do Berlina i Pragi. Zgodnie z Krajowym Programem Kolejowym, do 2023 r. w ramach projektów finansowanych z instrumentu CEF, zostaną zmodernizowane linie kolejowe Poznań – Warszawa, Poznań – Wrocław oraz Poznań – Szczecin (wraz z systemem sterowania).

Pasażerskie przewozy kolejowe świadczy 3 przewoźników – PKP Intercity SA, Przewozy Regionalne Sp. z o.o. oraz Koleje Wielkopolskie Sp. z o.o. obsługujących pociągi dalekobieżne i aglomeracyjne. Większość pasażerów negatywnie³¹² ocenia funkcjonalność nowego głównego dworca kolejowego, sąsiadującego bezpośrednio z centrum biurowo-handlowo-usługowym Poznań City Center oraz stan infrastruktury peronowej. Sytuację powinno poprawić planowane przez PKP SA, w ramach budowy obiektów komercyjnych na miejscu starego dworca głównego, przywrócenie mu funkcji dworcowej oraz modernizacja infrastruktury dworcowej. Kolejowy ruch towarowy obsługiwany jest przede wszystkim na jednej z największych towarowych stacji kolejowych w Polsce Poznań – Franowo³¹³ z nowoczesnym

³¹⁰ Dla dostępności krajowej dla podróży krótkich.

³¹¹ Odpowiednio o blisko 17%, 16% i 16%.

³¹² Negatywnie oceniana jest również funkcjonalność nowego dworca dalekobieżnej komunikacji autobusowej PKS SA, który zlokalizowany przy dworcu głównym.

³¹³ Stacja Poznań – Franowo usytuowana jest na linii nr 352 Swarzędz – Poznań Starołęka, stanowiącej fragment ciągu komunikacyjnego E 20. Przez inne linie i łącznice ma powiązania z liniami kolejowymi w kierunku Kluczborka, Wrocławia, Zielonej Góry, granicy państwa (Kunowice), Szczecina, Piły, Bydgoszczy, Gniezna i Warszawy.

terminalem do obsługi przewozów intermodalnych³¹⁴. Na obszarze aglomeracji poznańskiej³¹⁵, trzecim w kraju pod względem rocznych możliwości przeładunkowych obszarze koncentracji terminali drogowo-kolejowych, znajduje się najwięcej terminali w Polsce (8, w tym 2 zlokalizowano w granicach administracyjnych miasta). W listopadzie 2015 r. zostały uruchomione przez europejskich przewoźników kolejowych, w tym PLK SA, dwa kolejowe korytarze transportowe: nr 8, przebiegający przez Poznań w trasie transeuropejskiego korytarza Morze Północne – Bałtyk, oraz nr 5, łączący porty bałtyckie z adriatyckimi. Korytarz nr 5 nie biegnie po wielkopolskim odcinku transeuropejskiego korytarza transportowego Bałtyk – Adriatyk i omija Poznań, co w węźle poznańskim negatywnie wpłynie na rozwój przewozów towarowych z kierunków północ i południe.

Ruch lotniczy jest obsługiwany przez Port Lotniczy Poznań-Ławica, jeden z ośmiu polskich portów lotniczych transeuropejskiej sieci transportowej TEN-T. Zarządza nim spółka z udziałem Miasta Poznania Port Lotniczy Poznań – Ławica Sp. z o.o., w której udziały posiada także Województwo Wielkopolskie i PP Porty Lotnicze. Lotnisko znajduje się w zachodniej części miasta, w odległości 6 km od centrum. Infrastruktura portu lotniczego jest nowoczesna, problemem jest natomiast jego skomunikowanie z centrum miasta. Konkurencyjność Poznania, mierzona liczbą odprawionych pasażerów oraz liczbą operacji lotniczych, wymaga poprawy. Wielkość tych wskaźników plasuje Poznań na 5. miejscu w grupie największych polskich miast, przed Łodzią, i sytuacja ta nie zmienia się od 2010 r. Z lotniska korzystają głównie obywatele polscy, którzy udają się przede wszystkim na wyjazdy zarobkowe i turystyczne za granicę i z powrotem do kraju. Konkurencyjną ofertą wobec poznańskiego lotniska dysponują dobrze skomunikowane z Poznaniem lotniska w Warszawie i Berlinie oraz lotnisko we Wrocławiu.

Na terenie miasta znajduje się wojskowe lotnisko Krzesiny, wchodzące w skład struktury NATO. Mieści się na nim 31. Baza Lotnictwa Taktycznego i 3. Eskadra Lotnictwa Taktycznego ze stacjonującymi tam samolotami wielozadaniowymi F-16.

Lokalizacja obydwóch lotnisk na terenie miasta generuje nadmierny hałas na części jego obszaru. Na hałas lotniczy w czasie doby narażonych jest ok. 1,3% mieszkańców (ok. 7,3 tys. osób), a w porze nocy – 0,15% mieszkańców (ok. 860 osób), natomiast 26 tys. mieszkańców znajduje się w zasięgu hałasu o poziomie większym niż 55 dB w ciągu doby. Na terenie Poznania obowiązuje uchwała Sejmiku Województwa Wielkopolskiego określająca zasięg obszaru ograniczonego użytkowania³¹⁶ wokół Portu Lotniczego Poznań-Ławica, co daje podstawę prawną do ubiegania się o odszkodowania od zarządcy lotniska.

Przepływająca przez Poznań rzeka Warta nie jest regularnie wykorzystywana jako droga transportowa, pomimo iż istnieje możliwość połączenia Poznania drogą wodną poprzez rzekę Odrę z portami morskimi w Szczecinie i Świnoujściu, a poprzez system kanałów oraz rzekę Łabę z krajami Unii Europejskiej, oraz wykorzystywanie tej drogi do transportu towarów masowych i ruchu pasażersko-turystycznego. Wymaga to jednak znacznych nakładów finansowych na pogłębienie torów wodnych i budowę nowego portu rzeczno-głazowego. Większe wykorzystanie turystyczne rzeki jest uwarunkowane realizacją rozpoczętego programu przywrócenia rzeki miastu i budowy infrastruktury wodnej, w tym mariny, na przebiegającej przez Poznań wodnej trasie „Wielkiej Pętli Wielkopolski”.

³¹⁴ Utworzenie terminalu stanowi pierwszy etap budowy Centrum Logistycznego przez PKP we Franowie.

³¹⁵ M.in. w Gądkach koło Poznania działa jeden z największych w Polsce terminali kontenerowych, który umożliwia bezpośrednie połączenia pomiędzy portami Morza Północnego a Poznaniem.

³¹⁶ Obszar ograniczonego użytkowania (OOU) dzieli tereny wokół Portu Lotniczego Poznań – Ławica, należące do Miasta Poznania oraz miejscowości Przeźmierowo w gminie Tarnowo Podgórne, na dwie strefy (wewnętrzną i zewnętrzną). Strefa wewnętrzna narażona jest na większy dyskomfort związany z hałasem. OOU obejmuje także dwa pasy ciągnące się na wschód wzdłuż ul. Bukowskiej i na zachód w głąb Przeźmierowa. Na terenie OOU nie można budować nowych obiektów użyteczności publicznej.

Transport wewnątrz miasta obsługiwany jest przez sieć dróg publicznych o długości 1041 km³¹⁷ z 45,7 tys. punktów świetlnych, 134 km dróg rowerowych, 127,5 km linii kolejowych oraz 20³¹⁸ linii tramwajowych i 79 linii autobusowych łącznej długości 964 km. Średnia prędkość komunikacyjna taboru autobusowego wynosi 21,1 km/h, a tramwajowego 19,5 km/h (34,9 km/h dla linii PST). Z usług transportu publicznego korzysta rocznie ponad 208 mln pasażerów. W mieście jest zarejestrowanych 414 tys. pojazdów samochodowych. Uzupełnieniem oferty transportowej są usługi taksówkowe, świadczone przez niespełna 3 tys. zarejestrowanych prywatnych taksówek oraz prywatną firmę usługową Uber.

W rankingu *European Smart Cities*, opublikowanym w 2015 r. przez Uniwersytet Techniczny w Wiedniu, poziom kompleksowej mobilności w Poznaniu został oceniony dwuipółkrotnie niżej niż średnio w miastach europejskich, w tym prawie czterokrotnie niżej niż w Amsterdamie czy Kopenhadze, a wśród największych polskich miast jedynie wyżej niż Gdańsku. Najniżej oceniono poziom innowacyjności i wprowadzania rozwiązań ekologicznych do miejskiego systemu transportu publicznego. Wyniki opublikowanego w 2015 r. przez PwC raportu o potencjale rozwojowym polskich miast pokazują, że w Poznaniu transport publiczny oraz poziom uciążliwości ruchu drogowego oceniane są niżej niż średnia dla wszystkich porównywanych miast. Niezbędne są dalsze działania mające na celu zwiększenie sprawności transportu publicznego i systemu zarządzania ruchem oraz wprowadzanie różnych form ekomobilności.

Sieć publicznego transportu zbiorowego na obszarze Poznania obejmuje 79 linii autobusowych i 20 tramwajowych o łącznej długości 964 km oraz podmiejskie linie autobusowe wychodzące poza granice miasta. Na jej organizację Miasto zawarło porozumienia międzygminne z następującymi gminami powiatu poznańskiego: Czerwonak, Dopiewo, Komorniki, Kórnik, Luboń, Mosina, Murowana Goślina, Pobiedziska, Puszczkowo, Rokietnica, Suchy Las, Swarzędz. Od 2009 r. organizatorem publicznego transportu zbiorowego jest jednostka miejska – Zarząd Transportu Miejskiego w Poznaniu (ZTM), który w imieniu Miasta zawiera z operatorami umowy o świadczenie usług przewozowych. Nowym instrumentem prawnym w tym zakresie jest ustawa o związkach metropolitalnych, która organizację transportu publicznego czyni jednym z głównych zadań dla tych związków³¹⁹. Chociaż w Poznaniu funkcjonuje blisko 130 km sieci kolejowej, udział przewozów kolejowych w transporcie miejskim jest nieznaczny, a brak systemu kolei metropolitalnej uniemożliwia pełną integrację transportu publicznego. Trwają prace nad projektem „Master Plan dla Poznańskiej Kolei Metropolitalnej (PKM)”, w ramach którego już opracowane zostały koncepcje zintegrowanego transportu publicznego w oparciu o linie Poznańskiego Węzła Kolejowego z wydzieleniem kolejowego ruchu metropolitalnego oraz budowy funkcjonalnych węzłów przesiadkowych PKM dla zwiększenia ich dostępności oraz oferowania usług komplementarnych do transportu publicznego. Powstało partnerstwo na rzecz projektu, w którym także uczestniczą władze samorządowe Poznania, Powiatu Poznańskiego i Województwa Wielkopolskiego. W jego ramach przyjęto zasady PKM. Projekt zakłada uruchomienie najpierw wstępnego etapu PKM, co jest możliwe przy ścisłej współpracy z narodowym i regionalnymi przewoźnikami kolejowymi oraz operatorami infrastruktury kolejowej. Uruchomienie pełnego zakresu PKM wymaga dodatkowych inwestycji³²⁰ w infrastrukturę kolejową na obszarze Poznania i gmin sąsiednich objętych projektem.

³¹⁷ Podstawowa sieć drogowa obejmuje drogi krajowe – 20 km, drogi wojewódzkie – 13 km, drogi powiatowe – 272 km, drogi gminne – 737 km. Układ drogowy miasta opiera się na promienisto-pierścieniowym systemie ulic. Składają się na niego pierścienie drogowe zwane ramami oraz promieniście rozchodzące się od centrum ulice wylotowe.

³¹⁸ Rozchodzą się one promieniście z centrum miasta w kierunku 14 pętli tramwajowych zlokalizowanych w pobliżu większych osiedli mieszkaniowych, zakładów produkcyjnych, cmentarzy oraz centrów handlowych. Układ ten jest uzupełniony o trasę obwodnicy prowadzącą przez ulice: Przybyszewskiego – Reymonta – Hetmańską – Żegrze – Chartowo oraz w ulicach: Jana Pawła II, Solnej, Roosevelta, Królowej Jadwigi.

³¹⁹ Zgodnie z ustawą, związki metropolitalne mogą powstawać wokół miasta wojewódzkiego, na ich obszarze musi zamieszkiwać przynajmniej 500 tys. osób; jednostki je tworzące powinny posiadać silne powiązania funkcjonalne i charakteryzować się zaawansowanymi procesami urbanizacyjnymi.

³²⁰ Grupa PKP SA planuje uruchomienie do 2020 r. nowych przystanków kolejowych Poznań Podolany i Osiedle Grzybowe (w Złotnikach k. Poznania), które powstaną w ramach kompleksowej przebudowy linii kolejowej Poznań – Piła.

Projekty kolei metropolitalnych zostały wdrożone lub są w fazie realizacji także w innych dużych miastach.

W Poznaniu głównymi środkami transportu zbiorowego są: 228 tramwajów o średnim wieku technicznym 24 lata, w tym 29% wozów niskopodłogowych i 317 autobusów niskopodłogowych o średnim wieku technicznym 6,9 lat. Konkurencyjność transportu publicznego obniża wysoki poziom dekapitalizacji taboru tramwajowego, jego zbyt mały stopień przystosowania do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami (co nie zapewnia oczekiwanego przez podróżnych komfortu przejazdu), zbyt niska prędkość komunikacyjna oraz zbyt mała częstotliwość kursowania. Problemy te występują we wszystkich polskich miastach, w których działa komunikacja tramwajowa. W Poznaniu, podobnie jak w innych dużych miastach, zakup nowego taboru tramwajowego finansowany jest przede wszystkim ze środków unijnych, jednak tempo wymiany jest zbyt wolne. Z kolei zwiększenie konkurencyjności transportu publicznego w zakresie czasu podróży wymaga, oprócz zakończenia prac kolidujących z trasami zbiorowego transportu publicznego, wydzielenia osobnych torowisk tramwajowych i większej liczby buspasów oraz modernizacji infrastruktury transportowej. Transport publiczny preferują studenci (63% udziału tej formy transportu w podróżach tej grupy) i uczniowie (blisko 32%). Udział transportu publicznego w dojazdach do pracy stanowi 22%.

Podstawowym biletem transportu publicznego na obszarze działania ZTM jest Poznańska Elektroniczna Karta Aglomeracyjna (PEKA)³²¹, z której korzystało na koniec 2014 r. 361,5 tys. użytkowników. Większość z nich (86,5%) jest zadowolona z funkcjonalności karty, szczególnie z wygody użytkowania oraz oszczędności przy zakupie biletów. Dalszemu uatrakcyjnieniu oferty PEKA służy wprowadzony w 2015 r. system rabatowy preferujący częste korzystanie z karty oraz „bilet seniora”, skierowany do osób po 65 roku życia. System taryfowy transportu publicznego obejmuje taryfę aglomeracyjną, która ujednoliciła opłaty za korzystanie z tej formy transportu w aglomeracji poznańskiej. Taryfa aglomeracyjna oraz zawierane porozumienia międzygminne pozwalają pasażerom z powiatu poznańskiego i spoza jego granic, dojeżdżającym do i z Poznania, na korzystanie w czasie całej podróży z jednego biletu na całą sieć ZTM. Mieszkańcy aglomeracji poznańskiej mogą także korzystać ze zintegrowanego biletu miesięcznego „Bus – Tramwaj – Kolej – Jeden Bilet”, który obowiązuje w pociągach regionalnych spółek Przewozy Regionalne Sp. z o.o. oraz Koleje Wielkopolskie Sp. z o.o. w promieniu ok. 30 km od Poznania oraz tramwajach i autobusach transportu publicznego organizowanego przez ZTM.

W celu usprawnienia zarządzania ruchem drogowym i transportem publicznym, z jednoczesnym zwiększeniem atrakcyjności tej formy transportu, Miasto Poznań realizuje projekt „System ITS Poznań” – system wspomagania zarządzania ruchem integrujący wszystkie takie systemy działające w mieście. W pierwszym etapie system ITS uruchomiono w zachodniej części miasta, obejmującej obszar dzielnicy Grunwald i częściowo Jeżyc.

Plany rozwoju Poznania zakładają preferencyjne podejście do transportu publicznego oraz ruchu rowerowego i pieszego, przy jednoczesnym wprowadzeniu strefy uspokojonego ruchu samochodowego, szczególnie w centrum miasta, gdzie na obszarze między ulicami Solną, Alejami Marcinkowskiego, Św. Marcin i aleją Niepodległości wprowadzono „Strefę 30”³²² z obowiązkową maksymalną prędkością 30 km/h dla samochodów. Rozwiązanie to zmniejsza negatywne oddziaływanie ruchu komunikacyjnego na mobilność pieszych i wraz z drożnością sieci drogowej wpływa w sposób znaczący na jakość przestrzeni publicznej. Kolejnymi rozwiązaniami, które zaczynają być wdrażane w dużych polskich miastach, w tym w Poznaniu, jest wytyczanie przejść naziemnych dla pieszych zamiast lub równoległe do

³²¹ Karta PEKA funkcjonuje również jako Elektroniczna Karta Biblioteczna oraz obsługuje bony żywnościowe dla podopiecznych MOPR.

³²² Celem projektu jest podniesienie bezpieczeństwa, w tym przede wszystkim ograniczenie liczby wypadków drogowych, zmniejszenie różnicy prędkości pomiędzy rowerzystami i samochodami, zwiększenie liczby ulic przyjaznych dla wszystkich uczestników ruchu drogowego.

funkcjonujących przejść podziemnych, tworzenie ulic typu *woonerf*, czyli przyjaznej przestrzeni wspólnej dla pieszych, rowerzystów i ruchu samochodowego (z ograniczeniami miejsc parkowania i prędkości), pełniącej funkcję podwórek miejskich, instalacja *parkletów*³²³ – małych przyulicznych miejsc do odpoczynku wychodzących na jezdnię.

Rower jest wykorzystywany³²⁴ przede wszystkim w podróżach związanych z wypoczynkiem (blisko 10% udział w podróżach) i drobnymi zakupami (prawie 7%). Do pracy dojeżdża nim 4,5%, na uczelnię niecałe 4% osób. Zainteresowanie podróżami rowerem zwiększa się, m.in. dzięki rozwijaniu systemu infrastruktury i usług dla rowerzystów. Budowana jest infrastruktura rowerowa, w tym drogi rowerowe, parkingi rowerowe, system stojaków dla rowerów oraz system kontrapasów i słuz rowerowych. Od 2016 r. w mieście obowiązują nowe standardy rowerowe, określające wymagania techniczne, jakim powinna odpowiadać infrastruktura drogowa³²⁵ przeznaczona do ruchu dla rowerów. Powołano także Radę Rowerową – zespół opiniodawczo-doradczy do spraw rowerowych. W Poznaniu działa ciesząca się coraz większym zainteresowaniem, sezonowa sieć bezobsługowych wypożyczalni rowerów miejskich Poznański Rower Miejski z 37 stacjami z 443 rowerami, rocznie³²⁶ notująca 123 tys. wypożyczeń. Planowana jest dalsza rozbudowa tej sieci³²⁷. Pozytywny kierunek zmian w polityce rowerowej w mieście został potwierdzony rowerowym certyfikatem jakości BYPAD³²⁸. Realizowane i planowane nowe działania mają na celu zwiększenie udziału ruchu rowerowego w podróżach docelowo do 10% w 2022 r., czyli do poziomu występującego w miastach niemieckich.

Badania mobilności pokazały, że przeciętny mieszkaniec Poznania odbywa 1,7 podróży dziennie, w tym 0,22 to podróże piesze. Pieszko najczęściej udaje się na drobne zakupy (33% udziału w podróżach) i do szkoły (21%). W dotarciu do pracy podróże piesze stanowią 6,5%, na uczelnię ponad 5%. Poznaniacy coraz częściej korzystają z oferty transportu publicznego (48% podróży) oraz alternatywnych środków transportu, jak rower lub motor (5%), a także z podróży pieszych (14%). Zmniejsza się natomiast liczba podróży samochodem (do 44,5%), co przy jednoczesnym wzroście (o 57% od 2000 r.) natężenia ruchu samochodowego oznacza, że coraz większy ruch, szczególnie samochodów osobowych, jest generowany przez kierowców spoza miasta. Tezę tę potwierdza także zmniejszenie się liczby pasażerów korzystających z komunikacji kolejowej (spadek o 36% od 2000 r.) oraz dalekobieżnej autobusowej (spadek o 48%). Coraz większe natężenie ruchu samochodowego powoduje nadmierne zatłoczenie ulic, zwiększoną emisję spalin i hałasu³²⁹, zanieczyszczenie powietrza, a w konsekwencji spadek jakości życia. Problemem jest relatywnie wysoki udział podróży samochodem do centrum, które stanowi miejsce lokalizacji największej liczby obiektów generujących duży ruch transportowy. W ciągu 13 lat ruchliwość mieszkańców Poznania zmniejszyła się o 16%, co jest związane z procesami demograficznymi. Oznacza to mniejszą aktywność społeczną, negatywny wpływ na gospodarkę lokalną i wyniki finansowe transportu publicznego.

Na rozwój transportu lokalnego w Poznaniu i gminach powiatu poznańskiego wpływa proces suburbanizacji, a także zmiany demograficzne determinujące zmianę stylu życia mieszkańców. Badania³³⁰

³²³ W Polsce rozwiązanie to zostało wprowadzone w centrum Gdyni.

³²⁴ Wyniki badań dla „Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Miasta Poznania na lata 2014 – 2025”

³²⁵ Nowe standardy rowerowe dotyczą planowania, projektowania, wykonawstwa, remontów i utrzymania infrastruktury rowerowej i wszystkich dróg, na których dopuszczony jest ruch rowerowy w jezdni na zasadach ogólnych lub na pasach ruchu dla rowerów.

³²⁶ Dane za 2014 r.

³²⁷ W latach 2016-2018 system ma być rozbudowany do 102 stacji, w których będzie ponad 1000 rowerów; 10% rowerów zostanie wyposażonych w foteliki do przewożenia dzieci, będzie także możliwość wypożyczenia roweru bez konieczności rejestracji. Preferencje mają zyskać osoby korzystające z karty PEKA.

³²⁸ Dotąd ten certyfikat posiadają, oprócz Poznania, jedynie Gdańsk i Gdynia.

³²⁹ W Poznaniu nie ma sieci infrastruktury zasilania energetycznego pojazdów samochodowych o alternatywnym napędzie.

³³⁰ Wyniki badania „Migracje mieszkańców Poznania na teren powiatu poznańskiego” przeprowadzonego przez Urząd

pokazują, że najwięcej (ponad 55%) osób migrujących z Poznania do gmin powiatu poznańskiego to osoby w wieku najwyższej aktywności zawodowej (25-44 lat), z dominacją rodzin rozwojowych (62%) o relatywnie wyższych dochodach. Do gmin powiatu poznańskiego migrują także poznańscy przedsiębiorcy (ponad 4 tys. rocznie). Powoduje to wzrost potrzeb i zmianę zachowań transportowych. Proces *urban sprawl* („rozlewanie się” miasta) powoduje, że coraz większy wpływ na transport lokalny w Poznaniu mają zachowania transportowe mieszkańców gmin powiatu poznańskiego (gdzie przeprowadza się co roku ponad 2 tys. poznaniaków, z których blisko połowa nadal pracuje lub uczy się w Poznaniu), których ruchliwość wzrosła w ciągu 13 lat o 39%, a i tak wysoki udział podróży samochodem wzrósł w tym okresie o 9% i wynosi blisko 74%. Według GUS w Poznaniu pracuje 86 tys. osób dojeżdżających do pracy spoza miasta, w tym jedna trzecia dojeżdża z gmin powiatu poznańskiego. Z kolei poza Poznaniem pracuje ponad 24 tys. poznaniaków, w tym 64% w gminach powiatu poznańskiego. Trzy czwarte z dojeżdżających do Poznania korzysta z własnego pojazdu samochodowego, jedynie 11% – z oferty transportu zbiorowego. W Poznaniu, jak i całej aglomeracji, zwiększa się poziom motoryzacji. W Poznaniu jest zarejestrowanych 328 tys. samochodów osobowych, a ich liczba wzrosła w ciągu 5 lat o blisko 15%. Ponad połowa (53%)³³¹ gospodarstw domowych w Poznaniu posiada przynajmniej jeden samochód osobowy, w tym co dziewiąte ma co najmniej 2 samochody, natomiast w gminach powiatu poznańskiego jest to blisko 80% gospodarstw, w tym co trzecie dysponuje przynajmniej 2 samochodami. Oznacza to, że standard zaspokojenia potrzeb transportowych przez transport publiczny jest wyższy w Poznaniu niż w powiecie poznańskim, jednak nadal nie jest satysfakcjonujący – z różnych względów – dla blisko połowy gospodarstw domowych. Dotyczy to szczególnie zachodnich i północnych peryferyjnych rejonów³³² miasta.

Rosnąca liczba zarejestrowanych pojazdów i natężenia ruchu drogowego nie wpływa negatywnie na poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego. W ciągu 5 lat liczba wypadków drogowych zmniejszyła się o jedną czwartą, a liczba ofiar wypadków o blisko jedną trzecią. Wskaźnik liczby wypadków drogowych na 1000 mieszkańców wynosi³³³ w Poznaniu 1,37 i wśród największych miast mniejszy jest jedynie w Gdańsku. Jego poziom jest ponad czterokrotnie mniejszy niż w najbardziej niebezpiecznym pod tym względem powiecie ślubickim.

Pomimo większego zainteresowania transportem zbiorowym (niewielki przyrost liczby przewiezionych pasażerów komunikacji miejskiej odnotowany w 2014 r. – o 1,4% w stosunku do 2000 r.), którym przemieszczają się regularnie także osoby spoza Poznania, pokazuje, że oferta ta wymaga uatrakcyjnienia. Zwiększenie³³⁴ korzystania z transportu zbiorowego wymaga spójnych i wielokierunkowych działań, takich jak: dalsze uatrakcyjnienie cen biletów, system priorytetu dla pojazdów transportu publicznego, dopasowanie częstotliwości kursowania do okresów popytu i planowanie rozkładów jazdy uwzględniających jak najkrótszy czas przesiadek, unikanie dublowania się kursów pojazdów na tych samych liniach w tym samym czasie, polepszenie jakości taboru, komfortu podróży³³⁵ i dostępu do przystanków oraz dostosowanie taboru i przystanków do potrzeb osób z dysfunkcjami i matek z dziećmi. Niezbędna jest integracja transportu samochodowego z publicznym transportem zbiorowym (parkingi P&R) oraz stosowanie rozwiązań ograniczających ruch samochodowy w określonych rejonach miasta. W celu zmniejszenia uciążliwości podróży samochodem warto także zastosować,

Statystyczny w Poznaniu na zlecenie Urzędu Miasta Poznania.

³³¹ Wyniki badań dla „Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Miasta Poznania na lata 2014-2025”

³³² Rozmieszczenie przestrzenne gospodarstw domowych posiadających więcej niż jeden samochód pokazuje, że ponad 80% takich gospodarstw znajduje się w zachodniej i północnej części miasta, obsługiwanych jedynie przez tabor autobusowy.

³³³ Dane za 2014 r.

³³⁴ Wyniki badań dla „Planu Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Miasta Poznania na lata 2014-2025”

³³⁵ Komfort podróży własnym samochodem jest głównym powodem wyboru tego środka transportu dla 87% kierowców z Poznania.

praktycznie w Poznaniu niewykorzystywane, wypróbowane w innych krajach rozwiązania, takie jak: system *carpoolingu* (wypełnienia pojazdu), system *carsharingu* (wypożyczania pojazdów publicznych) czy monitorowanych w czasie rzeczywistym wydzielonych pasów HOV (High Occupancy Vehicle), przeznaczonych dla pojazdów o wysokim napełnieniu pasażerami (na drogach wielopasmowych). Ważna jest także optymalizacja systemów miejskiej logistyki towarów. Rozwiązaniem, które w istotny sposób wpływa na ograniczenie zanieczyszczenia powietrza jest system elektromobilności, obejmujący elektryczne samochody osobowe i autobusy miejskie oraz rowery. Droższym, ale bezemisyjnym, jest system napędów wodorowych. System ten nie został dotąd wprowadzony w Poznaniu.

Problemem, szczególnie w centrum miasta, jest parkowanie pojazdów. W mieście funkcjonuje Strefa Płatnego Parkowania³³⁶ dysponująca 9 tys. miejsc. Na jej obszarze zlokalizowano 422 parkomaty. Na obrzeżach strefy znajduje się 7 parkingów buforowych typu P&G z 0,8 tys. miejsc. Sytuację utrudnia brak parkingów P&R oraz węzłów przesiadkowych, wyposażonych w pełną infrastrukturę, dla kierowców mieszkających na peryferiach miasta oraz poza Poznaniem. Na problemy z parkowaniem pojazdów oraz jakość dróg miejskich wskazuje ponad 80% zmotoryzowanych poznańców. Podróż samochodem jest najczęstszą formą dojazdu do pracy (60% udział w podróżach). W dojazdach do szkoły stanowi 23%, na uczelnię 18%. Istnieje konieczność stworzenia efektywnego systemu parkingów na obszarze aglomeracji poznańskiej, umożliwiającego przesiadkę z samochodu osobowego na transport zbiorowy z uwzględnieniem roweru miejskiego czy sieci kolejowej. W związku z tym została opracowana³³⁷, przy udziale konsultacji społecznych, spójna polityka parkingowa dla obszaru funkcjonalnego aglomeracji poznańskiej, która stanowi materiał bazowy do wdrażania polityk parkingowych poszczególnych gmin.

W Poznaniu w dziedzinie transportu zbiorowego obowiązuje prawo miejscowe, czyli uchwalony przez Radę Miasta Poznania 18 marca 2014 r. „Plan Zrównoważonego Rozwoju Publicznego Transportu Zbiorowego dla Miasta Poznania na lata 2014-2025”. Plan zakłada zrównoważony rozwój każdej z gałęzi transportu publicznego, w tym budowę wspólnych multimodalnych węzłów przesiadkowych; transport prospołeczny, niewykluczający osób niepełnosprawnych, starszych i ubogich; transport ekologiczny, ograniczający emisję gazów cieplarnianych i hałasu oraz transport akceptowany i wykorzystywany przez mieszkańców całej aglomeracji poznańskiej.

³³⁶ Maksymalna wysokość opłat za parkowanie jest regulowana zapisami ustawowymi i Miasto nie ma wpływu na jej kształtowanie.

³³⁷ W ramach projektu wykonano badanie powiązań funkcjonalno-przestrzennych w zakresie parkingów dla obszaru aglomeracji poznańskiej, z uwzględnieniem wpływu sąsiadujących powiatów: kościańskiego, wrzesińskiego, wągrowieckiego.

Poznań należy do najsilniejszych gospodarczo miast Polski. Według szacunków GUS wartość produktu krajowego brutto (PKB) wytworzonego w Poznaniu wyniosła w 2013 r. 47,4 mld zł, a w przeliczeniu na mieszkańca 86,4 tys. zł, czyli ponad dwukrotnie więcej niż w kraju i prawie dwukrotnie więcej niż w województwie wielkopolskim, i była niższa jedynie od PKB wytworzonego w Warszawie. Gospodarka Poznania jest zróżnicowana strukturalnie i dobrze rozwinięta gałęziowo. Dominuje w niej sektor usług, który tworzy blisko 73% wartości dodanej brutto (WDB) i jest miejscem pracy dla 78% ogółu pracujących w Poznaniu. WDB wytworzona w sektorze usług i przeliczona na jednego pracującego wynosi ponad 224 tys. zł i jest najwyższa w Polsce, poza Warszawą. W gospodarce dominują: handel, usługi finansowe, edukacja i rynek nieruchomości. W Poznaniu utworzono podstrefę z 4 kompleksami Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej o łącznej powierzchni 108,1 ha. Oferuje ona inwestorom ulgi i ułatwienia w realizacji przedsięwzięć. Korzysta już z niej największy inwestor zagraniczny w Poznaniu – niemiecki koncern Volkswagen oraz amerykańska korporacja Exide Technologies.

W Poznaniu działa ponad 100³³⁸ tys. podmiotów gospodarczych, a liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego (3,6 tys.) jest jedną z największych w Polsce. Podmioty gospodarcze prowadzą najczęściej działalność usługową, w tym najliczniej w sekcjach „Handel; naprawa pojazdów samochodowych” oraz „Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna”. Najczęstszą formą prowadzenia biznesu w Poznaniu jest własna działalność gospodarcza (64%) oraz spółki prawa handlowego (19%).

Poznańskie firmy zajmują wysokie pozycje na prestiżowej „Liście 2000” największych polskich firm ogłaszanej corocznie przez dziennik „Rzeczpospolita”. W pierwszej 100 uplasowało się 8 poznańskich firm: Eurocash SA GK (9. pozycja), Volkswagen Poznań SA (21. pozycja), Grupa Energetyczna Enea SA (22. pozycja), Grupa Muszkieterów (54. pozycja), GlaxoSmithKline Pharmaceuticals SA (57. pozycja), Żabka Polska Sp. z o.o. (73. pozycja), Kompania Piwowarska SA GK (86. pozycja), Selgros Sp. z o.o. (100. pozycja). Volkswagen Poznań Sp. z o.o. zajął 4. miejsce wśród największych polskich eksporterów, a sieć sklepów dyskontowych Pepco Poland Sp. z o.o. została laureatem nagrody Dobra Firma dla najbardziej efektywnych przedsiębiorstw działających w Polsce.

Przedsiębiorstwa mające siedzibę w Poznaniu rocznie inwestują kapitał w wysokości blisko 9 tys. zł na mieszkańca³³⁹. Oprócz firm prywatnych, duże środki angażują w Poznaniu także firmy, organizacje i instytucje publiczne – szkoły wyższe, szpitale, instytucje kultury, samorządy lokalne i regionalne. Prywatni inwestorzy krajowi coraz chętniej inwestują w powierzchnie biurowe, handlowe i usługowe oraz zewnętrzne usługi biznesowe.

Poznań jest jednym z głównych ośrodków lokalizacji inwestycji zagranicznych. Od 1990 r. zainwestowano tutaj prawie 9 mld USD, czyli 16,2 tys. USD na mieszkańca. Największym zainteresowaniem inwestorów zagranicznych cieszy się produkcja przemysłowa, przede wszystkim motoryzacyjna, spożywcza i farmaceutyczna, oraz handel i usługi. Dwie trzecie kapitału zagranicznego pochodzi z Niemiec, Francji, Wielkiej Brytanii, Japonii i USA, a do największych inwestorów należą: Apsys, Auchan, Beiersdorf, Bridgestone, Exide Technologies, GlaxoSmithKline, IKEA, King Cross Group, Klepierre, Kronospan Holding, Mars, Metro, Neinver, SABMiller, TriGranit, Unilever, Veolia, Volkswagen, Von der Heyden Group. Osobną grupę inwestorów zagranicznych stanowią firmy, fundusze inwestycyjne oraz osoby prywatne, które obejmują udziały w już działających spółkach.

Poznań to znaczący ośrodek przemysłu motoryzacyjnego w kraju. Obok Volkswagena, w Poznaniu inwestują także amerykański koncern Exide Technologies, japoński koncern Bridgestone oraz

³³⁸ Na koniec 2014 r. liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wyniosła 107,1 tys.

³³⁹ W 2014 r. nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw wyniosły 8,75 tys. zł w przeliczeniu na mieszkańca Poznania.

szwedzkie firmy Plastal Group i SKF Aktiebolaget. Znaczące są także inwestycje brytyjskiego koncernu farmaceutycznego GlaxoSmithKline, dzięki któremu Poznań stał się dużym ośrodkiem produkcji i dystrybucji leków w Europie Środkowo-Wschodniej. W przemysł spożywczy inwestuje duży koncern amerykański Mars, południowoafrykański SABMiller, niemiecki HK Food oraz międzynarodowy Unilever.

W sektorze usług dynamicznie rozwijał się rynek powierzchni biurowych na wynajem oraz zewnętrzne usługi biznesowe, szczególnie SSC i BPO. W Poznaniu działa ponad 50 centrów usług informatycznych, finansowo-księgowych, obsługi klientów oraz B+R tak znanych zagranicznych firm, jak m.in.: Arvato, BAE Systems, Bridgestone, Capgemini, Carlsberg, Ciber, DFDS, Duni, Egnyte, Exide Technologies, Franklin Templeton Investments, GFT, GlaxoSmithKline, Grace, Grant Thornton, Holicon, HolidayCheck, IKEA, Itella, Jeronimo Martins, Kennametal, Kleffmann, MAN, Mentor Graphics, McKinsey&Company, Mars, Microsoft, Mirantis, NTT Data, Open Text, Orange, Owens-Illinois, Polaris Laboratories, Propex, Roche, Samsung, Schulman, Siemens, Sii, Savvis, Telcordia, Unilever, Veolia, Wavin, Wikia, Carl Zeiss. Na poznańskim rynku pojawili się także inwestorzy zagraniczni zainteresowani budownictwem mieszkaniowym, nieruchomości biurowymi czy obiektami wielofunkcyjnymi i hotelowymi m.in.: AKMMK Development, ECE Prime European Shopping Centre, Garvest Real Estate, Griffin Holdings, HMG International Development, Im-mobel, Longbridge, Monti, Puro Hotels, RED Real Estate Development, REF Eastern Opportunities, Resolution Property, Restaura, Ronson Development, SAP Property, Skanska, SwedeCenter.

Przemysł stanowi w Poznaniu źródło utrzymania dla 33% pracujących w sektorze przedsiębiorstw i dostarcza, drugą po usługach, największą część wytworzonej w mieście wartości dodanej brutto. Poznań stanowi ważny ośrodek przemysłów motoryzacyjnego, spożywczego, farmaceutycznego, chemicznego oraz maszynowego. Do czołowych producentów w skali kraju należą: Volkswagen Poznań Sp. z o. o., Bridgestone Poznań Sp. z o. o., Exide Technologies SA, Kompania Piwowarska SA, Unilever Polska Sp. z o.o., Wrigley Poland Sp. z o. o., Jutrzenka Colian Sp. z o.o. Zakład w Poznaniu, Lisner Sp. z o. o., Terravita Sp. z o. o., Poznańska Palarnia Kawy Astra® Sp. z o. o., Spółdzielnia Piekarsko-Ciastkarska „Fawor”, GlaxoSmithKline Pharmaceuticals SA, Nivea Polska Sp. z o. o., Przedsiębiorstwo Farmaceutyczne „Ziołolek” Sp. z o. o., Poznańskie Zakłady Farmaceutyczne „Herbapol” SA, Grupa Kapitałowa H. Cegielski – Poznań SA, SKF Poznań SA.

Główny udział w przychodach ze sprzedaży w przemyśle mają: produkcja pojazdów mechanicznych, przyczep i naczep, produkcja artykułów spożywczych i napojów, produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych, produkcja urządzeń elektrycznych. Przychody ze sprzedaży produkcji i usług wynoszą rocznie ponad 35 mld zł³⁴⁰. Struktura produkcji sprzedanej przemysłu, jak i zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw, wskazuje na rosnące znaczenie w produkcji przemysłowej działów zaawansowanych technologicznie.

Poznański rynek usług budownictwa ogólnego i mieszkaniowego reprezentowany jest przez takie firmy, jak: Jedyńka Poznań SA, Ataner Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowe i Handlowe Agrobex Sp. z o.o., Elektromontaż Poznań SA, Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno-Budowlanych Poznań Sp. z o.o., a także regionalne oddziały koncernów: Strabag, Hochtief, Skanska, Warbud, Budimex. Intensywnie rozwija się również dział produkcji materiałów dla budownictwa i wyposażenia mieszkań. Do największych producentów i dostawców w tej branży należą: Aluplast Sp. z o.o., Kreisel Technika Budowlana Sp. z o.o., Fabryka Papieru Malta Decor SA. Przedsiębiorstwa budowlane zatrudniają blisko 9 tys. osób. Wartość produkcji budowlano-montażowej wynosi rocznie ponad 2³⁴¹ mld zł.

W Poznaniu w firmach handlowych i zakładach napraw pojazdów samochodowych pracuje 27% zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw. Poznań należy do miast o najlepiej rozwiniętej sieci handlowej w kraju, jest czwartym pod względem wielkości rynkiem handlowym w Polsce. Według raportu PwC

³⁴⁰ W 2014 r. przychody te wyniosły 35,4 mld zł.

³⁴¹ W 2014 r. wartość produkcji budowlano-montażowej wyniosła 2,4 mld zł.

o potencjale rozwojowym polskich miast, Poznań charakteryzuje się najwyższym potencjałem handlu i usług w skali kraju. Według danych GUS w Poznaniu funkcjonuje blisko 1,6 tys. sklepów oraz 77 stacji paliw (w których pracuje powyżej 9 osób). Poza sklepami o różnorodnym asortymencie (łącznie z owocowo-warzywnymi i rybnymi), które stanowią jedną trzecią poznańskich sklepów, dominują sklepy wyspecjalizowane, głównie odzieżowe (16%), ogólnospożywcze (14%) oraz piekarniczo-ciastkarskie i mięsne (po 9%). Pracuje w nich 14,3 tys. osób, w tym najwięcej (jedna trzecia) w sklepach ogólnospożywczych. Sklepy zajmują w Poznaniu powierzchnię sprzedażową liczącą 571 tys. m². W mieście działa 27 dużych domów handlowych, towarowych i hipermarketów oraz 95 supermarketów, o łącznej powierzchni sprzedażowej wynoszącej 260 tys. m², zatrudniających 6,5 tys. osób. Obroty handlu detalicznego wynoszą rocznie ponad 11 mld zł, a hurtowego blisko 27 mld zł. W strukturze sprzedaży detalicznej największy udział ma żywność, napoje i wyroby tytoniowe (22,5%), pojazdy samochodowe, motocykle i części (19%) oraz włókno, odzież i obuwie (14%).

Poznań charakteryzuje się bardzo wysokim potencjałem wzrostu gospodarczego w skali kraju, jednak – podobnie jak inne polskie ośrodki miejskie i regiony – nie wyróżnia się w skali europejskiej. Według europejskiego rankingu E-REGL (European Regional Economic Growth Index), obejmującego 100 miast europejskich powyżej 500 tys. mieszkańców oraz stolice, Poznań zajmuje³⁴² pod tym względem 52. miejsce w Europie i 3. miejsce w kraju. Wyniki te potwierdzają rankingi krajowe dotyczące biznesu i gospodarki, w których wśród największych polskich miast Poznań, jako jeden z najsilniejszych miejskich ośrodków gospodarczych w Polsce, plasuje się na czołowych miejscach. W opublikowanym w 2015 r. przez PwC raporcie o potencjale rozwojowym polskich miast, Poznań został wskazany jako miejsce³⁴³ bardzo wysokiej aktywności gospodarczej i wynikającej stąd dobrej kondycji finansów miejskich. Potwierdza to najwyższa możliwa do uzyskania w Polsce ocena wiarygodności kredytowej Poznania³⁴⁴ agencji ratingowej Fitch Ratings. Dobry poziom rozwoju gospodarczego miasta jest wynikiem dobrej kondycji ekonomicznej dużych zakładów przemysłowych oraz, w znacznym stopniu, rosnącej roli sektora małych i średnich przedsiębiorstw. MSP stanowią 99,8% podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w mieście. Ich zaletą jest duża mobilność i elastyczność w dostosowywaniu się do reguł gry rynkowej. Dzięki temu gospodarka miejska łatwiej znosi cykliczne spowolnienia gospodarki światowej.

Poziom przedsiębiorczości w Poznaniu jest wysoki. Rocznie w Poznaniu jest rejestrowanych ponad 9³⁴⁵ tys. nowych firm. Do branż charakteryzujących się w ostatnich latach najszybszym poziomem wzrostu należą firmy usługowe prowadzące działalność z zakresu obsługi nieruchomości, administrowania i działalności wspierającej oraz informacji i komunikacji. Pozostałe branże, z wyjątkiem zakwaterowania i gastronomii, rozwijają się stabilnie, a niższy poziom wzrostu notuje branża produkcyjna oraz transport i gospodarka magazynowa. Biznes odgrywa coraz większą rolę w funkcjonowaniu współczesnych miast. Na decyzje o lokowaniu firm i ich aktywności mają coraz większy wpływ, oprócz lokalnego środowiska biznesowego i jakości rynku pracy oraz prawa miejscowego, inteligentne zarządzanie miastem i kapitał społeczny. Z perspektywy środowisk biznesowych, ważne jest także konsekwentne wdrażanie przez władze lokalne strategii rozwoju miasta, co daje podstawy do długofalowego planowania rozwoju przedsięwzięć gospodarczych. Przedsiębiorcy, szczególnie czołowi gracze biznesowi, coraz chętniej angażują się we współpracę z władzami i środowiskiem lokalnym. W Poznaniu współpraca ta dotyczy zarówno edukacji, nauki, sportu, rekreacji, kultury, rozwoju infrastruktury, jak i wsparcia działań społecznych i charytatywnych. Ważna rola, jaką odgrywają przedsiębiorcy w rozwoju miasta, powoduje rosnącą konkurencję pomiędzy ośrodkami miejskimi w celu przyciągnięcia inwestorów. W konkurencji tej coraz większego znaczenia nabierają czynniki miękkie, takie jak otwartość, potencjał społeczny i szeroko pojęta jakość życia, gdyż duże miasta dysponują obecnie zbliżonymi warunkami obejmującymi zasoby wykwalifikowanych pracowników, dostępność transportową, rynek nieruchomości i instytucjo-

³⁴² Edycja 2014 r.

³⁴³ W raporcie PwC wskazano, że pod tym względem Poznań ustępuje jedynie Warszawie.

³⁴⁴ Agencja Fitch Ratings ocenia wiarygodność kredytową Poznania na poziomie A-.

³⁴⁵ W 2014 r. zarejestrowano 9,1 tys. nowych firm.

nalny system otoczenia biznesu. Pod tym względem Poznań znajduje się w grupie największych i najlepiej rozwiniętych polskich miast³⁴⁶, charakteryzując się wysokim poziomem rozwoju infrastruktury produkcyjnej, kapitału ludzkiego, infrastruktury podstawowej i komunikacyjnej, skłonności do współpracy oraz łatwości prowadzenia biznesu. Ocenę tę potwierdzają wyniki badania³⁴⁷ Banku Światowego oceniającego warunki prowadzenia działalności gospodarczej w 18 polskich miastach wojewódzkich. Pokazują one, że w grupie największych polskich miast to właśnie w Poznaniu przedsiębiorcom najłatwiej jest prowadzić działalność gospodarczą. Świadczą o tym również wyniki rankingu „Miasto atrakcyjne dla biznesu” miesięcznika Forbes, w którym Poznań trzykrotnie³⁴⁸ zajął 2. miejsce.

Cały podregion Poznań³⁴⁹, w którym miasto stanowi obszar centralny, znajduje się w grupie najwyższej atrakcyjności dla działalności zaawansowanej technologicznie, usługowej i przemysłowej. Atrakcyjność miasta dla inwestorów zewnętrznych potwierdzają wyróżnienia w prestiżowych rankingach „European Cities&Regions of the Future” oraz „Polish Cities of the Future” oceniających najlepsze lokalizacje dla inwestycji zagranicznych w skali europejskiej i krajowej, publikowane przez „Financial Times Business” oraz badania Związku Liderów Sektora Usług Biznesowych (ABSL), Hays Poland oraz Jones Lang LaSalle, które pokazują, że aglomeracja poznańska jest drugim w kraju najszybciej rozwijającym się ośrodkiem zewnętrznych usług biznesowych, szczególnie w zakresie usług F&A oraz ITO. Poznań został także wskazany przez The Hackett Group w raporcie „Global Business Services Executive Insight” jako jedna z lokalizacji zapewniających najlepsze warunki do tworzenia centrów usług wspólnych, charakteryzujących się dużą aktywnością w działaniach wspierających inwestora, promocją projektu oraz korzystnymi kosztami prowadzenia działalności. Ważną rolę w zwiększaniu atrakcyjności inwestycyjnej miasta stanowią także miejski pakiet zachęt inwestycyjnych i wsparcia inwestorów w trakcie procesu inwestycyjnego oraz pakiet wsparcia proinwestycyjnego. Oferty miast w tym zakresie zawierają coraz więcej wspólnych elementów, dlatego też konkurencja pod tym względem jest coraz bardziej wymagająca i obejmuje nie tylko duże miasta, ale także polskie miasta średniej wielkości. Według raportu PwC o potencjale rozwojowym polskich miast, pod względem atrakcyjności inwestycyjnej w skali kraju Poznań ustępuje jedynie Warszawie, Wrocławowi, Krakowowi i Katowicom. Strategia wyboru lokalizacji swoich przedsięwzięć przez część inwestorów zagranicznych jest ukierunkowana na maksymalizację zysków przy minimalizacji kosztów zatrudnienia, co powoduje, że nie mogą być traktowani jako stabilni pracodawcy na lokalnym rynku pracy. Tym bardziej władze lokalne powinny wspierać tych przedsiębiorców, którzy przyczyniają się, także pośrednio, do tworzenia nowych miejsc pracy i inwestują duży kapitał w mieście.

Strategia pozyskiwania inwestorów dla Miasta Poznania została ukierunkowana na pozyskiwanie nowych i wspieranie już działających inwestorów w branżach wytwarzających wysoką wartość dodaną oraz generowanie zapotrzebowania na wykształconych i dobrze opłacanych pracowników w gospodarce opartej na wiedzy. Priorytetowymi dla Miasta sektorami gospodarki są: produkcja zaawansowana technologicznie, Business Process Offshoring, badania i rozwój, działalność kongresowo-wystawiennicza oraz infrastruktura rekreacyjno-rozrywkowa. Sektor zewnętrznych usług biznesowych, wraz z rynkiem powierzchni biurowych na wynajem³⁵⁰, dynamicznie się rozwija. W Poznaniu w ciągu dwóch lat liczba

³⁴⁶ W pierwszym w Polsce rankingu miast uczących się badającym takie kryteria, opublikowanym w 2015 r. przez analityków Polityki Insight przy współpracy Fundacji Schumana i Fundacji Konrada Adenauera w Polsce, obejmujący 66 polskich miast na prawach powiatu, Poznań zajął 3. miejsce, za Warszawą i Rzeszowem.

³⁴⁷ Raport „Doing Business w Polsce 2015” porównujący przepisy dotyczące działalności gospodarczej obowiązujące małych i średnich spółek krajowych w zakresie: założenia spółki, uzyskiwania pozwoleń na budowę, rejestrowania przeniesienia własności nieruchomości i egzekwowania umów, które obowiązują w 18 polskich miastach.

³⁴⁸ W latach 2012-14.

³⁴⁹ Wyniki rankingu atrakcyjności inwestycyjnej Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową.

³⁵⁰ Na poznańskim rynku pojawili się inwestorów zagraniczni zainteresowani budownictwem mieszkaniowym, nieruchomościami biurowymi czy obiektami wielofunkcyjnymi i hotelowymi m.in.: AKMMK Development, ECE Prime European Shopping Centre, Garvest Real Estate, Griffin Holdings, HMG International Development, Immobel, Longbridge, Monti, Puro Hotels, RED Real Estate Development, REF Eastern Opportunities, Resolution Property, Restaura, Ronson Development, SAP Property, Skanska, SwedeCenter.

centrów usług nowoczesnych wzrosła o jedną piątą, a liczba osób w nich zatrudnionych o połowę³⁵¹. Centra nowoczesnych usług biznesowych wspólnie z Miastem Poznań realizują projekty skierowane do potencjalnych pracowników centrów: WorkGate, adresowany do studentów i absolwentów szkół wyższych, oraz skierowany do uczniów szkół ponadgimnazjalnych Tydzień SSC/BPO. Za uruchomienie, rozwój i szerokie wsparcie projektu WorkGate oraz popularyzację branży outsourcingowej w środowisku studenckim Miasto Poznań otrzymało wyróżnienia „City Outsourcing Star” przyznawane przez Fundację Pro Progressio dla organizacji osiągających najlepsze wyniki w branży i jej bezpośrednim otoczeniu biznesowym. Pomimo rozwoju branży usługowej, inwestorzy zagraniczni nadal najwięcej środków inwestują w produkcję przemysłową, przede wszystkim motoryzacyjną, spożywczą i farmaceutyczną, oraz przedsięwzięcia handlowe. Poznań jest znaczącym ośrodkiem przemysłu motoryzacyjnego w kraju. Obok Volkswagena, w Poznaniu inwestują także amerykański koncern Exide Technologies, japoński koncern Bridgestone oraz szwedzkie firmy Plastal Group i SKF Aktiebolaget. Znaczące są także inwestycje brytyjskiego koncernu farmaceutycznego GlaxoSmithKline, dzięki któremu Poznań stał się dużym ośrodkiem produkcji i dystrybucji leków w Europie Środkowo-Wschodniej. W przemyśle spożywczym inwestują duży koncern amerykański Mars, południowoafrykański SABMiller, niemiecki HK Food oraz międzynarodowy Unilever. W mieście silny jest sektor handlu, szczególnie wielkopowierzchniowego. Według raportu firmy Colliers International, Poznań jest po Wrocławiu miastem o największym stopniu nasycenia nowoczesnymi³⁵² powierzchniami handlowymi (757 m² na 1000 mieszkańców). Rynek handlowy w Poznaniu jest zdominowany przez tradycyjne centra handlowe (85%) z 1,5 tys. punktów sprzedażowych, w których blisko 30% stanowią najemcy z branży mody. Najbardziej rozwiniętą ofertę handlową mają należące do inwestorów zagranicznych Centrum Biznesu i Sztuki Stary Browar, Galeria Malta oraz Poznań City Center. W 2016 r. zostanie otwarte kolejne duże centrum handlowe Pośnania. Prognozy dla nieruchomości handlowych firmy Cushman&Wakefield³⁵³ pokazują, że Poznań będzie, obok Warszawy (oraz Trójmiasta), jedynym dużym miastem w Polsce, w którym będą rosły zarówno popyt, jak i podaż nowoczesnych powierzchni handlowych.

Część inwestorów, zarówno zagranicznych, jak i krajowych, lokuje swoje przedsięwzięcia w bezpośrednim sąsiedztwie granic Poznania, na obszarze aglomeracji poznańskiej³⁵⁴. Dotyczy to szczególnie inwestycji logistyczno-magazynowych oraz produkcyjnych. Korzystają oni jednak z zasobów miasta, w tym poznańskiego rynku pracy i kadry naukowej.

³⁵¹ Wzrost liczby zatrudnionych plasuje Poznań na 3. miejscu wśród głównych ośrodków usług dla biznesu w Polsce.

³⁵² Nowoczesne centra handlowe o powierzchni najmu powyżej 5 tys. m², z wyłączeniem samodzielnych obiektów wolno stojących.

³⁵³ „MARKETBEAT Raport o Rynku Nieruchomości w Polsce, Wiosna 2012” – Cushman & Wakefield.

³⁵⁴ Największą inwestycją ostatnich lat było uruchomienie w 2014 r. w podpoznańskich Sadach jednego z największych w Europie centrów logistycznych firmy Amazon. Utworzono w nim 2 tys. stałych miejsc pracy.

W Poznaniu rozwijają się firmy w sektorach kreatywnych, obejmujących – oprócz szkół wyższych i jednostek naukowo-badawczych także technologie ICT, usługi w zakresie architektury, sztuki i mediów, wzornictwa i projektowania mody, rzemiosło artystyczne, usługi finansowe, biznesowe i prawne. Stanowią one 30% firm zarejestrowanych w Poznaniu. Najwięcej firm z sektorów kreatywnych stanowią firmy mikro (96%). Od 2001 r. liczba firm z sektorów kreatywnych wzrosła o 64%, przede wszystkim w grupie firm prowadzących działalność o dużym wykorzystaniu wiedzy³⁵⁵. Ta grupa firm stanowi ponad 60% firm z tego sektora w Poznaniu. Najwięcej firm z sektorów kreatywnych prowadzi usługi prawne i inne usługi dla biznesu (29,5%), pośrednictwo finansowe (17,3%), usługi w zakresie technologii ICT (11,8%) oraz działalność w zakresie architektury i projektowania (11,7%).

Według danych GUS roczne nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle wynoszą 918 mln zł, w tym ponad 75% nakładów przeznacza się na zakupy inwestycyjne maszyn, urządzeń technicznych i narzędzi oraz środków transportu. Na działalność badawczą i rozwojową wydatkuje się jedynie niecałe 5%. Do najbardziej innowacyjnych pod względem wprowadzania nowych produktów i usług należą przemysły: motoryzacyjny, chemiczny, gumowy i wyrobów z drewna. Najniższy poziom innowacyjności występuje w przemyśle spożywczym oraz produkcji z surowców mineralnych.

Według badań europejskich³⁵⁶, Poznań (wraz z otaczającym obszarem funkcjonalnym) jest zaliczany do grupy miast niecharakteryzujących się wysoką innowacyjnością, których gospodarka specjalizuje się w usługach z zakresu transportu, logistyki i handlu hurtowego, czyli gałęziach tradycyjnych. Wciąż istnieje³⁵⁷ również dystans dzielący Poznań od miast europejskich pod względem rozwoju sektorów kreatywnych³⁵⁸. W skali kraju, Poznań wraz z Warszawą, Wrocławiem, Krakowem i Gdańskiem znajduje się w czołówce krajowej pod względem poziomu potencjału innowacyjnego, co potwierdzają badania Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości. Według nich Poznań, charakteryzujący się dużym potencjałem naukowym i instytucjonalnym ukierunkowanym na innowacyjność i działania na rzecz gospodarki opartej na wiedzy, jest jednym z wiodących ośrodków innowacji w Polsce.

Miasta funkcjonują jak magazyny nauki i pomysłów, zapewniając przyjazne środowisko i infrastrukturę ułatwiającą przepływ wiedzy, która jest motorem wzrostu gospodarczego. W skali kraju, Poznań staje się znaczącym ośrodkiem designu. Poznański Uniwersytet Artystyczny oraz Wyższa Szkoła Umiejętności Społecznych kształcą najwięcej studentów wzornictwa w kraju. W mieście działa pierwsze w Polsce centrum designu i kreatywności Concordia Design oraz międzynarodowa wyższa szkoła projektowania School of Form. Odbývają się tu Światowe Dni Innowacji, targi arena DESIGN i moodFORM, Art&Fashion Forum by Grażyna Kulczyk, Poznań Design Days oraz tematyczne konferencje i warsztaty. W działania związane z promocją poznańskiego designu włączają się coraz aktywniej samorządy Miasta i województwa, organizując konkursy oraz realizując projekty promujące wzornictwo młodego pokolenia projektantów oraz ułatwiające tworzenie sieci współpracy między przedsiębiorstwami a projektantami.

³⁵⁵ Do grupy tej należą firmy prowadzące produkcję i usługi w zakresie technologii ICT (z wyjątkiem oprogramowania), usługi finansowe, prawne, biznesowe (konsulting, badania rynku), badania i rozwój oraz szkolnictwo wyższe.

W porównaniu z 2001 r. liczba firm prowadzących działalność o dużym wykorzystaniu wiedzy zwiększyła się o 80%.

³⁵⁶ Wyniki badania ESPON. W skali europejskiej także poziom innowacyjności Polski jest bardzo niski (24. pozycja na 28 krajów UE w badaniu Innovation Union Scoreboard).

³⁵⁷ Na tle 12 europejskich ośrodków metropolitalnych, Poznań pod względem poziomu zatrudnienia w sektorach kreatywnych zajmuje ostatnią pozycję. Wyżej znalazł się pod względem udziału zatrudnienia w działalnościach o dużym wykorzystaniu wiedzy (11. pozycja) oraz w działalnościach twórczych (10. pozycja) (badanie w ramach projektu „Accommodating Creative Knowledge. Competitiveness of European Metropolitan Regions within the Enlarged Union”).

³⁵⁸ W badaniach globalnych, w Polsce poziom kreatywności jest niski (41. miejsce spośród 82 krajów świata w badaniu Globalnego Indeksu Kreatywności (Global Creativity Index)).

W Poznaniu rozwijają się instytucje innowacyjności, takie jak trzy parki technologiczne³⁵⁹, stanowiące platformę współpracy gospodarki i nauki oraz kreujące przyjazne środowisko dla rozwoju innowacji: budowany przez Miasto Poznań Poznański Park Technologiczno-Przemysłowy, Poznański Park Naukowo-Technologiczny³⁶⁰, afiliowany przy Fundacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, prywatny park naukowo-technologiczny Nobel Tower, a także Inkubator Biznes i Nauka. Działają lub powstają multidyscyplinarne ośrodki badawcze nowoczesnych technologii, m.in. takie jak: Zespół Inkubatorów Wysokich Technologii, Wielkopolskie Centrum Zaawansowanych Technologii, Międzyuczelniane Centrum NanoBioMedyczne, Centrum Mechatroniki, Biomechaniki i Nanoinżynierii, BioCentrum, Krajowe Centrum Innowacji w Logistyce i e-Gospodarce, Centrum Biologii Medycznej, Centrum Badawcze Polskiego Internetu Optycznego, Centrum Innowacji PCSS-Huawei. Przy wsparciu Miasta Poznania funkcjonują także inkubatory przedsiębiorczości i centra transferu technologii. Poznańskie szkoły wyższe i ośrodki B+R, przy współpracy z samorządem lokalnym i przedsiębiorstwami, realizują także wspólne projekty ukierunkowane na innowacyjność. W mieście działa Fundacja Klaster Poznań, której celem jest działanie na rzecz łączenia i współpracy branży kreatywnej i branż pokrewnych z biznesem oraz wzrostu konkurencyjności wielkopolskich firm, artystów i instytucji miejskich, a także stowarzyszenie Wielkopolskie Centrum Klasteringu – platforma klastrowa skupiająca liderów oraz partnerów inicjatyw klastrowych w regionie. Poznańskie firmy, szkoły wyższe i ośrodki naukowo-badawcze uczestniczą w licznych regionalnych³⁶¹ inicjatywach klastrowych m.in. takich jak: Wielkopolski Klaster Meblowy, Wielkopolski Klaster Mebel Design, Wielkopolski Klaster Chemiczny, Wielkopolski Klaster Motoryzacyjny, Wielkopolski Klaster Zaawansowanych Technik Automatyzacji Elprotech, Wielkopolski Klaster Branży Energii Odnawialnej, Wielkopolski Klaster Teleinformatyczny, Wielkopolski Klaster Zaawansowanych Technologii Budownictwa Tech-Bud-WIB, BioRegion Wielkopolska, Finet przy Regionalnej Izbie Rolno-Przemysłowej, Wielkopolski Klaster Medyczny, Klaster Metalowy, Klaster Budowlany, Klaster Spożywczy, Klaster Energii Odnawialnej, Zachodni Klaster Tworzyw Sztucznych Plastopolis, Synerg IT Klaster Informatyczny. Fundacja Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza założyła Waste Klaster, ukierunkowany na rozwiązywanie problemów związanych z gospodarką odpadami. Część projektów klastrowych uzyskała dofinansowanie unijne.

Ważną funkcję w podnoszeniu poziomu innowacyjności i konkurencyjności pełnią działające na terenie miasta przedsiębiorstwa. Do najbardziej innowacyjnych pod względem wprowadzania nowych produktów i usług należą przemysły: motoryzacyjny, chemiczny, gumowy i wyrobów z drewna. Najniższy poziom innowacyjności występuje w przemyśle spożywczym oraz produkcji z surowców mineralnych. Według Instytutu Badań Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu do firm o najwyższym poziomie innowacyjności należą³⁶²: Biofarm Sp. z o.o., INEA SA, Komputronik SA, AFT Sp. z o.o., ENEA SA, Elektromontaż Poznań SA, BBI Zeneris Narodowy Fundusz Inwestycyjny SA, Wielkopolskie Centrum Wspierania Inwestycji Sp. z o.o., MATYLBUD Sp. z o.o., APEXIM AB Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Adam Baranowski, Harpo Sp. z o.o., DYVICOM SA, Przedsiębiorstwo Wielobranżowe TOOLFAS Sp. z o.o., DGA SA, Poznańskie Zakłady Zielarskie Herbapol SA. Część z nich należy do kategorii mikroprzedsiębiorstw,

³⁵⁹ Prywatne parki technologiczne działają lub powstają także wokół Poznania: YouNick Technology Park w Złotnikach, ukierunkowany na wspieranie rozwoju branży biotechnologicznej oraz sektora IT, na terenie którego działa także Nickel BioCentrum; Park Technologiczny INEA PARK w Wysogotowie wraz z dużym nowoczesnym Data Center; Eureka Technology Park w Dąbrowie, którego celem jest pomoc we wdrażaniu innowacyjnych rozwiązań i inkubowaniu nowo powstających firm.

³⁶⁰ W strukturze parku działalność prowadzą m.in.: Centrum Wspierania Innowacji, Centrum Zaawansowanych Technologii Chemicznych, Centrum Badań Akustycznych, Centrum Zastosowań Informatyki, Poznańskie Laboratorium Radiowęglowe, Laboratorium Izotopowe, Centrum Analityki i Diagnostyki Medycznej, Laboratorium Technologii Mowy i Języka oraz Centrum Archeologiczne. W ramach PPNT działa również Inkubator Technologiczny.

³⁶¹ Ponadto Uniwersytet Ekonomiczny i Uniwersytet Przyrodniczy są członkami Klastra Spożywczego Południowej Wielkopolski Stowarzyszenie w Kaliszu, a Politechnika Poznańska została jednym z członków – założycieli klastra Europolbudatom.

³⁶² Dane za 2010 r.

które wraz z małymi i średnimi firmami odnoszą coraz więcej sukcesów w tej dziedzinie, także w skali międzynarodowej³⁶³.

W Poznaniu³⁶⁴ dynamicznie rozwijają się *start-upy*, wspierane przez Miasto Poznań poprzez działania prowadzone w ramach projektu „Startup Poznań”³⁶⁵. Dużym zainteresowaniem cieszą się organizowane w Poznaniu wydarzenia pn. „Startup Weekend” oraz „Startup Poznań_Hackathon”, skierowane do osób, które proponują najlepsze rozwiązania informatyczne wykorzystujące otwarte *API* miasta. W celu wsparcia tych firm, władze Poznania przygotowują przestrzeń *coworkingową*³⁶⁶, wokół której będzie mogła organizować się aktywność lokalnej społeczności *startupowej*.

Województwo Wielkopolskie posiada zaktualizowaną w 2015 r. „Regionalną Strategię Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020”³⁶⁷, w ramach której wskazano 6 obszarów inteligentnych specjalizacji regionu: biosurowce, wnętrza przyszłości, przemysł jutra, rozwój oparty na ICT, wyspecjalizowane procesy logistyczne, nowoczesne technologie medyczne.

³⁶³ M.in. w prestiżowym rankingu najszybciej rozwijających się firm technologicznie innowacyjnych w Europie Środkowej Deloitte Technology Fast 50 Central Europe oraz krajowych konkursach: akcelerator zielonych technologii GrrenEvo, Polskie Produkty Przyszłości, konkursie samorządu Województwa Wielkopolskiego promującym najbardziej innowacyjne firmy produkcyjne i usługowe „i-Wielkopolska – Innowacyjni dla Wielkopolski”.

³⁶⁴ W europejskim rankingu Regional Entrepreneurship and Development Index REGI, badającym otoczenie dla start-upów w regionie północno-zachodnim (województwa: wielkopolskie, zachodniopomorskie, lubuskie), region ten zajął 112. pozycję wśród 125 regionów europejskich (3. pozycję wśród regionów polskich) pod względem możliwości rozwoju start-upów oraz 50. pozycję wśród 125 regionów europejskich (3. pozycja wśród regionów polskich) pod względem kompetencji zawodowych dla działalności start-upów.

³⁶⁵ Projekt skupia inicjatywy skierowane do środowiska start-upów oraz do innych osób prowadzących lub planujących prowadzenie własnego biznesu.

³⁶⁶ Przestrzeń *coworkingowa* jest także udostępniona przez Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe.

³⁶⁷ „Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020” jest podstawą wdrażania strategii Europa 2020 na poziomie regionalnym i krajowym w nowej perspektywie finansowej 2014-2020.

Do wiodących organizacji gospodarczych działających w Poznaniu należą m.in.: Polska Korporacja Organizatorów Targów i Wystaw Gospodarczych, Wielkopolska Izba Przemysłowo-Handlowa, Wielkopolska Izba Budownictwa, Wielkopolska Izba Rzemieślnicza, Wielkopolskie Zrzeszenie Prywatnego Handlu i Usług, Polska Izba Gospodarcza Importerów, Eksporterów i Kooperacji, Wielkopolski Klub Kapitału, Stowarzyszenie Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Miasto Poznań ściśle z nimi współpracuje. W Poznaniu działa także Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów Województwa Wielkopolskiego. Przedsiębiorcy są także reprezentowani przez: Business Centre Club, Łoża Wielkopolska, Polską Organizację Pracodawców Osób Niepełnosprawnych, Oddział Wielkopolski, Wielkopolski Związek Pracodawców, Wielkopolski Związek Pracodawców Prywatnych. W mieście działają liczne biznesowe ośrodki doradczo-szkoleniowe. Stacjonarna oferta bankowa obejmuje 277 placówek (centrale, oddziały, filie, agencje) należących do 38 banków. Największy udział w sieci placówek bankowych mają trzy banki: PKO Bank Polski SA (11,6%), Bank Zachodni WBK SA (10,8%) oraz Pekao SA (10,8%). Duży udział w rynku pośrednictwa finansowego ma sieć spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych (SKOK). W Poznaniu działa 7 kas, dysponujących 30 placówkami. W Poznaniu – dzięki sieci placówek towarzystw ubezpieczeniowych lub za pośrednictwem agentów lub brokerów – dostępna jest oferta niemal wszystkich firm ubezpieczeniowych działających w Polsce.

Ważną rolę w rozwoju biznesu odgrywają Międzynarodowe Targi Poznańskie (MTP). Dysponują one 17 klimatyzowanymi pawilonami o wysokim standardzie i dużej powierzchni (blisko 128 tys. m² w halach wystawienniczych i prawie 29 tys. m² terenu otwartego) oraz 79 nowoczesnymi salami konferencyjnymi z unikalną liczącą 2 tys. miejsc Salą Ziemi. Rocznie na terenie MTP jest organizowanych ponad 700 wydarzeń, w tym blisko 100 imprez targowych, w których uczestniczy blisko 12 tys. wystawców z blisko 70 krajów świata. Spośród organizowanych imprez targowych szczególnie dużym zainteresowaniem wystawców cieszą się: ITM Polska, Budma, Taropak, Gardenia i Tour Salon. Od kilku lat rozwijają się także imprezy targowe dla określonych segmentów rynku i klientów, m.in. takie jak Motor Show, Poznań Game Arena, Tour Salon, Smaki Regionów. Targi odwiedza rocznie ponad 600 tys. osób. Najbardziej popularne wśród zwiedzających imprezy to: Motor Show, Polagra Tech, Food, Gastro, Smaki Regionów, Incest Hotel, Taropak, PGA, Tour Salon, Hobby/Aquazoo, Happy Baby. Według danych Polskiej Izby Przemysłu Targowego MTP zajmują wiodącą pozycję na rynku targowym w Polsce, zarówno pod względem liczby organizowanych imprez targowych, wystawców i zwiedzających, jak i wielkości sprzedanej powierzchni wystawienniczej. Poznańskie targi są największym organizatorem targów w Europie Środkowo-Wschodniej, zajmują 25. miejsce pod względem wielkości posiadanej infrastruktury w Europie, a w Polsce są jedynym centrum wystawienniczym dysponującym ponad 10 ha zadaszanej powierzchni wystawienniczej. Jako jedyny ośrodek w Polsce, Poznań jest ujęty w światowym rankingu miast targowych AUMA.

MTP, dysponujące ponad 17 tys. miejsc dla uczestników konferencji, organizują rocznie w obiektach Centrum Kongresowego Poznań – Targi blisko 500 kongresów, seminariów, konferencji, szkoleń dla ponad 500 tys. osób z całego świata oraz ponad 150 wydarzeń kulturalnych, sportowych i spotkań firmowych. Międzynarodowe Targi Poznańskie Sp. z o.o. posiadają certyfikat „Profesjonalny Organizator Turystyki Biznesowej w Polsce” przyznany przez Polską Organizację Turystyczną.

Gospodarka Poznania posiada rozbudowany instytucjonalny system środowiska biznesu, który stanowi sieć instytucji finansowych, firm konsultingowych, instytucji zrzeszających przedsiębiorców, uczelni i szkół o biznesowym profilu edukacji, a także dysponujące największą w kraju infrastrukturą targową i konferencyjną Międzynarodowe Targi Poznańskie Sp. z o.o., których Miasto jest od 2015 r. jedynym udziałowcem. Poznań z całkowitymi zasobami nowoczesnej powierzchni biurowej na poziomie ponad 300 tys. m² – w większości oferowanej na wynajem – jest zaliczany do 7 największych rynków biurowych w Polsce, obok Warszawy, Krakowa, Wrocławia, Trójmiasta, Katowic i Łodzi. Rynek jest zróżnicowany, powierzchnie biurowe dostępne są w nowoczesnych budynkach biurowych, obiektach

wielofunkcyjnych i odrestaurowanych kamienicach. Ponad połowa powierzchni biurowej znajduje się w budynkach zlokalizowanych w centralnej części miasta.

W ³⁶⁸Poznaniu działa miejski system wspierania przedsiębiorczości skierowany zarówno do osób rozpoczynających działalność gospodarczą, jak i już funkcjonujących małych i średnich przedsiębiorców. Obejmuje on usługi doradcze i szkoleniowe, kompleksowy system informacji, e-usługi dla przedsiębiorców, program wspierania przedsiębiorczości akademickiej. W ramach systemu działa Ośrodek Doradczo-Szkoleniowy³⁶⁹, który w ramach różnych programów i współpracy z organizacjami pozarządowymi i partnerami z Sieci Wspierania Przedsiębiorczości i Zatrudnienia organizuje bezpłatne szkolenia dla MSP w ramach programów „Biznes Mentor” i „Eksportowy Poznań”. Małe i średnie przedsiębiorstwa z Poznania i powiatu poznańskiego mogą korzystać z ułatwionego dostępu do kredytów bankowych za pośrednictwem Poznańskiego Funduszu Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. – spółki Miasta Poznania, PKO BP SA i Banku Gospodarstwa Krajowego SA. Fundusz ten jest jednym z najbardziej aktywnych i efektywnych funduszy poręczeń kredytowych w Polsce³⁷⁰. Inne instrumenty finansowe ukierunkowane na ułatwienie dostępu do środków finansowych, szczególnie na przedsięwzięcia innowacyjne, to fundusze kapitału zaangażowanego, Venture Capital, Business Angels oraz regionalne fundusze pożyczkowe. Nawiązywanie kontaktów biznesowych on-line między lokalnymi przedsiębiorcami z sektora MSP a potencjalnymi partnerami biznesowymi i klientami ułatwia Internetowa Giełda Małego Biznesu MSPe-kontakt, a prowadzony w serwisie społecznościowym Facebook profil Poznań Biznes Partner umożliwia interaktywną komunikację z działającymi i potencjalnymi przedsiębiorcami. Wspieraniu przedsiębiorczości służą takie programy, jak: program wspierania projektów innowacyjnych, obejmujący m.in. projekty: „Pierwszy krok we własny biznes”³⁷¹, „Międzyuczelniana Sieć Promotorów Przedsiębiorczości Akademickiej”; Wielkopolska Platforma Innowacyjna, zawierająca najwięcej w kraju ofert współpracy nauki i biznesu; „Startup Poznań”³⁷² skierowany do środowiska *start-upów*³⁷³ oraz osób prowadzących lub planujących prowadzenie własnego biznesu; projekt obejmujący cykl zajęć z przedsiębiorczości w poznańskich szkołach wyższych. Część projektów wspierających rozwój przedsiębiorczości uzyskała dofinansowanie ze środków zewnętrznych, głównie unijnych. Od 2016 r. Miasto podjęło współpracę ze Stowarzyszeniem Polsko-Niemieckie Koło Gospodarcze w Poznaniu, która ma na celu wspieranie przedsiębiorczości oraz rozwijanie wzajemnych stosunków gospodarczych z niemieckimi regionami oraz miastami z Niemiec, ze szczególnym uwzględnieniem krajów związkowych Berlin i Brandenburgia.

Kreowaniu i umacnianiu wizerunku aglomeracji poznańskiej jako przyjaznej wszelkim przejawom aktywności gospodarczej służą coroczne Poznańskie Dni Przedsiębiorczości, organizowane przez Miasto Poznań przy współpracy powiatu poznańskiego, Międzynarodowych Targów Poznańskich, Wielkopolskiej Izby Przemysłowo-Handlowej oraz Poznańskiego Parku Naukowo-Technologicznego. W ramach tej imprezy odbywa się jednocześnie kilka przedsięwzięć adresowanych do przedsiębiorców: Targi Usług dla Biznesu, Forum Gospodarcze Aglomeracji Poznańskiej, Startup Poznań oraz gala finałowa konkursu o tytuł „Poznańskiego Lidera Przedsiębiorczości”. Przedsiębiorcy mogą także korzystać z pomocy finansowej w ramach pomocy publicznej dla przedsiębiorców, obejmującej program zwolnień z podatku od nieruchomości w ramach pomocy *de minimis* oraz program zwolnień z podatku od nieruchomości w ramach pomocy regionalnej na wspieranie nowych inwestycji lub tworzenie nowych miejsc pracy związanych z nową inwestycją; a także z dotacji z Funduszu Pracy.

³⁶⁸ Wśród wszystkich miast wojewódzkich Poznań zajmuje 6. pozycję.

³⁶⁹ W 2014 r. z usług ośrodka skorzystało ponad 6 tys. osób.

³⁷⁰ W Poznaniu działa także jeden z największych w Polsce fundusz poręczeń kredytowych prowadzony przez Fundusz Rozwoju i Promocji Województwa Wielkopolskiego SA, spółkę z większościowym udziałem Województwa Wielkopolskiego.

³⁷¹ Program ten realizowany jest przez InQbator PPNT Fundacji UAM w partnerstwie z Miastem Poznań.

³⁷² www.startitup.poznan.pl

³⁷³ W celu wsparcia tych firm, władze Poznania przygotowują w centrum miasta przestrzeń *coworkingową*, wokół której będzie mogła organizować się aktywność lokalnej społeczności *startupowej*.

W Poznaniu na 25 uczelniach studiuje blisko 120³⁷⁴ tys. studentów, w tym 2,4 tys. cudzoziemców z ponad 80 krajów świata, najwięcej z Ukrainy, Norwegii i USA. Ponad 75% studentów wybiera studia stacjonarne, a więcej niż co trzeci kształci się na poziomie magisterskim. Blisko 3/4 studentów pobiera naukę na uczelniach publicznych. Poznańskie uczelnie zatrudniają ponad 8 tys. nauczycieli akademickich, w tym ponad tysiąc z tytułem profesorskim. Poznańskie szkoły wyższe kończy co roku ponad 30 tys. absolwentów. Najwięcej z nich studiowało ekonomię i rachunkowość, pedagogikę i kierunki społeczne. Studia podyplomowe i doktoranckie kończy co roku blisko 15 tys. osób.

Ponad 3/4 studentów stanowią osoby spoza Poznania. Mają one do dyspozycji 10,6 tys. miejsc w 37 domach studenckich. Co piąty student otrzymuje stypendium, w tym ponad połowa (52%) korzysta ze stypendium socjalnego, a 42% ze stypendium rektora dla najlepszych studentów.

W Poznaniu badania naukowe prowadzą szkoły wyższe, firmy prywatne, ponad 40 placówek naukowo-badawczych, w tym 18 placówek Polskiej Akademii Nauk – łącznie 150³⁷⁵ jednostek zatrudniających 5,1 tys. osób, w tym 4,2 tys. na etatach naukowo-badawczych. Najwięcej (ok. 60%) poznańskich naukowców pracuje w szkołach wyższych. Blisko 1,1 tys. osób spośród kadry naukowej posiada tytuł profesorski. Jednostki prowadzące badania naukowe przeznaczają rocznie³⁷⁶ na działalność badawczo-rozwojową ponad 779 mln zł, w tym 118 mln zł na prace rozwojowe.

Poznań jest jednym z najważniejszych ośrodków akademickich i naukowych w Polsce. Wysoką pozycję miasta wśród ośrodków akademickich w kraju potwierdzają krajowe rankingi szkół wyższych, w których największe uczelnie publiczne zajmują czołowe miejsca³⁷⁷. Poznańskie szkoły wyższe są także uwzględniane w światowych rankingach szkół wyższych, m.in. takich jak: Ranking of Scientific Papers for World Universities Uniwersytetu Tajwańskiego, Webometrics Najwyższej Rady Badań Naukowych w Madrycie (Consejo Superior de Investigaciones Cientificas – CSIC), Eduniversal francuskiej agencji Eduniversal, Ranking of Worldwide Institutions publikowany przez hiszpańską SCImago Research Group, University Ranking by Academic Performance (URAP) Instytutu Informatyki Środkowo-Wschodniego Uniwersytetu Technicznego w Turcji, European University Ranking organizacji ResearchRanking.org. Wszystkie poznańskie wyższe szkoły publiczne oraz Wyższa Szkoła Bankowa zostały także ujęte w University Web Ranking publikowanym przez 4 International Colleges & Universities. Poznańskie szkoły niepubliczne posiadają certyfikaty „Wiarygodna Szkoła” oraz „Dobra uczelnia – Dobra praca”, nadane przez Akademickie Centrum Informacyjne. Wyniki zagranicznych rankingów, które oceniają przede wszystkim potencjał i efekty działalności badawczej uczelni, a nie jedynie liczbę studiujących, wskazują, że Poznań nie jest postrzegany jako znaczący ośrodek akademicki w skali europejskiej i globalnej. Pomimo rosnącej liczby studentów zagranicznych, szczególnie na Uniwersytecie Medycznym, którego oferta międzynarodowa cieszy się największym zainteresowaniem studentów, poziom umiędzynarodowienia studiów jest zbyt niski. Nierównomierna, na niekorzyść poznańskich uczelni, jest także międzynarodowa wymiana studentów w ramach programu Erasmus. Zmiana tej sytuacji wymaga znaczącego rozwoju stopnia wykorzystywania nowej bazy materialnej, realizacji projektów zaawansowanych badań naukowych oraz wewnątrzuczelnianych zmian strukturalnych i organizacyjnych, w tym promocji w skali globalnej.

Największą uczelnią jest Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, na którym kształci się blisko co trzeci poznański student. Co piąty student kształci się na kierunkach ekonomiczno-administracyjnych, co

³⁷⁴ W 2014 r. było 117 tys. studentów.

³⁷⁵ Dane za 2014 r.

³⁷⁶ Dane za 2014 r.

³⁷⁷ W rankingach publikowanych co roku przez dziennik „Rzeczpospolita” i tygodnik „Perspektywy” Uniwersytet im. Adama Mickiewicza zajmuje 3. pozycję w kraju, a czołowe miejsca w swoich kategoriach zajmują: Uniwersytet Medyczny, Uniwersytet Ekonomiczny, Uniwersytet Przyrodniczy. Uniwersytet Ekonomiczny oraz Wyższa Szkoła Bankowa zostały ujęte w rankingu MBA tygodnika „Perspektywy”.

dziesiąty na kierunkach humanistycznych, co jedenasty na kierunkach medycznych, inżynieryjno-technicznych i pedagogicznych. Według rankingu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, do najbardziej obleganych przez kandydatów uczelni należy Politechnika Poznańska (3. pozycja w kraju), a wśród uczelni niepublicznych w kategorii studiów stacjonarnych Wyższa Szkoła Bankowa (10. pozycja). Poznańskie szkoły wyższe dokonują zmian w ofercie kształcenia, głównie przez wprowadzanie nowych specjalności i kierunków nauczania, coraz częściej prowadzonych w ramach porozumienia kilku szkół wyższych oraz umów z przedsiębiorcami, a także poprzez uczestnictwo w narodowym Programie Rozwoju Kompetencji³⁷⁸. Jakość i efektywność działania systemu szkolnictwa wyższego zależą jednak nie tylko od czynników wewnątrzuczelnianych, ale w dużym stopniu także od czynników zewnętrznych, na które uczelnie nie mają wpływu, w tym poziomu i sposobu finansowania oraz regulacji prawnych.

Sytuacja demograficzna powoduje, że liczba osób w wieku studenckim zmniejsza się, a prognozy demograficzne GUS przewidują, że do 2050 r. liczebność tej grupy wiekowej w Poznaniu zmniejszy się o ponad 11 tys. Dodatkowo, na coraz mniejszą liczbę potencjalnych studentów w Polsce wpływa także relatywna łatwość podjęcia studiów za granicą. Powoduje to coraz większą konkurencję ze strony szkół wyższych, które promują swoją ofertę wśród maturzystów. Realizowana po 1990 r. polityka upowszechnienia wyższego wykształcenia spowodowała, że studia wyższe zmieniły charakter z elitarnego na powszechny, co przy jednoczesnym niższym niż poprzednio stopniu przygotowania i motywacji kandydatów do podjęcia studiów powoduje obniżenie przez część uczelni wymagań wobec studentów. Konsekwencją tej sytuacji jest obniżenie jakości kształcenia. Problemem jest także niedostosowanie programów nauczania do potrzeb rynku pracy. Wszystko to przekłada się na sytuację absolwentów, z których część ma problemy z zatrudnieniem. W Poznaniu osoby z wyższym wykształceniem stanowią blisko jedną czwartą zarejestrowanych bezrobotnych.

Akademickość Poznania stanowi ważny czynnik rozwoju miasta. Badania pokazują, że osoby studiujące są ważnymi konsumentami i kreują popyt w handlu i na usługi, czyli mają bezpośredni wpływ na rozwój gospodarczy miasta³⁷⁹. W sytuacji demograficznej Poznania ważne jest także zatrzymanie w mieście absolwentów szkół wyższych. Stanowi to wyzwanie dla polityki miejskiej, gdyż badania przeprowadzone w środowisku studenckim pokazują, że większość młodych osób nie przewiduje pozostania w Poznaniu po skończeniu studiów, preferując inne ośrodki miejskie lub powrót do miejsca stałego zamieszkania (w przypadku studentów spoza Poznania).

Szkoły wyższe jako instytucje funkcjonujące w dużych ośrodkach miejskich mają istotny wpływ na rozwój miast. Należą do największych inwestorów w swoich miastach, prowadząc wiele inwestycji o charakterze naukowo-dydaktycznym. Znajdują się także w grupie największych pracodawców³⁸⁰. W Poznaniu powstały lub budowane są nowoczesne obiekty naukowo-dydaktyczne m.in.: Centrum Mechatroniki, Biomechaniki i Nanoinżynierii oraz Centrum Bioinformatyki i Genomiki – wspólne przedsięwzięcie Politechniki Poznańskiej i Polskiej Akademii Nauk, Wielkopolskie Centrum Zaawansowanych Technologii, Międzyuczelniane Centrum Nanobiomedyczne, Centrum Biologii Medycznej Uniwersytetu Medycznego, BioCentrum oraz Klinika Weterynaryjna Dużych i Małych Zwierząt Uniwersytetu Przyrodniczego, Collegium Chemicum i Collegium Historicum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, budynek dydaktyczny i hala sportowa Akademii Wychowania Fizycznego, Centrum Dydaktyczne Wydziału Technologii Chemicznej Politechniki Poznańskiej, Centrum Edukacyjne Usług Elektronicznych Uniwersytetu Ekonomicznego. Część tych inwestycji jest współfinansowana ze środków unijnych, a rozbudowa obiektów UAM także z budżetu Państwa.

³⁷⁸ Celem programu jest podniesienie kompetencji osób uczestniczących w edukacji na poziomie wyższym, odpowiadających potrzebom gospodarki, rynku pracy i społeczeństwa.

³⁷⁹ Wyniki badania „Poznański ośrodek akademicki. Zachowania konsumenckie studentów na poznańskim rynku”.

³⁸⁰ W Poznaniu w grupie największych pracodawców znajdują się wszystkie uczelnie publiczne z największym Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza, który jest drugim największym pracodawcą w mieście.

Miasto Poznań aktywnie współpracuje z poznańskim środowiskiem akademickim i naukowym, dofinansowując organizację wykładów otwartych wybitnych uczonych, artystów i specjalistów z całego świata oraz prowadząc programy skierowane do studentów i pracowników poznańskich uczelni. Do realizowanych działań należą m.in. konkursy „Nagroda Miasta Poznania za wyróżniającą się pracę doktorską” oraz „Nagroda Miasta Poznania za wyróżniającą się pracę magisterską”, konkurs „Poznań przyciąga najlepszych” organizowany dla maturzystów, w którym nagrodą jest sfinansowanie roku studenckiego życia w Poznaniu, programy stypendiów dla laureatów lub finalistów ogólnopolskich olimpiad przedmiotowych, którzy zdecydowali się rozpocząć studia w Poznaniu oraz dla studentów przygotowujących się do podjęcia zatrudnienia u pracodawców realizujących innowacyjne inwestycje na terenie Poznania, program praktyk i płatnych staży studenckich w Urzędzie Miasta Poznania, Nagroda Naukowa Miasta Poznania, stypendia dla młodych badaczy poznańskiego środowiska naukowego, program „Ambasador Akademickiego Poznania”, program „Mieszkanie dla absolwenta”. W celu rozwiązywania problemów rozwoju miasta, Miasto Poznań współpracuje ze środowiskiem naukowym, m.in. prowadząc wspólne projekty i badania mające na celu wzmocnienie powiązań sfery badawczo-rozwojowej z gospodarką oraz badania warunków rozwoju przedsiębiorczości akademickiej, a także współdziała z Centrum Badania Jakości Życia Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, międzyuczelnianym Centrum Badań Metropolitalnych, Regionalnym Obserwatorium Kultury – Centrum Badawczym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Centrum Dokumentacji Audiowizualnej. Poznańskie uczelnie oraz ośrodki naukowo-badawcze otrzymują ponadto na preferencyjnych warunkach grunty miejskie pod budowę bazy dydaktycznej. Miasto Poznań włączyło się także aktywnie w proces zwiększenia poziomu umiędzynarodowienia studiów, wspomagając uczelnie przede wszystkim w działaniach promocyjnych na rynkach zagranicznych³⁸¹. Działania te prowadzone są w warunkach bardzo dużej konkurencji innych ośrodków miejskich, które także realizują liczne programy skierowane do potencjalnych studentów i absolwentów.

Poznań należy do ośrodków o dużym potencjale naukowo-badawczym w skali kraju. Do najbardziej renomowanych placówek B+R w mieście należą: Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich, Instytut Logistyki i Magazynowania, Instytut Pojazdów Szynowych TABOR, Centralne Laboratorium Akumulatorów i Ogniwo, Instytut Obróbki Plastycznej. Potencjał naukowo-badawczy Poznania tworzą także Poznański Park Naukowo-Technologiczny afiliowany przy Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza oraz Polska Akademia Nauk, która jest reprezentowana przez 18 placówek, w tym m.in. Instytut Chemii Bioorganicznej, Instytut Fizyki Molekularnej, Instytut Genetyki Człowieka, Instytut Genetyki Roślin. Korzystne warunki pracy zapewniają naukowcom Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe oraz Archiwum Państwowe w Poznaniu dysponujące bogatymi zbiorami, a także oficyny wydawnicze o profilu naukowym. Założony w 1945 r. Instytut Zachodni posiada tradycje naukowe w dziedzinie badań niemcoznawczych. Poznańskie środowisko naukowo-badawcze, skupione zarówno w instytutach naukowo-badawczych, jak i w szkołach wyższych, wdraża nowe inter- i multidyscyplinarne rozwiązania organizacyjne, np.: centra doskonałości, centra zaawansowanych technologii, platformy technologiczne, które uczestniczą w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych z zakresu biologii, ochrony środowiska, logistyki, biotechnologii, bioinżynierii, badań kosmicznych, technologii informacyjnych, nanotechnologii, archeologii, a także w programach finansowanych przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (m.in. BroTech oraz SPIN-Tech) czy Europejskiej Agencji Kosmicznej. Przedstawiciele poznańskiego środowiska naukowego zostali także powołani w skład Rady Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki. Poznańskie Konsorcjum RNA, utworzone przez Instytut Chemii Bioorganicznej PAN oraz Wydział Biologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, uzyskało status krajowego naukowego ośrodka wiodącego KNOW w dziedzinie nauk biologicznych. Polscy naukowcy są cenieni w świecie, jednak ograniczenia w możliwościach prowadzenia kosztownych badań naukowych i korzystania z najnowszej aparatury badawczej powodują drenaż najbardziej aktywnych naukowców przez ośrodki zagraniczne. Potwierdzają to liczne sukcesy osiągnięte przez poznańskich naukowców za granicą.

³⁸¹ Nowym kierunkiem zagranicznym promocji oferty poznańskich szkół wyższych jest kierunek wschodni.

Problemem w skali całego kraju jest niedofinansowanie działalności naukowo-badawczej. Placówki wciąż dysponują przestarzałym sprzętem³⁸², którego stopień zużycia wynosi 79% w jednostkach B+R, w tym ponad 80% w instytutach PAN, oraz blisko 73% w szkołach wyższych³⁸³. Naukowcy czynnie uczestniczą w krajowych i unijnych konkursach i grantach na badania naukowe³⁸⁴. Stanowi to szansę na unowocześnienie aparatury badawczej oraz nawiązanie współpracy z ośrodkami zagranicznymi, jednak bez zwiększenia nakładów na działalność B+R i pozyskiwania nowych źródeł finansowania, czyli zmian systemowych, sytuacja ta będzie się pogłębiać. Pomimo tych uwarunkowań naukowcy pracujący w Poznaniu osiągają znaczące sukcesy nie tylko w skali kraju. Potencjał naukowo-badawczy jest szansą na rozwój współpracy nauki i gospodarki, szczególnie w zakresie technologii innowacyjnych, nie tylko w Poznaniu, ale także w skali regionu. W 2015 r. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego podpisał porozumienie³⁸⁵ o współpracy z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju w zakresie wsparcia badań naukowych i prac rozwojowych w Wielkopolsce.

³⁸² Relatywnie najnowocześniejszym sprzętem naukowo-badawczym dysponują firmy prywatne.

³⁸³ Dane za 2014 r.

³⁸⁴ Ośrodki naukowo-badawcze i szkoły wyższe z Wielkopolski znalazły się na 3. miejscu w kraju pod względem aktywności w pozyskiwaniu grantów z 7 Programu Ramowego, szczególnie z obszaru People oraz ICT, oraz na 3. miejscu pod względem udziału w koordynacji projektów (także przede wszystkim z obszaru People).

³⁸⁵ Jego głównym celem jest dynamiczny rozwój wielkopolskiej gospodarki, ścisła współpraca w zakresie wsparcia rozwoju nauki i współpracy między sferą nauki i gospodarki, popieranie postępu technologicznego oraz innowacji, w szczególności w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020.

W Poznaniu 62% mieszkańców stanowią osoby w wieku aktywności zawodowej. W mieście pracuje 240 tys. osób, w tym ponad 78% w sektorze usług. Wśród usług dominują usługi rynkowe. W usługach o wysokim nasyceniu wiedzą oraz usługach wysokiej techniki pracuje blisko połowa ogółu pracujących. W przemyśle i budownictwie pracuje 20%, w tym w przemyśle wysokiej techniki 11% pracujących w Poznaniu. Najwięcej nowych miejsc pracy tworzy grupa małych przedsiębiorstw (zatrudniających do 49 osób), które stanowią 99% wszystkich firm zarejestrowanych w systemie REGON. Najwięcej pracowników pracuje w firmach zatrudniających powyżej 249 osób (36% ogółu pracujących) oraz firmach mikro, zatrudniających poniżej 10 osób (32%).

Do największych poznańskich pracodawców, zatrudniających powyżej 1000 osób, należą firmy działające w branży produkcyjnej, budownictwie, transporcie, łączności, pośrednictwie finansowym, edukacji, ochronie zdrowia i administracji. Większość z nich to firmy państwowe. Największym pracodawcą w przemyśle jest koncern Volkswagen Poznań Sp. z o.o., zatrudniający blisko 7 tys. osób, a w edukacji – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, zatrudniający ponad 4 tys. pracowników. Pozostali pracodawcy zatrudniający powyżej 1000 osób to m.in.: Enea Operator Sp. z o.o., Wielkopolska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o., Kompania Piwowarska SA, Uniq Lisner Sp. z o.o., ELTEL NETWORKS SA, Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o., Politechnika Poznańska, Uniwersytet Ekonomiczny, Uniwersytet Medyczny, Uniwersytet Przyrodniczy, Urząd Miasta Poznania, Clar System SA i Selgros Sp. z o.o. Ogólnopolskie badania wynagrodzeń firmy Sedlak & Sedlak pokazały, że mediana miesięcznego wynagrodzenia w Poznaniu wynosiła 4,5 tys. zł brutto, w tym dla osób z wyższym wykształceniem blisko 4,8 tys. zł, a z co najwyżej gimnazjalnym 2,9 tys. zł.

Poziom bezrobocia w Poznaniu nie przekracza 5%³⁸⁶. W Powiatowym Urzędzie Pracy w Poznaniu (PUP) zarejestrowanych jest 10,4 tys. bezrobotnych czyli 19 osób w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, w tym 9,3 tys. stanowią osoby wcześniej pracujące, przede wszystkim w handlu i naprawie pojazdów samochodowych. Zwolnienia grupowe obejmują rocznie prawie 400 osób. Blisko co piąty bezrobotny pobiera zasiłek, prawie co drugi zaliczany jest do kategorii długotrwale bezrobotnych. Najwięcej osób z tej ostatniej grupy nie posiada wykształcenia zawodowego. Największą grupę osób bezrobotnych stanowią osoby bez zawodu oraz sprzedawcy, krawcy i technicy ekonomii. Najwięcej ofert pracy w Poznaniu adresowanych jest do telemarketerów, doradców klienta, sprzątaczek biurowych, sprzedawców, przedstawicieli handlowych oraz pracowników ochrony fizycznej bez licencji. Pracodawcy poszukują głównie pracowników bez wykształcenia zawodowego oraz osób z wykształceniem zawodowym.

Problem braku stałej pracy dotyczy przede wszystkim osoby młode, w wieku do 34 lat. Stanowią oni ponad jedną trzecią poszukujących pracy. Ok. 80% bezrobotnych to osoby bez stażu pracy lub pracujące krócej niż rok. Najwięcej bezrobotnych legitymuje się wykształceniem najniższym (gimnazjalnym i poniżej) oraz wyższym. Najtrudniej znaleźć pracę specjalistom z dziedziny prawa, dziedzin społecznych i kultury; specjalistom nauczania i wychowania; specjalistom i technikom w zakresie rolnictwa i leśnictwa; archeologom; socjologom; średniemu personelowi do spraw statystyki oraz pracownikom opieki osobistej.

W Poznaniu 62% mieszkańców stanowią osoby w wieku aktywności zawodowej. Wskaźnik liczby pracujących na 1000 mieszkańców jest najwyższy po Warszawie. Podobnie jak w dużych miastach europejskich, najwięcej osób pracuje w usługach. Oprócz osób pracujących na etatach, znaczący udział mają osoby pracujące dorywczo. Badania³⁸⁷ pokazują, że w ten sposób w Poznaniu dorabia 44% studentów, czyli ponad 50 tys. osób. Zmniejszająca się liczba mieszkańców Poznania nie wpływa negatywnie na lokalny rynek pracy. Osoby wyprowadzające się z miasta w większości nadal pracują w Poznaniu. Według GUS w Poznaniu pracuje 86 tys. osób dojeżdżających do pracy spoza miasta,

³⁸⁶Na koniec 2014 r. wynosił 3,2%.

³⁸⁷Wyniki badania „Poznański ośrodek akademicki. Zachowania konsumenckie studentów na poznańskim rynku”.

w tym jedna trzecia dojeżdża z gmin powiatu poznańskiego. Poza Poznaniem pracuje ponad 24 tys. poznaniaków, w tym 64% w gminach powiatu poznańskiego. Sytuacja ta wpływa na zwiększającą się liczbę codziennych dojazdów do pracy, głównie pojazdami samochodowymi³⁸⁸, co przekłada się negatywnie na warunki poruszania się po mieście³⁸⁹. Problemem jest relatywnie wysoki udział podróży samochodem do centrum, które stanowi miejsce lokalizacji największej liczby obiektów generujących duży ruch transportowy. Szansą na polepszenie tej sytuacji jest podniesienie jakości oraz wzrost konkurencyjności transportu publicznego. Będzie to jednak możliwe jedynie przy współdziałaniu Miasta z władzami gmin sąsiadujących z Poznaniem.

Poziom bezrobocie w Poznaniu należy od lat do najniższych w kraju³⁹⁰. Pomimo iż systematycznie zmniejsza się liczba osób poszukujących pracy, zwiększa się liczba długotrwale bezrobotnych, co oznacza, że na rynku istnieje część osób, które nie są zainteresowane podjęciem zatrudnienia. Wysoki (24%) udział osób bezrobotnych z wykształceniem wyższym wskazuje na niedopasowanie programów kształcenia na uczelniach do potrzeb rynku pracy. W ramach form pomocy bezrobotnym PUP, oprócz pośredniczenia w procesie poszukiwania zatrudnienia poprzez Indywidualne Plany Działania, kieruje na staże i szkolenia zawodowe oraz dotyczące aktywnego poszukiwania pracy, prace interwencyjne i roboty publiczne, dofinansowuje przedsięwzięcia związane z rozpoczęciem działalności gospodarczej, a także prowadzi bezpłatne poradnictwo zawodowe³⁹¹, w tym grupowe informacje zawodowe oraz klub mikroprzedsiębiorców. Osoby do 30 roku życia korzystają z dodatkowych instrumentów rynku pracy: bonu szkoleniowego, bonu stażowego, bonu zatrudnieniowego, bonu na zasiedlenie oraz refundacji składek ZUS dla pracodawcy; a osoby po 50 roku życia i rodzice powracający na rynek pracy – ze świadczeń aktywizacyjnych. Odbywają się także cykliczne giełdy pracy (także dla osób niepełnosprawnych) oraz targi pracy, przygotowywane m.in. przez biura karier lub studenckie organizacje samorządowe. Osoby bezrobotne mogą uczestniczyć w realizowanych przez PUP projektach finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, np.: „Lepsze jutro”, „Mobilny urząd”, „Twoja kariera – Twój wybór” czy programach finansowanych ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej ukierunkowanych na aktywizację osób bezrobotnych: „Bony dla młodych”, „Wspieramy dojrzałość”, „Twoja firma”, „Telepowrót do pracy”, „Teraz ekonomia społeczna”, „Bądź przedsiębiorczy”, „Program Aktywizacja Integracja – przeciw wykluczeniu”. Działania na rzecz przeciwdziałania bezrobociu wśród młodzieży prowadzi także Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży Ochotniczych Hufców Pracy w Poznaniu. W jego ramach funkcjonują: Młodzieżowe Biura Pracy, Punkty Pośrednictwa Pracy, Mobilne Centra Informacji Zawodowej, Młodzieżowe Centra Kariery oraz Kluby Pracy. Efektywność tych instytucji i działań zależy jednak, oprócz determinacji i aktywności osób bezrobotnych w wejściu na rynek pracy, od ogólnopolskich rozwiązań systemowych.

W działania stymulujące lokalny rynek pracy włącza się Miasto. Poznań jest członkiem Powiatowej Rady Zatrudnienia, która pełni rolę opiniotawczą-doradczą w sprawach polityki rynku pracy, oraz „Partnerstwa na rzecz Rozwoju Wielkopolskiego Rynku Pracy” – lokalnego porozumienia 49 jednostek samorządowych, organizacji gospodarczych i pracowniczych oraz instytucji edukacyjnych, które realizują wspólne projekty mające na celu budowanie spójności pomiędzy przygotowaniem zawodowym a zapotrzebowaniem rynku pracy oraz wzmocnienie i rozwijanie systemu usług poradnictwa zawodowego świadczonych przez urzędy pracy na poziomie kształcenia zawodowego.

³⁸⁸ Trzy czwarte z dojeżdżających do Poznania korzysta z własnego pojazdu samochodowego, jedynie 11% – z oferty transportu zbiorowego.

³⁸⁹ Coraz większe natężenie ruchu samochodowego powoduje nadmierne zatłoczenie ulic, zwiększoną emisję spalin i hałasu, zanieczyszczenie powietrza, a w konsekwencji spadek jakości życia.

³⁹⁰ Na koniec 2014 r. stopa bezrobocia w Poznaniu (3,2%) była najniższą wśród wszystkich powiatów w kraju, a stan taki utrzymuje się od czerwca 2012 r.

³⁹¹ Poszukujących zajęcia, a także osoby, które zamierzają rozpocząć działalność gospodarczą lub prowadzą małe firmy, wspiera także Poznański Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości, świadczący usługi informacyjne, doradcze i szkoleniowe.

■ Wskaźniki statystyczne

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Ludność								
Liczba ludności w tys.	2010	555,6	460,5	757,7	730,6	1 700,1	630,7	Główny Urząd Statystyczny
	2011	553,6	460,5	759,1	725,1	1 708,5	631,2	
	2012	550,7	460,4	758,3	719,0	1 715,5	631,2	
	2013	548,0	461,5	759,0	711,3	1 724,4	632,1	
	2014	545,7	461,5	761,9	706,0	1 735,4	634,5	
Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (0-17) w ogólnej liczbie mieszkańców w %	2010	15,3	16,0	15,4	14,1	15,3	14,6	Główny Urząd Statystyczny
	2011	15,3	16,0	15,4	14,1	15,5	14,7	
	2012	15,4	16,0	15,4	14,1	15,8	14,8	
	2013	15,5	16,0	15,6	14,1	16,0	14,9	
	2014	15,7	16,2	15,7	14,2	16,3	15,2	
Udział ludności w wieku produkcyjnym (18-59/64) w ogólnej liczbie mieszkańców w %	2010	65,6	64,7	65,2	64,1	63,6	65,8	Główny Urząd Statystyczny
	2011	64,9	64,1	64,7	63,3	63,0	65,2	
	2012	64,0	63,4	64,1	62,5	62,3	64,4	
	2013	63,2	62,7	63,4	61,6	61,6	63,6	
	2014	62,2	61,9	62,8	60,7	60,8	62,7	
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym (60/65 i powyżej) w ogólnej liczbie mieszkańców w %	2010	19,0	19,3	19,4	21,8	21,1	19,6	Główny Urząd Statystyczny
	2011	19,8	20,0	19,9	22,6	21,5	20,2	
	2012	20,6	20,7	20,5	23,4	22,0	20,8	
	2013	21,3	21,3	21,1	24,3	22,4	21,5	
	2014	22,1	22,0	21,6	25,1	22,8	22,1	
Liczba mieszkańców w wieku nieprodukcyjnym na 1000 osób w wieku produkcyjnym	2010	524	546	534	560	572	519	Główny Urząd Statystyczny
	2011	541	561	545	580	588	535	
	2012	562	578	561	601	606	553	
	2013	583	595	578	624	624	573	
	2014	607	616	593	646	644	594	
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	2010	0,7	1,1	1,0	-4,9	1,2	0,3	Główny Urząd Statystyczny
	2011	0,8	0,2	0,6	-5,6	0,7	-0,1	
	2012	0,2	-0,2	0,0	-5,8	0,2	-0,6	
	2013	-0,2	-0,5	0,3	-6,5	-0,2	-0,7	
	2014	0,2	0,1	0,6	-5,5	0,9	0,1	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	2010	-5,5	-0,3	0,6	-2,3	2,3	1,1	Główny Urząd Statystyczny
	2011	-4,5	-0,2	1,3	-2,0	4,2	1,0	
	2012	-4,2	0,0	1,0	-2,3	3,9	1,4	
	2013	-4,7	2,4	1,3	-2,2	4,8	2,2	
	2014	-3,5	1,9	2,0	-2,0	5,2	3,0	
Frekwencja wyborcza								
Frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego w %	2014	32,7	35,9	40,2	29,3	38,1	33,3	Państwowa Komisja Wyborcza
Frekwencja w referendum ogólnokrajowym w %	2015	9,0	9,7	9,4	8,3	10,0	11,9	Państwowa Komisja Wyborcza
Frekwencja w wyborach Prezydenta RP – druga tura w %	2010	63,2	64,7	63,1	58,2	66,9	61,5	Państwowa Komisja Wyborcza
	2015	63,2	62,9	63,5	59,7	68,5	61,4	Państwowa Komisja Wyborcza
Frekwencja w wyborach do Sejmu i Senatu w %	2011	60,2	52,3	55,8	55,5	67,8	52,5	Państwowa Komisja Wyborcza
	2015	61,6	61,2	62,2	57,2	70,8	60,6	
Frekwencja w wyborach do Rady Miasta w %	2010	38,4	39,8	43,2	34,9	48,4	39,4	Państwowa Komisja Wyborcza
	2014	38,7	40,0	41,9	38,4	47,3	36,3	
Finanse Miasta								
Dochody budżetu ogółem w mln zł	2010	2 442,50	2 028,10	3 384,80	2 547,30	10 446,90	3 169,20	Główny Urząd Statystyczny
	2011	2 471,60	2 081,30	3 336,50	2 748,10	11 268,50	3 504,80	
	2012	2 753,90	2 933,90	3 445,90	3 030,30	11 941,00	3 591,90	
	2013	2 664,60	2 761,30	3 735,70	3 574,70	12 222,70	3 610,60	
	2014	2 831,90	2 733,20	4 048,30	3 396,60	13 780,80	3 537,50	
Dochody własne na mieszkańca ogółem w zł, w tym:	2010	3 119	3 045	2 831	2 297	4 904	3 711	Główny Urząd Statystyczny
	2011	3 136	3 054	3 012	2 579	5 119	4 118	
	2012	3 383	3 194	3 122	2 802	5 180	4 058	
	2013	3 272	3 298	3 449	3 377	5 539	4 215	
	2014	3 478	3 797	3 653	3 132	5 964	4 164	
Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu Państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych w zł	2010	1 229,00	1 059,40	1 120,70	895	1 983,80	1 142,10	Główny Urząd Statystyczny
	2011	1 294,80	1 124,60	1 203,70	978,4	2 015,80	1 197,90	
	2012	1 323,60	1 142,00	1 211,60	1 028,40	2 056,10	1 238,60	
	2013	1 389,10	1 207,50	1 261,90	1 057,00	2 140,70	1 301,80	
	2014	1 464,00	1 296,70	1 366,50	1 137,10	2 295,00	1 398,60	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu Państwa – podatek dochodowy od osób prawnych w zł	2010	181,3	94,8	91,4	88,7	315,4	124,2	Główny Urząd Statystyczny
	2011	180,7	133,4	102,7	94,6	343,2	101,1	
	2012	159,7	97,7	90,4	90,9	314	119,3	
	2013	150,7	135,5	100,1	90,3	272,2	115,7	
	2014	165,9	134,7	114,2	84,1	303,2	135,5	
Wydatki na mieszkańca ogółem w zł	2010	5 293	4 701	4 444	3 740	7 132	5 211	Główny Urząd Statystyczny
	2011	5 524	5 524	4 378	4 184	7 204	5 763	
	2012	5 167	6 453	4 595	4 602	7 370	5 849	
	2013	4 906	5 675	4 796	5 322	7 070	5 507	
	2014	4 716	5 687	5 363	5 417	7 780	5 894	
Wydatki ogółem w mln zł	2010	2 946,70	2 164,60	3 364,50	2 743,00	12 100,70	3 284,10	Główny Urząd Statystyczny
	2011	3 062,10	2 543,30	3 319,30	3 045,40	12 268,80	3 633,90	
	2012	2 854,40	2 970,70	3 488,40	3 322,60	12 612,70	3 693,00	
	2013	2 693,70	2 615,20	3 639,80	3 807,20	12 148,00	3 476,40	
	2014	2 578,70	2 626,80	4 074,50	3 838,00	13 452,20	3 731,30	
Wydatki inwestycyjne w mln zł	2010	872,6	530,4	560,2	416,6	2 583,50	795,9	Główny Urząd Statystyczny
	2011	922,0	861,5	482,7	379,7	2 092,80	736,0	
	2012	594,6	1 135,40	440,4	509,0	2 122,20	795,2	
	2013	488,8	741,9	401,2	735,5	1 820,50	520,0	
	2014	305,1	708,0	669,7	936,3	2 351,30	583,3	
Wydatki bieżące ogółem w mln zł	2010	2 074,10	1 604,80	2 804,30	2 304,90	9 509,20	2 434,30	Główny Urząd Statystyczny
	2011	2 116,70	1 642,60	2 822,10	2 636,20	10 126,00	2 754,00	
	2012	2 259,80	1 790,60	3 032,50	2 791,10	10 435,50	2 790,00	
	2013	2 194,00	1 818,40	3 174,80	2 807,60	10 257,10	2 837,90	
	2014	2 273,50	1 864,00	3 333,50	2 817,60	11 076,90	3 009,10	
Współpraca z organizacjami pozarządowymi								
Liczba fundacji oraz stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców	2010	4,6	3,4	4,0	3,1	5,7	3,9	Główny Urząd Statystyczny
	2011	4,9	3,6	4,1	3,2	6,0	4,2	
	2012	5,2	3,8	4,4	3,5	6,3	4,4	
	2013	5,5	4,0	4,6	3,7	6,7	4,7	
	2014	5,9	4,2	4,9	3,8	7,1	5,0	
Dostępność transportowa								
Liczba obsługanych pasażerów w ruchu krajowym i międzynarodowym – regularnym i czarterowym	2010	1 383 656	2 208 819	2 839 124	413 392	8 666 552	1 598 533	Urząd Lotnictwa Cywilnego
	2011	1 425 865	2 449 702	2 994 359	390 261	9 322 485	1 606 222	
	2012	1 560 334	2 861 774	3 408 954	463 459	9 567 063	1 942 000	
	2013	1 329 331	2 826 412	3 636 804	353 633	10 669 879	1 873 245	
	2014	1 423 019	3 238 064	3 806 801	253 376	10 574 539	2 034 515	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Liczba operacji lotniczych w ruchu krajowym i międzynarodowym – regularnym i czarterowym	2010	16 738	25 006	29 706	3 265	116 691	17 975	Urząd Lotnictwa Cywilnego
	2011	16 612	26 645	28 990	3 044	119 399	18 331	
	2012	19 146	32 871	35 093	3 835	118 320	21 681	
	2013	14 247	28 788	34 867	2 762	123 981	19 973	
	2014	14 633	31 411	32 618	2 030	121 913	20 245	
Transport zbiorowy								
Wydatki majątkowe i bieżące z budżetu gminy na lokalny transport zbiorowy na mieszkańca w zł	2011	1 127	368	424	488	brak danych	brak danych	System Analiz Samorządowych
	2012	1 305	brak danych	581	507	1 630	brak danych	
	2013	1 045	661	756	533	2 078	brak danych	
	2014	898	783	879	469	1 981	brak danych	
Liczba pasażerów przewożonych lokalnym transportem zbiorowym w ciągu roku w granicach administracyjnych gminy w mln	2011	212	157	346	225	1 015	brak danych	System Analiz Samorządowych
	2012	215	162	brak danych	brak danych	1 085	brak danych	
	2013	197	168	376	brak danych	1 059	brak danych	
	2014	208	171	351	197	brak danych	brak danych	
Wpływy ze sprzedaży biletów na pasażera w zł	2011	0,71	0,65	0,67	0,61	0,67	brak danych	System Analiz Samorządowych
	2012	0,77	0,74	brak danych	brak danych	0,68	brak danych	
	2013	0,9	0,71	0,68	brak danych	0,72	brak danych	
	2014	0,9	0,71	0,76	0,78	brak danych	brak danych	
Udział wpływów ze sprzedaży biletów jednorazowych w %	2011	41,9	52,8	30,4	49,3	24,5	brak danych	System Analiz Samorządowych
	2012	41,6	51,4	47,2	46,6	22,5	brak danych	
	2013	41,4	48,4	45,6	42,7	brak danych	brak danych	
	2014	42,6	47,5	40,6	45,6	brak danych	brak danych	
Udział wpływów ze sprzedaży biletów krótkookresowych w %	2011	3,6	5,2	20,2	5,9	12,8	brak danych	System Analiz Samorządowych
	2012	4,3	4,5	2,3	5,2	9,2	brak danych	
	2013	5,4	4,2	2	3,7	brak danych	brak danych	
	2014	5,5	4,1	1,8	1,8	brak danych	brak danych	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Udział wpływów ze sprzedaży biletów długookresowych %	2011	54,5	42	49,4	44,9	62,8	brak danych	System Analiz Samorządowych
	2012	54,1	44,2	50,5	48,2	68,3	brak danych	
	2013	53,2	47,4	52,4	53,6	brak danych	brak danych	
	2014	51,9	48,4	52,4	52,6	brak danych	brak danych	
Średnia prędkość komunikacyjna autobusu w km/godz.	2011	21,9	23,5	26,4	20,4	22,4	brak danych	System Analiz Samorządowych
	2012	22	24,4	26,5	brak danych	22,5	brak danych	
	2013	21,4	24,5	24,7	20,9	22,6	brak danych	
	2014	21,1	24,2	24,5	20,2	brak danych	brak danych	
Średnia prędkość komunikacyjna tramwaju w km/godz.	2011	19,2	18	18,9	16,9	17,6	brak danych	System Analiz Samorządowych
	2012	19,4	18,1	18,6	brak danych	17,6	brak danych	
	2013	18,7	18,1	18,7	16,8	17,5	brak danych	
	2014	19,5	17,1	18,3	16,2	brak danych	brak danych	
Średni wiek autobusu	2011	6,1	8	8	7	7,3	brak danych	System Analiz Samorządowych
	2012	7,2	9,3	7,8	8	6,3	brak danych	
	2013	6,6	11,4	7,9	7,2	6,3	brak danych	
	2014	6,9	9	7	7,1	brak danych	brak danych	
Średni wiek tramwaju	2011	28	22,2	33,2	25,9	19,9	brak danych	System Analiz Samorządowych
	2012	26,9	22,4	32	27,8	16,1	brak danych	
	2013	26	23,4	32,9	28,9	15,2	brak danych	
	2014	24,4	24,2	34	29,9	brak danych	brak danych	
Udział autobusów niskowejściowych/ niskopodłogowych w ogólnej liczbie autobusów obsługujących gminę w %	2011	99,4	100	96,3	88,3	89,8	brak danych	System Analiz Samorządowych
	2012	100	100	98,5	90	96,1	brak danych	
	2013	98,5	100	99,4	91,6	100	brak danych	
	2014	99	100	99,8	92,8	brak danych	brak danych	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Udział tramwajów niskowejściowych/ niskopodłogowych w ogólnej liczbie tramwajów obsługujących gminę w %	2011	17,6	53,2	15,9	5,5	15,5	brak danych	System Analiz Samorządowych
	2012	38,4	61,2	24,8	6,3	25,5	brak danych	
	2013	27,8	61,2	27,9	6,2	30,3	brak danych	
	2014	29,1	75,2	45,5	5,1	brak danych	brak danych	
Długość buspasów w km	2013	6	2	23,7	10,7	48	21,5	System Analiz Samorządowych
	2014	6,7	2	23,7	18,9	48	21,5	
Infrastruktura drogowa								
Liczba pojazdów samochodowych i ciągników	2010	364 825	269 844	435 605	359 698	1 153 106	394 075	Główny Urząd Statystyczny
	2011	381 984	281 901	454 903	379 438	1 196 070	415 457	
	2012	388 660	287 174	467 864	386 862	1 226 301	425 492	
	2013	401 577	294 667	482 747	397 452	1 262 405	437 672	
	2014	416 115	303 786	496 509	408 564	1 311 381	452 321	
Liczba samochodów osobowych	2010	285 411	218 911	353 540	298 119	931 495	314 061	Główny Urząd Statystyczny
	2011	297 922	228 669	368 644	314 420	964 927	331 292	
	2012	305 283	234 164	381 589	321 941	995 083	341 172	
	2013	316 830	241 608	395 607	331 618	1 031 161	352 848	
	2014	327 748	250 545	406 925	341 170	1 075 500	365 058	
Liczba samochodów ciężarowych	2010	59 796	38 481	59 698	48 001	168 815	58 303	Główny Urząd Statystyczny
	2011	62 211	39 698	62 133	50 065	173 215	60 923	
	2012	60 445	39 306	61 653	49 533	170 514	60 400	
	2013	59 639	38 838	61 062	49 604	167 180	60 101	
	2014	61 099	39 098	62 757	50 552	169 021	61 491	
Liczba motocykli	2010	10 727	5 000	11 254	6 154	28 257	10 557	Główny Urząd Statystyczny
	2011	11 655	5 648	12 521	7 115	31 237	11 524	
	2012	12 107	5 987	13 155	7 553	33 171	12 033	
	2013	12 581	6 311	14 019	8 016	35 207	12 685	
	2014	12 961	6 565	14 578	8 562	37 018	13 319	
Liczba samochodów osobowych na 1000 mieszkańców	2010	514	475	467	408	548	498	Główny Urząd Statystyczny
	2011	538	497	486	434	565	525	
	2012	554	509	503	448	580	541	
	2013	578	524	521	466	598	558	
	2014	601	543	534	483	620	575	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Liczba samochodów ciężarowych na 1000 mieszkańców	2010	113	91	83	69	104	98	Główny Urząd Statystyczny
	2011	119	94	86	73	106	102	
	2012	118	93	86	73	105	102	
	2013	120	92	85	73	103	101	
	2014	127	92	87	75	103	103	
Liczba motocykli na 1000 mieszkańców	2010	19	11	15	8	17	17	Główny Urząd Statystyczny
	2011	21	12	17	10	18	18	
	2012	22	13	17	11	19	19	
	2013	23	14	19	11	20	20	
	2014	24	14	19	12	21	21	
Liczba pojazdów samochodowych i ciągników na 1000 mieszkańców	2010	657	586	575	492	678	625	Główny Urząd Statystyczny
	2011	690	612	599	523	700	658	
	2012	706	624	617	538	715	674	
	2013	733	638	636	559	732	692	
	2014	763	658	652	579	756	713	
Drogi gminne w powiecie o nawierzchni twardej w km	2010	538	360	729	350	1 364	510	Główny Urząd Statystyczny
	2011	545	273	732	350	1 352	513	
	2012	552	331	729	345	1 389	519	
	2013	568	331	706	347	1 397	768	
	2014	591	331	706	351	1 412	789	
Drogi gminne w powiecie o nawierzchni twardej ulepszonej w km	2010	530	359	717	324	1 325	494	Główny Urząd Statystyczny
	2011	539	254	720	324	1 311	496	
	2012	546	310	717	320	1 346	502	
	2013	563	310	693	322	1 358	750	
	2014	586	310	695	325	1 374	770	
Drogi gminne w powiecie o nawierzchni gruntowej w km	2010	147	140	57	223	332	137	Główny Urząd Statystyczny
	2011	146	18	57	223	334	134	
	2012	144	32	57	223	300	131	
	2013	138	32	57	223	287	99	
	2014	136	32	61	223	274	98	
Drogi powiatowe o nawierzchni twardej w km	2010	263	161	248	391	522,5	258	Główny Urząd Statystyczny
	2011	263	166	248	391	524	258	
	2012	263	167	250	392	524	256	
	2013	264	167	251	392	518	46	
	2014	264	186	253	393	568	46	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Drogi powiatowe o nawierzchni twardej ulepszonej w km	2010	262	160	248	385	518	258	Główny Urząd Statystyczny
	2011	262	165	248	385	519	258	
	2012	262	166	250	386	519	256	
	2013	263	166	251	386	513	46	
	2014	264	179	253	386	564	46	
Drogi powiatowe o nawierzchni gruntowej w km	2010	2	4	brak danych	13	14	7	Główny Urząd Statystyczny
	2011	2	4	brak danych	13	14	7	
	2012	2	4	brak danych	13	14	7	
	2013	2	4	brak danych	13	12	2	
	2014	2	4	0,3	13	12	2	
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² w km	2010	305,7	199,2	299,2	253,4	364,9	262,5	Główny Urząd Statystyczny
	2011	308,4	167,9	300	253,4	362,9	263,4	
	2012	311,1	190,3	299,7	252,0	370,1	264,7	
	2013	317,6	190,3	292,8	252,7	370,6	278,0	
Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 10 000 mieszkańców w km	2010	14,4	11,3	12,9	10,2	11,1	12,2	Główny Urząd Statystyczny
	2011	14,6	9,6	12,9	10,2	11,0	12,2	
	2012	14,8	10,8	12,9	10,3	11,2	12,3	
	2013	15,2	10,8	12,6	10,4	11,1	12,9	
Drogi gminne i powiatowe o gruntowej nawierzchni na 100 km ² w km	2010	56,9	55,1	17,7	80,9	67,0	49,4	Główny Urząd Statystyczny
	2011	56,5	8,5	17,7	80,9	67,5	48,5	
	2012	55,7	13,6	17,7	80,9	60,8	47,3	
	2013	53,4	13,6	17,7	80,9	57,9	34,5	
Drogi gminne i powiatowe o gruntowej nawierzchni na 10 000 mieszkańców w km	2010	2,7	3,1	0,8	3,2	2,0	2,3	Główny Urząd Statystyczny
	2011	2,7	0,5	0,8	3,3	2,0	2,2	
	2012	2,7	0,8	0,8	3,3	1,8	2,2	
	2013	2,6	0,8	0,8	3,3	1,7	1,6	
Ścieżki rowerowe ogółem w km	2011	105	90	108	73	292	198	Główny Urząd Statystyczny
	2012	121	123	135	76	318	204	
	2013	129	148	145	88	360	210	
	2014	134	160	154	116	413	215	
Ścieżki rowerowe na 10 000 km ² w km	2011	4 008	3 435	3 303	2 485	5 644	6 754	Główny Urząd Statystyczny
	2012	4 607	4 676	4 122	2 608	6 157	6 966	
	2013	4 924	5 641	4 434	3 003	6 956	7 178	
	2014	5 111	6 099	4 710	3 959	7 979	7 352	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Ścieżki rowerowe na 10 000 mieszkańców w km	2011	1,9	2	1,4	1	1,7	3,1	Główny Urząd Statystyczny
	2012	2,2	2,7	1,8	1,1	1,9	3,2	
	2013	2,4	3,2	1,9	1,2	2,1	3,3	
	2014	2,5	3,5	2	1,6	2,4	3,4	
Gęstość dróg rowerowych w km/km²	2010	0,4	0,3	0,3	0,2	0,4	brak danych	System Analiz Samorządowych
	2011	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	brak danych	
	2012	0,5	0,4	0,4	0,3	0,7	brak danych	
	2013	0,5	0,5	0,4	0,3	0,7	brak danych	
	2014	0,5	0,5	0,5	0,4	0,7	brak danych	
Media komunalne								
Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na mieszkańca w m³	2010	41,2	37,6	47,2	41,7	48,2	43,0	Główny Urząd Statystyczny
	2011	41,4	37,1	46,7	41,1	49,5	42,1	
	2012	41,0	37,0	46,2	40,4	46,3	42,4	
	2013	40,4	36,8	46,0	39,7	46,5	43,0	
	2014	40,2	37,2	45,6	38,1	45,8	41,8	
Udział korzystających z instalacji wodociągowej w ogólnej liczbie mieszkańców w %	2010	96,5	98,5	99,7	94,6	95,2	96,2	Główny Urząd Statystyczny
	2011	96,5	98,6	99,7	94,7	95,4	96,4	
	2012	96,6	98,8	99,7	94,7	95,5	96,5	
	2013	96,6	98,8	99,7	94,8	95,5	96,5	
	2014	97,1	100,0	99,7	94,8	95,6	96,6	
Udział korzystających z instalacji kanalizacyjnej w ogólnej liczbie mieszkańców w %	2010	90,4	95,2	90,6	85,3	91,7	89,3	Główny Urząd Statystyczny
	2011	90,8	96,0	90,9	86,0	92,1	91,3	
	2012	90,9	96,1	91,1	86,3	92,1	91,5	
	2013	91,2	96,2	91,3	86,8	92,6	91,7	
	2014	93,6	96,2	91,5	87,1	92,8	91,9	
Udział korzystających z instalacji gazowej w ogólnej liczbie mieszkańców w %	2010	87,4	81,6	80,6	81,9	85,5	87,3	Główny Urząd Statystyczny
	2011	87,0	81,4	80,1	81,9	84,5	86,9	
	2012	83,0	78,9	76,3	82,4	80,1	81,8	
	2013	82,3	78,3	75,5	82,5	79,5	81,1	
	2014	81,3	75,8	74,4	82,5	78,7	79,8	
Różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu a korzystającej z kanalizacji w punktach procentowych	2010	6,1	3,3	9,1	9,3	3,5	6,9	Główny Urząd Statystyczny
	2011	5,7	2,6	8,8	8,7	3,3	5,1	
	2012	5,7	2,7	8,6	8,4	3,4	5,0	
	2013	5,4	2,6	8,4	8,0	2,9	4,8	
	2014	3,5	3,8	8,2	7,7	2,8	4,7	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Powietrze atmosferyczne								
Emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych w t na1 km²	2010	1,65	3,17	5,67	1,13	1,86	0,97	Główny Urząd Statystyczny
	2011	1,86	3,06	5,91	0,91	1,87	1,03	
	2012	1,68	2,84	5,93	0,77	1,66	0,93	
	2013	1,51	2,13	5,16	0,75	1,64	1,01	
	2014	1,54	1,47	4,02	0,60	1,68	1,04	
Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych w t na 1 km²	2010	6 450	11 238	12 993	8 787	12 994	4 286	Główny Urząd Statystyczny
	2011	6 099	12 534	14 651	7 383	11 912	3688	
	2012	6 284	12 434	15 410	6 925	12 101	3707	
	2013	6 169	11 094	14 483	8 122	11 982	4294	
	2014	5 693	11 251	13 999	5 671	11 146	3970	
Udział zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w ogólnej liczbie zanieczyszczeń wytworzonych w %	2010	99,7	99	99	99,8	99,8	99,6	Główny Urząd Statystyczny
	2011	99,6	99,1	98,9	99,8	99,8	99,5	
	2012	99,5	98,9	98,9	99,9	99,8	99,5	
	2013	99,6	99,1	98,9	99,8	99,8	99,6	
	2014	99,6	99,3	99,2	99,9	99,8	99,5	
Udział zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w ogólnej liczbie zanieczyszczeń wytworzonych w %	2010	35,4	77,2	1,6	22,5	26,7	0,7	Główny Urząd Statystyczny
	2011	35,5	83,0	0,6	19,1	33,1	0,6	
	2012	21,2	86,8	1,1	22,0	40,1	0,6	
	2013	4,2	89,6	0	19,5	48,1	0,7	
	2014	33,2	92,2	0,9	23,6	56,5	0,9	
Odpady								
Odpady przemysłowe wytworzone na 1 km² w t	2010	2 643	1 338	3 164	1 533	4 126	1 144	Główny Urząd Statystyczny
	2011	2 204	1 610	3 851	1 555	7 794	1 803	
	2012	2 134	2 424	4 172	1 313	5 431	2 362	
	2013	1 741	1 244	4 012	2 065	6 273	1 874	
	2014	1 526	1 754	4 092	2 040	7 581	988	
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku na mieszkańca w kg	2010	375,4	356,4	353,1	316,3	399,0	418,7	Główny Urząd Statystyczny
	2011	378,9	347,6	318,8	298,7	347,9	349,1	
	2012	369,7	321,2	286,5	293,0	320,4	340,3	
	2013	350,7	292,6	269,5	261,6	306,8	317,5	
	2014	313,3	296,5	253,5	235,6	301,2	371,5	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Tereny zieleni								
Udział terenów zieleni w powierzchni ogólnej w %	2010	14,3	7,9	9,9	12,4	9,0	10,0	Główny Urząd Statystyczny
	2011	14,4	7,9	9,4	12,2	9,5	9,9	
	2012	14,4	8,0	9,4	12,9	9,4	10,0	
	2013	14,2	8,1	9,6	12,8	8,9	10,0	
	2014	15,3	10,0	17,0	5,3	5,9	18,7	
Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogólnej w %	2010	1,4	24,7	14,9	9,4	23,6	2,4	Główny Urząd Statystyczny
	2011	1,5	25,0	14,9	9,4	23,6	6,3	
	2012	1,9	25,0	14,9	9,4	23,6	6,3	
	2013	2,2	25,0	14,9	9,4	23,6	6,3	
	2014	3,8	25,0	14,9	9,4	23,6	6,3	
Rynek pracy								
Liczba pracujących na 1000 mieszkańców	2010	541	brak danych	497	417	619	478	Główny Urząd Statystyczny
	2011	565	brak danych	503	413	629	490	
	2012	572	brak danych	514	416	633	494	
	2013	567	brak danych	524	421	625	504	
Udział pracujących w rolnictwie i leśnictwie w %	2010	0,6	brak danych	1,18	0,73	0,48	0,64	Główny Urząd Statystyczny
	2011	0,57	brak danych	1,16	0,74	0,47	0,64	
	2012	0,58	brak danych	1,13	0,71	0,47	0,64	
	2013	0,61	brak danych	1,14	0,67	0,5	0,61	
Udział pracujących w przemyśle i budownictwie w %	2010	22,8	brak danych	21,8	26,8	14,6	20,8	Główny Urząd Statystyczny
	2011	21,7	brak danych	21,5	25,8	14,4	20,6	
	2012	21,2	brak danych	21,1	25,3	13,9	20,1	
	2013	20,3	brak danych	19,7	24,9	13,1	19,6	
Udział pracujących w usługach w %	2010	76,5	brak danych	76,9	72,4	84,8	78,5	Główny Urząd Statystyczny
	2011	77,7	brak danych	77,3	73,4	85,1	78,7	
	2012	78,2	brak danych	77,7	73,9	85,5	79,3	
	2013	79,0	brak danych	79,2	74,3	86,3	79,7	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Stopa bezrobocia w %	2010	3,6	5,4	4,7	9,9	3,4	5,4	Główny Urząd Statystyczny
	2011	3,6	5,5	4,9	10,8	3,8	5,0	
	2012	4,2	6,4	5,9	12,1	4,4	5,8	
	2013	4,2	6,6	5,9	12,3	4,8	5,6	
	2014	3,2	5,7	5,2	10,8	4,3	4,3	
Liczba bezrobotnych na ofertę pracy	2010	78	22	19	58	37	37	Główny Urząd Statystyczny
	2011	35	81	18	89	42	28	
	2012	68	57	23	123	49	37	
	2013	33	85	38	39	30	15	
	2014	38	33	33	43	20	11	
Potencjał wzrostu gospodarczego								
Pozycja w rankingu E-REGI w zestawieniu 100 miast europejskich	2012	63	70	49	90	21	95	La Salle Investment Management
	2013	76	80	79	87	46	82	
	2014	52	64	51	71	15	68	
Pozycja w rankingu E-REGI w zestawieniu tylko polskich miast	2010	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	La Salle Investment Management
	2012	3	4	2	6	1	8	
	2013	3	5	4	7	1	6	
	2014	3	5	2	7	1	6	
Sektory kreatywne								
Liczba podmiotów sektora kreatywnego	2010	5 255	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	Urząd Statystyczny w Poznaniu
	2011	5 421	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	
	2012	5 722	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	
	2013	5 971	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	
	2014	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	
Nauka								
Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON w dziale 72 – „Badania naukowe i prace rozwojowe” na 10 000 mieszkańców	2010	2,8	1,5	3,2	1,2	4,5	1,9	Główny Urząd Statystyczny
	2011	2,9	1,6	3,5	1,4	4,6	2,1	
	2012	3,6	1,8	3,9	1,5	4,9	2,7	
	2013	3,9	2,2	4,2	1,6	5,4	3	
	2014	3,9	2,5	4,2	1,6	5,6	3,2	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne, ponadgimnazjalne								
Liczba szkół (podstawowe, gimnazjalne, ponadgimnazjalne i policealne)	2010	446	337	561	504	1025	447	Główny Urząd Statystyczny
	2011	443	336	565	508	1023	438	
	2012	429	333	558	487	1031	440	
	2013	402	312	539	451	995	402	
	2014	403	295	531	424	974	394	
Liczba uczniów w szkołach (podstawowe, gimnazjalne, ponadgimnazjalne i policealne)	2010	87 084	64 929	110 831	88 606	210 985	83 817	Główny Urząd Statystyczny
	2011	86 076	65 267	112 185	87 895	213 739	83 324	
	2012	84 092	64 335	108 707	85 422	214 618	81 555	
	2013	82 238	62 394	104 048	81 658	214 548	79 247	
	2014	84 080	62 652	104 855	82 106	223 144	79 051	
Udział uczniów szkół dla dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie uczniów w %	2010	80	79,2	84,1	84,9	88,4	78,9	Główny Urząd Statystyczny
	2011	80,3	78,7	82,7	83,6	88,8	78,7	
	2012	80,6	79,1	83,7	84	89,2	79	
	2013	82,2	80,6	86,6	86,8	90,6	80,7	
	2014	83,2	83,2	87,5	88,1	91,2	84,2	
Udział uczniów szkół dla dorosłych w ogólnej liczbie uczniów w %	2010	19,9	20,7	15,8	15	11,5	21	Główny Urząd Statystyczny
	2011	19,6	21,2	17,2	16,3	11,1	21,2	
	2012	19,3	20,8	16,2	15,9	10,7	20,9	
	2013	17,7	19,3	13,3	13,1	9,3	19,2	
	2014	16,7	16,7	12,4	11,8	8,7	15,7	
Liczba uczniów na szkołę	2010	195,2	192,6	197,5	175,8	205,8	187,5	Główny Urząd Statystyczny
	2011	194,3	194,2	198,5	173	208,9	190,2	
	2012	196	193,1	194,8	175,4	208,1	185,3	
	2013	204,5	199,9	193	181	215,6	197,1	
	2014	208,6	212,3	197,4	193,6	229,1	200,6	
Liczba uczniów na oddział	2010	23,2	22,4	22,7	22	22	23,3	Główny Urząd Statystyczny
	2011	23	22,2	22,9	22,3	21,9	23,3	
	2012	23,2	22,3	23,1	21,8	22,7	23,2	
	2013	22,7	22,7	23,4	22,1	22,3	23,4	
	2014	22,6	22,1	22,7	22,1	22	22,4	
Liczba uczniów na nauczyciela pełno- i niepełnozatrudnionego	2011	13,7	13,3	13,8	13,3	13,1	13,8	Główny Urząd Statystyczny
	2012	13,7	13,5	13,9	13,3	13,4	13,9	
	2013	13,6	13,3	13,5	13,2	13,8	13,7	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych w %	2010	113,55	99,89	104,23	102,1	109,85	101,4	Główny Urząd Statystyczny
	2011	118,45	103,81	108,13	103,36	113,44	104,24	
	2012	116,22	102,73	105,25	102,2	111,78	102,98	
	2013	116,03	101,84	105,5	102,85	111,17	102,83	
	2014	110,4	97,23	99,15	98,61	103,69	98,24	
Współczynnik skolaryzacji brutto w gimnazjach w %	2010	115,35	101,3	105,91	108,6	112,21	108,05	Główny Urząd Statystyczny
	2011	115,24	102,04	105,47	108,59	111,78	108,32	
	2012	115,7	101,98	105,23	107,54	112,37	108,15	
	2013	117,67	102,51	105,25	106,55	111,43	108,62	
	2014	118,47	102,75	105,35	105,08	111,8	106,75	
Współczynnik skolaryzacji brutto w zasadniczych szkołach zawodowych w %	2010	15,83	brak danych	16,54	9,89	7,17	15,59	Główny Urząd Statystyczny
	2011	16,51	brak danych	16,91	10,21	6,8	16,27	
	2012	16,61	brak danych	15,75	10,46	6,32	15,7	
	2013	15,6	brak danych	14,09	10,43	5,82	14,28	
	2014	15,96	brak danych	13,93	9,7	6,01	14,42	
Współczynnik skolaryzacji brutto w liceach ogólnokształcących w %	2010	137,4	brak danych	106,92	97,48	124,31	102,3	Główny Urząd Statystyczny
	2011	136,8	brak danych	109,18	95,34	124,21	104,22	
	2012	137,83	brak danych	107,14	95,15	124,04	108,28	
	2013	136,62	brak danych	106,31	91,93	124,97	107,56	
	2014	132,9	brak danych	101,06	92,08	124,76	104,53	
Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach zawodowych i ogólnozawodowych (bez zasadniczych szkół zawodowych) w %	2010	61,09	brak danych	63,47	40,52	44	47,14	Główny Urząd Statystyczny
	2011	63,88	brak danych	64,83	43,42	47,23	50,78	
	2012	63,2	brak danych	65,11	44,54	49,3	51,06	
	2013	63,14	brak danych	61,43	45,65	49,87	50,46	
	2014	64,64	brak danych	60,53	47,61	48,97	48,9	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Udział uczniów techników dla młodzieży kształcących się w zakresie inżynierijsko-technicznym w ogólnej liczbie uczniów techników dla młodzieży w %	2012	21,2	21,8	23,6	22,3	19,9	20,6	Główny Urząd Statystyczny
	2013	22,7	23,2	25,4	23,7	20,5	21,8	
	2014	23,9	23,7	27,1	25,2	20,7	21,8	
Udział uczniów techników dla młodzieży kształcących się w zakresie usług dla ludności w ogólnej liczbie uczniów techników dla młodzieży w %	2012	19,6	21,3	24,5	23,0	26,4	17,8	Główny Urząd Statystyczny
	2013	17,5	21,5	23	19,9	26,5	17,7	
	2014	15,8	20,9	21,2	18,1	25,8	18,5	
Udział uczniów techników dla młodzieży kształcących się w zakresie technologii teleinformacyjnych, w tym informatycznych w ogólnej liczbie uczniów techników dla młodzieży w %	2012	15,7	14,6	16,2	15,7	15,3	16,0	Główny Urząd Statystyczny
	2013	16,5	15,8	17,3	15,6	16,6	16,7	
	2014	17,4	16,8	17,9	15,4	18,2	17,9	
Udział uczniów techników dla młodzieży kształcących się w zakresie biznesu i administracji w ogólnej liczbie uczniów techników dla młodzieży w %	2012	11,4	8,3	7	10,5	8	18,2	Główny Urząd Statystyczny
	2013	11,7	7,7	7,9	10,7	8,3	16,6	
	2014	11,2	7,8	9,1	10,7	8,2	15,2	
Udział uczniów techników dla młodzieży kształcących się w zakresie architektury i budownictwa w ogólnej liczbie uczniów techników dla młodzieży w %	2012	11,5	8,7	7,7	7	10,8	4,7	Główny Urząd Statystyczny
	2013	10,8	8,1	6,8	6,9	10,2	4,8	
	2014	10	7,3	5,9	6,4	9,5	4,5	
Udział uczniów techników dla młodzieży kształcących się w zakresie artystycznym w ogólnej liczbie uczniów techników dla młodzieży w %	2012	10,1	7,1	6	9,2	6,1	8,2	Główny Urząd Statystyczny
	2013	10,3	7	5,9	10	5,2	7,7	
	2014	10,3	7,1	5,9	10	5	7,7	
Udział uczniów techników dla młodzieży kształcących się w zakresie społecznym w ogólnej liczbie uczniów techników dla młodzieży w %	2012	5	4,4	7	3,7	6,4	7,5	Główny Urząd Statystyczny
	2013	4,4	4,1	6,5	3,7	6,1	7,7	
	2014	4,3	3,8	6	3,8	5,9	7,5	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Liczba absolwentów szkół (podstawowe, gimnazjalne, ponadgimnazjalne i policealne)	2010	20 825	15 707	28 295	21 361	49 594	20 370	Główny Urząd Statystyczny
	2011	20 710	15 008	27 784	21 112	49 291	20 530	
	2012	20 452	14 997	26 509	20 226	48 654	19 678	
	2013	20 009	14 590	26 467	19 282	47 652	19 079	
	2014	18 830	14 326	24 889	18 804	47 888	18 635	
Udział absolwentów zasadniczych szkół zawodowych w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w %	2010	10,2	9,6	9,5	7,9	4,5	11,07065	Główny Urząd Statystyczny
	2011	8,1	9,9	9,9	7,4	4,3	9,8	
	2012	10,0	10,5	9,6	7,2	4,2	9,5	
	2013	9,2	10,0	9,8	6,4	4,1	11	
	2014	6,9	7,8	7,5	6,6	2,5	7,8	
Udział absolwentów techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w %	2010	17,4	22,6	22,8	13	11,9	11,6	Główny Urząd Statystyczny
	2011	18,7	24,3	23,3	15,8	13,5	12,8	
	2012	20,0	24	24,2	17,1	16,4	16,5	
	2013	19,3	23,1	23,5	19,0	17,1	17,9	
	2014	20,0	25,0	24,7	18,7	18,7	19,5	
Udział absolwentów liceów ogólnokształcących w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w %	2010	68,8	64,4	63,4	73,6	80,0	75,0	Główny Urząd Statystyczny
	2011	69,9	62,9	63,1	71,5	79,0	69,3	
	2012	66,4	62,8	62,8	71	76,3	66,5	
	2013	68,4	64,3	64,3	70,5	75,8	64,9	
	2014	69,4	64,4	65,6	70,5	76,5	70,9	
Udział absolwentów liceów profilowanych w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w %	2010	1,8	2,0	2,4	4,0	2,2	10,2	Główny Urząd Statystyczny
	2011	1,4	1,3	2,2	3,7	1,7	6,2	
	2012	1,6	0,9	1,3	3,1	1,8	6,1	
	2013	1,3	1,1	0,6	2,6	1,5	4,9	
	2014	1,7	0,8	0	2,5	1,0	0	
Udział absolwentów szkół artystycznych dających uprawnienia zawodowe w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych w %	2010	1,6	1,1	1,5	1,3	1,2	1,9	Główny Urząd Statystyczny
	2011	1,6	1,3	1,3	1,4	1,2	1,6	
	2012	1,7	1,5	1,9	1,4	1,1	1,1	
	2013	1,6	1,2	1,6	1,3	1,1	1,0	
	2014	1,7	1,7	2,0	1,4	1,1	1,5	
Absolwenci szkół ponadgimnazjalnych i policealnych na 1000 mieszkańców	2010	20,8	16,4	20,6	13,9	13,8	15,9	Główny Urząd Statystyczny
	2011	21,1	16,4	20,7	14,0	14,0	17,0	
	2012	21,3	16,9	19,5	13,3	13,8	16,6	
	2013	20,6	16,2	19,4	12,9	13,0	16,0	
	2014	18,9	15,7	17,5	12,2	12,8	14,3	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasistów – uzyskane punkty w %	2010	66,0	65,9	73,0	63,2	72,6	69,5	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
	2011	67,0	67,4	71,5	65,0	72,8	70,7	
	2012	60,7	62,3	66,7	58,9	68,3	64,5	
	2013	64,4	66,0	71,0	62,3	72,5	68,0	
	2014	69,0	70,8	74,9	66,5	76,4	72,7	
Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasistów z języka polskiego – uzyskane punkty w %	2015	76,2	78,0	80,0	75,0	81,8	78,8	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasistów z matematyki – uzyskane punkty w %	2015	67,2	66,0	73,0	62,7	73,4	70,2	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasistów z języka angielskiego – uzyskane punkty w %	2015	84,9	85,0	87,0	81,0	89,0	85,8	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasistów z języka niemieckiego – uzyskane punkty w %	2015	87,7	79,0	82,0	74,7	90,9	86,3	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
Średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego z części humanistycznej – uzyskane punkty w %	2010	63,4	61,5	67,7	61,2	68,8	67,0	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
	2011	52,3	50,4	57,3	50,6	61,0	56,2	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego z części matematyczno-przyrodniczej – uzyskane punkty w %	2010	52,7	51,7	55,9	50,1	56,8	55,8	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
	2011	51,6	49,5	54,9	49,2	55,6	54,2	
Średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego z języka polskiego – uzyskane punkty w %	2012	68,1	65,4	72,9	66	72,6	70,8	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
	2013	66,1	64,5	69,8	64,3	71,6	67,3	
	2014	70,4	68,1	74,9	68,4	76,2	72,1	
	2015	64,0	64,0	68,0	63,7	71,0	67,3	
Średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego z matematyki – uzyskane punkty w %	2012	53,6	51,8	57,2	49,8	58,5	57,6	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
	2013	54,2	53,0	59,3	49,6	59,3	56,8	
	2014	54,7	52,9	58,7	50,0	59,7	57,1	
	2015	54,4	53,0	59,1	50,2	60,2	57,2	
Średnie wyniki z egzaminu gimnazjalnego z języka angielskiego na poziomie podstawowym – uzyskane punkty w %	2010	69,1	66,2	69,4	66,3	72,7	71,8	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
	2011	65,2	63,5	67,6	62,8	70,98	67,8	
	2012	71,9	70,0	73,3	68,6	76,3	73,8	
	2013	72,6	71,6	75,2	68,5	78,0	73,6	
	2014	76,4	75,1	78,0	72,0	81,5	77,6	
	2015	76,1	76,0	77,9	70,0	81,2	77,1	
Zdawalność matur w %	2010	82,5	82,0	84,2	83,5	85,0	84,9	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
	2011	78,3	76,9	80,4	78,0	81,5	82,1	
	2012	81,8	81,5	86,0	82,0	85,0	83,2	
	2013	81,9	79,3	86,0	83,7	85,0	81,1	
	2014	73,9	71,8	75,0	75,0	brak danych	78,7	
Średnie wyniki z matury z języka polskiego – uzyskane punkty w %	2012	56,0	55,5	57,4	54,6	56,8	59,4	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
	2013	57,4	57,2	59,7	56,9	56,9	61,6	
	2014	52,2	51,9	55,8	51,3	52,9	55,9	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Średnie wyniki z matury z matematyki – uzyskane punkty w %	2012	61,7	60,5	64,8	62,1	65,9	63,4	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
	2013	59,6	60,4	64,0	60,0	64,7	62,8	
	2014	46,0	50,8	53,3	51,9	54,5	53,6	
Średnie wyniki z matury z języka angielskiego – uzyskane punkty w %	2012	74,5	74,31	76,2	75,2	79,3	76,4	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
	2013	75,7	75,3	76,8	75,7	79,6	77,8	
	2014	74,8	75,4	79,2	75,7	78,7	76,9	
Zdawalność matur w % – „nowa” matura	2015	81,6	83,0	86,0	82,0	brak danych	87,6	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
Zdawalność matur w % – „stara” matura	2015	67,0	65,0	70,0	66,0	brak danych	62,4	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych na „nowej” maturze – język polski – uzyskane punkty w %	2015	67,8	65,0	69,0	64,9	68,8	72,0	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych na „nowej” maturze – matematyka – uzyskane punkty w %	2015	56,2	63,0	61,0	57,4	63,0	62,1	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych na „nowej” maturze – język angielski – uzyskane punkty w %	2015	81,4	85,0	84,0	81,0	85,9	83,6	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych na „nowej” maturze – język niemiecki – uzyskane punkty w %	2015	75,0	78,0	85,0	75,4	85,7	79,4	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych na „starej” maturze – język polski – uzyskane punkty w %	2015	54,3	55,0	59,0	54,4	55,5	54,4	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych na „starej” maturze – matematyka – uzyskane punkty w %	2015	43,8	43,0	48,0	42,9	41,1	41,2	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych na „starej” maturze – język angielski – uzyskane punkty w %	2015	68,5	69,0	69,0	69,2	67,5	68,8	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu
Średnie wyniki z przedmiotów obowiązkowych na „starej” maturze – język niemiecki – uzyskane punkty w %	2015	51,4	72,0	48,0	51,9	48,2	47,7	Okręgowe Komisje Egzaminacyjne w Poznaniu, Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Warszawie i Wrocławiu

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Położenie i stan zagospodarowania Poznania								
Powierzchnia geodezyjna w ha	2010	26 185	26 196	32 680	29 325	51 724	29 282	Główny Urząd Statystyczny
	2011	26 191	26 196	32 680	29 325	51 724	29 282	
	2012	26 191	26 196	32 680	29 325	51 724	29 282	
	2013	26 191	26 196	32 685	29 325	51 724	29 282	
	2014	26 191	26 196	32 685	29 325	51 724	29 282	
Udział powierzchni geodezyjnej w powierzchni kraju w %	2014	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	Główny Urząd Statystyczny
Uwarunkowania rozwoju przestrzennego								
Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w %	2010	28,9	62,8	29,2	4,6	27,8	44,8	Główny Urząd Statystyczny
	2011	31,4	64,3	35,8	5,3	28,8	46,1	
	2012	34,6	67,3	37,7	5,4	29,7	50,9	
	2013	40,1	64,0	48,2	6,2	31,6	54,6	
	2014	41,3	64,8	49,5	8,7	34,6	56,1	
Rozwój gospodarczy, przedsiębiorczość i aktywność gospodarcza								
Produkt krajowy brutto per capita w zł	2009	71 082	brak danych	55 343	43 508	103 209	55 015	Główny Urząd Statystyczny
	2010	73 595	brak danych	57 988	46 633	109 657	57 811	
	2011	78 007	brak danych	62 610	49 173	116 005	61 929	
	2012	82 311	brak danych	64 808	51 198	122 005	65 103	
Dynamika produktu krajowego brutto per capita w % (2008=100)	2008-2012	124	brak danych	124	127	130	130	Główny Urząd Statystyczny
Wartość dodana brutto na pracującego w zł	2008	101 063	brak danych	91 421	83 007	129 414	90 094	Główny Urząd Statystyczny
	2009	109 998	brak danych	95 927	91 509	137 695	97 400	
	2010	115 784	brak danych	99 824	96 912	150 360	103 330	
	2011	119 604	brak danych	107 050	101 616	158 706	109 059	
	2012	124 590	brak danych	109 894	107 106	166 004	114 236	
Dynamika wartości dodanej brutto na pracującego w % (2008=100)	2008-2012	123	brak danych	120	129	128	127	Główny Urząd Statystyczny

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Produkcja sprzedana przemysłu na pracującego w zł	2010	52 030	66 358	27 133	16 574	50 047	24 679	Główny Urząd Statystyczny
	2011	59 866	90 389	35 278	17 927	56 164	23 239	
	2012	61 965	99 991	36 513	18 588	57 509	25 796	
	2013	61 840	88 903	35 328	20 218	64 047	26 447	
Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu na mieszkańca w zł (2010=100)	2010-2013	119	134	130	122	128	107	Główny Urząd Statystyczny
Liczba podmiotów gospodarczych ogółem	2010	98 092	65 191	115 687	87 822	344 261	101 403	Główny Urząd Statystyczny
	2011	99 420	65 332	116 153	86 805	340 848	101 286	
	2012	102 513	67 677	121 208	89 431	355 083	105 110	
	2013	105 083	69 819	124 501	90 769	371 476	108 349	
	2014	107 117	71 093	126 547	91 488	383 617	110 344	
Z ogólnej liczby podmiotów gospodarczych liczba podmiotów sektora prywatnego	2010	96 444	63 321	114 215	85 913	339 862	98 291	Główny Urząd Statystyczny
	2011	97 880	63 486	114 683	84 882	336 429	98 211	
	2012	100 975	65 820	119 719	87 518	350 649	102 033	
	2013	103 545	67 954	123 080	88 908	367 063	105 267	
	2014	105 474	69 225	125 020	89 622	378 812	107 202	
Udział podmiotów sektora prywatnego w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych w %	2010	98,3	97,1	98,7	97,8	98,7	96,9	Główny Urząd Statystyczny
	2011	98,4	97,1	98,7	97,8	98,7	96,9	
	2012	98,4	97,2	98,8	97,9	98,7	97,1	
	2013	98,5	97,3	98,8	97,9	98,8	97,1	
	2014	98,5	97,3	98,8	97,9	98,7	97,1	
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	2010	1 765	1 415	1 527	1 202	2 025	1 608	Główny Urząd Statystyczny
	2011	1 796	1 418	1 530	1 197	1 995	1 605	
	2012	1 861	1 469	1 598	1 244	2 069	1 665	
	2013	1 917	1 513	1 640	1 276	2 154	1 714	
	2014	1 963	1 540	1 661	1 296	2 210	1 739	
Sytuacja i warunki mieszkaniowe								
Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	2010	425,9	413,5	432,9	469,3	500,5	432,1	Główny Urząd Statystyczny
	2011	431,8	422,7	438,4	474,7	503,3	437,4	
	2012	438,8	433,4	447,6	482,3	508,6	447,6	
	2013	445,5	440,3	456,4	489,4	513,4	459,2	
	2014	454,0	448,3	464,1	495,6	518,6	466,6	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²	2010	64,5	59,0	57,3	53,3	58,2	71,4	Główny Urząd Statystyczny
	2011	64,6	59,3	57,5	53,5	58,4	71,3	
	2012	64,6	59,4	57,6	53,6	58,6	71,1	
	2013	64,7	59,5	57,7	53,7	58,7	70,7	
	2014	64,6	59,5	57,7	53,8	58,8	70,5	
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę w m ²	2010	27,5	24,4	24,8	25,0	29,1	30,8	Główny Urząd Statystyczny
	2011	27,9	25,1	25,2	25,4	29,4	31,2	
	2012	28,4	25,7	25,8	25,8	29,8	31,8	
	2013	28,8	26,2	26,3	26,3	30,2	32,5	
	2014	29,3	26,7	26,8	26,7	30,5	32,9	
Liczba osób na mieszkanie	2010	2,3	2,4	2,3	2,1	2,0	2,3	Główny Urząd Statystyczny
	2011	2,3	2,4	2,3	2,1	2,0	2,3	
	2012	2,3	2,3	2,2	2,1	2,0	2,2	
	2013	2,2	2,3	2,2	2,0	1,9	2,2	
	2014	2,2	2,2	2,1	2,0	1,9	2,1	
Liczba osób na izbę	2010	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	Główny Urząd Statystyczny
	2011	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,5	
	2012	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,5	
	2013	0,6	0,7	0,7	0,7	0,6	0,5	
	2014	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6	0,5	
Liczba nowych mieszkań oddanych do użytku	2010	3 180	3 534	4 716	2 082	12 462	4 666	Główny Urząd Statystyczny
	2011	2 512	4 422	4 852	1 525	9 356	3 752	
	2012	2 734	5 095	6 824	2 595	13 496	6 676	
	2013	2 597	3 851	7 019	1 435	13 128	7 839	
	2014	3 642	3 945	7 346	1 752	14 964	5 935	
Liczba nowych mieszkań oddanych do użytku ogółem	2010-2014	14 665	20 847	30 757	9 389	63 406	28 868	Główny Urząd Statystyczny
Udział liczby nowych mieszkań w danym mieście w liczbie nowych mieszkań w kraju w %	2010-2014	2,0	2,9	4,3	1,3	8,9	4,0	Główny Urząd Statystyczny
Opieka i wychowanie najmłodszych dzieci								
Liczba placówek opieki żłobkowej	2010	14	9	22	30	53	18	Główny Urząd Statystyczny
	2011	21	9	23	33	58	31	
	2012	37	9	45	37	102	48	
	2013	54	21	73	39	151	74	
	2014	81	44	109	49	202	99	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Liczba miejsc w placówkach opieki żłobkowej	2010	1 015	2 040	1 727	1 950	4 192	2 040	Główny Urząd Statystyczny
	2011	1 354	2 433	1 865	2 043	4 700	2 433	
	2012	1 709	2 988	2 432	2 151	5 558	2 988	
	2013	2 314	3 404	3 172	2 199	6 845	3 404	
	2014	3 067	3 956	3 970	2 331	8 134	3 956	
Liczba dzieci w placówkach opieki żłobkowej wg stanu na 31 XII	2010	1 179	2 051	1 820	2 326	4 184	2 051	Główny Urząd Statystyczny
	2011	1 351	2 428	1 885	2 342	4 665	2 428	
	2012	1 624	2 954	2 319	2 504	5 382	2 954	
	2013	2 060	3 210	3 039	2 483	6 547	3 210	
	2014	2 665	3 874	3 566	2 569	7 777	3 874	
Udział dzieci objętych opieką w żłobkach w %	2010	6,5	10,3	7,5	11,7	7,1	10,3	Główny Urząd Statystyczny
	2011	7,6	12,3	7,9	12,0	7,9	12,3	
	2012	9,3	15,2	10,0	13,4	9,3	15,2	
	2013	12,1	16,9	13,5	14	11,7	16,9	
	2014	15,8	20,1	15,7	14,8	13,7	20,1	
Liczba placówek wychowania przedszkolnego	2010	262	181	301	243	777	233	Główny Urząd Statystyczny
	2011	272	206	317	257	844	264	
	2012	284	225	334	267	874	266	
	2013	290	235	359	285	928	298	
	2014	299	249	363	279	978	310	
Liczba dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	2010	18 630	11 959	23 168	19 115	59 338	17 738	Główny Urząd Statystyczny
	2011	19 333	13 099	24 096	20 056	62 085	19 106	
	2012	19 907	14 016	25 932	21 252	66 459	20 524	
	2013	20 704	15 174	27 077	22 428	70 516	22 189	
	2014	20 092	14 711	27 153	21 614	69 290	21 587	
Udział dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w %	2010	91,9	70,3	85,8	83,8	90,0	82,4	Główny Urząd Statystyczny
	2011	89,8	71,9	83,7	84,0	87,3	82,0	
	2012	90,1	72,9	85,8	85,4	87,8	82,3	
	2013	91,4	77,3	86,2	87,6	89,7	85,5	
	2014	86,5	74,5	84,8	82,8	86,2	80,2	
Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w %	2010	95,2	6,0	85,5	83,3	93,8	80,6	Główny Urząd Statystyczny
	2011	97,4	73,6	88,1	86,1	95,7	84,3	
	2012	94,2	75,2	87,3	86,3	93,6	83,4	
	2013	95,2	79,3	88,1	89,8	95,9	87,6	
	2014	98,6	84,5	93,2	93,5	97,5	90,1	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadających na miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	2010	0,9	1,4	0,9	0,9	0,9	1,0	Główny Urząd Statystyczny
	2011	0,9	1,3	0,9	0,9	0,9	1,0	
	2012	0,9	1,3	0,9	0,9	0,9	1,0	
	2013	0,9	1,2	0,8	0,9	0,9	1,0	
	2014	0,8	1,1	0,8	0,9	0,9	0,9	
Usługi medyczne								
Liczba mieszkańców na łóżko w szpitalach ogólnych	2010	98	brak danych	138	125	164	131	Główny Urząd Statystyczny
	2011	98	brak danych	138	126	164	137	
	2012	91	brak danych	125	124	140	116	
	2013	100	brak danych	124	123	138	116	
	2014	89	brak danych	122	115	140	120	
Liczba łóżek w szpitalach ogólnych	2010	5 681	2 968	5 487	5 829	10 347	4 803	Główny Urząd Statystyczny
	2011	5 646	2 874	5 485	5 755	10 412	4 592	
	2012	6 040	3 019	6 047	5 796	12 275	5 433	
	2013	5 488	3 292	6 121	5 773	12 453	5 458	
	2014	6 162	3 141	6 224	6 141	12 372	5 268	
Liczba przychodni na 10 000 mieszkańców	2010	6	3	6	7	4	5	Główny Urząd Statystyczny
	2011	8	4	7	9	6	6	
	2012	8	4	7	9	6	7	
	2013	8	4	8	9	6	7	
	2014	8	5	8	9	6	7	
Liczba mieszkańców na aptekę ogólnodostępną	2010	2 214	2 791	2 668	2 396	3 036	2 362	Główny Urząd Statystyczny
	2011	2 259	2 725	2 307	2 433	2 966	2 321	
	2012	2 086	2 661	2 298	2 496	2 850	2 391	
	2013	2 108	2 508	2 464	2 436	2 855	2 350	
	2014	2 107	2 622	2 426	2 434	2 790	2 324	
Liczba pracujących pielęgniarek i położnych ogółem na 10 000 mieszkańców	2010	107	87	115	92	94	90	Główny Urząd Statystyczny
	2011	104	90	117	98	100	92	
	2013	123	103	134	112	116	116	
Liczba pracujących lekarzy wg podstawowego miejsca pracy	2010	2 089	1 714	3 599	3 316	7 109	2 510	Główny Urząd Statystyczny
	2011	1 958	1 522	3 553	3 355	6 742	2 651	
	2013	2 236	1 645	3 939	3 455	7 895	3 101	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Liczba pracujących lekarzy dentystów wg podstawowego miejsca pracy	2010	178	221	578	350	664	329	Główny Urząd Statystyczny
	2011	97	172	600	414	705	401	
	2013	158	224	554	530	693	344	
Liczba pracujących lekarzy wg podstawowego miejsca pracy na 10 000 mieszkańców	2010	37	37	47	45	42	40	Główny Urząd Statystyczny
	2011	35	33	47	46	39	42	
	2013	41	36	52	49	46	49	
Liczba pracujących lekarzy dentystów wg podstawowego miejsca pracy na 10 000 mieszkańców	2010	3	5	8	5	4	5	Główny Urząd Statystyczny
	2011	2	4	8	6	4	6	
	2013	3	5	7	7	4	5	
Pomoc społeczna								
Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców w %	2010	4,7	3,1	3,2	6,1	3,7	2,5	Główny Urząd Statystyczny
	2011	4,7	3,3	3,2	5,6	3,4	2,2	
	2012	4,9	3,3	3,6	5,8	3,3	2,1	
	2013	4,9	3,3	3,4	6,3	3,1	2,3	
	2014	4,5	3,1	3,3	5,9	3	2,3	
Udział osób korzystających z pomocy społecznej w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w tej grupie wiekowej w %	2010	8,8	5,6	5,6	11,8	6,8	4,4	Główny Urząd Statystyczny
	2011	8,7	5,9	5,7	10,9	6,1	3,7	
	2012	9,3	5,7	6,8	11,3	5,9	3,5	
	2013	9,1	5,6	6	12,1	5,6	3,8	
	2014	7,9	5,3	5,9	11,2	5,2	3,9	
Udział osób korzystających z pomocy społecznej w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w tej grupie wiekowej w %	2010	3,8	2,8	2,8	5,7	3,1	2,5	Główny Urząd Statystyczny
	2011	3,9	3	2,8	5,3	2,8	2,1	
	2012	4,1	3	3,2	5,7	2,7	2,1	
	2013	4,2	3	3	6,3	2,7	2,3	
	2014	3,8	2,7	2,9	5,9	2,5	2,3	
Udział osób korzystających z pomocy społecznej w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w tej grupie wiekowej w %	2010	4,4	2	2,6	3,5	3,5	1,2	Główny Urząd Statystyczny
	2011	4,1	2,1	2,5	3,2	3,2	1,1	
	2012	4,0	2,4	2,6	3,0	2,9	1,1	
	2013	3,9	2,4	2,5	3,0	2,7	1,2	
	2014	3,9	2,5	2,5	3,0	2,8	1,3	
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa	2014	6 014	5 021	8 641	14 055	15 815	5 479	Główny Urząd Statystyczny

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby	2014	7 644	2 744	8 876	12 160	19 089	4 985	Główny Urząd Statystyczny
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia	2014	4 203	2 022	5 813	15 486	9 042	3 827	Główny Urząd Statystyczny
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności	2014	4 084	4 007	7 573	9 457	13 912	3 196	Główny Urząd Statystyczny
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach życiowych	2014	2 122	1 510	2 478	4 447	7 352	2 224	Główny Urząd Statystyczny
Turystyka								
Liczba turystycznych obiektów noclegowych	2010	75	99	215	49	117	71	Główny Urząd Statystyczny
	2011	73	98	221	51	114	70	
	2012	89	118	241	68	122	78	
	2013	87	115	236	67	124	73	
	2014	90	122	234	66	124	76	
Liczba miejsc w turystycznych obiektach noclegowych	2010	8 173	12 372	24 708	5 016	23 858	8 794	Główny Urząd Statystyczny
	2011	8 021	12 344	27 062	5 343	23 830	8 807	
	2012	8 065	13 417	26 513	6 544	25 382	9 904	
	2013	8 054	12 926	25 891	7 294	25 199	9 588	
	2014	9 016	13 376	27 330	7 229	26 394	10 395	
Liczba miejsc noclegowych na 1 km ²	2010	31	47	75	17	46	30	Główny Urząd Statystyczny
	2011	31	47	82	18	46	30	
	2012	31	51	81	22	49	33	
	2013	31	49	79	24	49	33	
	2014	34	51	83	24	51	35	
Liczba turystów korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych	2010	582 975	436 270	1 512 363	334 130	2 359 212	695 294	Główny Urząd Statystyczny
	2011	605 337	486 855	1 641 271	360 240	2 464 461	753 268	
	2012	621 836	588 562	1 778 570	418 960	2 495 459	771 728	
	2013	615 236	628 428	1 901 980	442 862	2 711 818	792 838	
	2014	731 152	719 412	1 996 404	502 937	2 858 213	916 706	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców	2010	1 049	947	1 995	457	1 387	1 102	Główny Urząd Statystyczny
	2011	1 093	1 057	2 162	496	1 442	1 193	
	2012	1 129	1 278	2 345	582	1 454	1 222	
	2013	1 122	1 361	2 505	622	1 572	1 254	
	2014	1 339	1 558	2 620	712	1 646	1 444	
Z ogólnej liczby turystów liczba turystów zagranicznych korzystających z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych	2010	163 071	141 807	770 243	57 274	833 296	226 014	Główny Urząd Statystyczny
	2011	150 772	160 699	805 664	66 887	899 636	229 914	
	2012	175 012	213 115	915 582	83 767	990 233	249 256	
	2013	157 726	239 968	1 016 192	78 479	1 068 676	253 155	
	2014	182 338	265 635	1 019 140	101 118	1 071 719	290 976	
Udział turystów zagranicznych w ogólnej liczbie turystów w %	2010	27,9	32,5	50,9	17,1	35,3	32,5	Główny Urząd Statystyczny
	2011	24,9	33,0	49,0	18,5	36,5	30,5	
	2012	28,1	36,2	51,4	19,9	39,6	32,2	
	2013	25,6	38,2	53,4	17,7	39,4	31,9	
	2014	24,9	36,9	51,0	20,1	37,4	31,7	
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w %	2010	33,3	35,7	39,9	34,7	47,1	40,8	Główny Urząd Statystyczny
	2011	34,9	39,8	41,1	33,2	47,9	42	
	2012	35,1	40,6	43,3	32,6	47,6	39,5	
	2013	34,9	42,1	47,2	28,7	51,1	41	
	2014	37,8	44,9	47,8	30,6	52	41,7	
Liczba spotkań i wydarzeń konferencyjno-targowych	2010	1 110	brak danych	7 112	brak danych	3 556	725	Poland Convention Bureau
	2011	766	brak danych	8 304	35	8 830	440	
	2012	2 865	36	1 849	30	10 034	425	
	2013	1 986	4 422	3 413	580	644	1 393	
	2014	1 706	1 676	3 986	1 241	3 586	2 791	
Udział spotkań i wydarzeń konferencyjno-targowych w ogólnej liczbie spotkań i wydarzeń konferencyjno-targowych w Polsce w %	2010	6,1	brak danych	39,5	brak danych	19,7	4,0	Poland Convention Bureau
	2011	2,8	brak danych	30,6	0,1	32,6	1,6	
	2012	16,2	0,2	10,4	0,1	56,7	2,4	
	2013	10,9	24,4	18,8	3,2	3,5	7,6	
	2014	9,0	8,9	21,1	6,5	19	14,8	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Udział konferencji i kongresów w ogólnej liczbie spotkań i wydarzeń konferencyjno-targowych w danym mieście w %	2010	38,2	brak danych	20,3	brak danych	66,9	58,8	Główny Urząd Statystyczny
	2011	53,2	brak danych	1,09	brak danych	34,7	51,1	
	2012	68,9	brak danych	46,4	brak danych	40,6	58,1	
	2013	33,3	55,5	74,9	26,5	73,3	37,6	
	2014	44,0	40,5	61,3	52,6	72	48,6	
Udział targów i wystaw w ogólnej liczbie spotkań i wydarzeń konferencyjno-targowych w danym mieście w %	2010	11,3	brak danych	5,7	brak danych	5,6	8,1	Główny Urząd Statystyczny
	2011	4,3	brak danych	3,0	brak danych	15,1	9,0	
	2012	8,3	brak danych	1,8	brak danych	4,8	5,8	
	2013	3,2	0,9	2,8	0,6	7,0	6,5	
	2014	6,4	2,2	2,9	2,4	1,9	5,2	
Kultura								
Liczba bibliotek publicznych i filii	2010	57	32	71	82	192	47	Główny Urząd Statystyczny
	2011	54	31	71	82	194	45	
	2012	54	29	71	82	196	45	
	2013	44	29	65	82	195	44	
	2014	44	29	64	83	196	43	
Liczba woluminów księgozbioru bibliotek publicznych	2010	1 531 557	786 724	1 802 897	2 080 753	6 174 035	1 160 512	Główny Urząd Statystyczny
	2011	1 552 875	710 586	1 797 196	2 050 455	6 211 304	1 136 466	
	2012	1 562 653	677 647	1 795 405	1 988 980	6 297 294	1 123 850	
	2013	1 569 861	671 926	1 765 917	1 985 733	6 373 510	1 095 831	
	2014	1 587 206	676 926	1 751 388	1 986 272	6 447 664	1 078 720	
Liczba woluminów księgozbioru bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców	2010	2 756	1 708	2 379	2 847	3 631	1 840	Główny Urząd Statystyczny
	2011	2 805	1 543	2 367	2 827	3 635	1 800	
	2012	2 837	1 471	2 367	2 766	3 670	1 780	
	2013	2 864	1 455	2 326	2 791	3 696	1 733	
	2014	2 908	1 466	2 298	2 813	3 715	1 700	
Liczba czytelników księgozbioru bibliotek publicznych w ciągu roku	2010	93 028	51 745	210 341	120 635	459 357	123 912	Główny Urząd Statystyczny
	2011	86 623	62 078	215 813	123 471	448 059	130 394	
	2012	87 533	97 247	218 578	121 329	461 278	137 175	
	2013	91 419	112 142	226 602	118 384	453 207	137 135	
	2014	86 435	117 645	217 758	118 182	449 565	135 990	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Liczba czytelników księgozbioru bibliotek publicznych w ciągu roku na 1000 mieszkańców	2010	167	112	277	165	270	196	Główny Urząd Statystyczny
	2011	156	134	284	170	262	206	
	2012	158	211	288	168	268	217	
	2013	166	242	298	166	262	216	
	2014	158	254	285	167	259	214	
Liczba wypożyczeń księgozbioru bibliotek publicznych na zewnątrz	2010	1 846 827	922 961	3 066 495	2 721 408	6 310 017	2 356 479	Główny Urząd Statystyczny
	2011	1 818 980	928 616	2 982 711	2 798 475	6 453 652	2 588 529	
	2012	2 809 865	1 070 959	3 003 308	2 833 842	6 723 669	2 486 292	
	2013	1 651 513	1 199 549	2 819 725	2 753 183	6 707 429	2 353 911	
	2014	1 616 382	1 218 081	2 722 437	2 651 466	6 373 884	2 117 615	
Liczba wypożyczeń księgozbioru bibliotek publicznych na zewnątrz na 1000 mieszkańców	2010	3 323	2 004	4 046	3 724	3 711	3 736	Główny Urząd Statystyczny
	2011	3 285	2 016	3 929	3 859	3 777	4 100	
	2012	5 101	2 326	3 960	3 941	3 919	3 939	
	2013	3 013	2 599	3 715	3 870	3 889	3 724	
	2014	2 962	2 639	3 573	3 755	3 672	3 337	
Teatry i instytucje muzyczne	2010	9	brak danych	14	11	36	8	Główny Urząd Statystyczny
	2011	9	brak danych	12	11	32	9	
	2012	9	brak danych	16	11	38	10	
	2013	9	brak danych	18	11	39	11	
	2014	9	brak danych	18	11	35	11	
Liczba miejsc na widowni w teatrach i instytucjach muzycznych	2010	3 351	brak danych	5 284	3 939	15 553	3 866	Główny Urząd Statystyczny
	2011	3 257	brak danych	5 411	4 776	15 883	3 184	
	2012	3 341	brak danych	5 286	4 772	15 317	3 609	
	2013	3 451	brak danych	5 884	4 617	15 506	4 505	
	2014	3 436	brak danych	5 976	4 893	15 306	4 505	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Liczba miejsc na widowni w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 mieszkańców	2010	6,0	brak danych	6,9	5,3	9,1	6,1	Główny Urząd Statystyczny
	2011	5,8	brak danych	7,1	6,5	9,2	5,0	
	2012	6,0	brak danych	6,9	6,6	8,9	5,7	
	2013	6,2	brak danych	7,7	6,4	8,9	7,1	
	2014	6,2	brak danych	7,8	6,9	8,8	7,1	
Liczba przedstawień i koncertów w teatrach i instytucjach muzycznych	2010	2 756	brak danych	4 103	3 269	10 704	2 045	Główny Urząd Statystyczny
	2011	2 271	brak danych	4 644	3 203	11 469	2 340	
	2012	2 472	brak danych	4 283	3 537	11 349	2 236	
	2013	2 586	brak danych	4 604	3 455	11 813	2 216	
	2014	2 943	brak danych	4 853	2 370	12 672	2 474	
Liczba przedstawień i koncertów w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 mieszkańców	2010	4,9	brak danych	5,4	4,4	6,2	3,2	Główny Urząd Statystyczny
	2011	4,1	brak danych	6,1	4,4	6,7	3,7	
	2012	4,4	brak danych	5,6	4,9	6,6	3,5	
	2013	4,7	brak danych	6,0	4,8	6,8	3,5	
	2014	5,3	brak danych	6,3	3,3	7,3	3,8	
Liczba widzów w teatrach i instytucjach muzycznych	2010	651 756	brak danych	916 750	541 645	2 680 399	472 934	Główny Urząd Statystyczny
	2011	506 470	brak danych	934 002	566 115	2 805 257	441 619	
	2012	480 264	brak danych	897 906	540 959	2 706 703	432 490	
	2013	464 780	brak danych	917 901	554 293	3 116 295	530 755	
	2014	569 637	brak danych	1 003 667	485 820	3 224 967	544 437	
Liczba widzów w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 mieszkańców	2010	1 173	brak danych	1 209	741	1 576	749	Główny Urząd Statystyczny
	2011	914	brak danych	1 230	780	1 641	699	
	2012	872	brak danych	1 184	752	1 577	685	
	2013	848	brak danych	1 209	779	1 807	839	
	2014	1 043	brak danych	1 317	688	1 858	858	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Liczba muzeów z oddziałami	2010	21	19	48	18	61	22	Główny Urząd Statystyczny
	2011	19	20	44	18	61	22	
	2012	18	20	44	18	61	24	
	2013	18	23	50	19	61	24	
	2014	18	23	51	19	59	24	
Liczba imprez oświatowych w muzeach	2010	2 635	1 835	9 512	3 185	19 621	3 065	Główny Urząd Statystyczny
	2011	3 136	2 006	10 060	3 007	16 288	2 980	
	2012	2 580	1 535	9 278	3 277	22 704	3 487	
	2013	2 657	1 889	9 541	3 931	23 356	4 349	
	2014	2 849	2 226	8 676	5 258	32 334	4 384	
Liczba zwiedzających muzea	2010	293 409	417 499	3 148 544	352 499	3 886 571	1 135 959	Główny Urząd Statystyczny
	2011	307 599	445 871	4 426 941	398 796	3 950 644	1 187 867	
	2012	264 408	452 921	3 704 626	389 213	5 955 521	1 167 605	
	2013	291 828	463 632	3 826 612	488 123	7 933 750	1 483 062	
	2014	285 780	550 230	3 947 355	585 056	8 276 268	1 224 178	
Liczba zwiedzających muzea na 1000 mieszkańców	2010	528	906	4 155	482	2 286	1 801	Główny Urząd Statystyczny
	2011	555	968	5 831	550	2 312	1 881	
	2012	480	983	4 885	541	3 471	1 849	
	2013	532	1 004	5 041	686	4 600	2 346	
	2014	523	1 192	5 181	828	4 768	1 929	
Liczba kin	2010	8	4	13	8	24	10	Główny Urząd Statystyczny
	2011	13	6	13	10	26	8	
	2012	11	5	12	7	24	7	
	2013	10	5	14	6	27	7	
	2014	11	6	16	8	27	7	
Liczba miejsc na widowni w kinach	2010	16 109	6 535	14 932	6 884	29 956	12 754	Główny Urząd Statystyczny
	2011	17 006	6 572	14 937	6 858	30 327	12 213	
	2012	15 854	6 531	14 444	6 119	30 065	12 023	
	2013	15 857	6 731	14 774	6 204	31 182	13 095	
	2014	16 454	6 657	14 999	6 399	29 122	11 917	
Liczba miejsc na widowni w kinach na 1000 mieszkańców	2010	28	14	19	9	17	20	Główny Urząd Statystyczny
	2011	30	14	19	9	17	19	
	2012	28	14	19	8	17	19	
	2013	28	14	19	8	18	20	
	2014	30	14	19	9	16	18	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Liczba seansów w kinach	2010	88 884	49 883	128 973	63 300	245 493	88 648	Główny Urząd Statystyczny
	2011	97 940	71 729	132 914	62 876	251 980	96 346	
	2012	80 340	65 771	116 981	62 287	227 313	90 846	
	2013	96 543	46 587	119 333	58 637	242 452	86 826	
	2014	99 514	50 182	134 862	58 091	237 061	86 599	
Liczba widzów w kinach	2010	2 437 293	1 503 455	3 039 116	1 762 698	6 544 555	2 423 760	Główny Urząd Statystyczny
	2011	2 446 979	1 607 984	2 693 304	1 713 311	6 847 933	2 280 975	
	2012	1 917 669	1 520 882	2 281 345	1 613 823	6 363 466	2 282 063	
	2013	2 166 051	1 252 230	2 009 318	1 503 006	6 357 562	2 090 228	
	2014	2 273 736	1 291 864	2 593 803	1 529 934	6 552 606	2 356 972	
Liczba widzów w kinach na 1000 mieszkańców	2010	4 386	3 264	4 010	2 412	3 849	3 843	Główny Urząd Statystyczny
	2011	4 420	3 491	3 547	2 363	4 008	3 613	
	2012	3 481	3 303	3 008	2 244	3 709	3 615	
	2013	3 952	2 713	2 647	2 112	3 686	3 306	
	2014	4 166	2 799	3 404	2 167	3 775	3 714	
Liczba imprez masowych o charakterze artystyczno-rozrywkowym	2013	44	10	62	35	135	71	Główny Urząd Statystyczny
	2014	70	14	67	43	178	81	
Liczba uczestników imprez artystyczno-rozrywkowych	2013	198 275	92 800	275 886	209 515	812 575	278 816	Główny Urząd Statystyczny
	2014	271 261	128 214	334 217	238 858	986 418	337 559	
Liczba uczestników imprez artystyczno-rozrywkowych na 1000 mieszkańców	2013	361	201	363	294	471	441	Główny Urząd Statystyczny
	2014	497	277	438	338	568	532	
Kultura fizyczna i sport								
Liczba klubów sportowych	2010	137	89	165	140	228	126	Główny Urząd Statystyczny
	2012	135	89	182	166	253	140	
	2014	126	82	162	161	275	142	
Liczba klubów sportowych na 10 000 mieszkańców	2010	2,5	1,9	2,2	1,9	1,3	2,0	Główny Urząd Statystyczny
	2012	2,5	1,9	2,4	2,3	1,5	2,2	
	2014	2,3	1,8	2,1	2,3	1,6	2,2	
Liczba ćwiczących w klubach sportowych	2010	11 248	6 948	21 877	11 769	29 404	14 254	Główny Urząd Statystyczny
	2012	11 515	6 431	25 201	13 743	31 841	15 392	
	2014	12 870	6 992	27 976	14 978	39 420	16 433	

Wskaźnik	Rok	Poznań	Gdańsk	Kraków	Łódź	Warszawa	Wrocław	Źródło danych
Liczba ćwiczących w klubach sportowych na 1000 mieszkańców	2010	20	15	29	16	17	23	Główny Urząd Statystyczny
	2012	21	14	33	19	18	24	
	2014	24	15	37	21	23	26	
Z ogólnej liczby ćwiczących w klubach sportowych liczba dzieci i młodzieży poniżej 18 roku życia	2010	7 340	4 841	15 372	7 977	19 315	8 917	Główny Urząd Statystyczny
	2012	7 120	4 072	17 594	9 632	21 498	10 027	
	2014	9 676	4 668	15 195	10 225	26 781	8 777	
Udział ćwiczących dzieci i młodzieży poniżej 18 roku życia w ogólnej liczbie ćwiczących w klubach sportowych w %	2010	65	69	70	67	65	62	Główny Urząd Statystyczny
	2012	61	63	69	70	67	65	
	2014	75	66	54	68	67	53	
Udział dzieci i młodzieży ćwiczących w klubach sportowych w populacji osób poniżej 18 roku życia w %	2010	8,6	6,6	13,1	7,7	7,4	9,7	Główny Urząd Statystyczny
	2012	8,4	5,6	15,0	9,5	7,95	10,7	
	2014	11,3	6,3	12,7	10,2	22,4	9,1	
Miejsce w systemie sportu młodzieżowego wśród sklasyfikowanych powiatów i miast na prawach powiatu	2010	2	6	5	7	1	3	Polska Federacja Sportu Młodzieżowego
	2011	2	6	5	9	1	3	
	2012	2	5	6	8	1	3	
	2013	2	6	5	8	1	3	
	2014	2	7	4	6	1	3	

■ Prognoza demograficzna dla Poznania do 2050 r. opracowana przez GUS

Rok	Razem	0-2 lat	3-6 lat	7-12 lat	13-15 lat	16-18 lat	19-24 lat	Wiek przed-produkcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny
2016	538 767	15 589	21 513	28 529	11 316	11 658	29 553	84 663	336 390	117 714
mężczyźni	251 051	8 029	11 059	14 681	5 814	5 971	14 802	43 538	171 808	35 705
kobiety	287 716	7 560	10 454	13 848	5 502	5 687	14 751	41 125	164 582	82 009
2017	535 613	15 369	20 891	29 586	11 431	11 405	28 119	84 882	332 372	118 359
mężczyźni	249 623	7 916	10 789	15 178	5 866	5 865	14 082	43 674	169 910	36 039
kobiety	285 990	7 453	10 102	14 408	5 565	5 540	14 037	41 208	162 462	82 320
2018	532 469	15 222	20 275	30 176	12 014	11 195	26 372	85 004	328 526	118 939
mężczyźni	248 205	7 840	10 431	15 550	6 160	5 760	13 226	43 758	168 090	36 357
kobiety	284 264	7 382	9 844	14 626	5 854	5 435	13 146	41 246	160 436	82 582
2019	529 293	15 086	19 699	30 545	12 532	11 080	25 084	85 252	324 700	119 341
mężczyźni	246 774	7 770	10 128	15 735	6 479	5 678	12 644	43 879	166 247	36 648
kobiety	282 519	7 316	9 571	14 810	6 053	5 402	12 440	41 373	158 453	82 693
2020	526 063	14 908	19 459	30 408	13 145	11 189	24 426	85 516	321 090	119 457
mężczyźni	245 319	7 678	10 035	15 640	6 791	5 728	12 330	44 035	164 397	36 887
kobiety	280 744	7 230	9 424	14 768	6 354	5 461	12 096	41 481	156 693	82 570
2021	522 760	14 634	19 241	29 817	13 814	11 754	23 606	85 502	317 166	120 092
mężczyźni	243 828	7 537	9 922	15 434	7 062	6 013	11 923	44 068	161 937	37 823
kobiety	278 932	7 097	9 319	14 383	6 752	5 741	11 683	41 434	155 229	82 269
2022	519 368	14 291	19 049	29 100	14 421	12 263	23 059	85 325	313 420	120 623
mężczyźni	242 293	7 361	9 823	15 020	7 409	6 326	11 685	43 978	159 501	38 814
kobiety	277 075	6 930	9 226	14 080	7 012	5 937	11 374	41 347	153 919	81 809
2023	515 874	13 891	18 844	28 399	14 818	12 864	22 907	84 662	310 244	120 968
mężczyźni	240 705	7 154	9 717	14 702	7 574	6 630	11 627	43 658	157 281	39 766
kobiety	275 169	6 737	9 127	13 697	7 244	6 234	11 280	41 004	152 963	81 202
2024	512 267	13 453	18 569	27 742	14 720	13 517	23 245	83 738	307 462	121 067
mężczyźni	239 058	6 929	9 575	14 324	7 656	6 895	11 800	43 170	155 267	40 621
kobiety	273 209	6 524	8 994	13 418	7 064	6 622	11 445	40 568	152 195	80 446
2025	508 544	12 991	18 191	27 168	14 483	14 110	23 618	82 545	305 262	120 737
mężczyźni	237 350	6 691	9 380	14 020	7 496	7 232	12 021	42 555	153 596	41 199
kobiety	271 194	6 300	8 811	13 148	6 987	6 878	11 597	39 990	151 666	79 538
2026	504 698	12 522	17 735	26 877	13 977	14 496	24 305	80 804	303 672	120 222
mężczyźni	235 578	6 450	9 144	13 896	7 250	7 392	12 368	41 749	152 249	41 580
kobiety	269 120	6 072	8 591	12 981	6 727	7 104	11 937	39 055	151 423	78 642
2027	500 734	12 066	17 213	26 534	13 527	14 395	25 499	78 882	302 455	119 397

Rok	Razem	0-2 lat	3-6 lat	7-12 lat	13-15 lat	16-18 lat	19-24 lat	Wiek przed-produkcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny
mężczyźni	233 745	6 214	8 876	13 718	6 981	7 468	12 906	40 715	151 366	41 664
kobiety	266 989	5 852	8 337	12 816	6 546	6 927	12 593	38 167	151 089	77 733
2028	496 659	11 638	16 651	26 166	13 089	14 156	26 592	76 919	301 310	118 430
mężczyźni	231 856	5 994	8 586	13 528	6 748	7 310	13 545	39 743	150 447	41 666
kobiety	264 803	5 644	8 065	12 638	6 341	6 846	13 047	37 176	150 863	76 764
2029	492 486	11 251	16 069	25 745	12 916	13 662	27 570	74 942	300 255	117 289
mężczyźni	229 920	5 794	8 285	13 310	6 683	7 071	14 004	38 684	149 660	41 576
kobiety	262 566	5 457	7 784	12 435	6 233	6 591	13 566	36 258	150 595	75 713
2030	488 226	10 909	15 493	25 235	12 732	13 218	28 124	72 974	299 156	116 096
mężczyźni	227 942	5 618	7 988	13 046	6 587	6 806	14 344	37 661	148 836	41 445
kobiety	260 284	5 291	7 505	12 189	6 145	6 412	13 780	35 313	150 320	74 651
2031	483 877	10 619	14 935	24 601	12 606	12 786	28 476	71 258	297 849	114 770
mężczyźni	225 929	5 469	7 701	12 718	6 521	6 576	14 518	36 799	147 916	41 214
kobiety	257 948	5 150	7 234	11 883	6 085	6 210	13 958	34 459	149 933	73 556
2032	479 457	10 380	14 419	23 885	12 487	12 615	28 353	69 527	296 554	113 376
mężczyźni	223 891	5 346	7 434	12 347	6 460	6 512	14 436	35 904	147 023	40 964
kobiety	255 566	5 034	6 985	11 538	6 027	6 103	13 917	33 623	149 531	72 412
2033	474 990	10 196	13 956	23 109	12 331	12 429	27 782	67 839	295 212	111 939
mężczyźni	221 841	5 250	7 195	11 947	6 378	6 416	14 233	35 031	146 155	40 655
kobiety	253 149	4 946	6 761	11 162	5 953	6 013	13 549	32 808	149 057	71 284
2034	470 495	10 063	13 553	22 312	12 096	12 300	27 077	66 208	293 689	110 598
mężczyźni	219 789	5 182	6 988	11 535	6 257	6 348	13 837	34 189	145 166	40 434
kobiety	250 706	4 881	6 565	10 777	5 839	5 952	13 240	32 019	148 523	70 164
2025	465 996	9 980	13 214	21 519	11 802	12 178	26 391	64 621	292 162	109 213
mężczyźni	217 749	5 139	6 812	11 124	6 105	6 285	13 526	33 367	144 221	40 161
kobiety	248 247	4 841	6 402	10 395	5 697	5 893	12 865	31 254	147 941	69 052
2036	461 493	9 941	12 942	20 753	11 463	12 024	25 753	63 072	290 471	107 950
mężczyźni	215 722	5 119	6 673	10 729	5 929	6 205	13 165	32 568	143 180	39 974
kobiety	245 771	4 822	6 269	10 024	5 534	5 819	12 588	30 504	147 291	67 976
2037	457 003	9 935	12 734	20 040	11 088	11 792	25 182	61 594	288 544	106 865
mężczyźni	213 717	5 116	6 565	10 361	5 736	6 085	12 867	31 805	141 988	39 924
kobiety	243 286	4 819	6 169	9 679	5 352	5 707	12 315	29 789	146 556	66 941
2038	452 539	9 957	12 589	19 398	10 697	11 505	24 889	60 227	286 319	105 993
mężczyźni	211 740	5 128	6 490	10 029	5 533	5 937	12 738	31 098	140 631	40 011
kobiety	240 799	4 829	6 099	9 369	5 164	5 568	12 151	29 129	145 688	65 982
2039	448 109	9 997	12 504	18 836	10 299	11 172	24 548	58 987	283 709	105 413

Rok	Razem	0-2 lat	3-6 lat	7-12 lat	13-15 lat	16-18 lat	19-24 lat	Wiek przed-produkcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny
mężczyźni	209 796	5 148	6 446	9 739	5 328	5 765	12 562	30 458	139 058	40 280
kobiety	238 313	4 849	6 058	9 097	4 971	5 407	11 986	28 529	144 651	65 133
2040	443 721	10 043	12 465	18 363	9 914	10 808	24 194	57 883	280 606	105 232
mężczyźni	207 887	5 172	6 426	9 494	5 129	5 577	12 378	29 887	137 172	40 828
kobiety	235 834	4 871	6 039	8 869	4 785	5 231	11 816	27 996	143 434	64 404
2041	439 376	10 086	12 466	17 981	9 551	10 427	23 791	56 922	276 523	105 931
mężczyźni	206 012	5 194	6 427	9 297	4 941	5 379	12 170	29 390	135 244	41 378
kobiety	233 364	4 892	6 039	8 684	4 610	5 048	11 621	27 532	141 279	64 553
2042	435 077	10 116	12 494	17 687	9 223	10 040	23 315	56 099	271 789	107 189
mężczyźni	204 169	5 209	6 441	9 145	4 772	5 180	11 922	28 965	133 014	42 190
kobiety	230 908	4 907	6 053	8 542	4 451	4 860	11 393	27 134	138 775	64 999
2043	430 823	10 125	12 536	17 474	8 932	9 664	22 736	55 400	266 668	108 755
mężczyźni	202 355	5 214	6 462	9 035	4 622	4 986	11 623	28 604	130 547	43 204
kobiety	228 468	4 911	6 074	8 439	4 310	4 678	11 113	26 796	136 121	65 551
2044	426 611	10 109	12 579	17 336	8 684	9 312	22 084	54 815	261 486	110 310
mężczyźni	200 566	5 205	6 485	8 964	4 494	4 804	11 284	28 302	128 056	44 208
kobiety	226 045	4 904	6 094	8 372	4 190	4 508	10 800	26 513	133 430	66 102
2045	422 438	10 064	12 612	17 259	8 478	8 991	21 379	54 317	256 324	111 797
mężczyźni	198 798	5 183	6 503	8 923	4 387	4 638	10 921	28 045	125 558	45 195
kobiety	223 640	4 881	6 109	8 336	4 091	4 353	10 458	26 272	130 766	66 602
2046	418 301	9 992	12 623	17 232	8 316	8 707	20 657	53 890	250 717	113 694
mężczyźni	197 047	5 145	6 507	8 910	4 303	4 492	10 548	27 823	122 857	46 367
kobiety	221 254	4 847	6 116	8 322	4 013	4 215	10 109	26 067	127 860	67 327
2047	414 198	9 892	12 607	17 239	8 193	8 464	19 936	53 509	244 904	115 785
mężczyźni	195 307	5 094	6 500	8 914	4 240	4 366	10 175	27 629	120 055	47 623
kobiety	218 891	4 798	6 107	8 325	3 953	4 098	9 761	25 880	124 849	68 162
2048	410 128	9 770	12 555	17 264	8 112	8 263	19 245	53 158	239 190	117 780
mężczyźni	193 576	5 032	6 473	8 927	4 198	4 263	9 819	27 449	117 300	48 827
kobiety	216 552	4 738	6 082	8 337	3 914	4 000	9 426	25 709	121 890	68 953
2049	406 087	9 628	12 473	17 288	8 060	8 101	18 598	52 812	233 227	120 048
mężczyźni	191 849	4 958	6 431	8 939	4 172	4 179	9 486	27 270	114 457	50 122
kobiety	214 238	4 670	6 042	8 349	3 888	3 922	9 112	25 542	118 770	69 926
2050	402 076	9 479	12 354	17 297	8 038	7 983	18 015	52 465	226 736	122 875
mężczyźni	190 125	4 881	6 369	8 944	4 160	4 118	9 185	27 090	111 348	51 687
kobiety	211 951	4 598	5 985	8 353	3 878	3 865	8 830	25 375	115 388	71 188

■ Prognoza demograficzna dla jednostek pomocniczych Miasta do 2050 roku opracowana przez prof. dr hab. Jana Paradysza

Prognoza liczby ludności faktycznie zamieszkałej ogółem wg jednostek pomocniczych miasta w latach 2015–2050 (w tys. osób)

Nazwa Osiedla	2015	2020	2030	2040	2050
Junikowo	9,3	9,9	10,8	11,2	11,3
Fabianowo-Kotowo	1,7	2,7	4,2	5,3	5,9
Grunwald Południe	14,5	13,6	12,1	10,8	9,7
Grunwald Północ	25,0	22,7	18,7	15,1	12,4
Kwiatowe	4,6	4,6	4,5	4,3	4,0
Ławica	7,1	7,5	8,1	8,3	8,2
Stary Grunwald	3,4	3,0	2,5	2,0	1,7
Górczyn	14,1	14,2	14,3	14,0	13,5
Święty Łazarz	34,5	32,4	29,3	26,0	23,1
Krzyżowniki-Smochowice	8,4	8,1	7,7	7,1	6,4
Kiekrz	1,6	1,7	1,7	1,8	1,7
Jeżyce	24,5	23,3	21,5	19,2	17,0
Strzeszyn	7,8	8,7	10,1	11,1	11,7
Ogrody	5,9	5,5	4,9	4,4	3,9
Podolany	8,1	8,3	8,6	8,6	8,4
Winiary	13,2	12,4	10,9	9,3	7,9
Sołacz	6,7	7,1	7,8	8,3	8,5
Wola	5,2	5,3	5,4	5,3	5,1
Żegrze	17,3	16,0	13,7	11,0	8,6
Chartowo	24,0	22,3	19,0	15,6	12,8
Szczepankowo-Spławie-Krzesinki	6,5	7,7	9,7	11,0	11,8
Główna	6,0	6,2	6,4	6,3	6,2
Krzesiny-Pokrzywno-Garaszewo	2,6	2,9	3,5	3,8	4,0
Głuszyna	4,2	4,1	4,0	3,7	3,4
Antoninek-Zieliniec-Kobylepole	10,4	10,4	10,4	10,1	9,6
Ostrów Tumski-Śródka-Zawady-Komandoria	5,9	6,4	7,3	7,7	7,8
Rataje	40,0	36,7	31,9	27,3	24,0
Starołęka-Minikowo-Marlewo	9,9	10,8	12,1	12,8	12,9
Warszawskie-Pomet-Maltańskie	5,9	5,8	5,8	5,6	5,4
Stare Miasto	28,4	27,8	27,4	26,2	24,4
Stare Winogrody	8,2	8,0	7,8	7,4	7,1

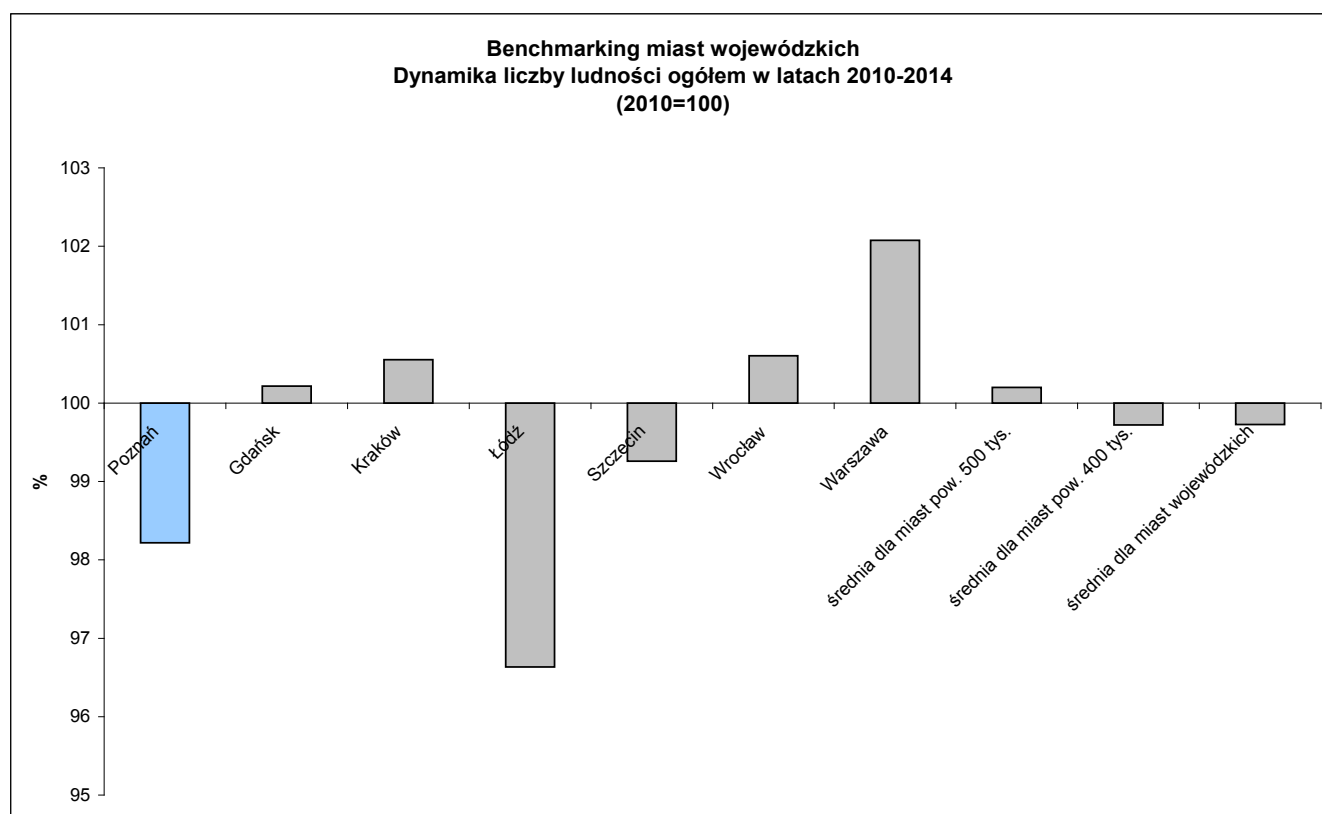
Nazwa Osiedla	2015	2020	2030	2040	2050
Umultowo	4,3	4,4	4,7	4,8	4,7
Piątkowo	36,2	34,5	31,2	27,1	23,3
Nowe Winogrody Wschód	6,4	6,0	5,1	4,2	3,5
Jana III Sobieskiego	10,0	9,4	8,3	7,0	5,9
Morasko-Radojewo	2,4	3,3	4,7	5,7	6,3
Naramowice	16,4	18,6	21,8	23,8	24,9
Winogrody Południe	14,9	13,6	11,3	9,3	7,9
Nowe Winogrody Północ	16,9	15,6	13,2	10,7	8,7
Zielony Dąbiec	13,3	12,2	10,3	8,6	7,2
Świerczewo	13,2	12,4	11,2	9,9	8,6
Wilda	27,9	28,6	29,7	29,6	28,8

Benchmarking miast wojewódzkich

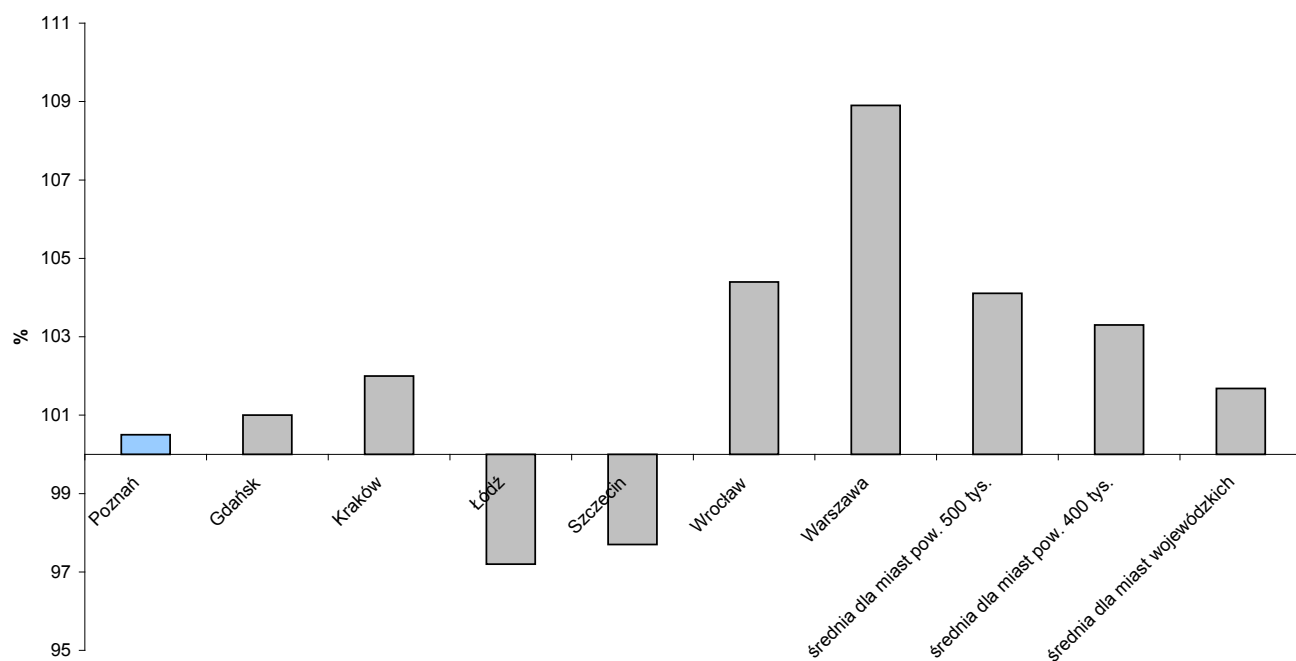
W ramach diagnozy strategicznej Poznania porównano poziom rozwoju miast wojewódzkich, ze szczególnym uwzględnieniem największych miast, w których mieszka ponad 400 tys. osób, czyli: Gdańska, Krakowa, Łodzi, Szczecina, Wrocławia i Warszawy, której specyfika rozwoju jako miasta stołecznego jest jednak odmienna niż ośrodków regionalnych. Źródłem danych statystycznych jest GUS.

Drugim źródłem porównań Poznania z największymi miastami są wyniki rankingów i raportów krajowych i zagranicznych oceniających całościowo rozwój miast. Źródłem tych danych są organizatorzy rankingów i konkursów.

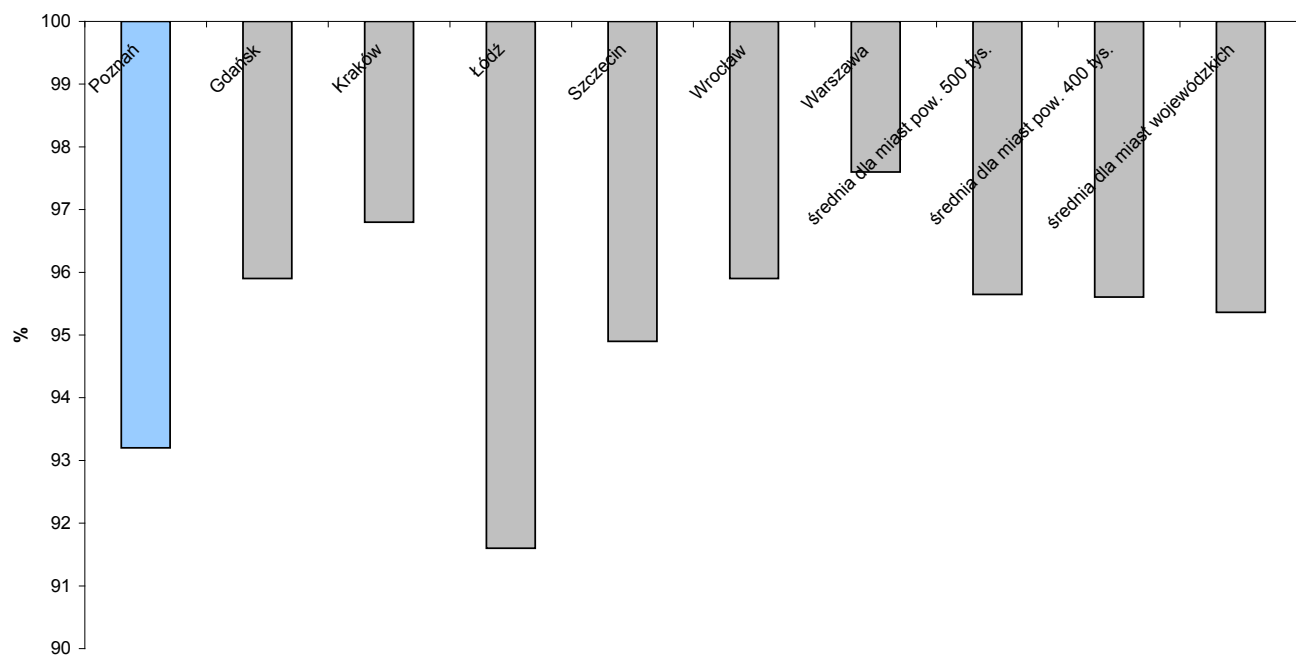
Wskaźniki statystyczne

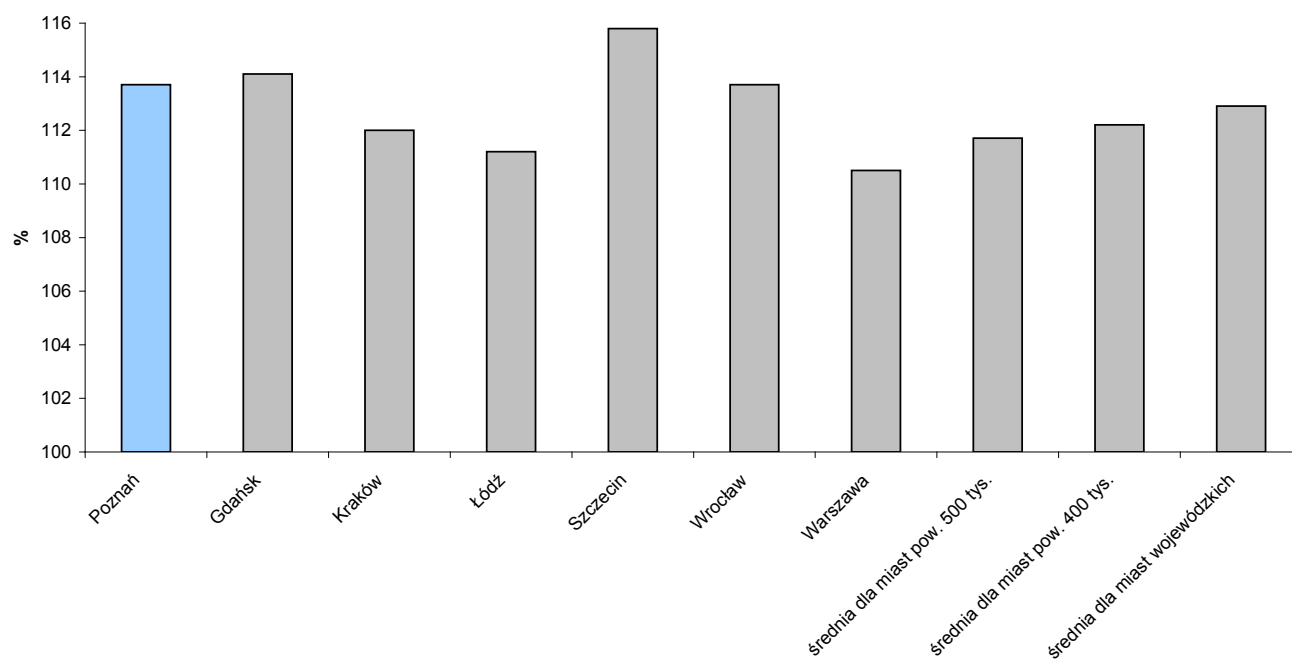
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym w latach 2010-2014
(2010=100)

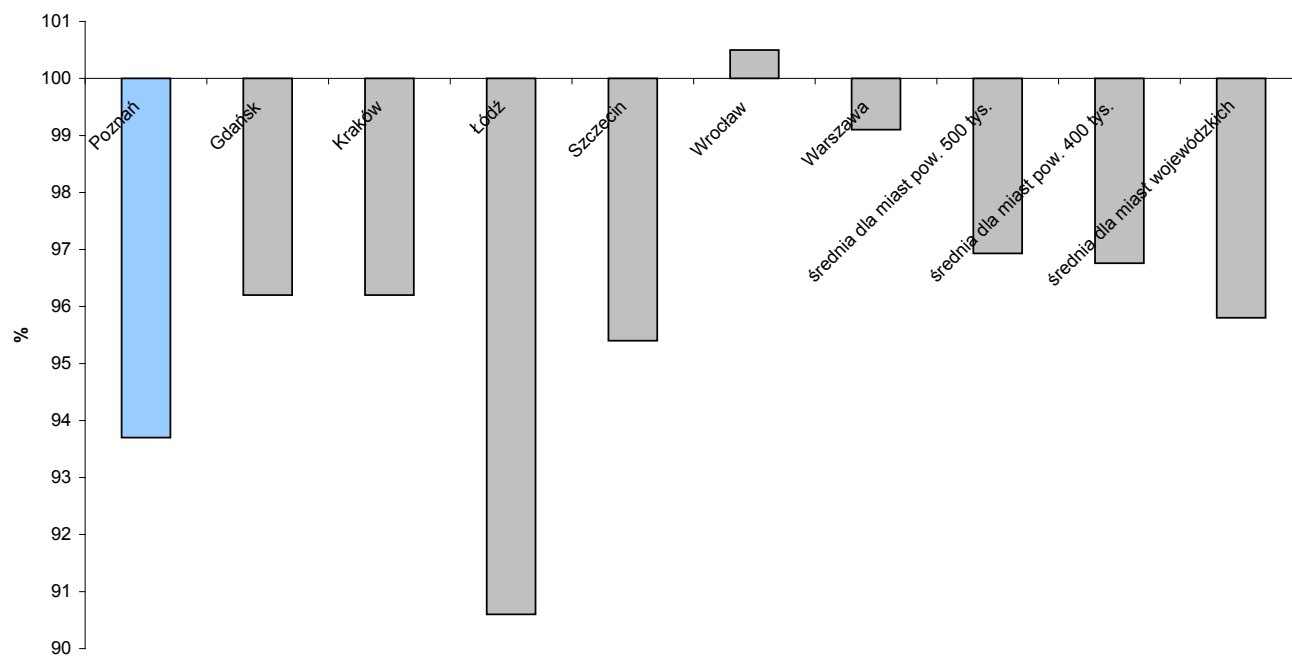
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby ludności w wieku produkcyjnym w latach 2010-2014
(2010=100)

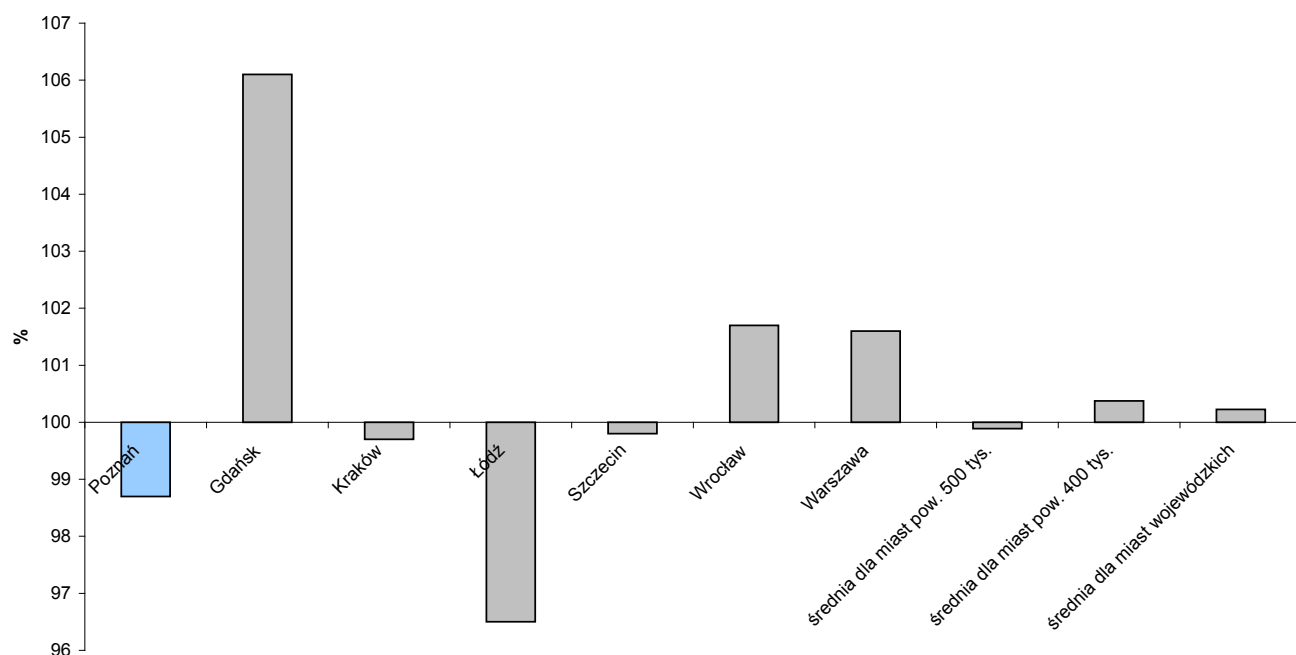
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2010-2014
(2010=100)

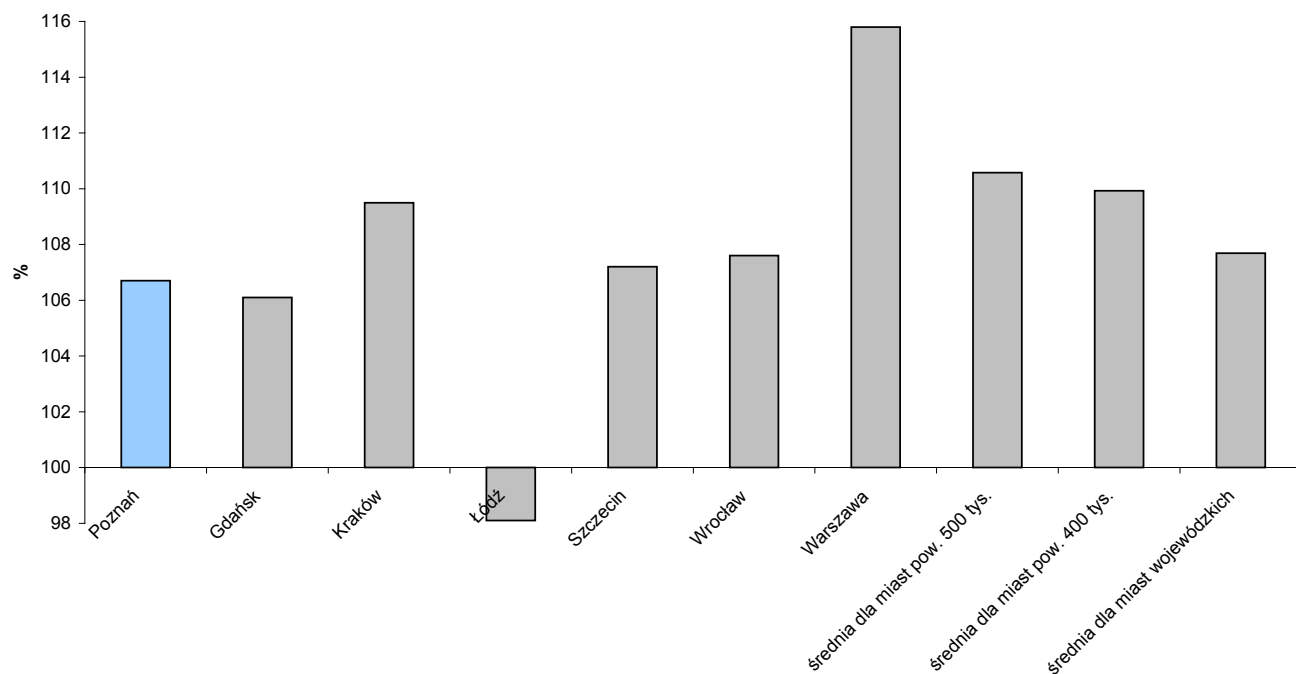
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika urodzeń w latach 2010-2014
(2010=100)

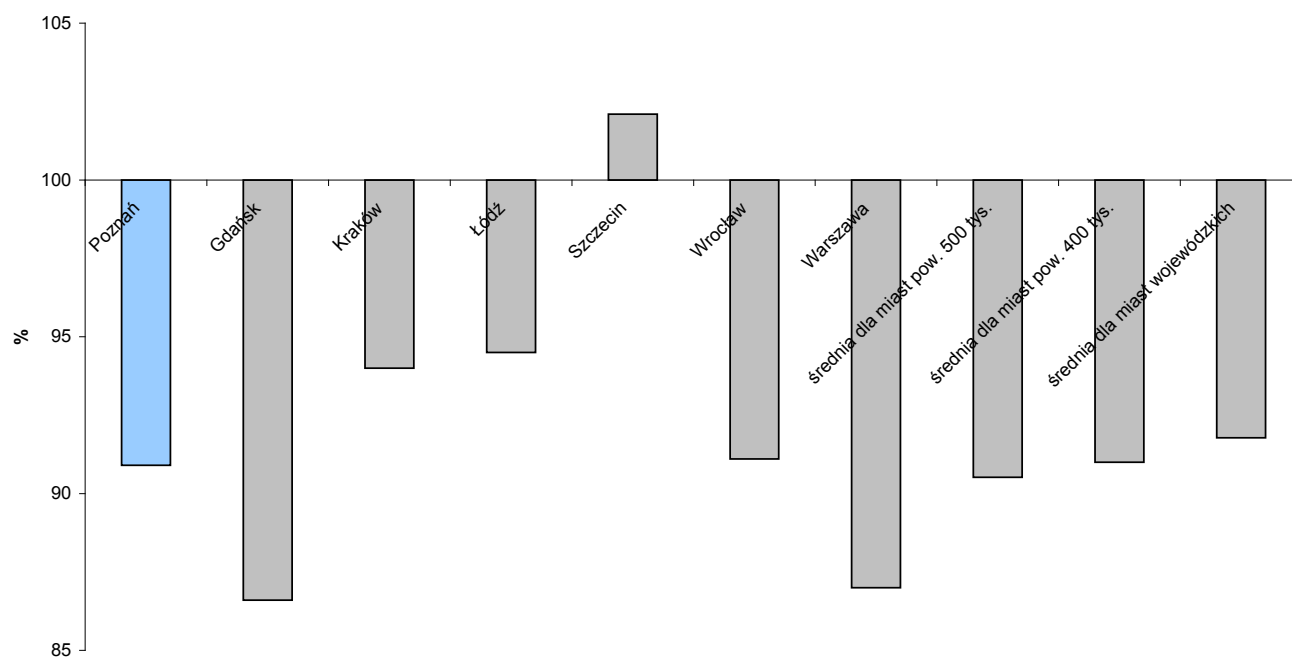
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika zgonów w latach 2010-2014
(2010=100)

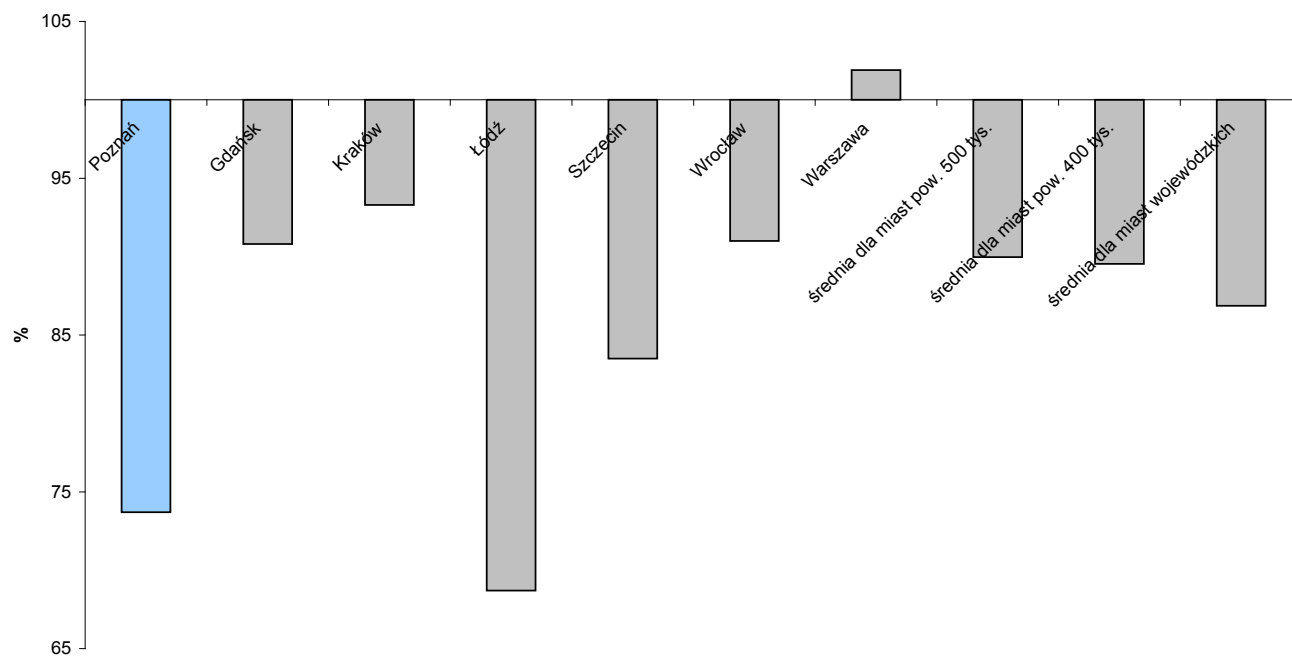
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika napływu migracyjnego w latach 2010-2014
(2010=100)

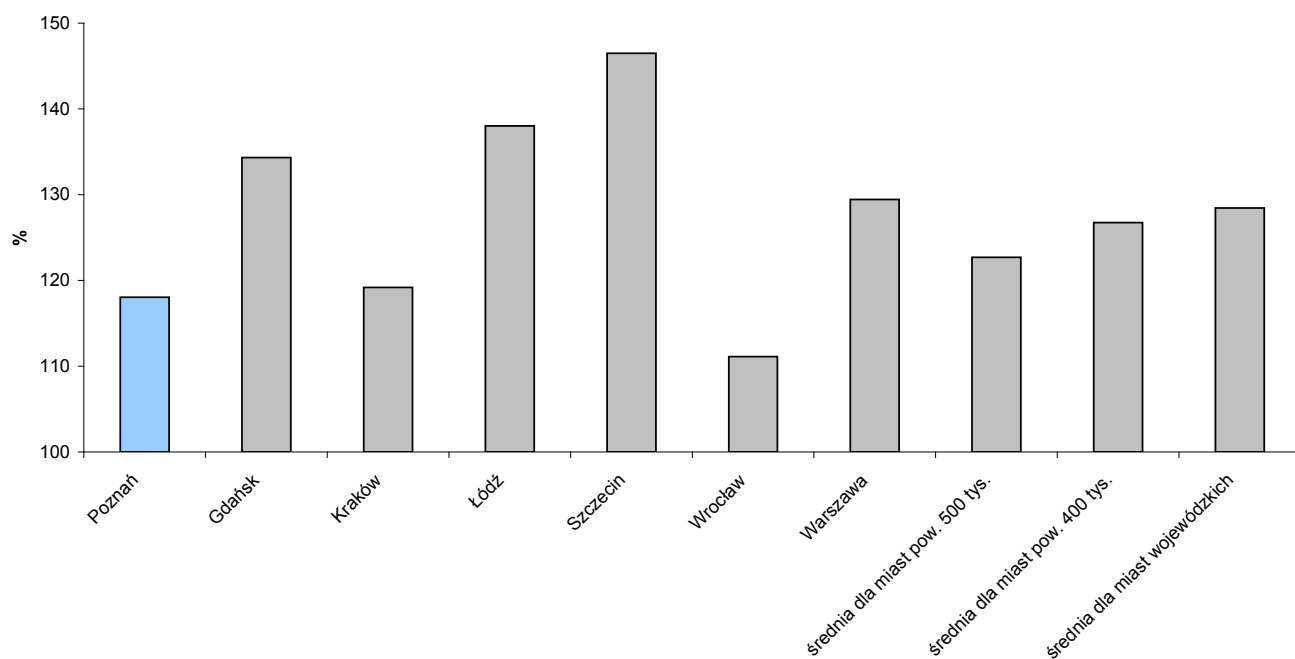
**Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika odpływu migracyjnego w latach 2010-2014
(2010=100)**

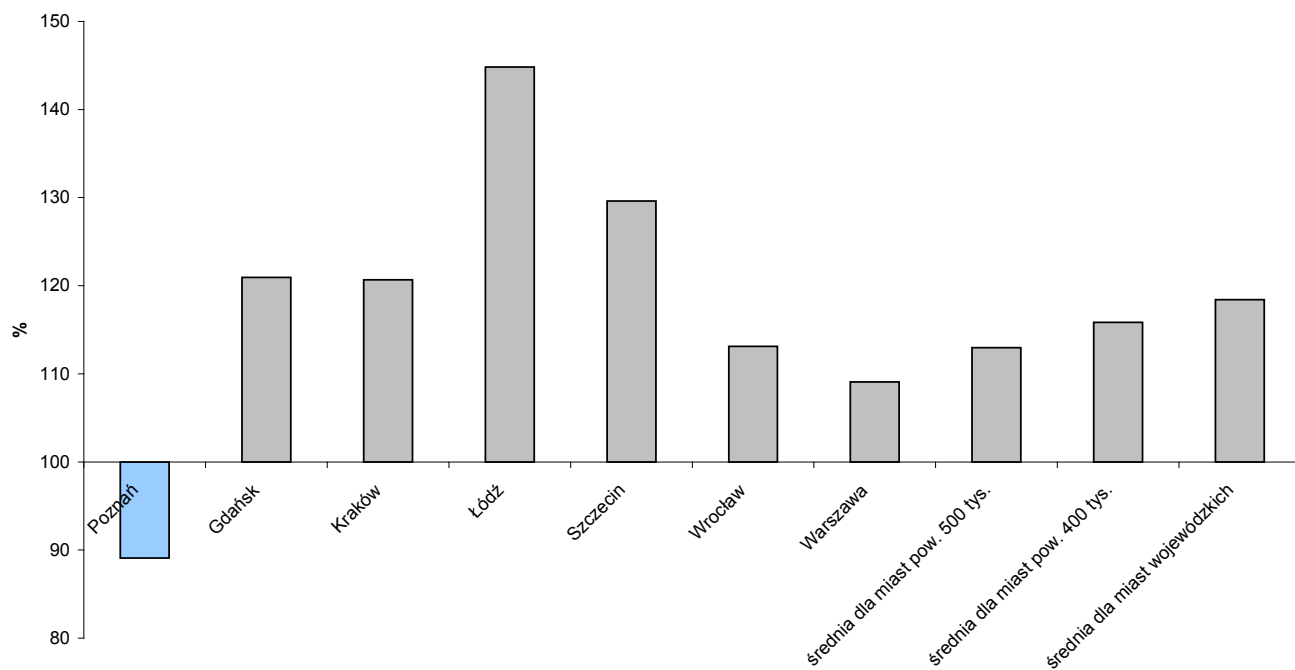
**Benchmarking miast wojewódzkich
Prognoza demograficzna dla 2050 r.
(2014=100)**

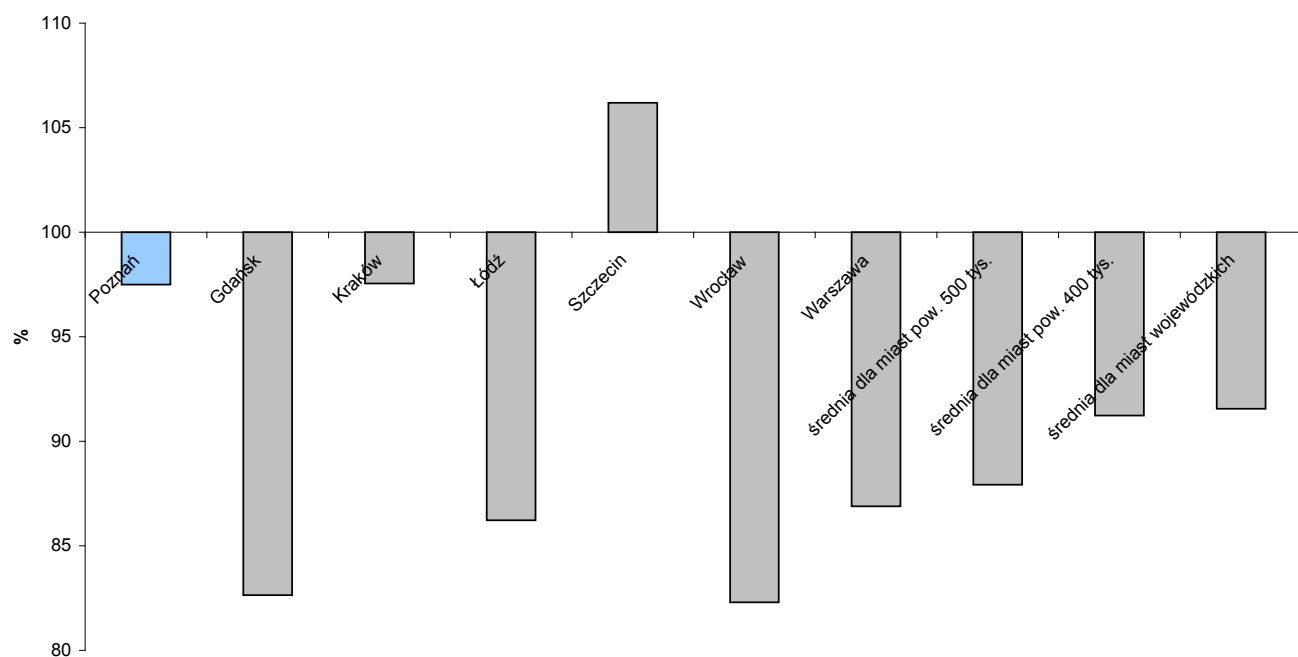
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika dochodów budżetowych na mieszkańca w latach 2010-2014
(2010=100)

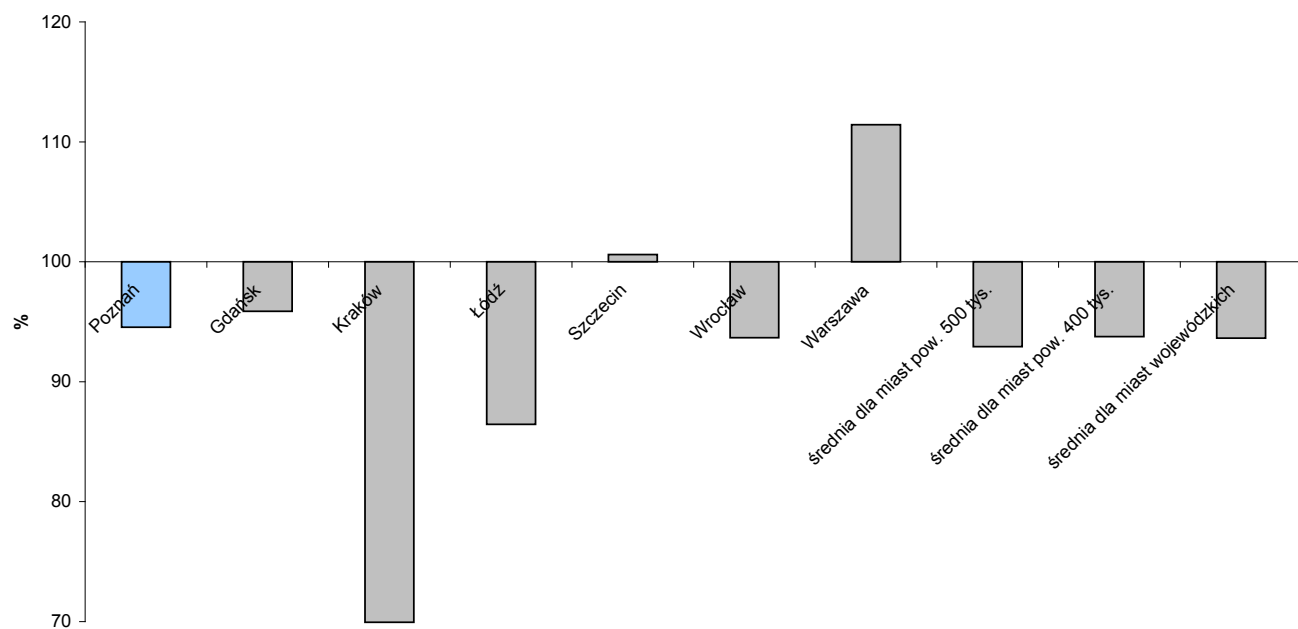
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika wydatków budżetowych na mieszkańca w latach 2010-2014
(2010=100)

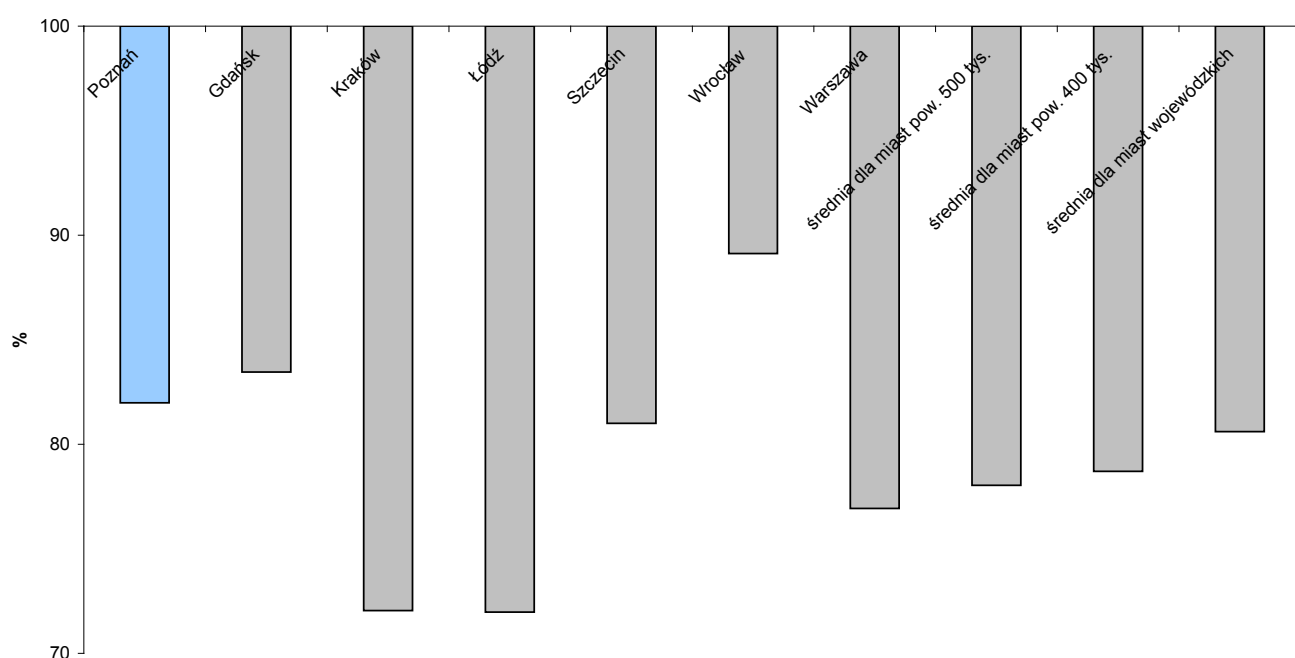
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika zużycia wody w latach 2010-2014
(2010=100)

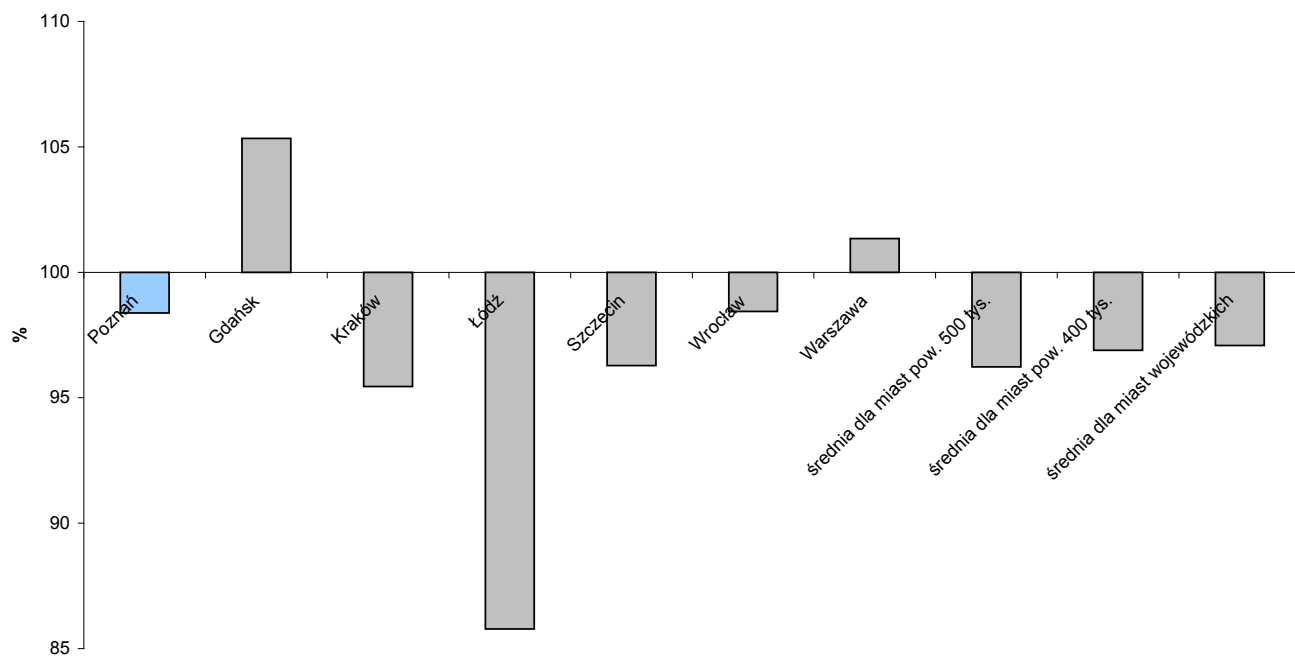
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika ilości ścieków oczyszczonych w oczyszczalniach komunalnych
w latach 2010-2014
(2010=100)

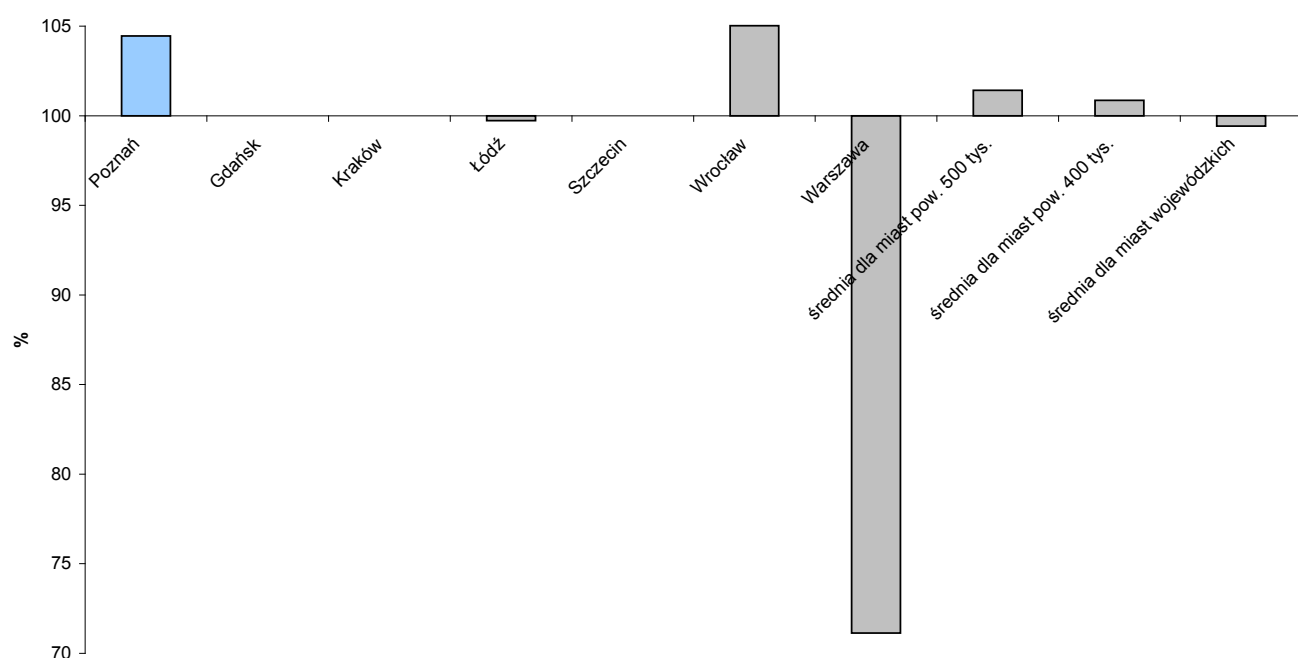
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika ilości zebranych odpadów zmieszanych w latach 2010-2014
(2010=100)

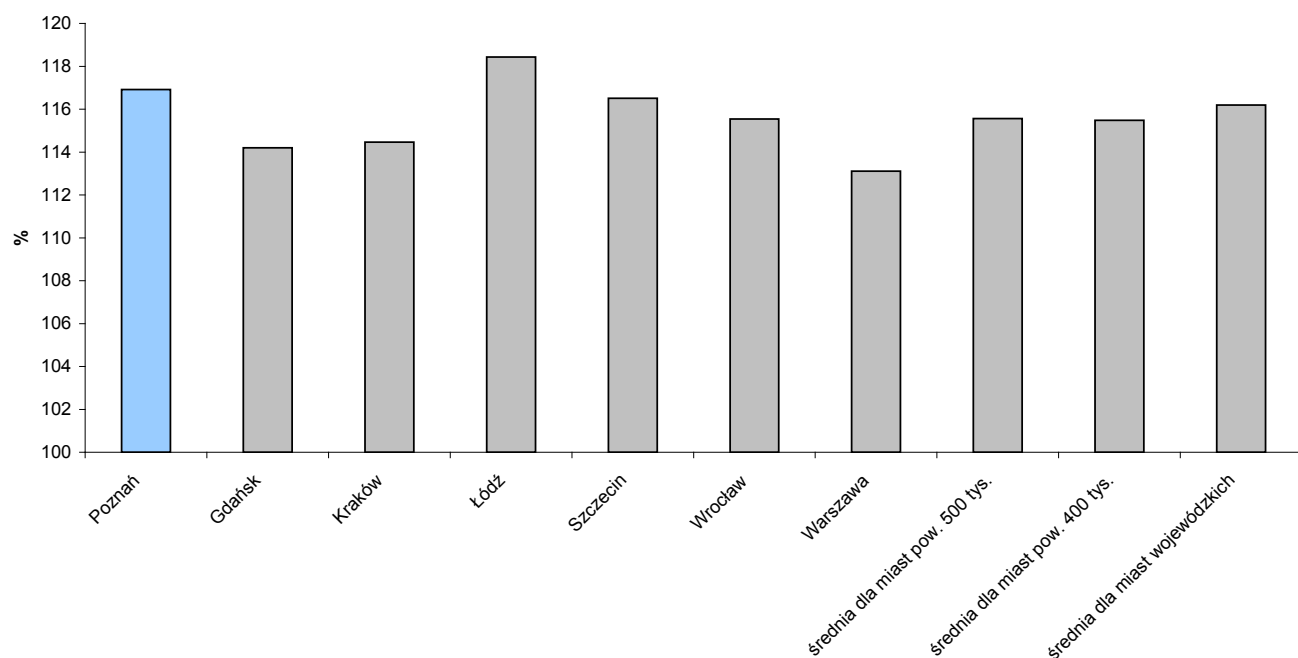
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika powierzchni parków, zieleni i zieleni osiedlowej w latach 2010-2014
(2010=100)

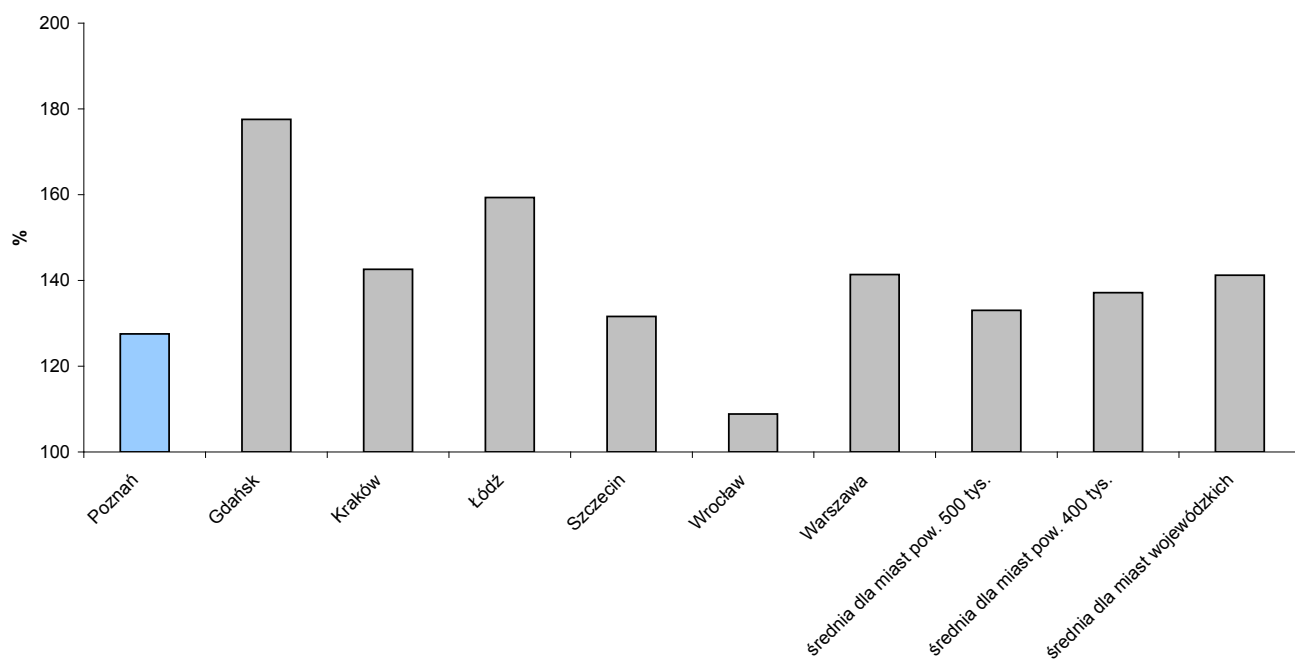
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika powierzchni lasów komunalnych w latach 2010-2014
(2010=100)

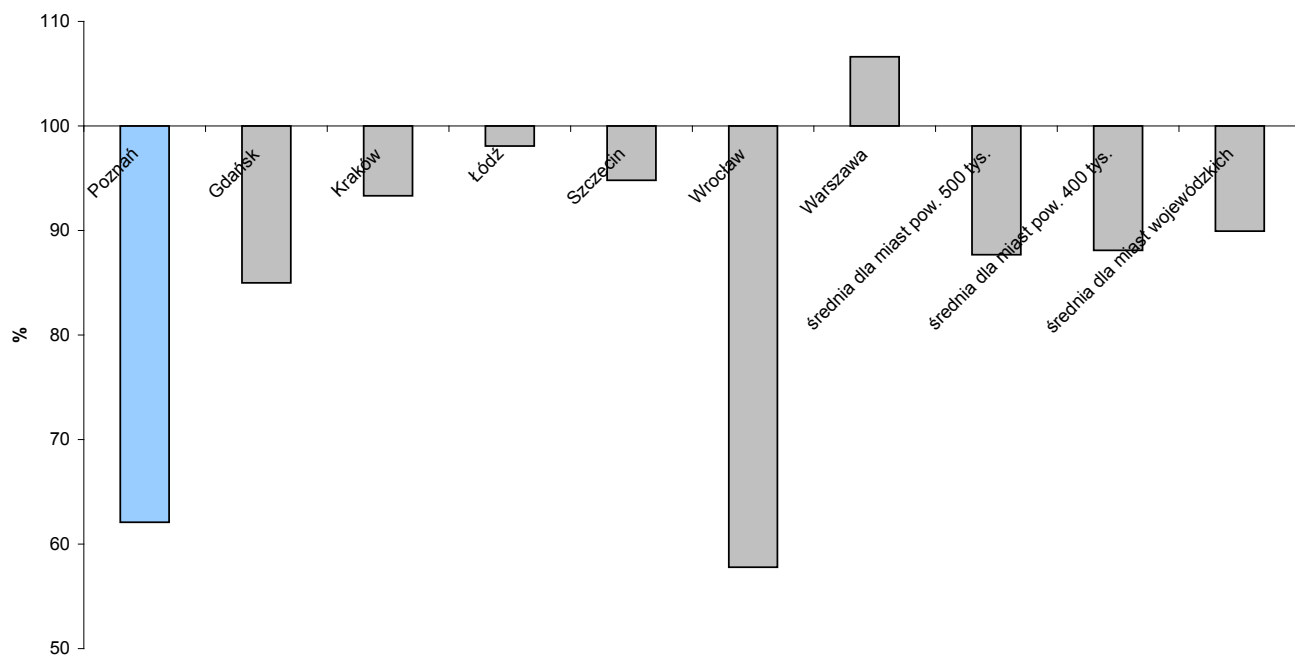
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby samochodów osobowych na 1000 mieszkańców w latach 2010-2014
(2010=100)

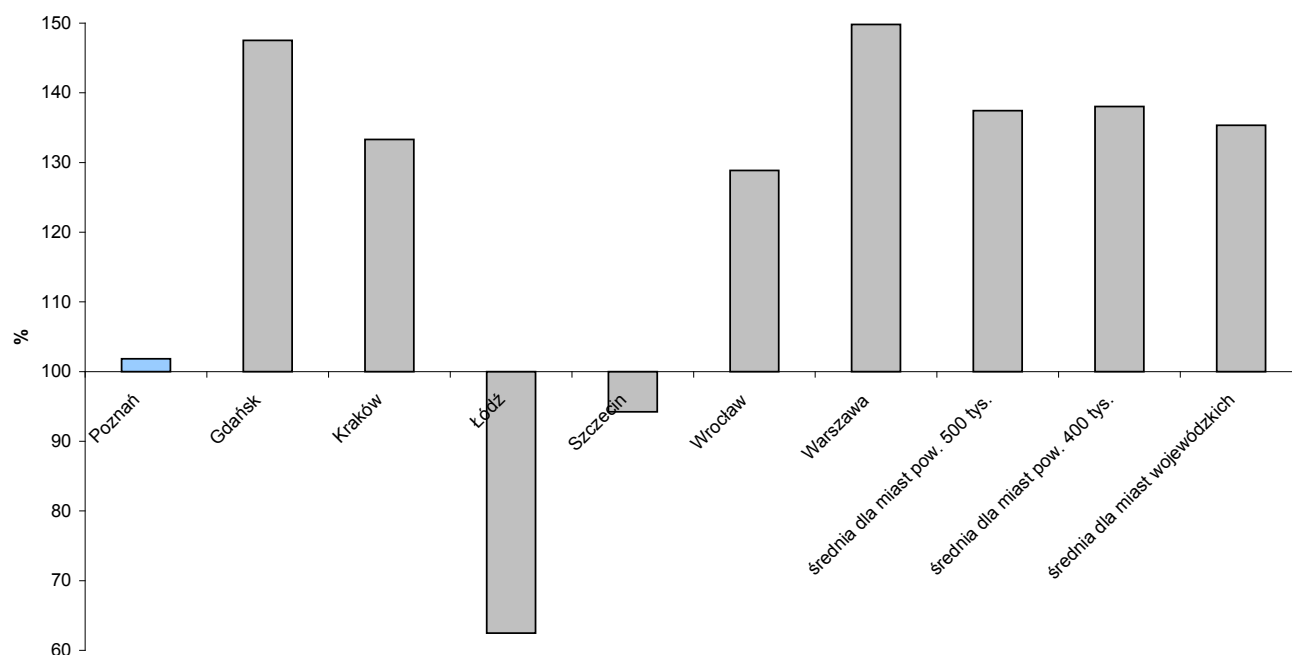
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika długości dróg rowerowych w latach 2011-2014
(2011=100)

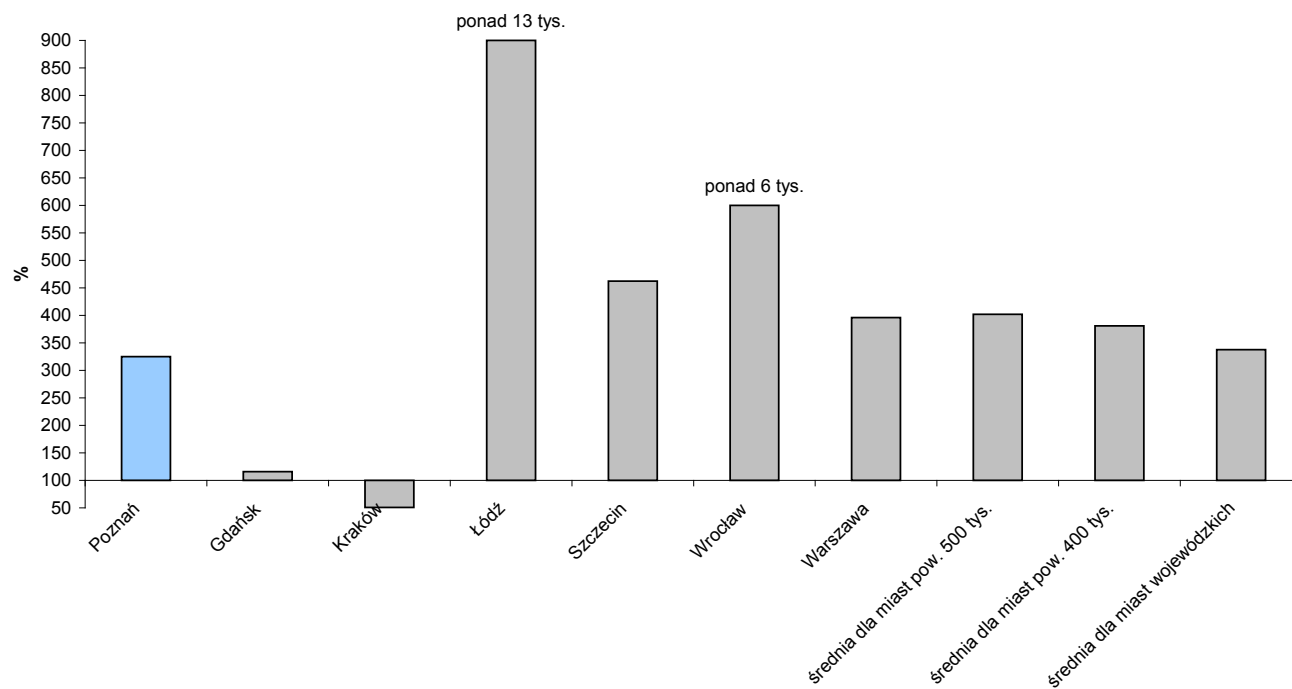
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby wypadków drogowych w latach 2011-2014
(2011=100)

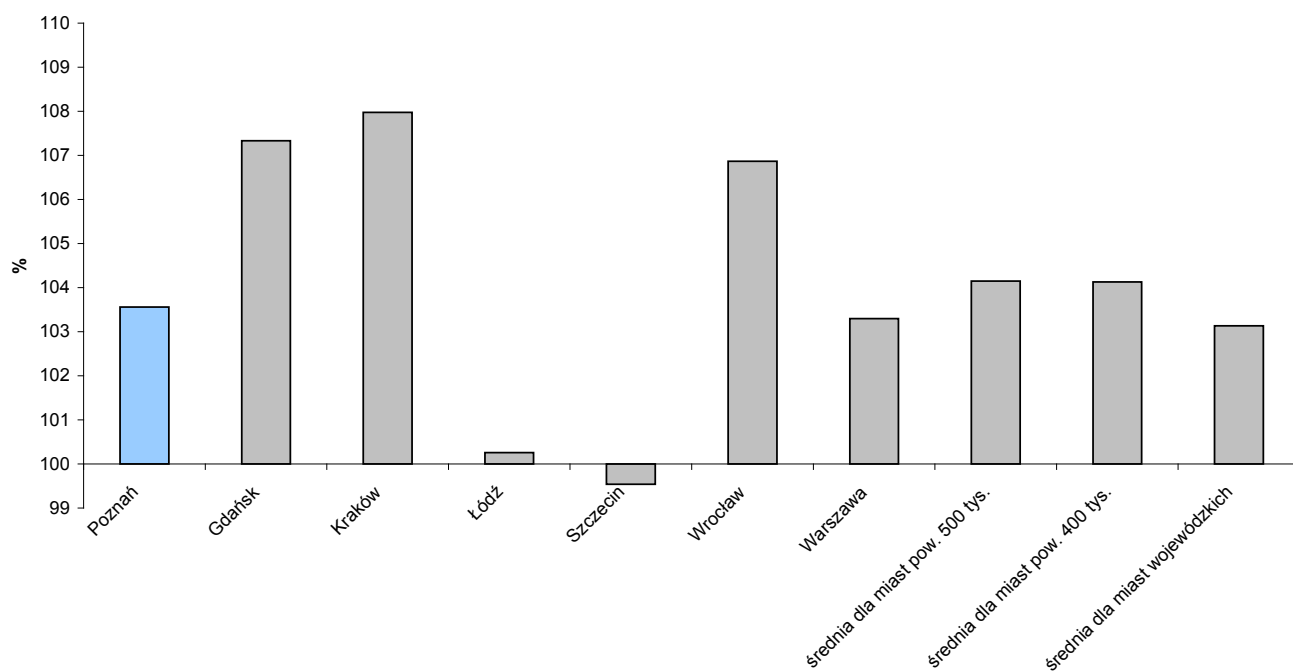
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika ruchu pasażerów komunikacji lotniczej w latach 2010-2014
(2010=100)

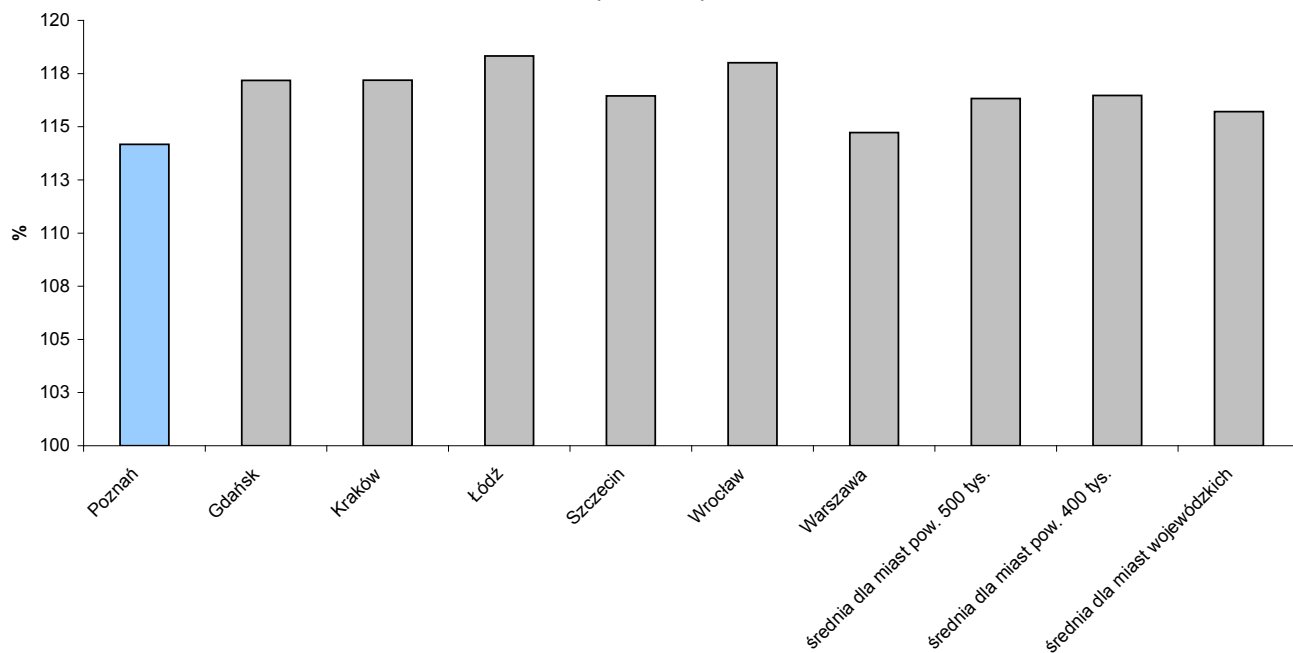
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika przewozów cargo w komunikacji lotniczej w latach 2010-2014
(2010=100)

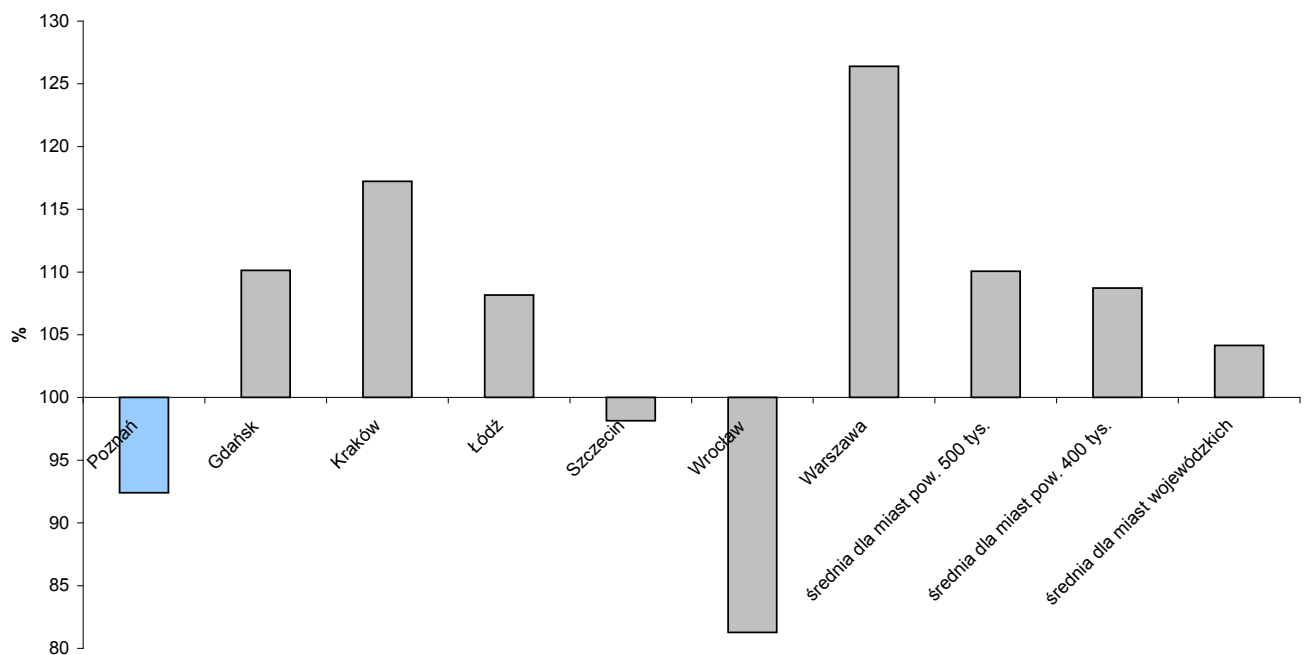
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby pracujących w latach 2010-2014
(2010=100)

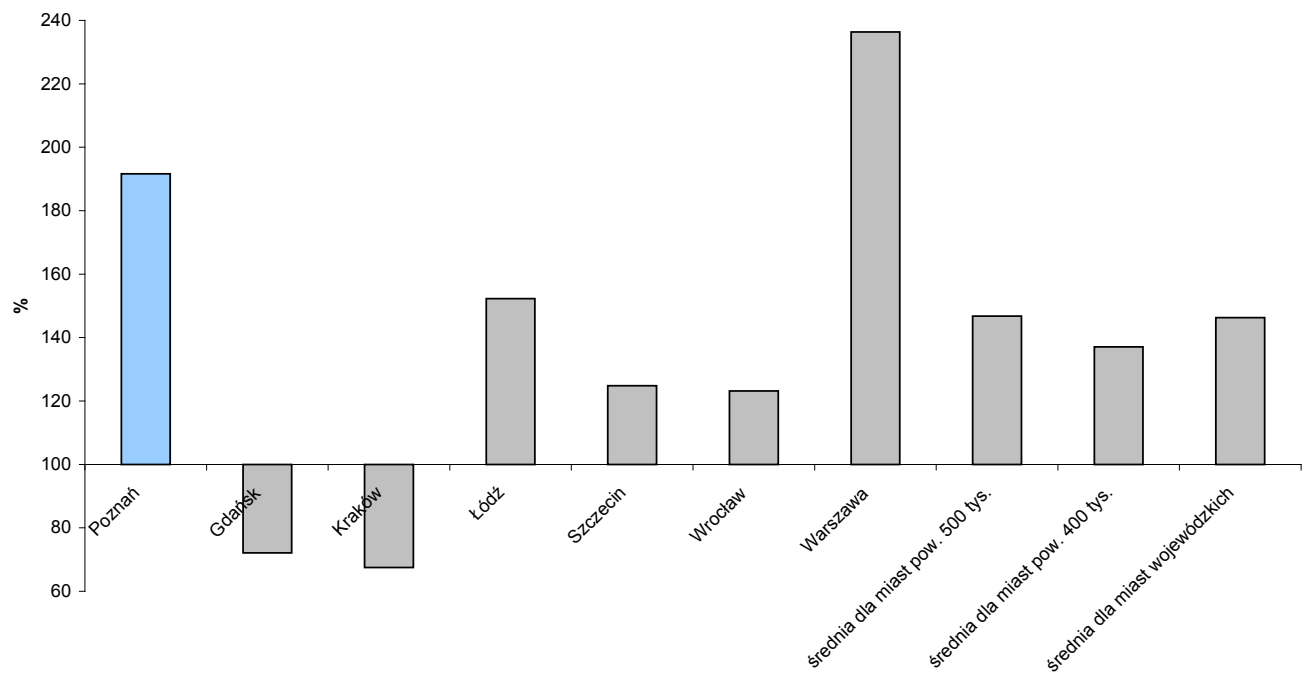
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej
w latach 2010-2014
(2010=100)

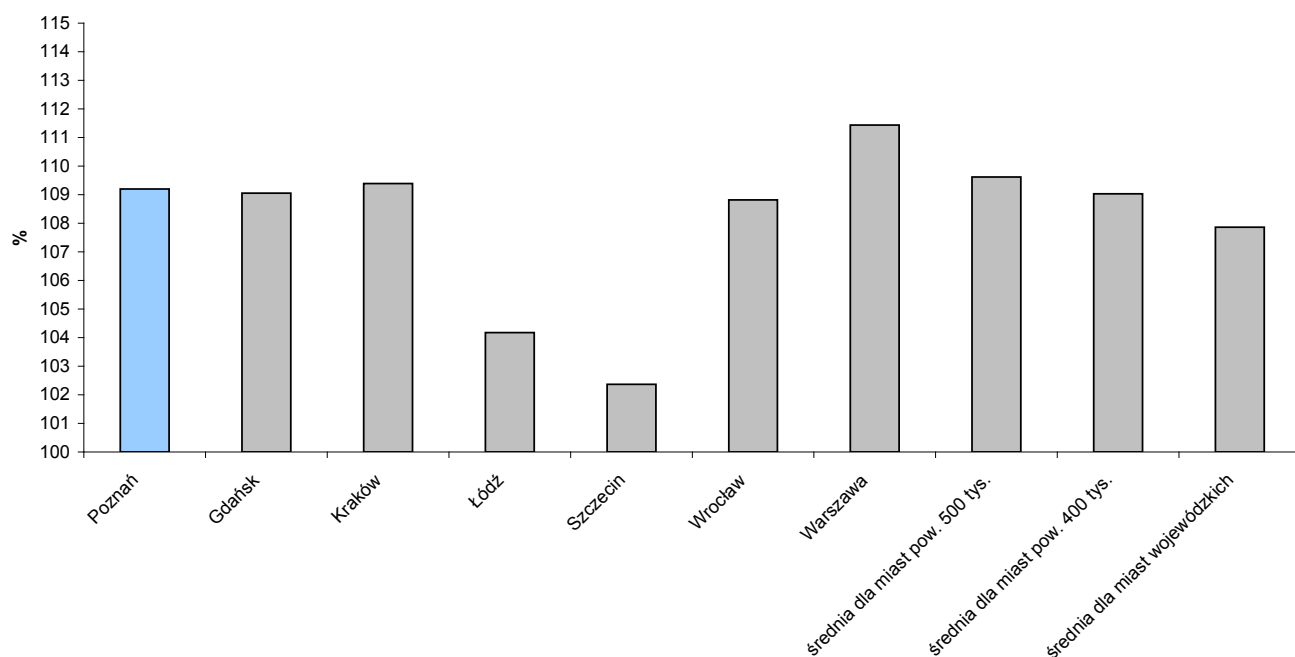
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby zarejestrowanych bezrobotnych w latach 2010-2014
(2010=100)

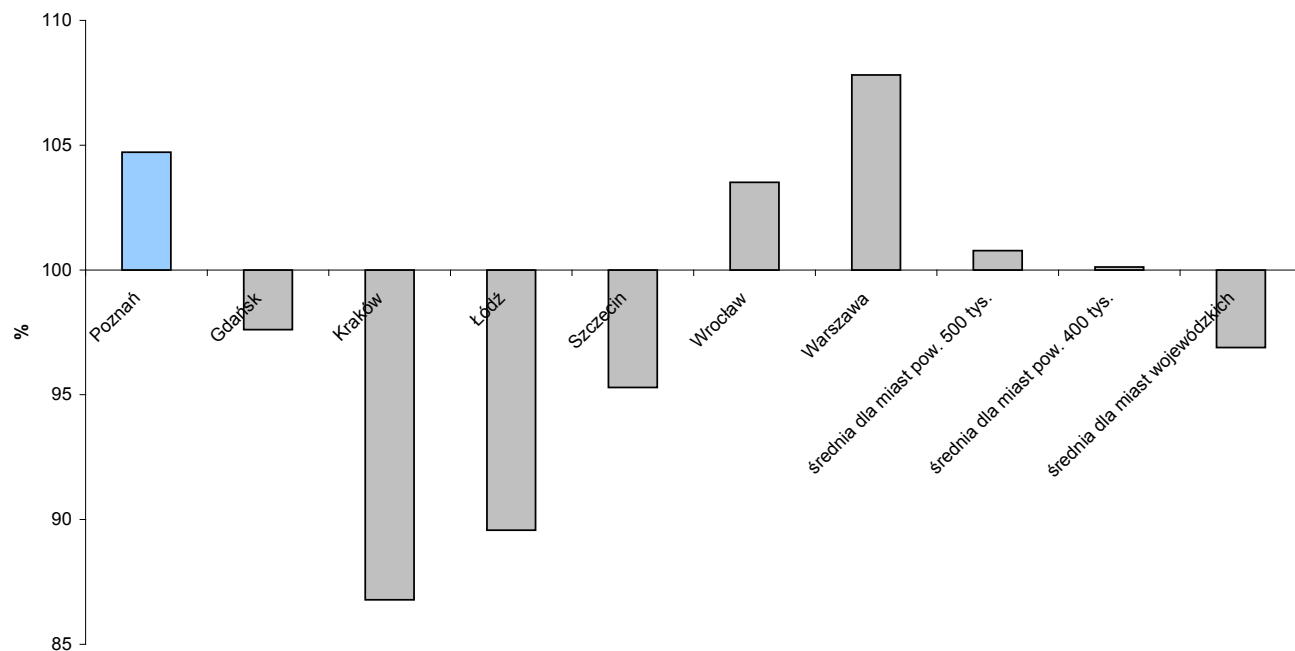
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby ofert pracy dla bezrobotnych w latach 2010-2014
(2010=100)

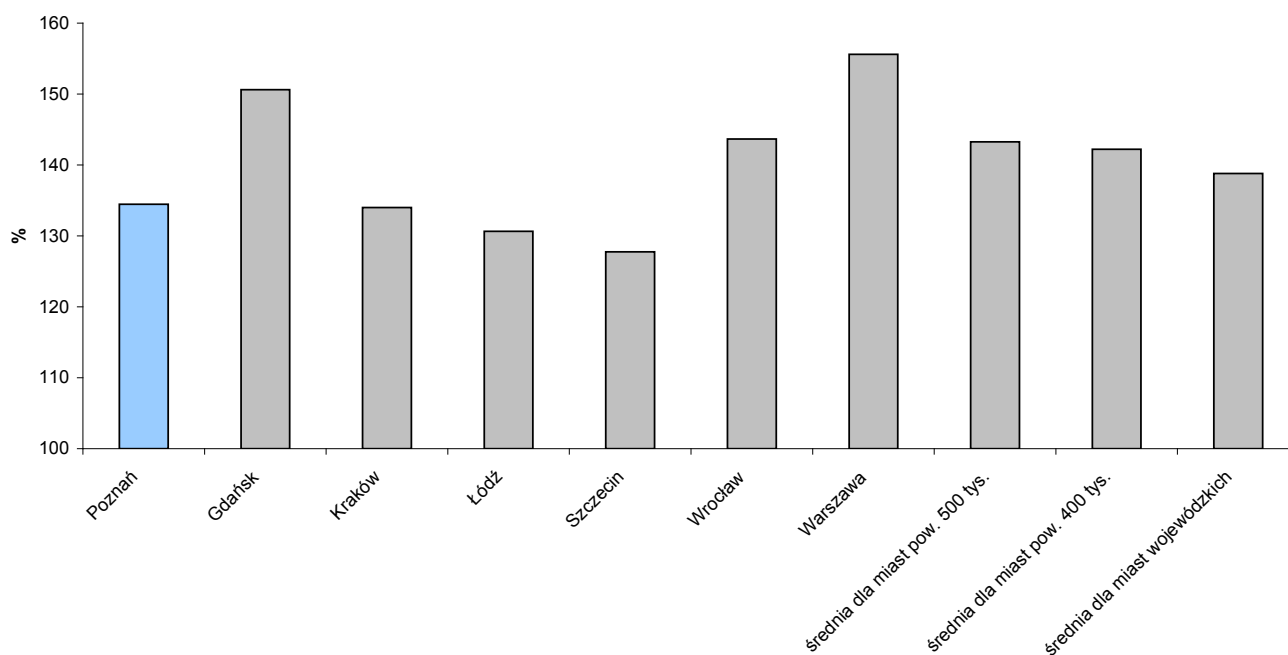
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w latach 2010-2014
(2010=100)

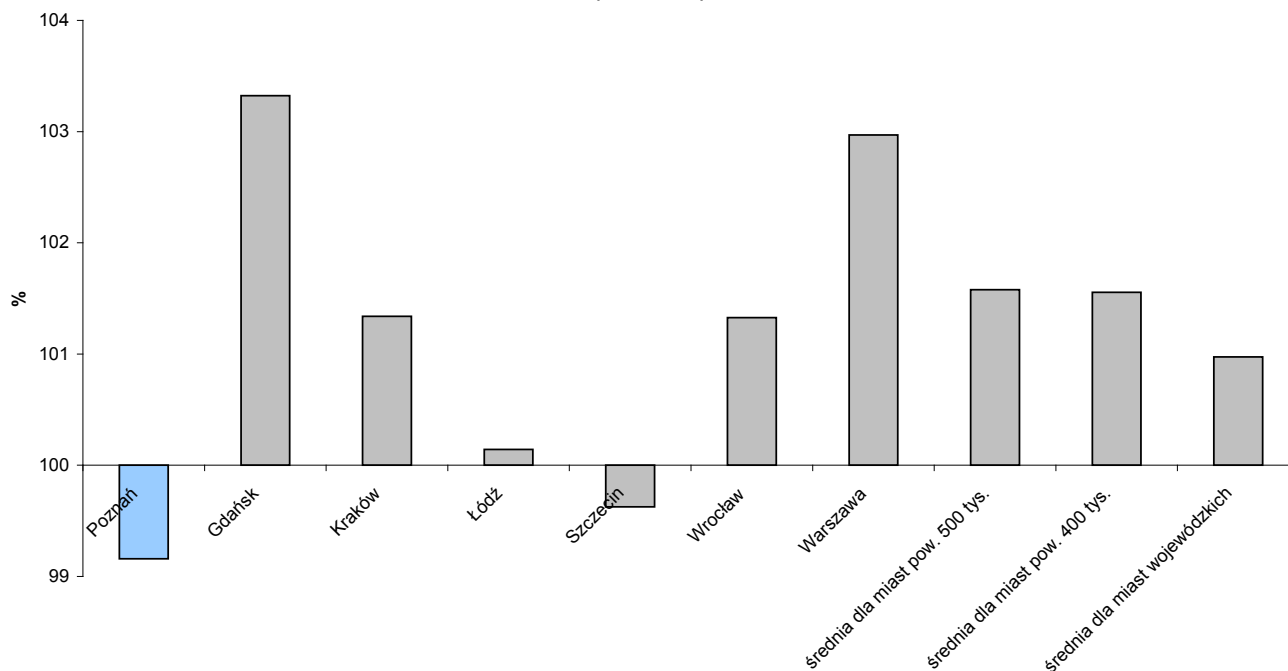
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby podmiotów noworejestrowanych w rejestrze REGON w latach 2010-2014
(2010=100)

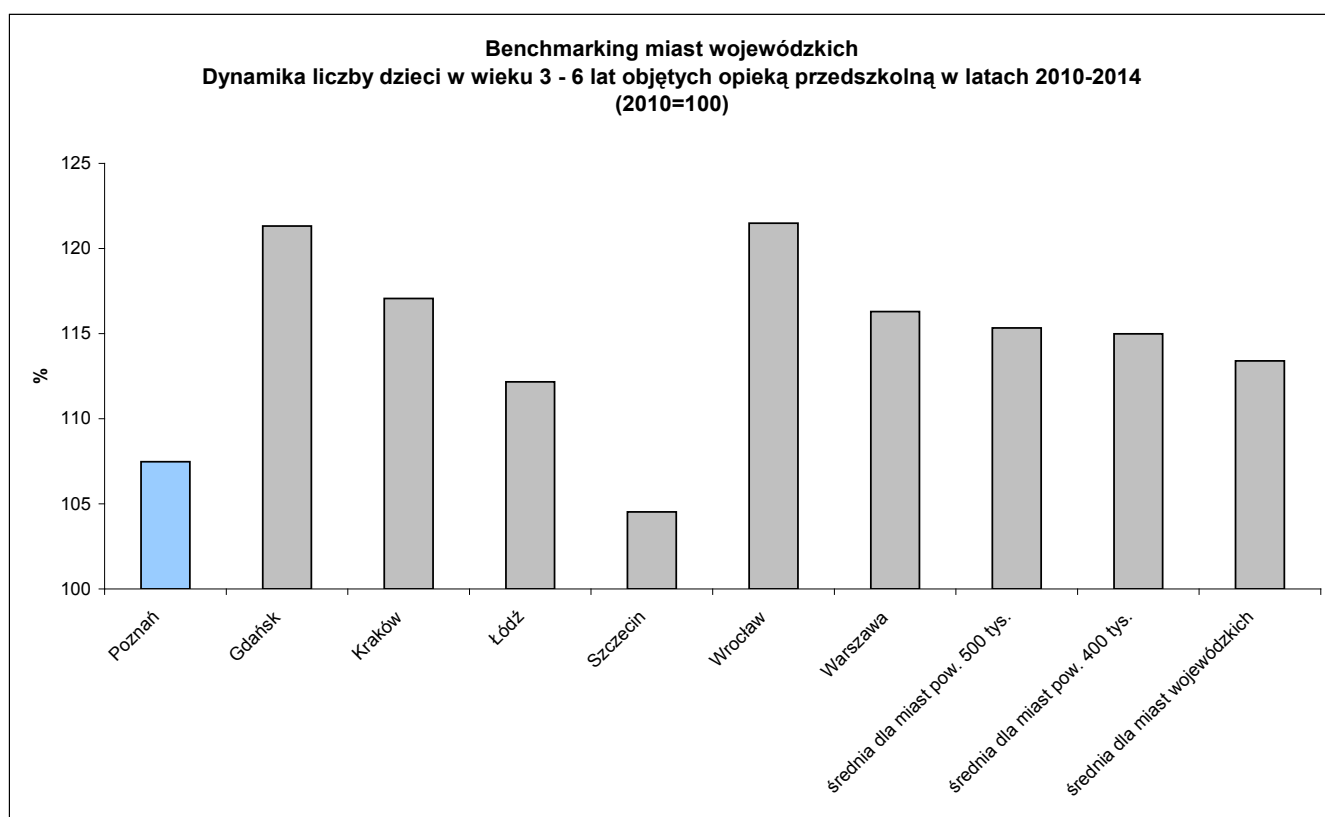
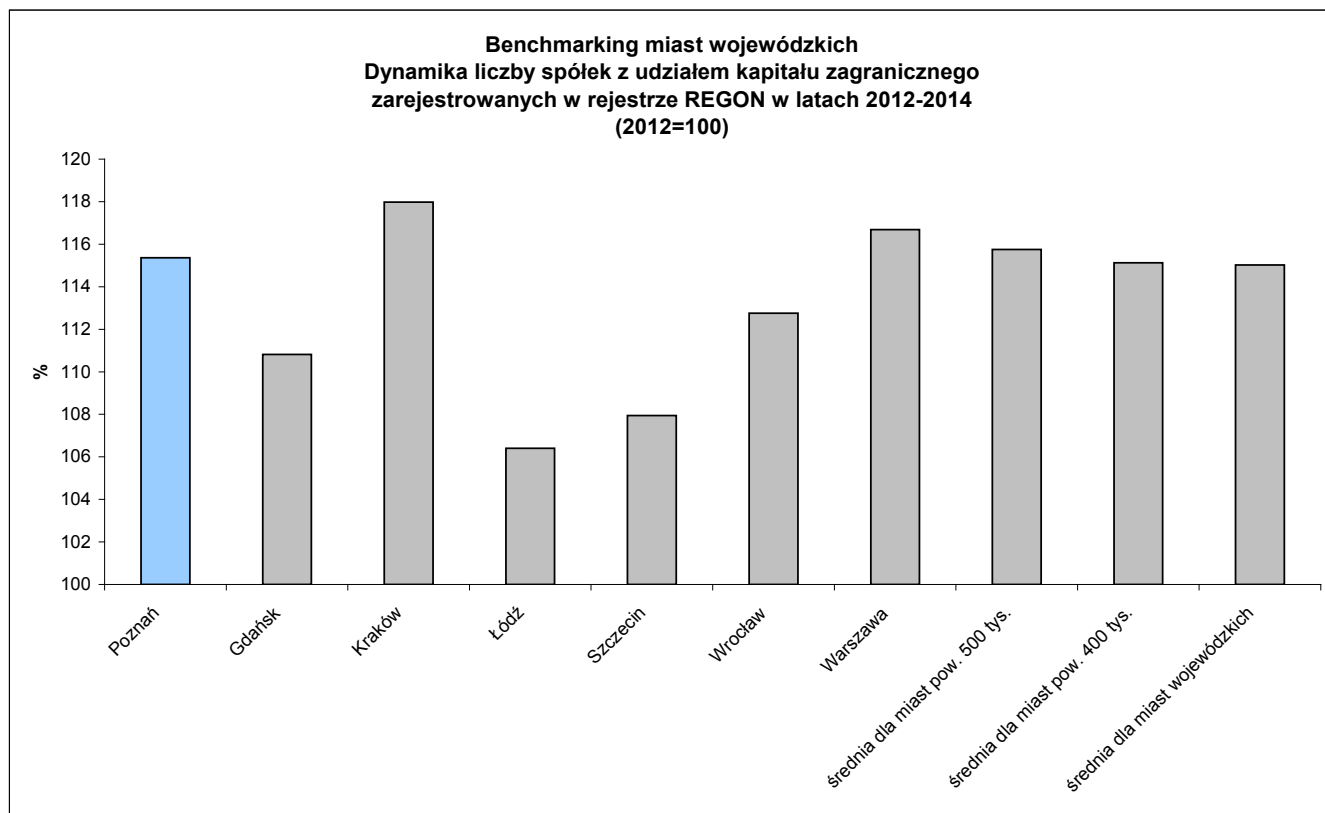

Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON w latach 2010-2014
(2010=100)

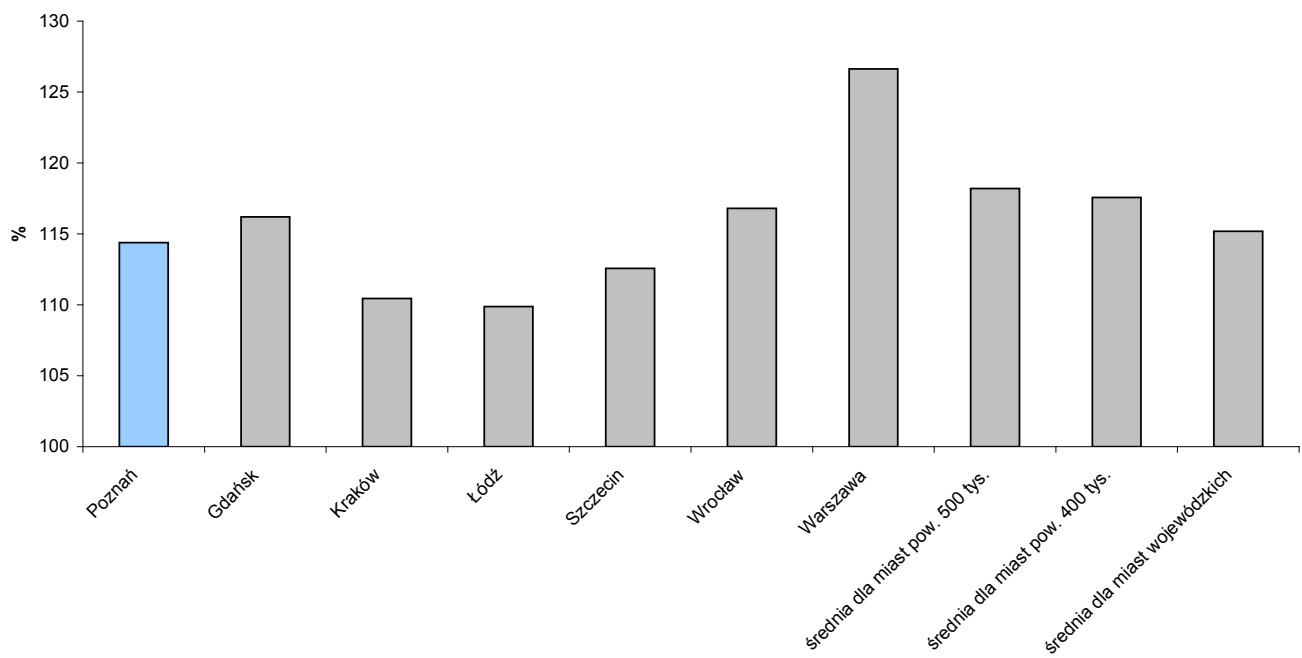

Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą
zarejestrowanych w rejestrze REGON w latach 2012-2014
(2012=100)

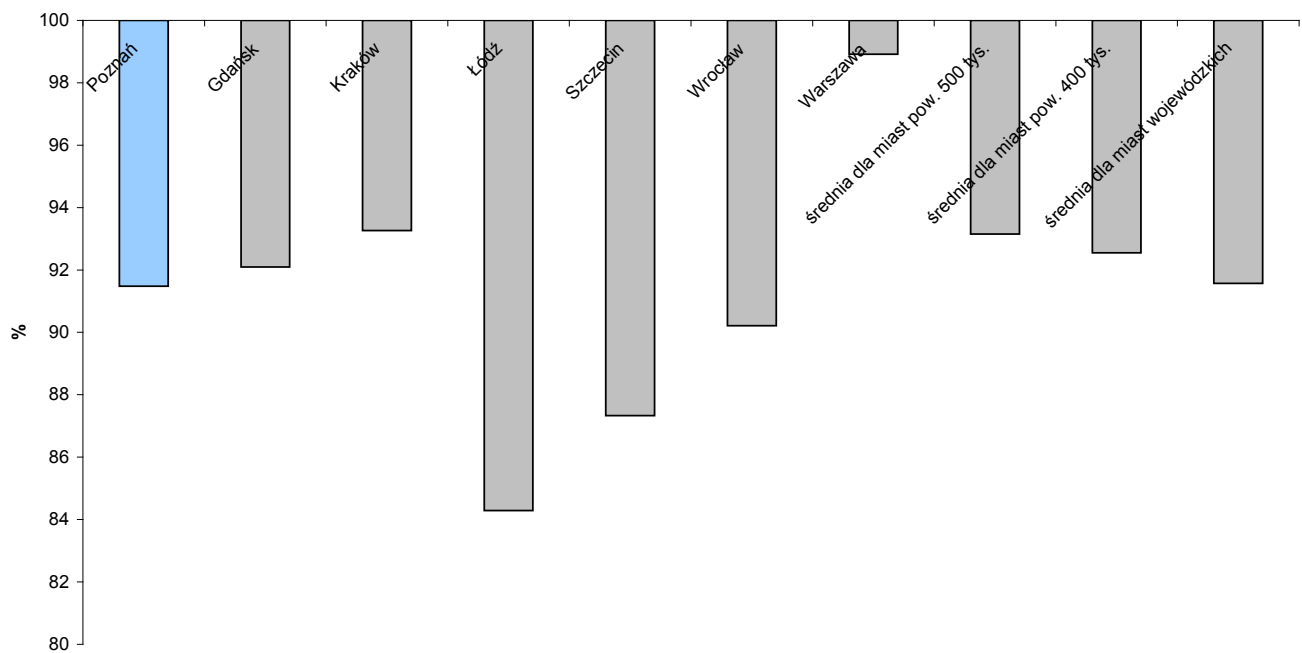

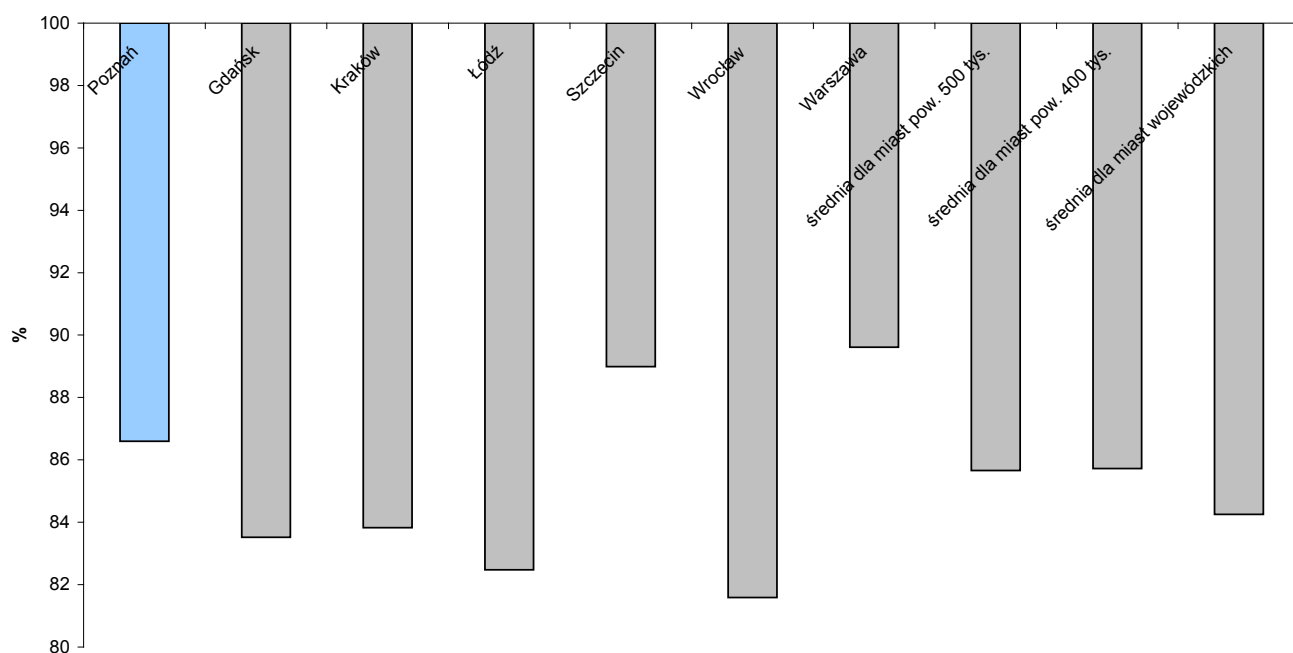
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby uczniów szkół podstawowych w latach 2010-2014
(2010=100)

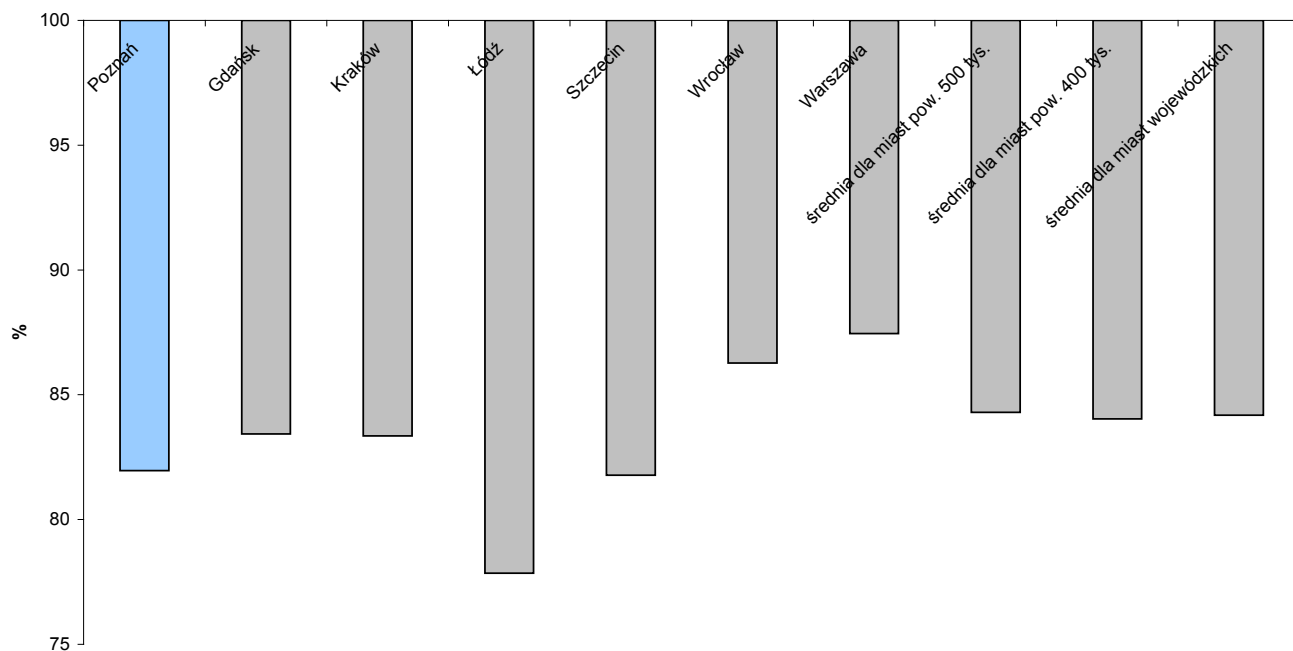
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby uczniów szkół gimnazjalnych w latach 2010-2014
(2010=100)

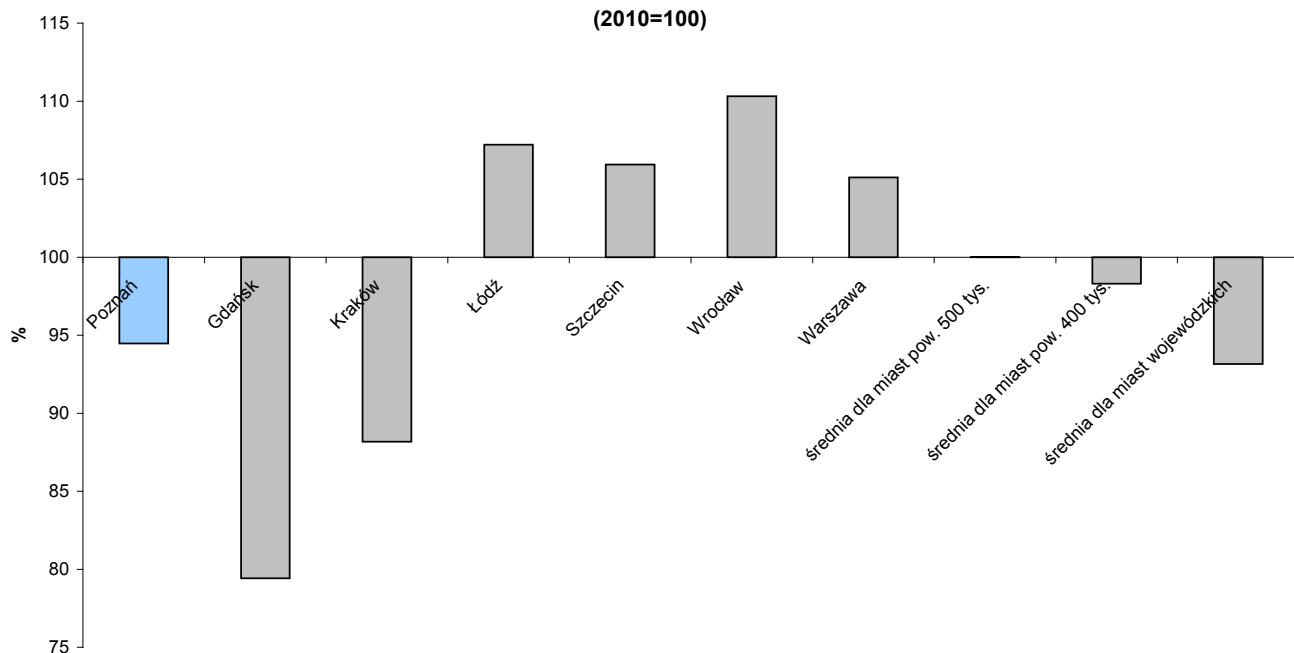
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby uczniów szkół ponadgimnazjalnych i policealnych w latach 2010-2014
(2010=100)

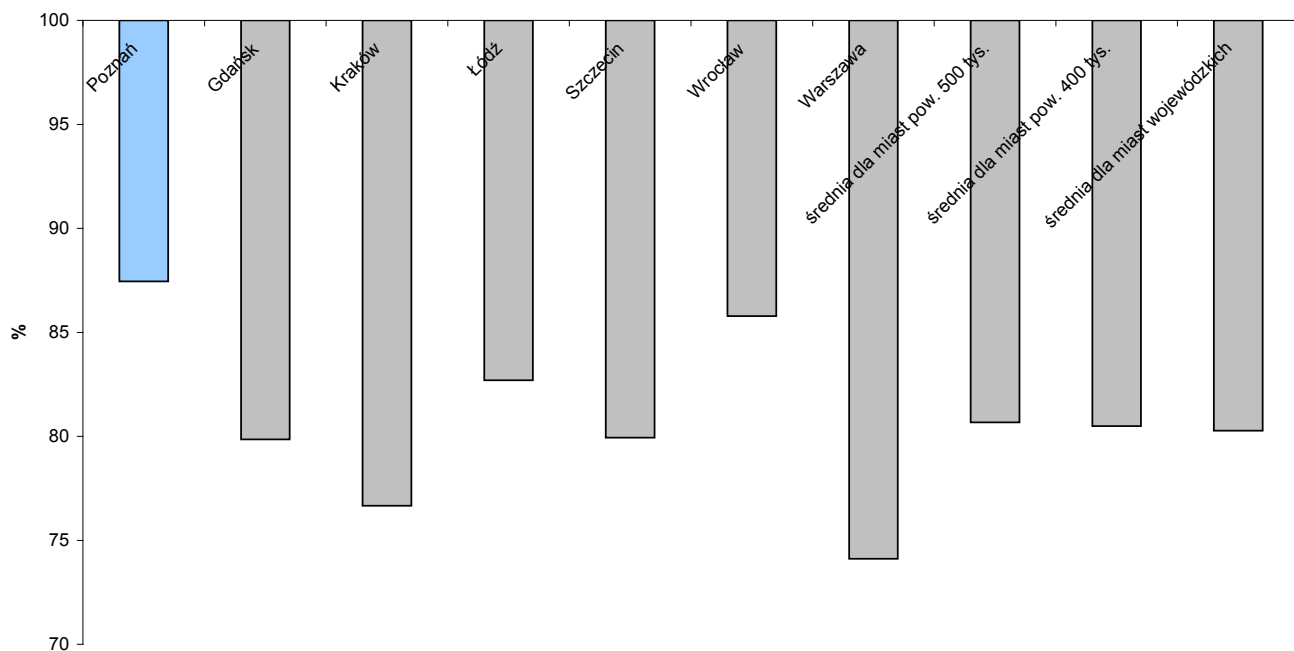
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby uczniów liceaów ogólnokształcących w latach 2010-2014
(2010=100)

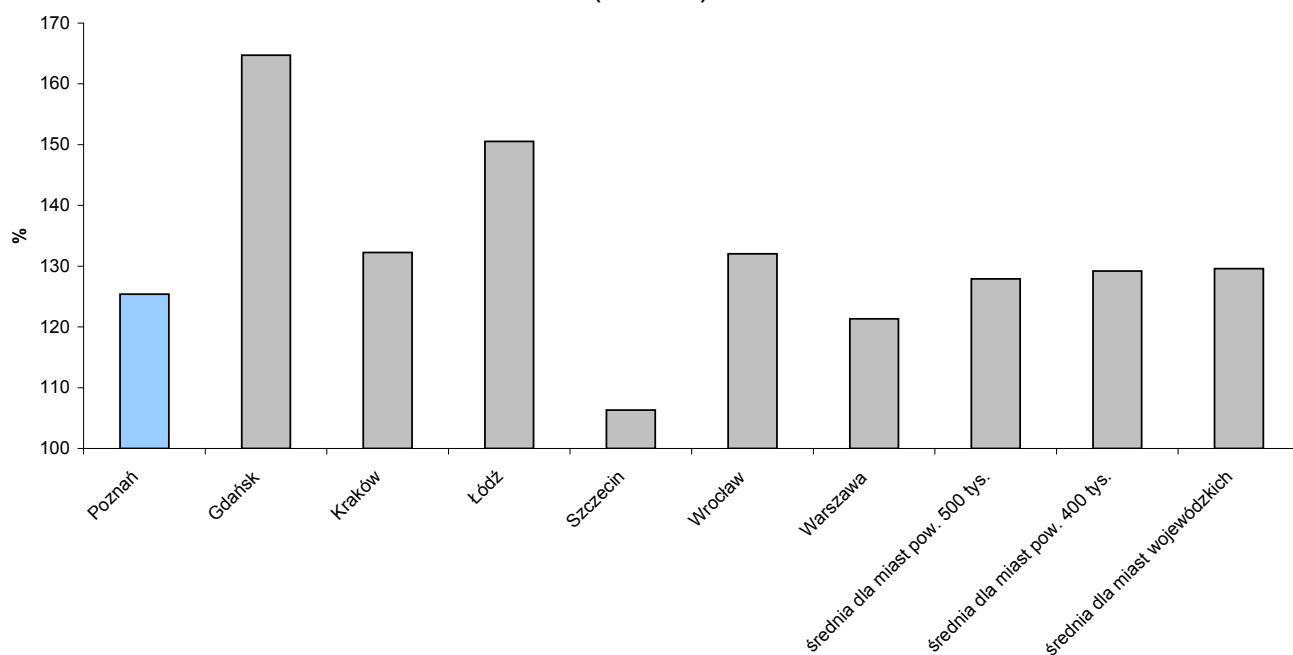
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby uczniów ponadgimnazjalnych szkół zawodowych
(technika wraz z ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe)
w latach 2010-2014
(2010=100)

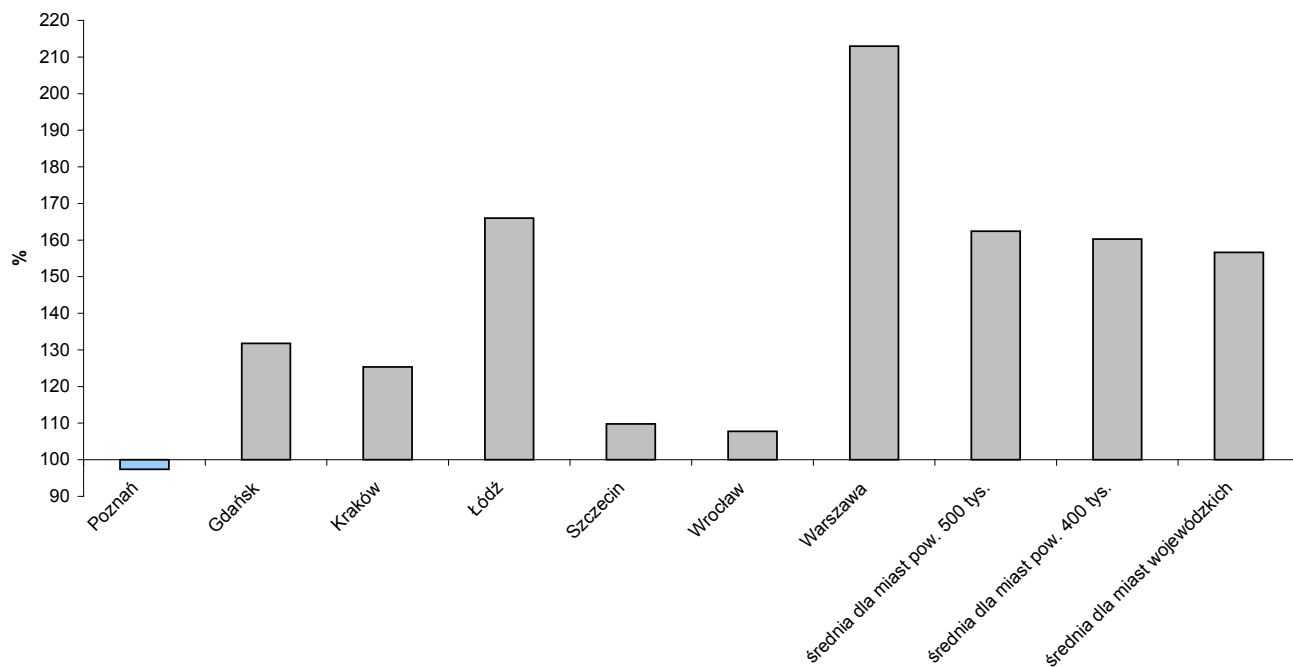
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby uczniów zasadniczych szkół zawodowych w latach 2010-2014
(2010=100)

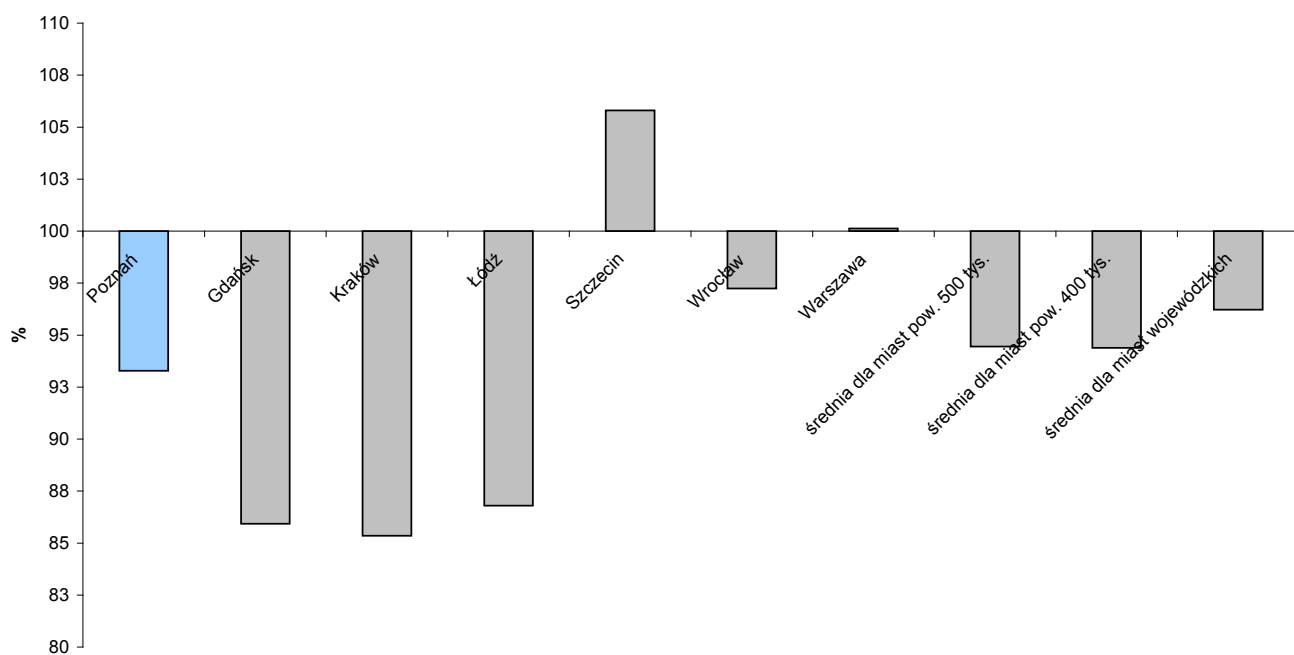
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby turystów nocujących w turystycznych obiektach zbiorowego
zakwaterowania w latach 2010-2014
(2010=100)

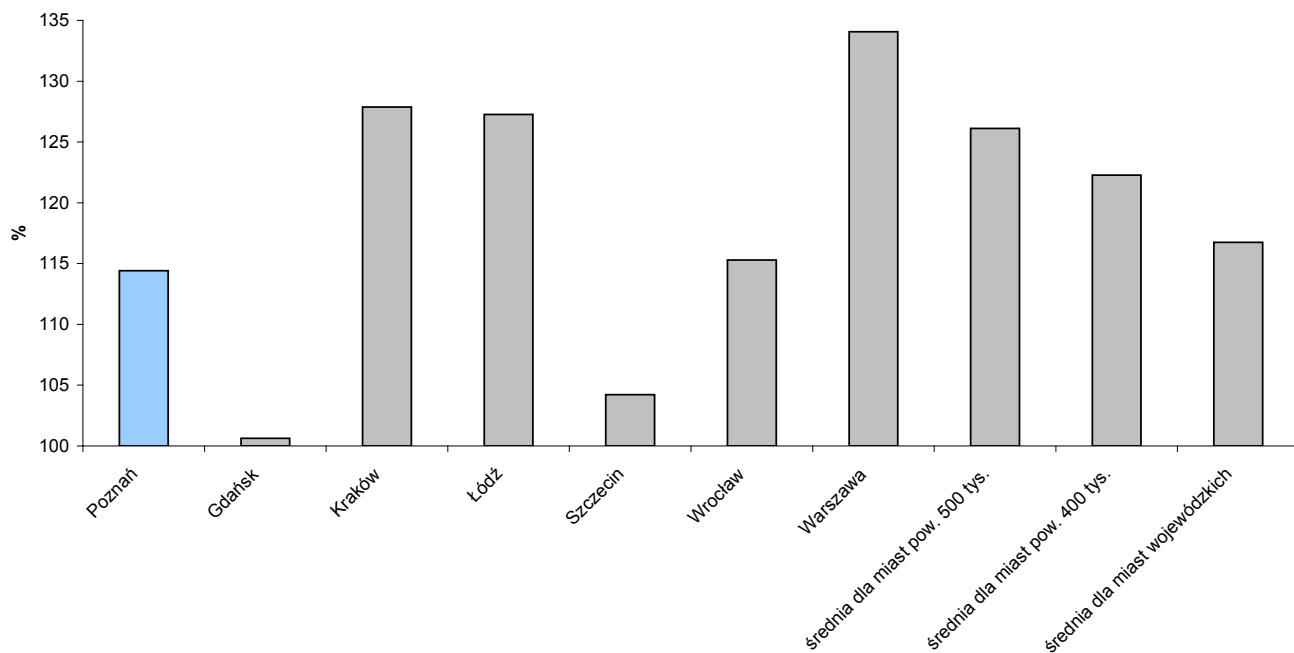
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby zwiedzających muzea w latach 2010-2014
(2010=100)

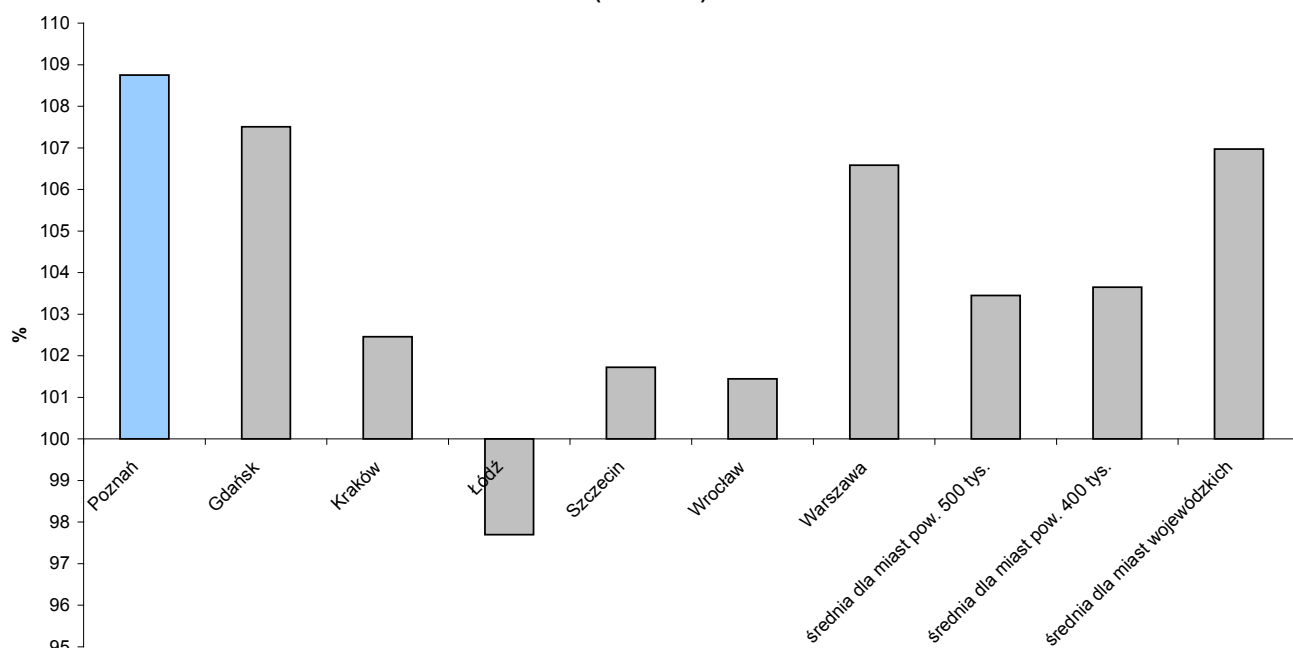
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby widzów w kinach w latach 2010-2014
(2010=100)

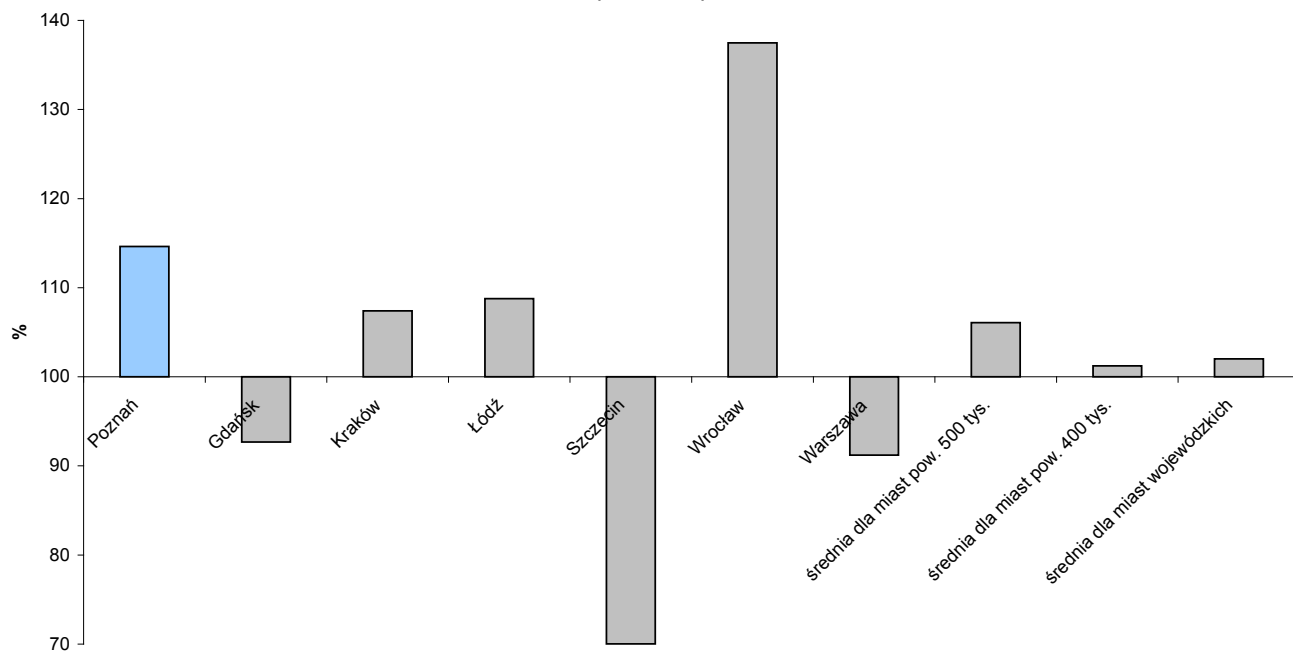
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby ćwiczących w klubach sportowych w latach 2010-2014
(2010=100)

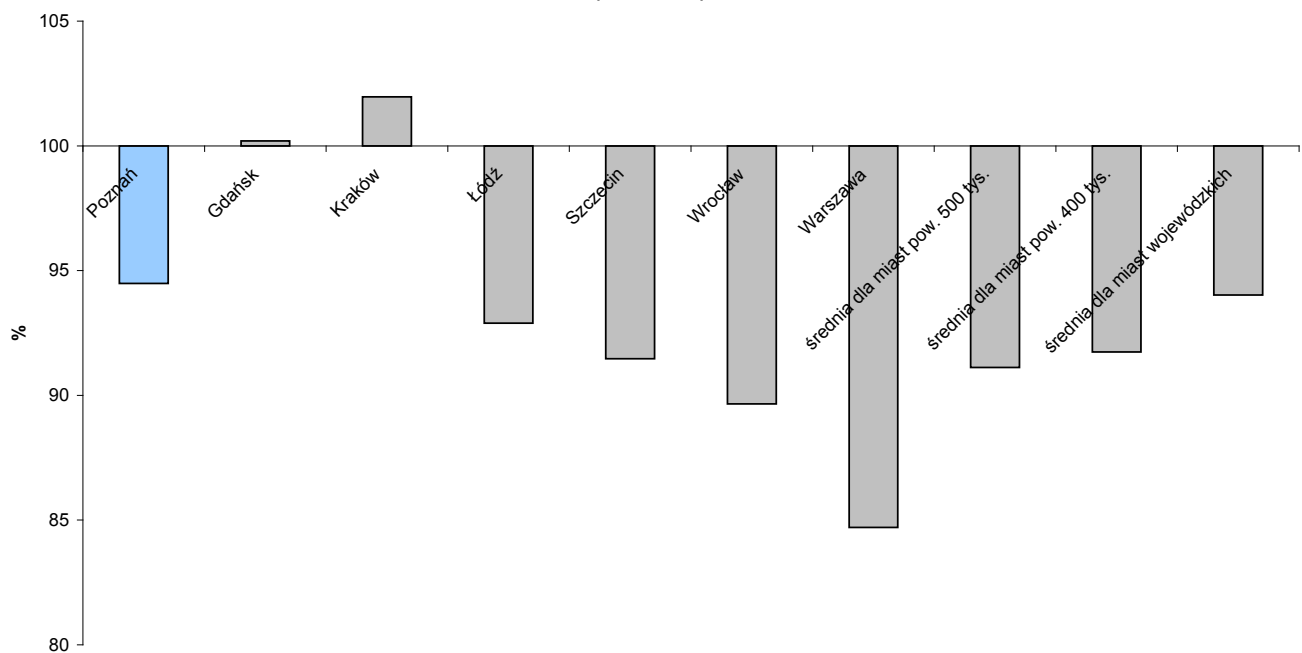
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby porad udzielonych w poradniach podstawowej opieki zdrowotnej
w latach 2010-2014
(2010=100)

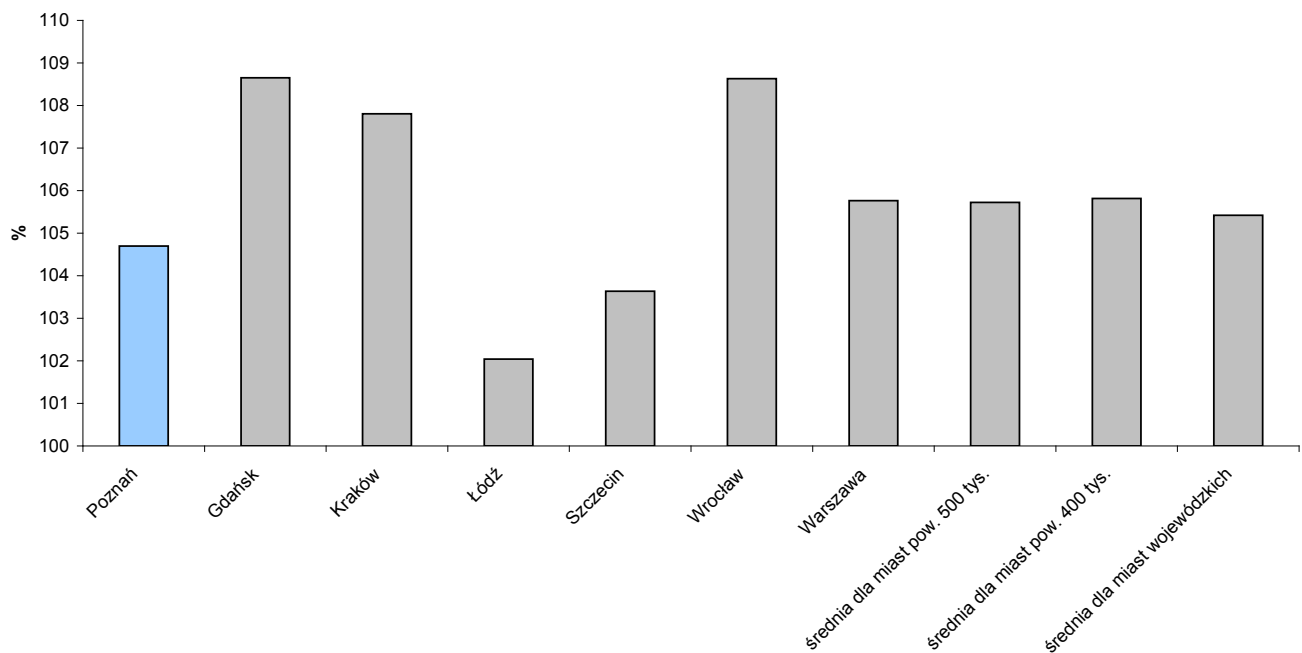
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby pensjonariuszy placówek stacjonarnej pomocy społecznej
w latach 2010-2014
(2010=100)

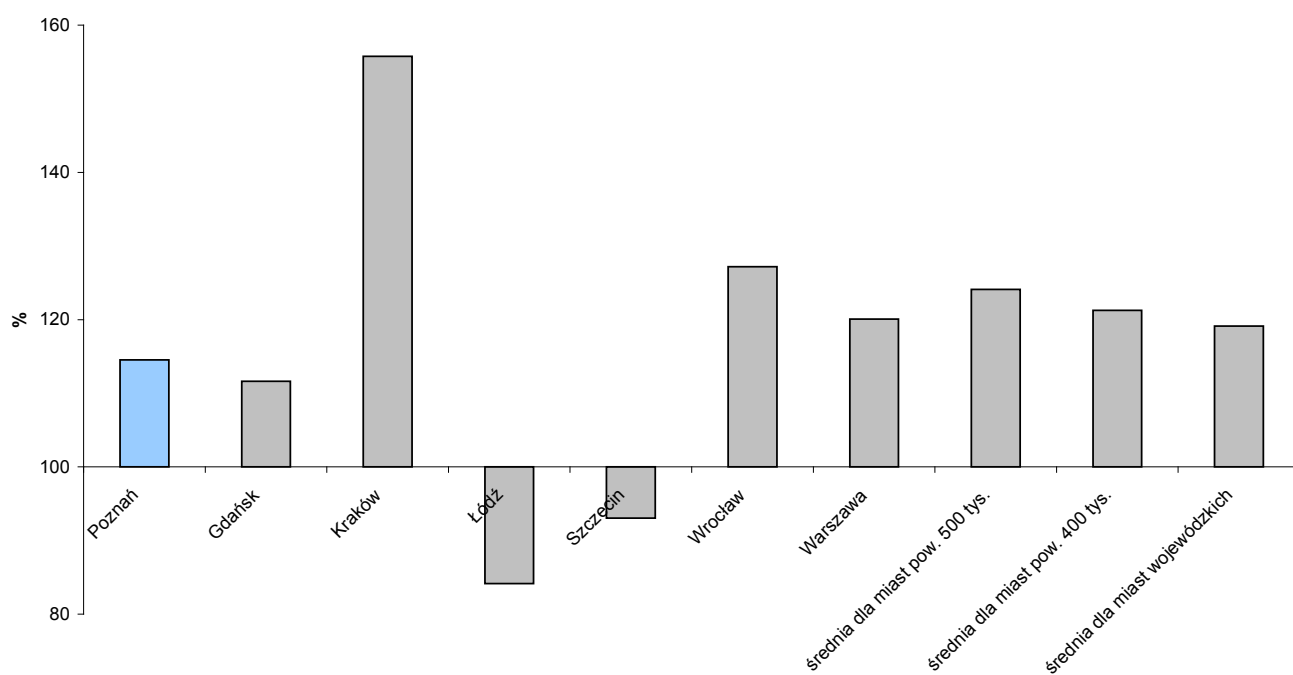
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej
w latach 2010-2014
(2010=100)

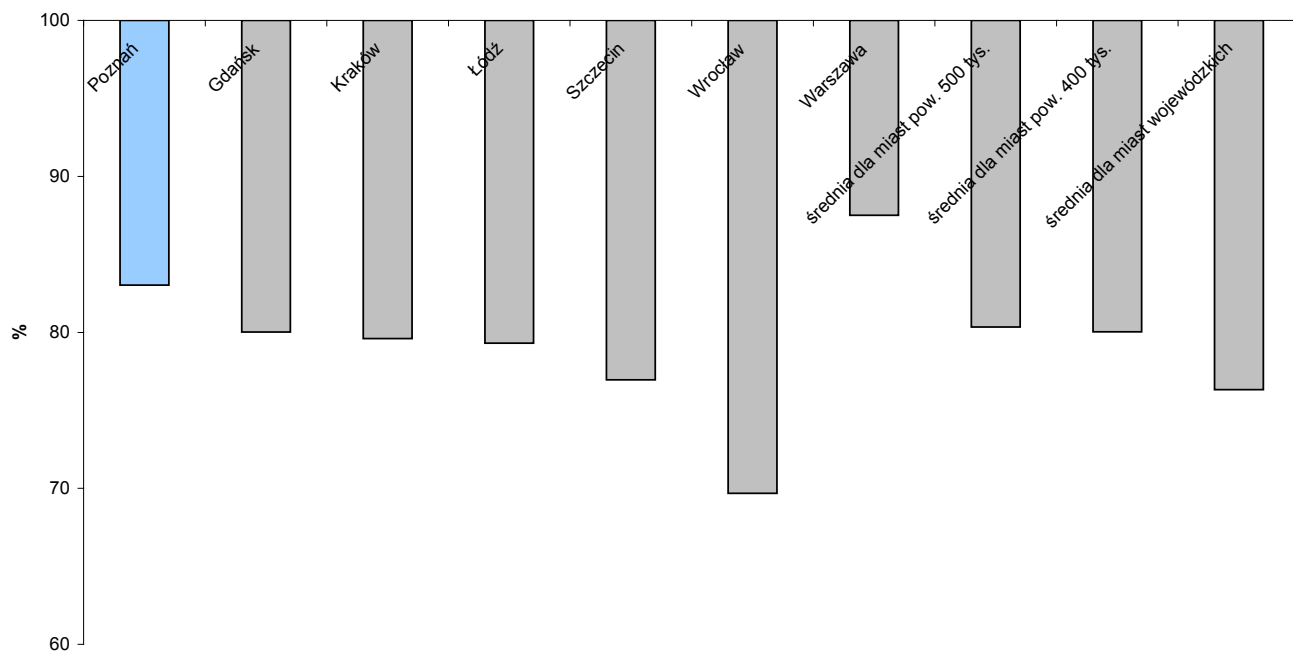
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby mieszkań w latach 2010-2014
(2010=100)

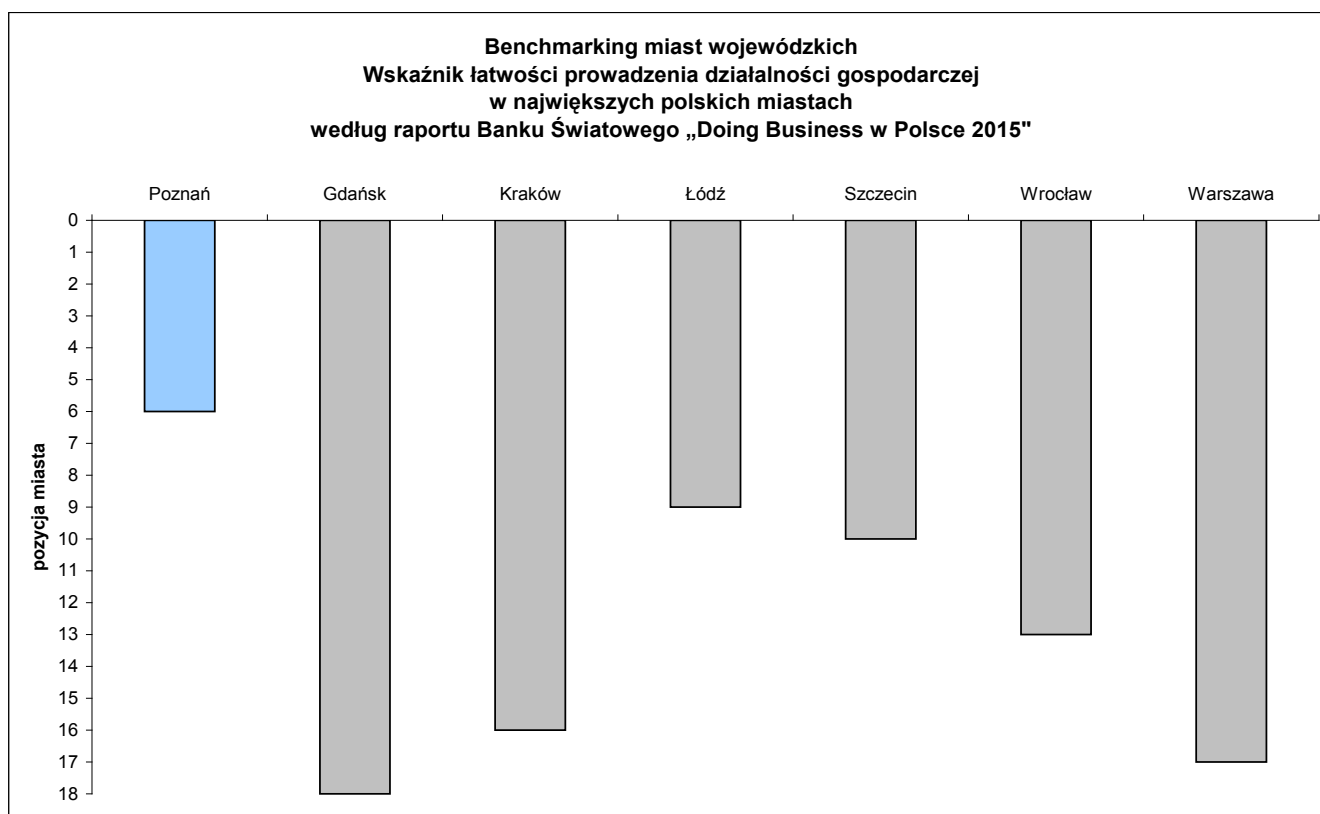
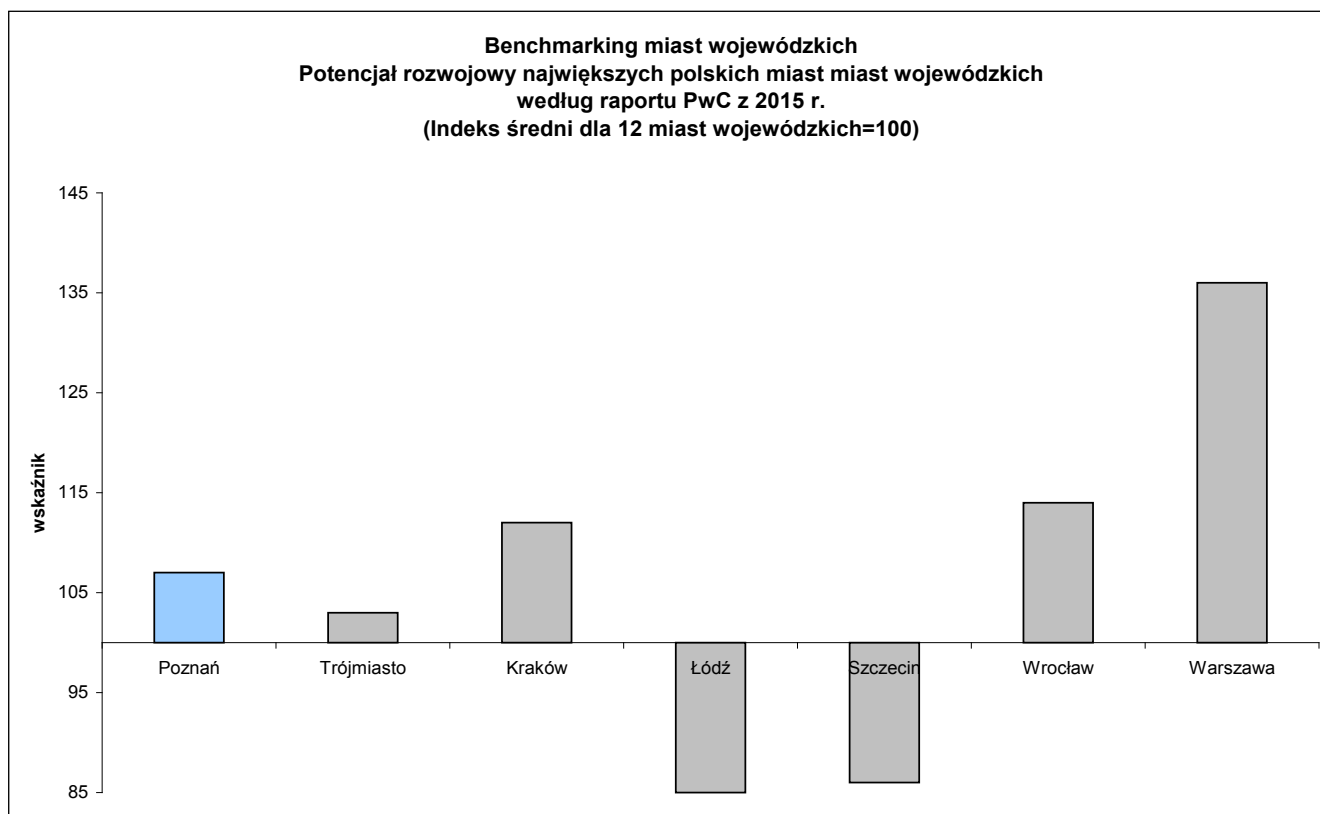
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby mieszkań oddanych do użytku w latach 2010-2014
(2010=100)

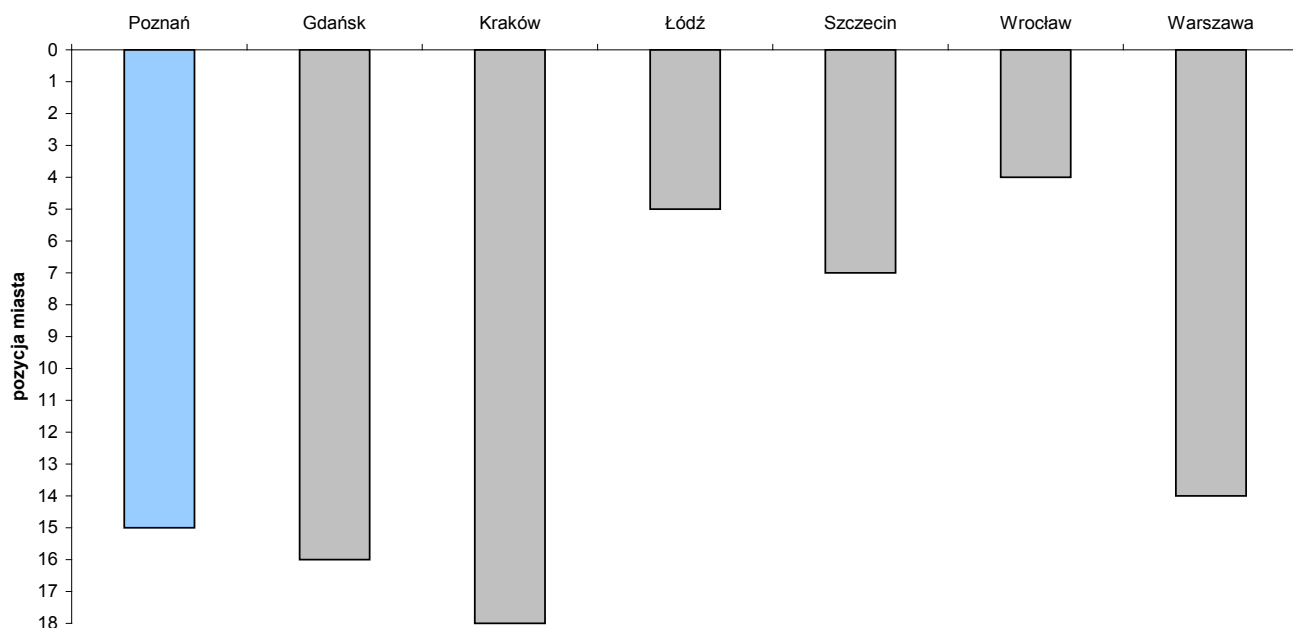
Benchmarking miast wojewódzkich
Dynamika liczby stwierdzonych przestępstw w latach 2012-2014
(2012=100)

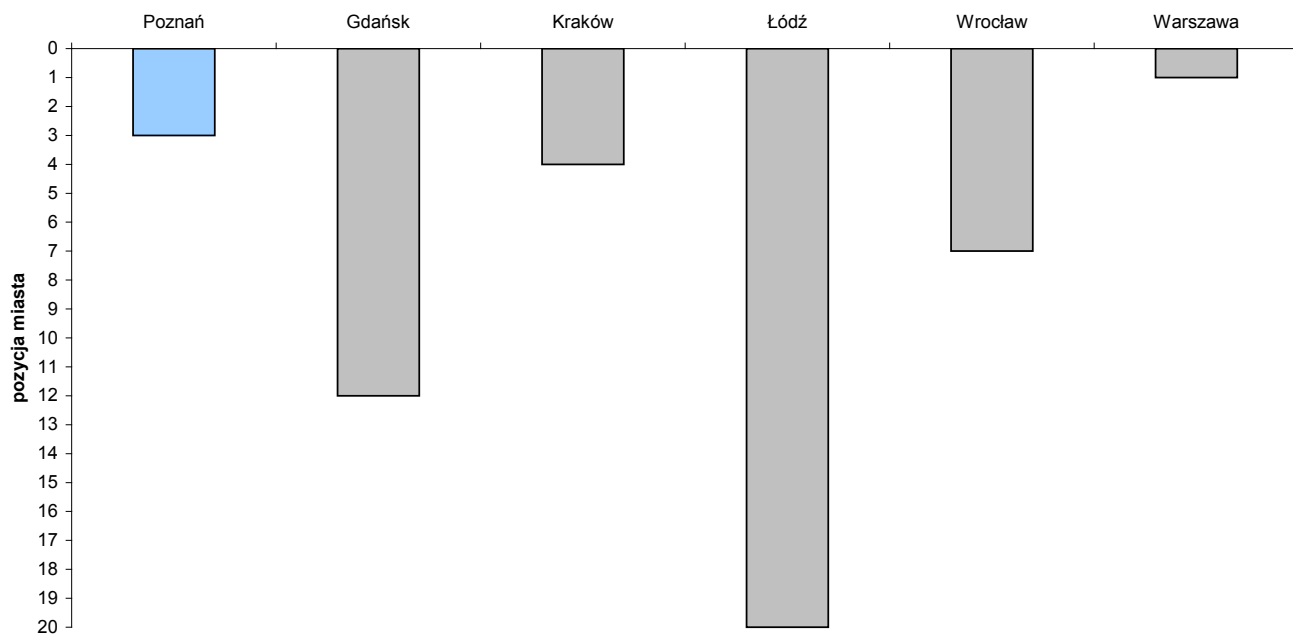
Wyniki rankingów i konkursów

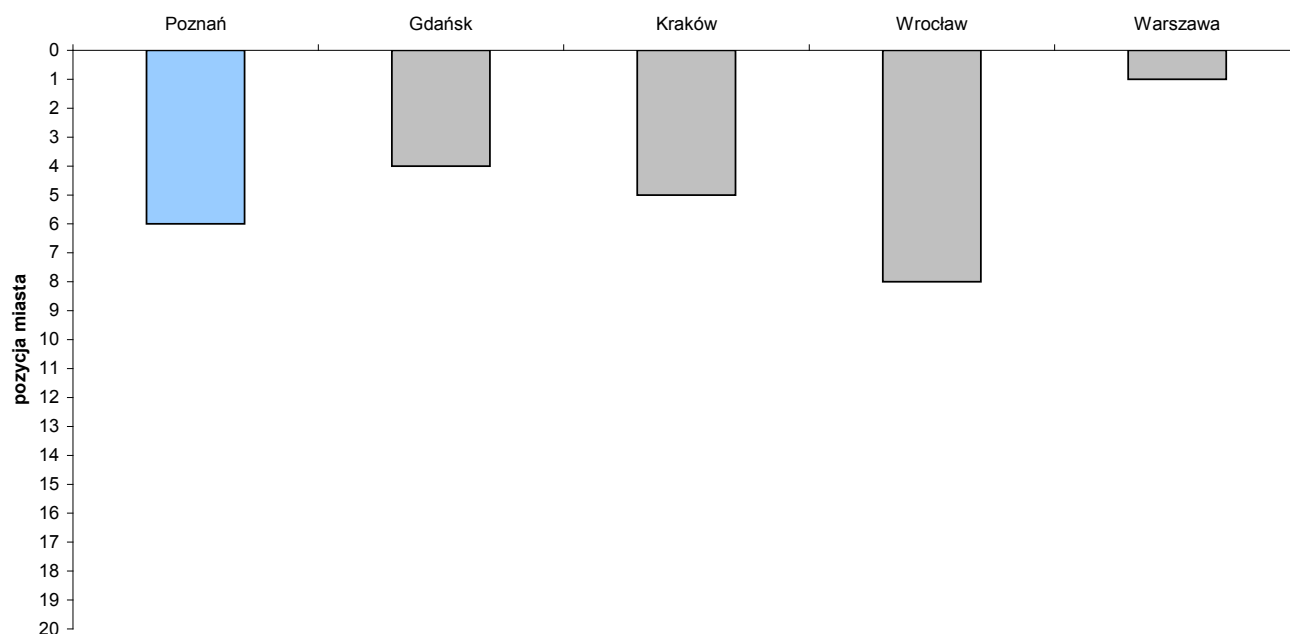
Benchmarking miast wojewódzkich
Wskaźnik łatwości uzyskania pozwolenia na budowę
w największych polskich miastach
według raportu Banku Światowego „Doing Business w Polsce 2015”

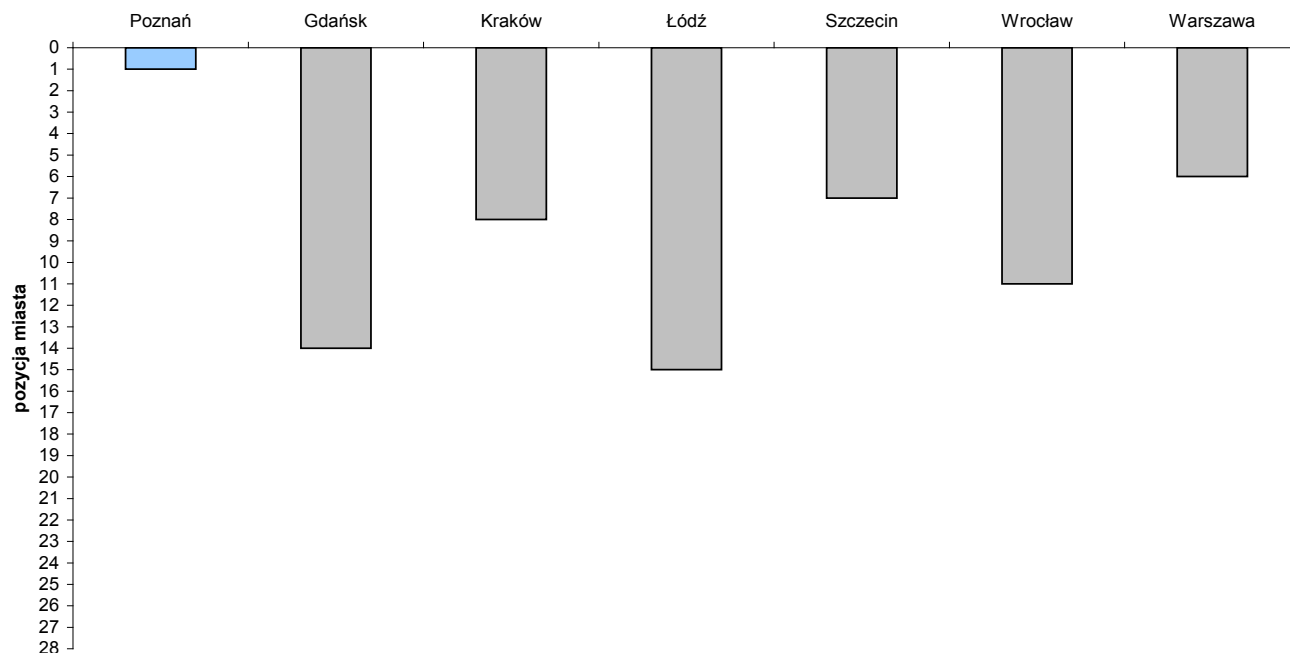
Benchmarking miast wojewódzkich
Ranking miast uczących się 2015
Polskiej Fundacji im. Roberta Schumana i Fundacji Konrada Adenauera w Polsce
Największe polskie miasta w grupie TOP20

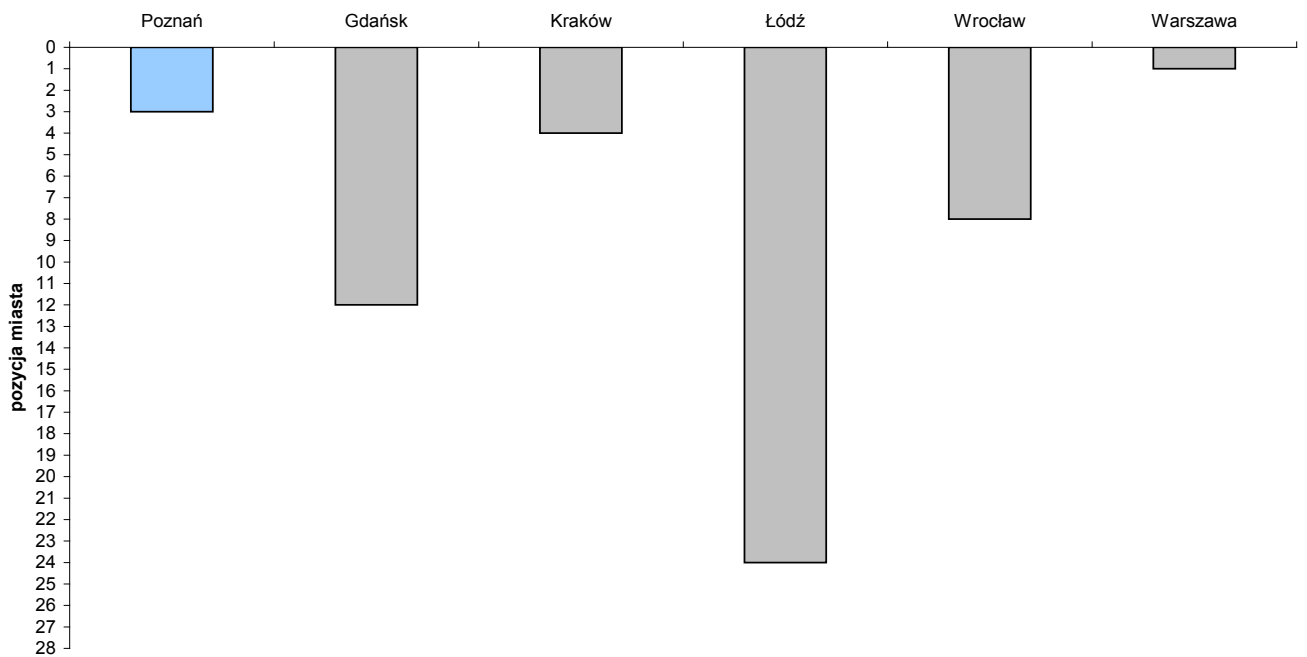
Benchmarking miast wojewódzkich
Ranking zrównoważonego rozwoju miast 2016
 Polskiej Fundacji im. Roberta Schumana i Fundacji Konrada Adenauera w Polsce
 Największe polskie miasta w grupie TOP20

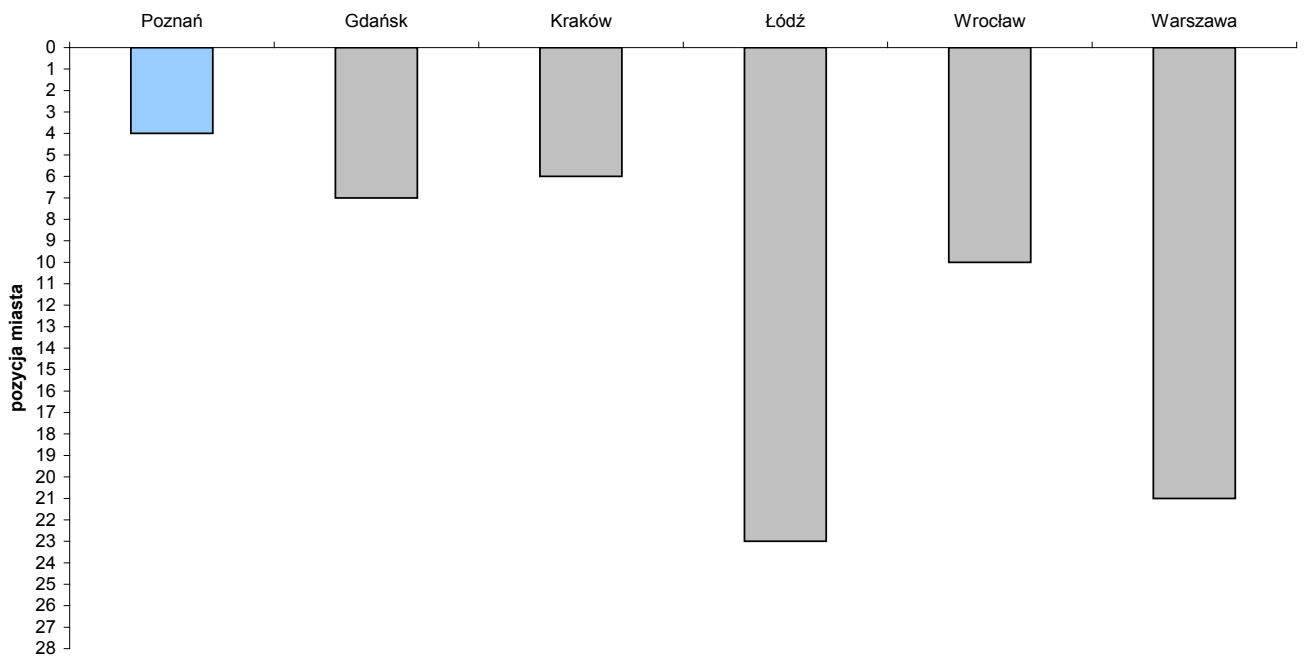
Benchmarking miast wojewódzkich
Ranking jakości życia według raportu „Diagnoza społeczna 2015”
 Największe polskie miasta w grupie TOP28

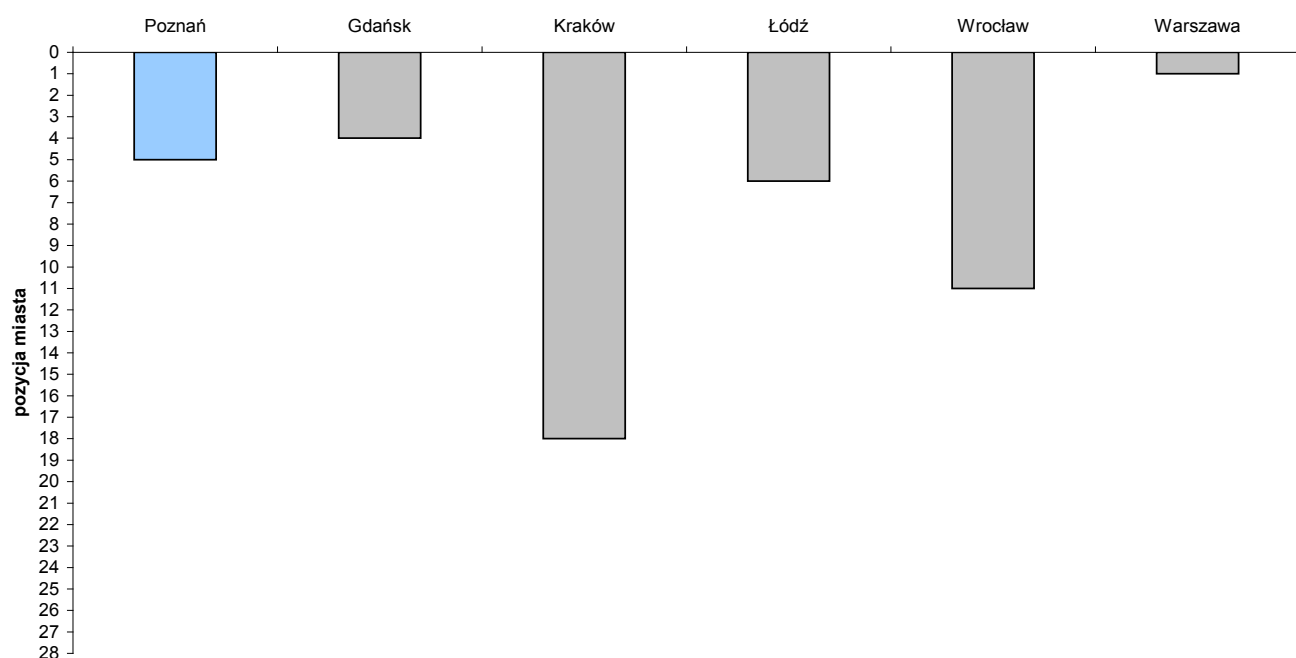
Benchmarking miast wojewódzkich
Ranking poziomu cywilizacyjnego według raportu „Diagnoza społeczna 2015”
Największe polskie miasta w grupie TOP28

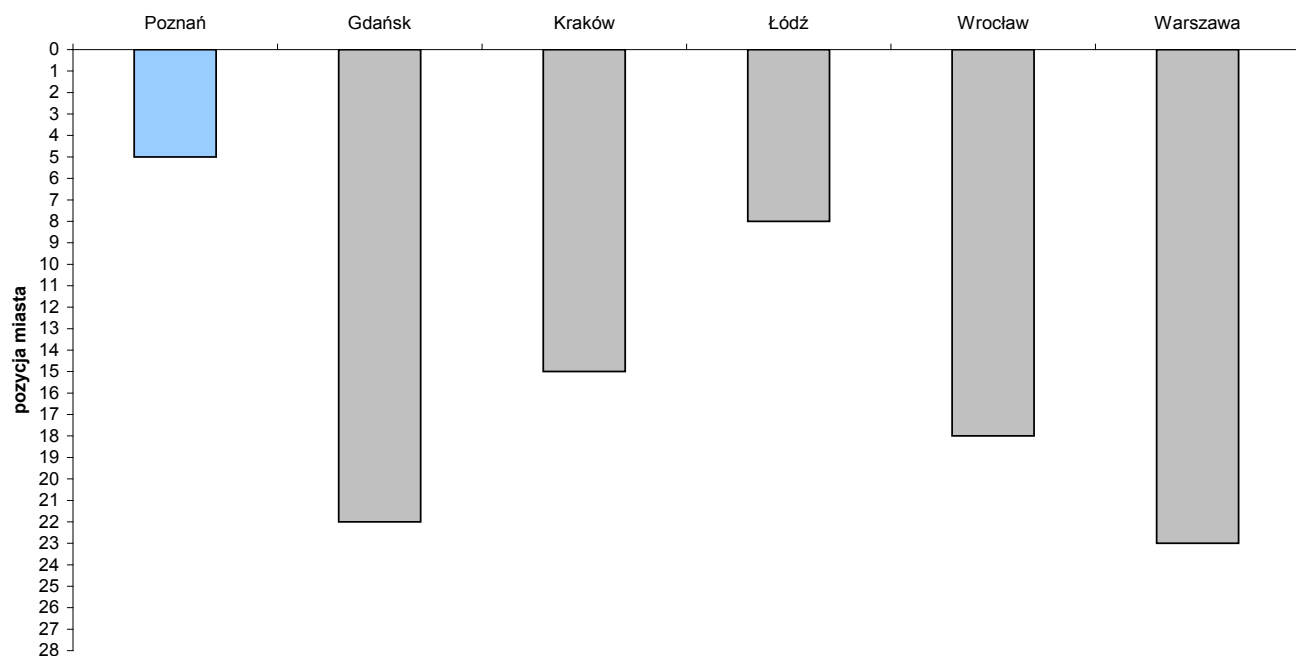
Benchmarking miast wojewódzkich
Ranking dobrostanu społecznego według raportu „Diagnoza społeczna 2015”
Największe polskie miasta w grupie TOP28

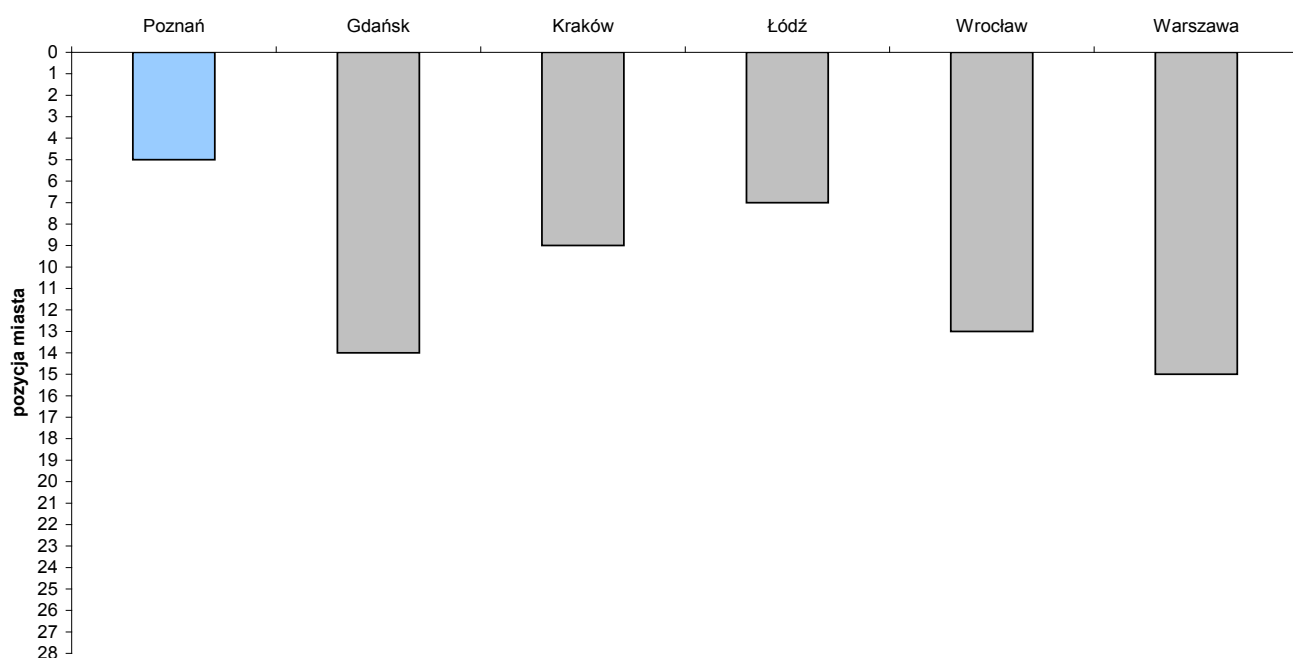
Benchmarking miast wojewódzkich
Ranking dobrostanu materialnego według raportu „Diagnoza społeczna 2015”
Największe polskie miasta w grupie TOP28

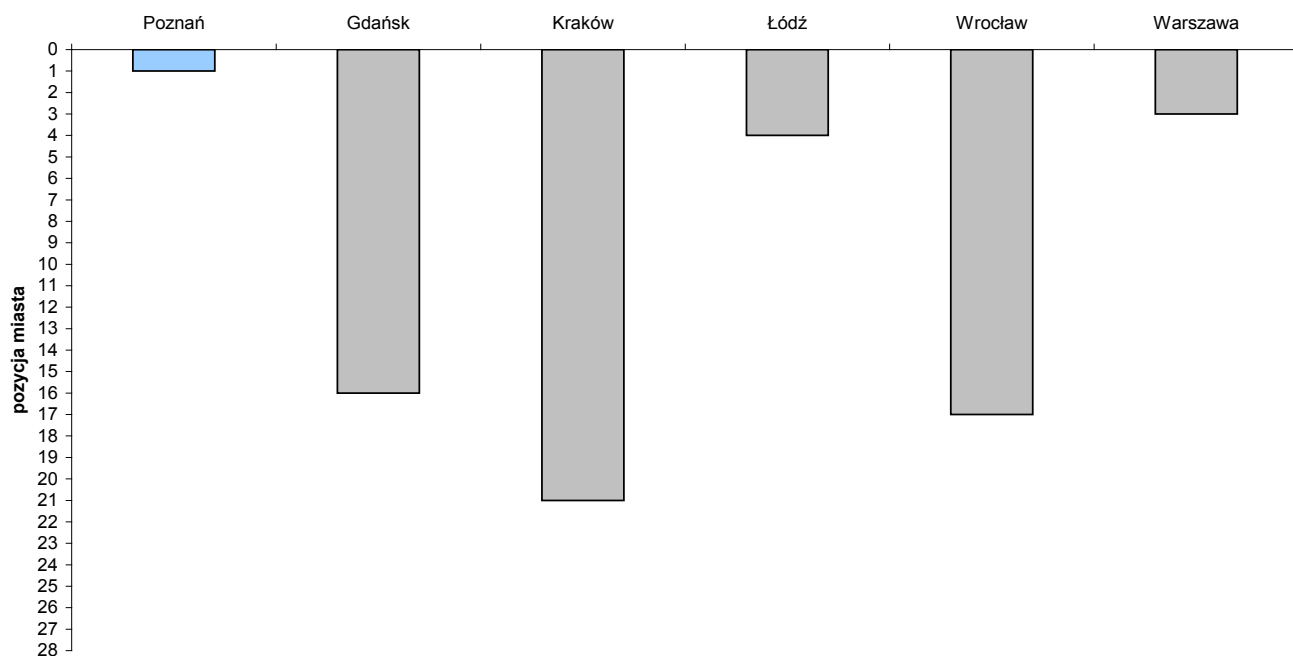
Benchmarking miast wojewódzkich
Ranking patologii społecznych według raportu „Diagnoza społeczna 2015”
Największe polskie miasta w grupie TOP28

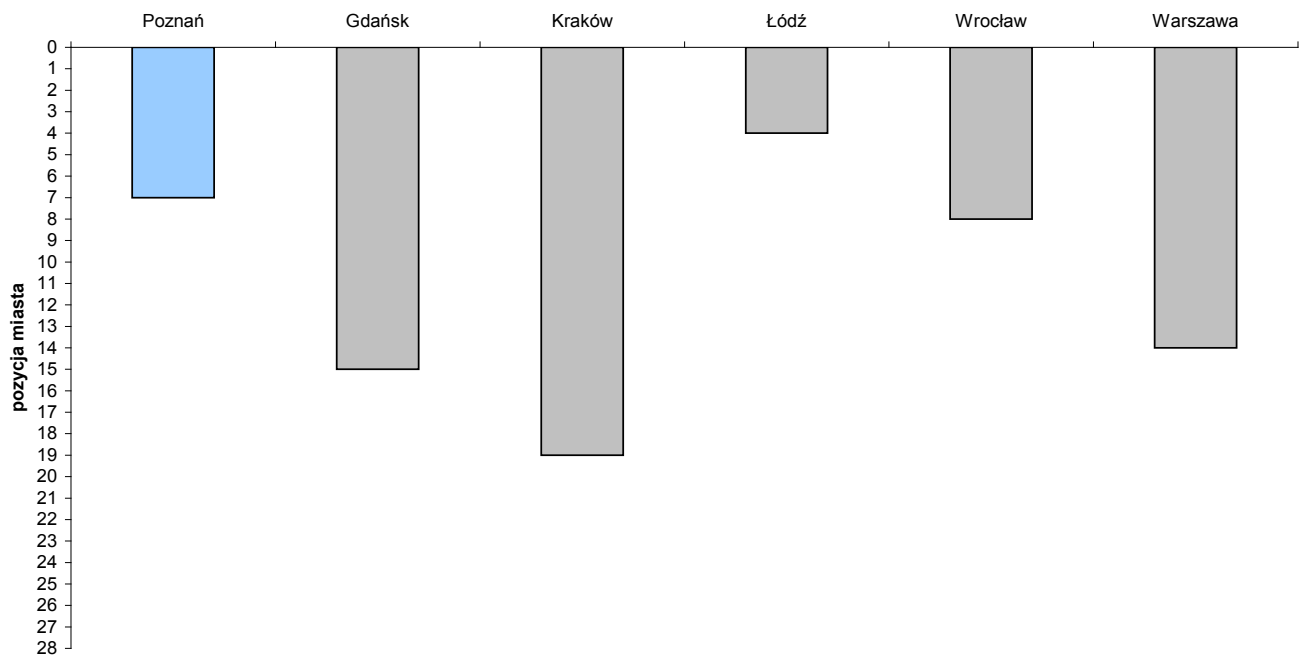
Benchmarking miast wojewódzkich
Ranking dobrostanu fizycznego według raportu „Diagnoza społeczna 2015”
Największe polskie miasta w grupie TOP28

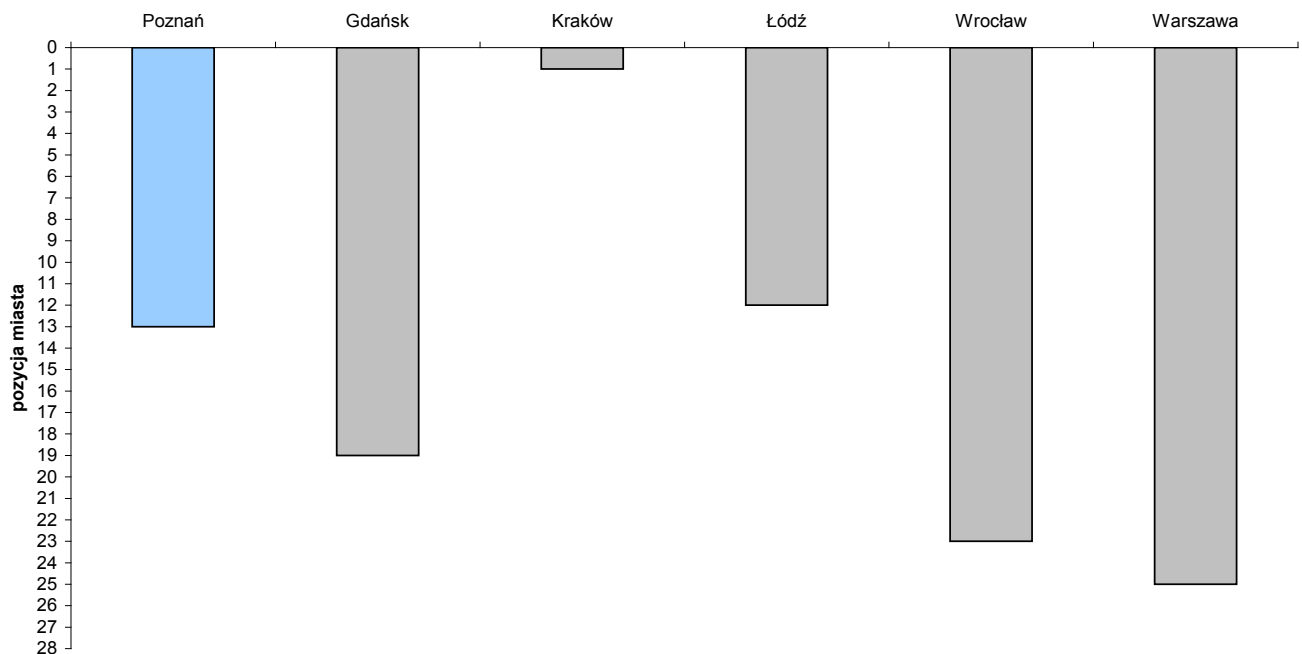
Benchmarking miast wojewódzkich
Ranking kapitału społecznego według raportu „Diagnoza społeczna 2015”
Największe polskie miasta w grupie TOP28

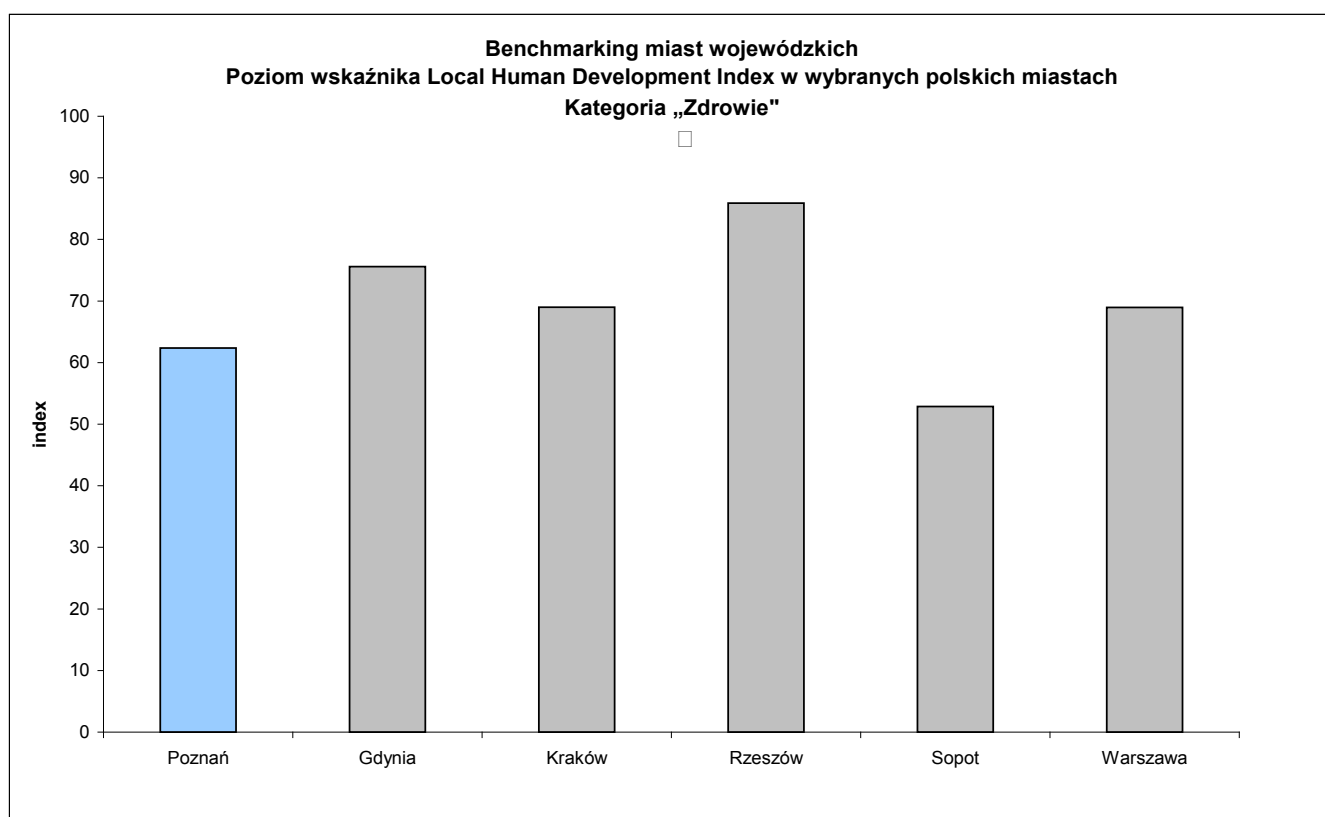
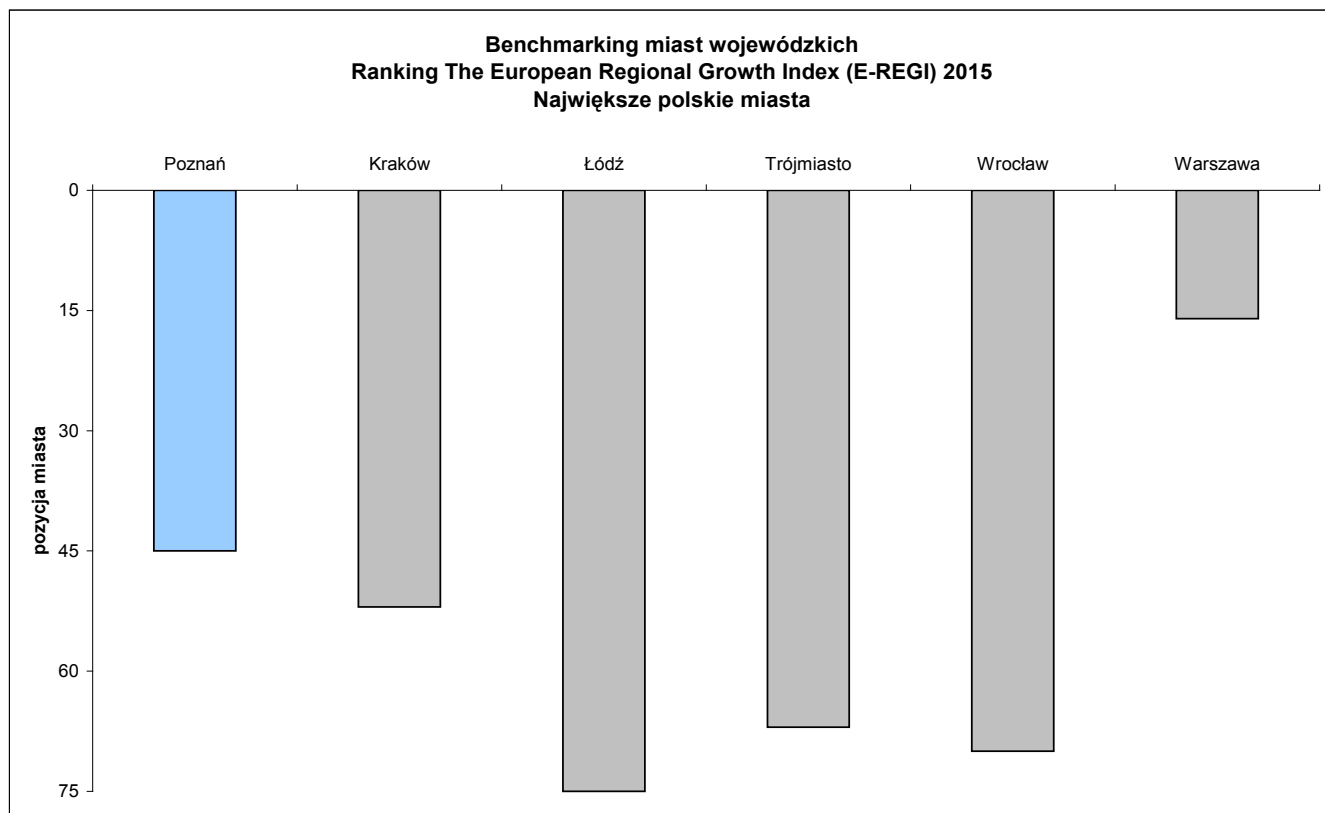

Benchmarking miast wojewódzkich
Ranking dobrostanu psychicznego według raportu „Diagnoza społeczna 2015”
Największe polskie miasta w grupie TOP28

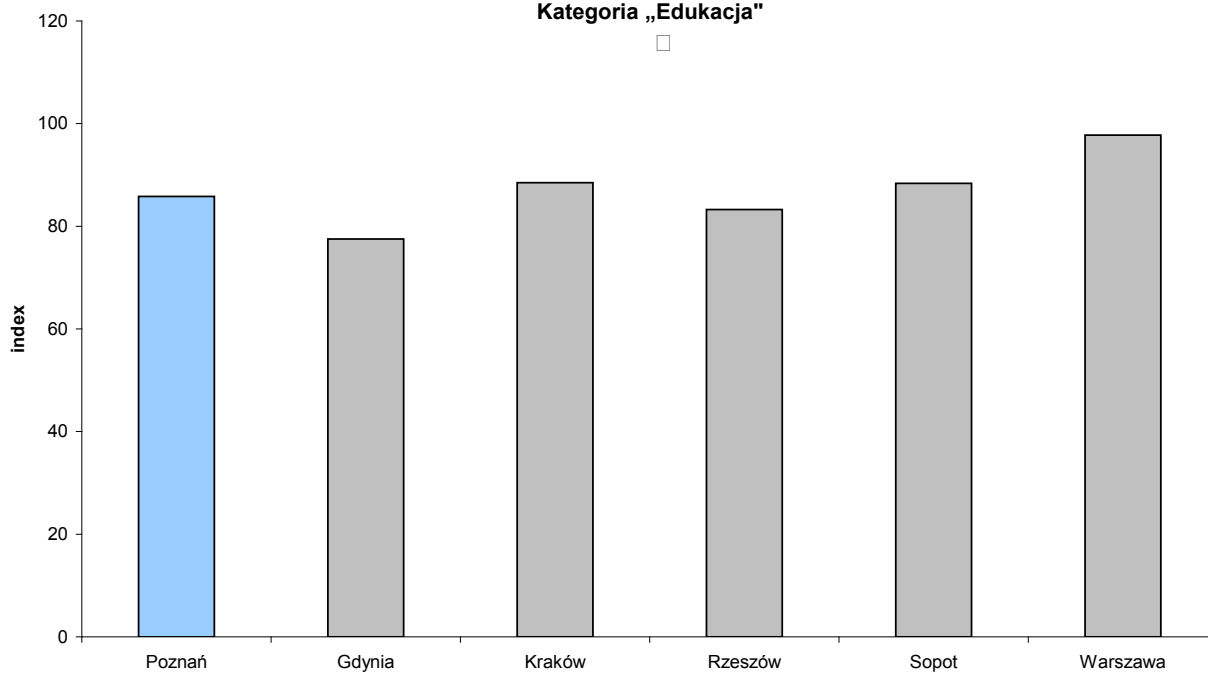

Benchmarking miast wojewódzkich
Ranking stresu życiowego według raportu „Diagnoza społeczna 2015”
Największe polskie miasta w grupie TOP28

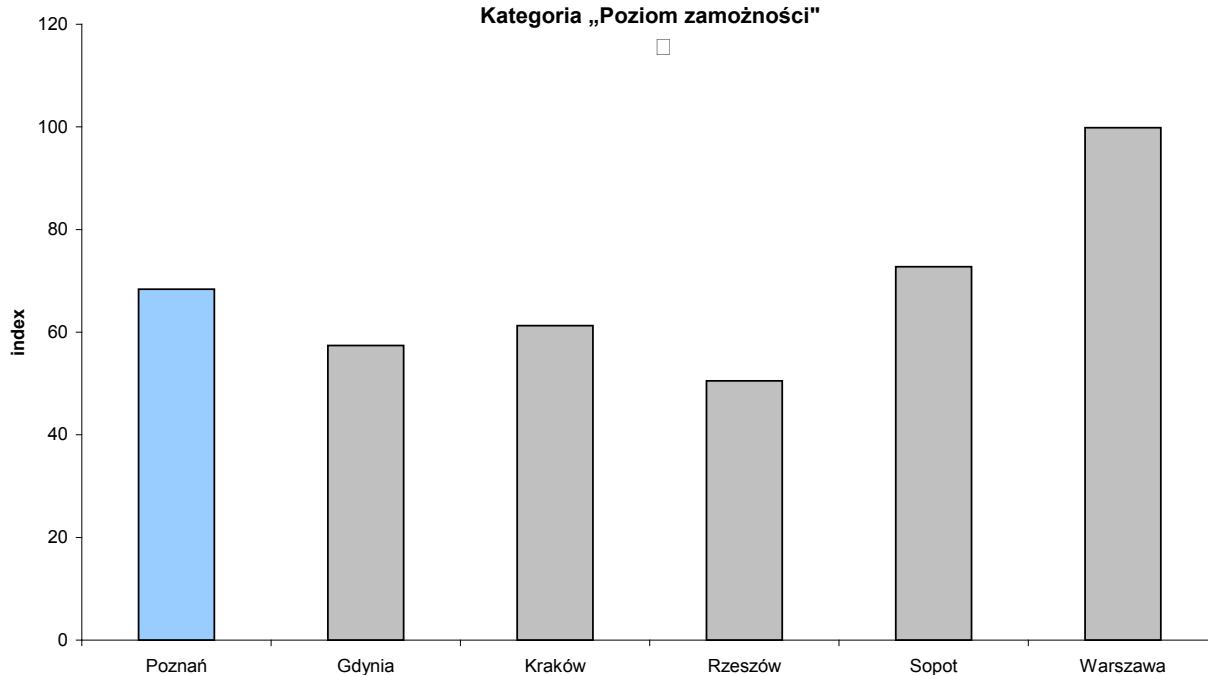

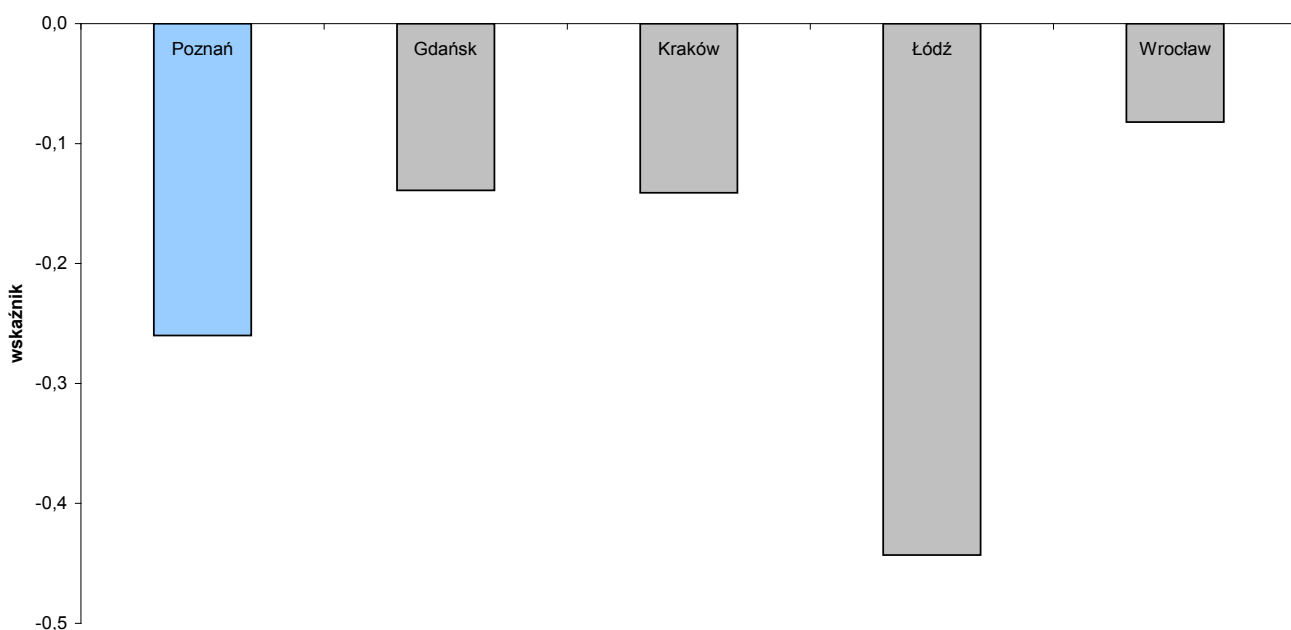
Benchmarking miast wojewódzkich
Poziom wskaźnika Local Human Development Index w wybranych polskich miastach
Kategoria „Edukacja”

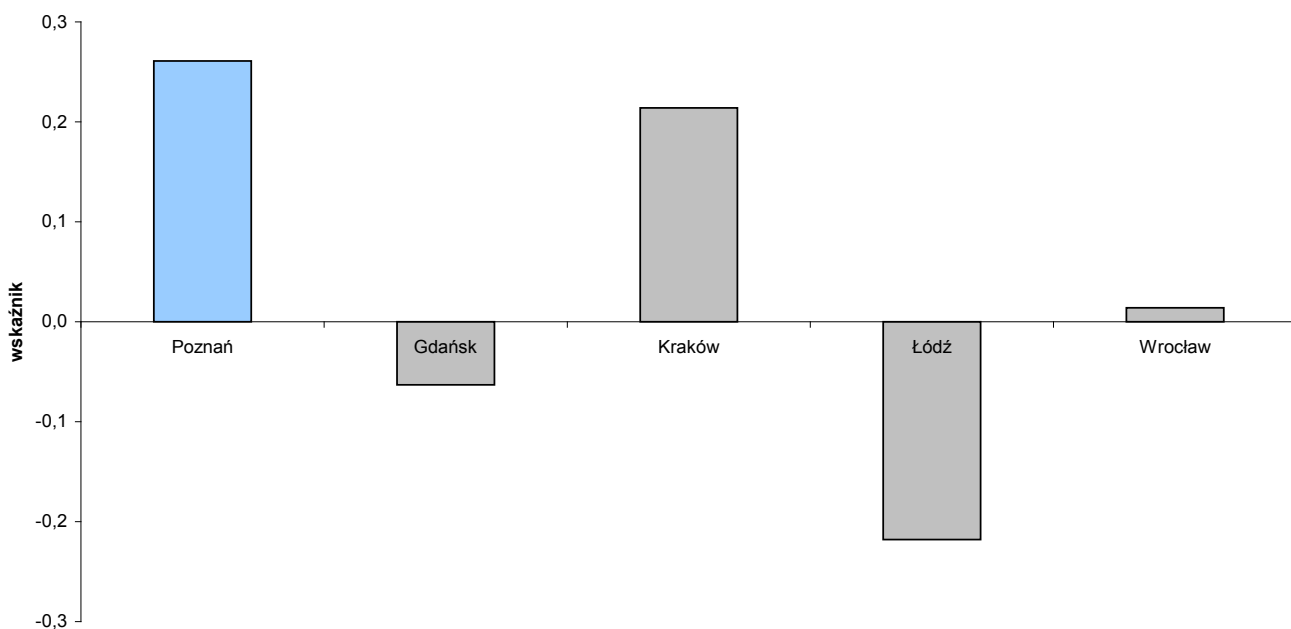
Benchmarking miast wojewódzkich
Poziom wskaźnika Local Human Development Index w wybranych polskich miastach
Kategoria „Poziom zamożności”

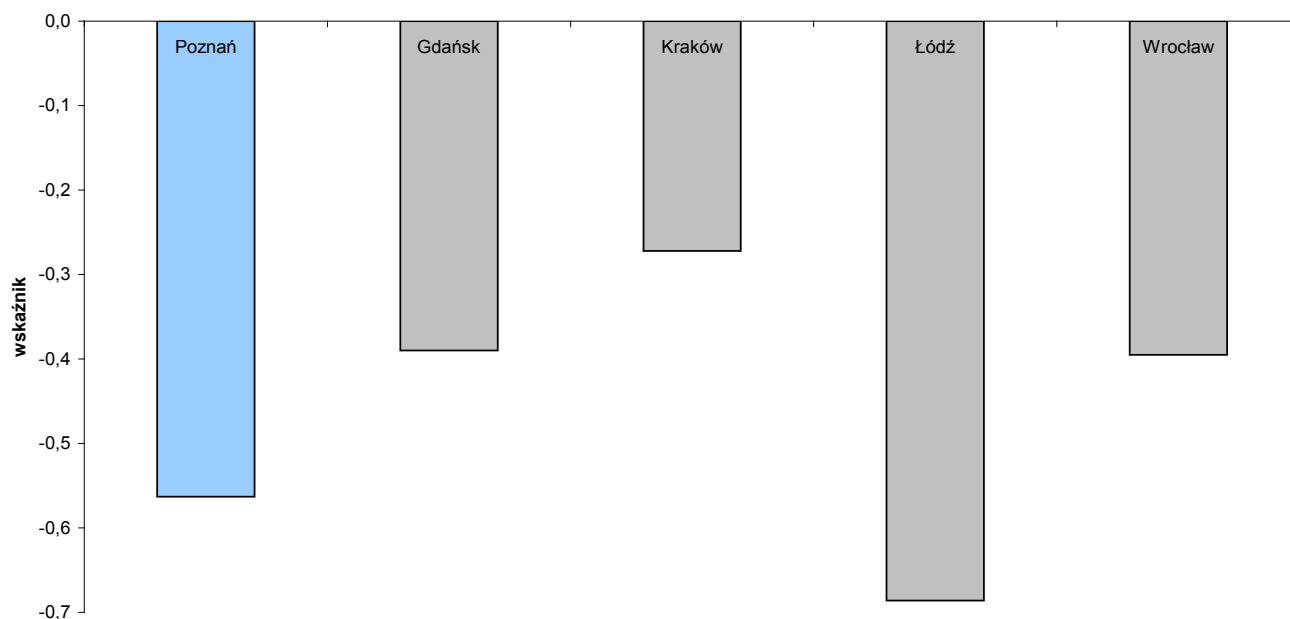
Benchmarking miast wojewódzkich
Poziom wskaźnika Smart People dla największych polskich miast wojewódzkich
w rankingu European Smart Cities 2015
(średni wskaźnik dla miast europejskich=0,051)

Benchmarking miast wojewódzkich
Poziom wskaźnika Smart Living dla największych polskich miast wojewódzkich
w rankingu European Smart Cities 2015
(średni wskaźnik dla miast europejskich=0,032)

Benchmarking miast wojewódzkich
Poziom wskaźnika Smart Economy dla największych polskich miast wojewódzkich
w rankingu European Smart Cities 2015
(średni wskaźnik dla miast europejskich=-0,021)

Benchmarking miast wojewódzkich
Poziom wskaźnika Smart Governance dla największych polskich miast wojewódzkich
w rankingu European Smart Cities 2015
(średni wskaźnik dla miast europejskich=0,041)

